Fantoma din moara TOP 10 2017 (Doina Rusti) (2 noiembrie 2017). pdf
© 2008, 2017 by Editura POLIROM
Pe copertă: Victor Gingiu, Romanţă fără sfârşit www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, al. B_3A, sc. 1, el. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:
RUŞTI, DOINA
Fantoma din moară / Doina Ruşti.
— Ed. a 2-a, rev.
— Iaşi: Polirom, 2017
ISBN print: 978 – 973 – 46 – 6519 – 8
ISBN ePub: 978 – 973 – 46 – 5444 – 4
ISBN PDF: 978 – 973 – 46 – 5445 – 1
821.135.1
Printed in România
POLIROM
Ediţia a II-a revăzută
DOINA RUŞTI este una dintre cele mai apreciate voci feminine ale literaturii contemporane. Tradusă în numeroase limbi, invitată la evenimente internaţionale, s-a impus în special prin romanele cu tematică diversă şi construcţie solidă. Dintre romanele sale, amintim Zogru (2006) şi Lizoanca la

11 ani (2009, reeditat în 2017 la Editura Polirom cu titlul Lizoanca) – recompensat cu Premiul „Ion

Creangă" al Academiei Române. Manuscrisul fanariot

(2015) şi Mâţa Vinerii (2017), două bestselleruri, au deschis seria ficţiunii istorice. În 2017 a mai publicat romanul Logodnica.

Doina Ruşti trăieşte în Bucureşti, este profesor universitar şi scenarist.

Pagină web: http://doinarusti.ro.

I

Viaţa secretă a Adelei Nicolescu

1. Anul trecut, prin noiembrie, am văzut romanul în vitrina Librăriei Sadoveanu. Era o carte vizibilă, cu titlu mare, scris în Arial: Viaţa secretă a Adelei Nicolescu povestită de Florian

Pavel. O lumină m-a lovit drept în creier şi-am rămas lemn, cu ochii legaţi de geamul vitrinei.

Pe coperta bleumarin era numele meu, pe care-l vedeam pentru prima oară pus la vedere. Putea să fie o coincidenţă. Am citit din nou titlul de pe copertă şi-am intrat în librărie. Tejgheaua era plină de cărţi, dar eu nu mi-am văzut decât numele. Am deschis cartea şi am avut impresia că toată lumea se uită la mine. Mă simţeam ca şi când în căpăţâna mea s-ar fi deschis uşa unui cuptor încins. În cartea asta era vorba despre mine. Mi-am dat seama chiar de la prima pagină, iar acum, după ce am citit romanul, ştiu precis.

În ziua asfixiată, de noiembrie, am cumpărat cartea, am ajuns acasă, am dat drumul la aerul condiţionat, m-am cuibărit în fotoliu şi am început să citesc:

Prin primăvară, Del şi-a dat seama că lumea se schimbă, poate că nu în mod lămurit, dar a ştiut că emoţia pe care o resimte vine dintr-o zonă primejdioasă a transformărilor fundamentale.

Într-o seară, după ce-şi petrecuse ziua, ca de obicei, cu Tantilen, în chioşcul din curte, a intrat în casă cu sentimentul că ceva grav se întâmplă.

Era pustiu, ca şi când ar fi murit toţi. Oglinda din antreu lipsea şi nimeni nu aprinsese lămpile.

Între perdelele cărămizii se distingea clar doar figura familiară a lui Ion Nicolescu, privind din rama aurită, drept în faţă, pe sub melonul Diplomat, ţinând în mână un baston – cap de leu. Del s-a strecurat prin întuneric până în dormitor.

Dar nu mai era nimic din ceea ce ştia. Nu erau nici paturile, nici şifonierul cu trei oglinzi, ci doar o măsuţă rotundă, pe care parcă o mai văzuse undeva. Şi câteva scaune. Prin ferestrele înalte venea lumina unei seri calde. Del a făcut un pas spre unul dintre banchete, verde-plin, ca majoritatea scaunelor din casă, şi s-a cuibărit în el, cu gândul că, dacă închide ochii şi stă aşa câtva timp, ceva miraculos va interveni să readucă lucrurile dispărute. N-a stat cine ştie cât, ori poate că timpul a căpătat altă tensiune, în sfârşit, nu după multă vreme, a simţit o prezenţă străină, un pas lin, o strecurare pe lângă pereţi. A deschis cu alintare ochii, aşteptându-se să-şi vadă mama sau bunica sau pe cineva de-al casei. A

privit printre gene. Apoi cu un singur ochi. Lângă una dintre ferestre stătea un om, mai degrabă un fel de pitic, un individ cu

picioare scurte şi cap mototolit, ca şi când ar fi fost făcut din cocoloaşe de hârtie. Pe Del au trecut-o fiorii.

Omuleţul avea ochii strălucitori şi neliniştiţi, deşi nu putea să spună ce-i făcea să pară astfel.

Era urât. Era un omuleţ înfricoşător, cu ochi mari, cu fălci groase, cu nas strâmb şi şlefuit ca un lemn ajustat cu lama. Omuleţul era luminat de jur-împrejur, avea o aură strălucitoare, ca şi când l-ar fi luminat un reflector puternic.

— Poate că nu sunt exact cum ţi-ai închipuit, i-a spus el, cu o voce bombănită, de om care depune eforturi mari. Cuvintele îi ieşiseră pe gură ca dintr-o vizuină străjuită de moluşte zvârcolitoare.

Poate că nu sunt exact cum ţi-ai închipuit, repetase parcă în bătaie de joc, dar te asigur că sunt eu. Ai vrut să mă vezi. Am venit.

Del înţelegea fiecare cuvânt, iar după aceea, de-a lungul vieţii, avea să retrăiască în clipele de calmă singurătate detaliile fricii, căldura revelaţiei şi scârba imensă la gândul că toate speranţele ei se reduc la imaginea unui pitic monstruos, adică la situaţia complexă pe care o trăia acum şi care îi bloca orice iniţiativă de vorbire sau de mişcare. Piticul zâmbise şi carnea feţei se clătinase uşor. Pe creştet avea două umflături, sau două urechi, cât buricele degetelor mici ale lui

Del. Această descoperire o făcu să râdă. Nicio clipă nu se gândise că ar sta de vorbă cu Dracul.

Chiar ştia cu siguranţă că piticul era celălalt, cel bun.

— Eu sunt Dumnezeu. Să nu mă uiţi, îi confirmase el, ridicându-se spre tavanul înalt, devenind din ce în ce mai lung şi mai subţire, transformându-se într-un fuior transparent, într-o umbră care începea să se risipească în cameră odată cu apusul soarelui.

Pe Del a găsit-o bunică-sa după un timp şi a dus-o în altă cameră, unde tocmai mutaseră dormitorul copilului. Era o cameră mai mică, în care ţinuseră până atunci lavoarul şi dulapul cu lenjerie.

— Hai că ţi-am făcut aici o cameră numai pentru tine, eşti mare, nu se mai poate să stai pe capul lor, trebuie să înveţi să dormi singură, ei, lasă, că nu ţi se-ntâmplă nimic, ai uşa asta care dă în dormitorul lor şi pe-asta care dă în al nostru, pe fereastra asta vezi lumea care trece pe drum, iar dacă ai vedere bună, poţi să te uiţi până în grădina Iulicăi, cel mai, bine este să ai camera ta, să înveţi de mică să-ţi faci patul, să-ţi aşezi frumos lucrurile, să-ţi porţi de grijă în timpul nopţii, să

te-acoperi, să-ţi pui marginile plăpumii sub tine, mâine-poimâine mergi la şcoală, aici o să-ţi faci lecţiile, aici ai să-ţi pui caietele, iar cărţile au să stea ca lumea în rafturile astea, o să vezi atunci ce bine o să-ţi pară că ai camera ta, că nu te deranjează nimeni, câţi nu şi-ar dori să aibă camera lor, dar sunt obligaţi să stea claie peste grămadă într-o singură încăpere, şi-aia cu pământ pe jos, sau cu ciment acoperit cu linoleum, pentru că azi puţine case au duşumea, câtă lume crezi că trăieşte ca noi, vai de capul lor cum o duc!

— Nu vreau să merg la şcoală.

— Când ţi-a zis cineva să mergi? Suntem în vacanţă acum. Până la Paşte.

— Tu. Ai zis mai-nainte. Şi să ştii că m-am întâlnit cu Dumnezeu.

Bunica lui Del a suspinat, continuând să vorbească despre ceea ce i se părea ei important.

— Ei, hai, că avem ceva treabă şi contez pe tine să alegi nucile pentru colivă. Mâine îl pomenim pe socru-meu, mergem de cu ziuă la cimitir, noi două, că Tantilen e cam răcită, a îmbătrânit şi ea, închide uşa bine şi ţine-te de fusta mea până ajungem jos, în odaia grajdului, ca să spargem nucile.

La mijlocul verii s-a născut Cristina şi pentru

Del faţa lumii a început să capete noi amănunte, nebănuite şi nedorite. Toată casa a intrat în febră, în ziua în care Ica a născut al doilea copil. S-a făcut o petrecere, cu mese în curte, cu lume multă, cu mâncare aleasă. De celălalt copil au uitat toţi.

Del s-a învârtit printre oameni, a suportat toate întrebările şi a stat la masă lângă Predeasca, o cucoană ţuguiată, care nu vorbea decât despre ce trebuie făcut: aşa trebuie să ţii furculiţa, acolo trebuie pusă batista, iar rochiţa trebuie netezită din când în când.

Către seară s-a strecurat spre cuptorul mare din curte, unde se copsese pâine toată ziua. Era cald. A intrat înăuntru, pe vatra măturată, şi-a rezemat spatele de peretele din fund, fără să mai ţină cont de rochiţa albă de mătase, şi-a început să se holbeze la cer, pe care răsărise luna rotundă-ochi. Atunci a coborât a doua oară

Dumnezeul ei.

N-a fost chiar aşa, iar Del am început să-mi spun mai târziu, prescurtându-mi numele lung şi cam demodat. Însă asta este neesenţial. Ceea ce m-a izbit în primul capitol a fost o anumită familiaritate faţă de lucruri trăite intens. Plus bunică-mea, la care nu

m-am mai gândit de multă vreme. Era o femeie scundă, cred că avea unu cincizeci, o faţă ca de şopârlă, maronie, încreţită şi parcă fixată de doi ochi negri imenşi, pe care şi-i răsucea ca Bette Davis, care era şi actriţa ei preferată. Îmi aduc aminte cum stăteam cu sufletul la gură, prin anii ’60, şi ne uitam la filmele cu Bette Davis în roluri de femeie infernală, iar bunică-mea citea textul filmului cu voce tare, pentru noi, accentuând toate nuanţele, mişcându-şi faţa după cum şi-o mişca personajul, ridicându-se în picioare uneori. Avea întotdeauna pe cap un colan de catifea, verde, negru, mov-închis ori grena, care îi ţinea părul ei tuns castron şi întins spre creştet. Umbla îmbrăcată cu tot felul de rochii fistichii, strânse în talie, cu bustul împodobit cu volane, dantele şi croieli de-ţi pica faţa. Cam în fiecare cameră aveam câte un şifonier mare şi aproape toate erau pline cu hainele ei. Multe erau făcute în perioada interbelică, dar din când în când îşi făcea câte ceva la Dobreasca, două case mai încolo, tot în mahalaua noastră. Mi-o aduc aminte în mişcare permanentă, alergând în capoatele largi şi înflorate, în papucii, de regulă, cu un număr mai mari ori pe tocuri infernal de înalte, împachetată în rochiile ei sofisticate, cu dungi galbene şi verzi, în sacouri pepite, dar mai ales muştar, poruncind fiecăruia câte ceva. În casa noastră era mereu multă lume, oameni veniţi în vizită în mod regulat ori întâmplător, rude, prieteni şi nelipsitul Lache Ogaru, un bătrân subţirel, cu nasul lung, care povestea continuu, cu vocea lui inconfundabilă, care mă chema ori din ce cameră aş fi fost şi care venea regulat la ora 5

după-amiaza să-şi bea cafeaua împreună cu bunica mea, pe care-o chema, împărăteşte, Iozefina.

Mi-l aduc aminte cu pălăria de pai, marcată cu banderolă neagră, şi bastonul albicios, excesiv de protocolar, înclinându-se în faţa tuturor ascultătorilor lui, chiar şi în faţa mea. Ori de câte ori povestea, părea legat cu un şiret de mătase de oricine stătea să-l asculte. Era şi momentul zilei cu cea mai mare afluenţă, când veneau tot felul de oameni s-o salute pe bunică-mea ori, mai rar, să-l caute pe bunicul meu, care stătea mai mult în balcon, în chioşc ori pe scările casei, în timpul larg al orei cinci, după-amiaza.

În restul zilei era o agitaţie şi mai mare, dar în curte şi în jurul bucătăriei. Se sculau amândoi cu noaptea-n cap şi hrăneau animalele. Aveam o curte mare cu câteva sute de păsări, în special curcani, găini şi gâşte. Pe lângă astea, era oborul cu 5 – 6 capre, care erau atât de rele,

că nici ciobanul nu voia să le primească, dar pe care trebuia să le ţinem pentru lapte, în special pentru chefir, pe care îl făceau o dată la trei zile. Şi mai erau şi oile, care doar iarna veneau acasă, cel mult zece animale aruncate în grajdul care fusese cândva al cailor şi care mai păstra încă ieslea lor din lemn galben lustruit. În plus mai aveam doi porci şi câinii, aşezaţi într-o altă curte.

În casa noastră se muncea mult, mai ales dimineaţa, când auzeam vocea bunică-mii şi prin somn. Uneori mă trezeam şi alergam în sufragerie ca să arunc un ochi pe ferestrele care dădeau spre curte şi mă apuca groaza când vedeam cât efort se risipea în spaţiul pătrat, străjuit de pe toate laturile de câte o clădire:

grajdul cu pătul, magazia cu pod pentru fân, casa şi, în fund, bucătăria de vară, sub ale cărei ferestre se înălţa cuptorul ca o căsuţă roşie, cu gura deschisă spre magazie. Între aceste clădiri era un spaţiu curat ca-n palmă prin care alerga bunică-mea, mică, îmbrăcată cu fuste sau rochii largi şi înflorate, ţinând în mână câte un linguroi şi vorbind continuu:

— Ico, vino să iei gâştele astea să le opăreşti şi pe urmă mai adu nişte apă pentru Vitina, iar tu ce te uiţi? Ai terminat de tăiat lemnele? Atunci du-te după Sile la grădină şi după ce terminaţi acolo să aduceţi legumele pentru salată!

Avea tot felul de lume care o ajuta, cum era

Vitina, care venea să spele rufe pentru un pol, ori Ilie, care spărgea lemne şi ajuta la grădină pentru câte-o sticlă de ţuică. Însă pe mama o freca cel mai mult. O punea să gătească, să calce rufe ori să facă tot felul de treburi migăloase, care nu-i plăceau absolut de loc, dar pe care le îndeplinea îmbufnată, cu ochii căzuţi pe lucrul pe care-l făcea şi gata în orice moment să izbucnească-n plâns. Toată lumea avea ceva de făcut în casa aia, inclusiv Cristina, care, de cum a mai crescut, avea ca treabă de căpătâi să ude grădina. În afară de mine. Eu nu făceam nimic, dar absolut nimic din ceea ce nu-mi plăcea. De cele mai multe ori ieşeam pe scara din spatele casei, care dădea în curtea magaziei, şi mă urcam pe unul dintre stâlpii care străjuiau scara.

Stăteam şi priveam cu mâna-n falcă, absolut imună la poruncile ori la rugăminţile bunică-mii.

Îmi plăcea s-o privesc pe Vitina, cum freca fiecare rufă, pe grătarul de lemn, pus deasupra căzii albastre şi diforme ca o balenă. Îmi plăcea să mă uit cum Ilie tăia gâştele pe butucul de lângă poartă, cu

securea rotunjită şi subţire, dar, mai ales, eram fascinată de felul în care aprindea bunică-mea cuptorul, aruncând în foc, unul câte unul, de la distanţă, lemnele subţiri, tăiate ca nişte bastoane şi aranjate unul peste altul într-o stivă, în stânga cuptorului. Munceau mult, făceau câteva feluri de mâncare zilnic, făceau conserve de tot felul, umpleau pivniţa cu borcane de zacuscă, dulceţuri, peşte marinat, butoaie de brânză, vin, pepeni ceruiţi, cartofi îngropaţi în nisip, pentru că altfel nu putem să facem faţă vieţii, îmi explica bunică-mea, deschizând ochii la refuz. Mi-am dat seama foarte târziu că toate eforturile lor veneau dintr-un mod de existenţă pe care îl moşteniseră şi care constituia o datorie faţă de viaţa însăşi. Aveau două salarii de dascăli şi mai apoi două pensii, din care cumpărau grâu şi porumb pentru păsări, zahăr pentru dulceţuri şi petrol. Acestea erau cumpărăturile esenţiale. Restul era produs acolo, în curtea ori în grădina lor, într-o zbatere zilnică şi eroică.

Cât despre întâlnirea mea cu Dumnezeu…

În realitate a fost vorba despre un vis teribil şi care m-a tulburat multă vreme. A fost o întâlnire petrecută în pivniţele creierului meu. Era într-o după-amiază de vară – cred că aveam vreo cinci ani. Mă jucasem prin curte, într-adevăr, şi mă bătuse soarele în cap. La un moment dat, nu către seară, ci în plină zi, am intrat în casă.

Voiam să-mi trag sufletul, să mă răcoresc, dar şi să mai descopăr câte ceva, pentru că în casa aia era mereu ceva de descoperit. Iarăşi e frapant că am găsit casa aproape goală, exact ca în roman, căci se pregăteau de curăţenie şi scoseseră mobila în curte. Probabil că portretul străbunicului meu se afla pe perete, cum scria

Pavel, mereu era acolo, parcă îl văd, stând în picioare, cu un mantou negru, cu bastonul în mână şi cu o pălărie adâncită pe creştet, ca şi când abia s-ar fi sculat o pisică de pe ea. Avea o privire care mi se capsa în creier. Pe peretele opus, deasupra uşii, stătea icoana Maicii Domnului, tot aşa, cu o privire răstignitoare şi de multe ori aveam impresia că se uită unul la celălalt.

Trecând dintr-o încăpere într-alta, am ajuns în camera din fund, căreia îi ziceam şi camera stafiilor, pentru că era mai întunecoasă, nelocuită şi singura rămasă fără lumină, chiar şi după ce am făcut instalaţia electrică. Acolo nu prea intram decât după aventuri, mai cu seamă când era cufărul deschis pentru aerisire. Cufărul

Era albastru-metalizat şi străjuit de drugi de fier negru, palmaţi

la capete, ca nişte gheare de zmeu. În el ţineau broderiile vechi, dantela austriacă, iile premiate la Expoziţia Regală, bijuteriile, actele pământului, dar şi jucării ciudate de pe timpuri, mărţişoare vechi, o sumă de lucruri de nu te mai săturai să le priveşti. Cufărul era greu de deschis, aşa că de cele mai multe ori treceam pe lângă el cu răsuflarea tăiată şi doar îi pipăiam solzişorii mărunţi şi strălucitori din tapet. Mi se părea că este învelit în piele de peşte verde.

În ziua aia m-am întins pe pat şi am adormit cu faţa spre ferestre, nişte ferestre mari, care găureau tot zidul dinspre drum, dar care erau acoperite în parte de coroana teiului. Ştiam că dincolo de frunzele grele este răsăritul, adică şoseaua şi moara părăsită. Am adormit şi am avut un vis terifiant.

Se făcea că este sfârşitul lumii. Din cer cădeau trâmbe de foc, oamenii alergau în toate părţile, iar eu priveam pe geam, din camera stafiilor.

Dintr-odată s-a făcut o lumină albă, de stele, şi-a apărut un uriaş ai cărui paşi făceau să se zguduie pământul. Când a ajuns în dreptul meu, a pus un picior pe aripa morii şi s-a aplecat spre mine. Cu nasul strâmb şi gura viermuitoare, avea exact faţa piticului din romanul lui Pavel.

Ma luat de bărbie şi mi-a zis: Eu sunt Dumnezeu.

Mulţi ani după aceea, dacă visam ceva urât, dacă apărea măcar o imagine de speriat, mă trezeam reflex. Mi-era o frică teribilă nu atât de visul care oricum trecuse, cât de posibilitatea de-a se repeta.

Cât priveşte petrecerea de la naşterea soră-mii, pe care bineînţeles că o cheamă Cristina, chiar aşa a fost: am intrat în cuptor, dar asta pentru că se făcuse târziu, mi-era somn şi cum nimeni nu se gândea să se culce ar fi însemnat să stau singură în casă. Ma găsit Tantilen dimineaţă, când voia să facă focul pentru a doua petrecere.

În romanul ăsta nu era chiar ca în realitate, dar era vorba despre mine. Din prima clipă am fost convinsă că omul care l-a scris mă cunoaşte cumva, deşi numele lui nu-mi spunea nimic:

Florian Pavel. Putea să fie un pseudonim literar.

Am deschis computerul, chiar atunci, după ce-am citit primul capitol, şi am dat o căutare pe numele autorului. Am găsit două texte, unul de pe LiterNet şi altul din ziarul Ziua. În amândouă se spuneau lucruri elogioase despre scriitorul

Florian Pavel, născut pe 8 august 1980, în

Bucureşti. Romanul despre mine era primul lui roman. Un roman de certă maturitate, scria în cronică. Într-adevăr, şi mie mi se păruse a fi scris de o persoană mai în vârstă, în tot cazul nu mă gândisem la cineva de 25 de ani. În Ziua zicea că este muzician, mai precis, că face muzică electronică. Pe atunci mă gândeam că ar putea fi copilul cuiva de prin neamul nostru, cineva de care nu mai ştiam, rupsesem relaţiile, ori copilul vreunei cunoştinţe, cum se întâmplă adeseori, pe care îl impresionasem la un anumit moment al vieţii mele, direct ori prin evocările altcuiva.

Am povestit de-atâtea ori, cum se povesteşte la întâlnirile pasagere, uneori chiar unor oameni necunoscuţi, insistând pe anumite detalii, pe anumite sentimente, pe care nu le-am mai văzut tot aşa a doua ori a treia oară, căci niciodată nu am povestit unui singur om ori într-o singură ocazie. Sau aşa cred. Cine poate să-şi amintească toate poveştile pe care le-a spus!

În afară de asta, mai era şi limba neobosită a fantomei. De unde putea să ştie Pavel despre ea, când pot să jur că despre asta nu ştiam decât eu şi ea?!

2. Cartea acestui Florian Pavel îmi urmăreşte viaţa la rând, în punctele mele de reper. De exemplu, povesteşte despre picioarele ieşite din altă lume, care m-au obsedat multă vreme, cu amănunte pe care mi le amintesc pe măsură ce citesc romanul:

Din cuptor nu se vedea decât faţa cu buze viermuitoare, străbătută de vinişoare aurii, iradiind.

De data aceasta nu i-a mai vorbit, ci i-a transmis un gând, mai degrabă o impresie profundă, anume că întreaga ei viaţă depinde de un eveniment pe cale să se producă.

La două-trei zile de la petrecere, Del s-a trezit cu impresia clară că urma să se întâmple ceva decisiv, iar când taică-său a intrat în camera ei, s-a gândit că ar putea fi ceva în legătură cu el.

— Haide, scoală-te, îmbracă-te, că mergem la

Tanti Bătrâna.

Drumul i-a rămas în minte ca interminabil. Era o dimineaţă luminoasă, cu vreme zaharisită de august. Satul părea pustiu. Iar casa Chelăresii i-a intrat în minte pentru totdeauna, o casă cu cerdac alb, pe care a mai văzut-o, desigur, şi după aceea de multe ori. Avea două rânduri de arcade, unele care ţineau stâlpii pivniţei şi celelalte, mai sus, erau ale cerdacului. Se urca greu până-n casă, pe trepte mici,

înguste, genul cu parapet de lemn până sus. Prispa avea de-o parte cerdacul, înălţat puţin, şi de alta uşile de la camere.

Chelăreasa era o femeie cu părul lung, complet alb şi pieptănat cu cărare pe mijlocul capului, încât îi cădea în două fuioare, pe perna roz, cu broderie şi dantelă. Stătea întinsă pe patul cu tăblii înalte şi pictate, atunci şi mai târziu, ori de câte ori a văzut-o Del, deşi nu părea câtuşi de puţin suferindă.

— Sărut-mâna, Tanti.

— Bonjour, Eugene, ai adus şi copilul…!

Del a şuşotit, fără să-şi ia ochii de la Chelăreasă:

— Tată! Tată… de ce stă femeia asta în pat?

— E Tanti Bătrâna, sora bunicii mele…

— E bolnavă?

— Nu, iubito, nu-ţi fie frică…

— Atunci de ce stai întinsă aşa…?

— Ca să nu mă surmenez, dar ce eşti, dragă, aşa curioasă, n-ai mai văzut pe nimeni odihnindu-se?

— Ba, da, dar nu ca tine…

Nu e sigur dacă n-au mai vorbit ceva până să vină Tena şi s-o ducă pe Del în curte. În faţa pivniţei era pavat cu pietre albe şi negre printre care crescuse iarbă. Toată curtea era năpădită de bălării şi mai ales de nalbă, înflorită în toate culorile. Tena stătea pe un scăunel rotund, din cele cu trei picioare, şi alegea nişte mei. Asta făcuse toată dimineaţa, până când îl văzuse pe

Eugen urcând scările cu fetiţa după el, fără să se uite spre scăunelul dintre nalbe. Urcase repede să ia copilul, că doar ea singură ştia cât de mult o indispuneau copiii pe Chelăreasă.

Del stătea pe o perniţă din catifea galbenă şi privea fix spre tulpinile de merişor crescute printre dale. O tristeţe ca o gheară îi răscolea sufletul.

La început fusese puţin indignată că Tena o scosese din scenă, sub tot felul de pretexte stupide, că să-i arate, că să-i dea nu ştiu ce, ca totul să se sfârşească în curte, cu soarele-n cap şi cu un măr dulce, de care n-avea niciun chef.

Imediat după aceea o cuprinsese un chef de plâns, i se pusese un nod în gât şi privea spre merişorii pitici cu un singur ideal: să nu cumva să-i curgă lacrimile de faţă cu femeia asta! Şi-a luat o clipă ochii de la merişori, întorcându-i spre un fir de nalbă, dincolo de care se

vedeau alte fire, multe, ca nişte trestii împodobite cu flori albe, roz, galbene şi ciclam. La tulpinile lor erau iarbă măruntă-măruntă şi nişte picioare albe, până la genunchi.

Era cineva acolo, o femeie care stătea pe ceva, i se vedeau doar picioarele, ieşite de sub fusta înflorată. Era cineva cunoscut. Inima lui Del flutura, îşi bătea aripile ca şi când ar fi intrat bunică-sa pe uşă. Oricât încerca să vadă cine este, nu se putea zări nimic, nu pentru că nalbele subţirele ar fi acoperit silueta şi faţa femeii, ci pentru că portretul era şters din peisaj, era incomplet.

— Uite, la Teni, cine e femeia de-acolo?

— E tanti a ta, Tanti Bătrâna, maică.

— Nu aia. Asta din curte, de-aici.

— Nu e nimeni aici, îi spusese fără ca măcar să se uite, numai noi două suntem.

— Uită-te acolo!

— Unde?

Şi în fine privise în direcţia în care era îndreptat degetul lui Del.

— E nalba, nalba noastră. Mai vrei un măr?

Tanti Bătrâna locuia, ca şi noi, într-o casă mare şi veche, dar cu mai multe ascunzişuri şi cu o ieşire dosnică spre grădină. În faţa acestei uşi era un pavaj tablă de şah, vechi şi crăpat, prin care, din loc în loc, ieşea colţul ierbii.

Pavajul acesta mi s-a părut atât de cunoscut, că mă treceau fiori pe şira spinării şi-mi vibrau pavilioanele urechii, nu doar atunci, când aveam cinci ani, ci şi după aia, de câte ori l-am văzut ori când îmi aminteam de el. O sumă de necredincioşi spun acum că la cinci ani nu e posibil să ai astfel de impresii, deşi în realitate chiar ai, cel puţin eu mă raportez la lumea înconjurătoare aproape în aceleaşi condiţii şi chiar cu aceleaşi sentimente ca şi la vârstele mici, iar când spun „vârste", nu mă refer neapărat la perioada în care se spune că îşi scoate coarnele conştiinţa, ci mă refer la începuturi.

Cea mai veche amintire a mea este de la vârsta de un an şi şase luni. Eram în leagăn, un leagăn înalt, solid, din lemn de stejar, în care mi-am petrecut multă vreme, chiar şi târziu, după ce crescusem, pentru că era de fapt un pătuţ unduitor şi pufos, foarte rezistent. Bineînţeles, psihologii spun că e vorba despre o falsă amintire, declanşată de existenţa unei fotografii, pe care familia a comentat-o în numeroase perioade, evocând evenimentele strict legate de ea.

Este adevărat că există o fotografie: eu pe scara casei, dezbrăcată şi foarte veselă, iar pe dosul pozei scrie Adeluţa la un an şi şase luni, august

1958. Dar îmi amintesc şi alte lucruri, despre care sunt convinsă că ştiu doar eu. Ori pe care numai eu mi le amintesc. Eram în leagăn şi vedeam cu dificultate nişte umbre mişcătoare deasupra mea, iar în acelaşi timp îl auzeam pe tatăl meu vorbindu-mi. Înţelegeam foarte bine tot ceea ce-mi spunea, îmi repeta calm, clar, rotunjind cuvintele, că acum vom merge pe scară să-mi facă o fotografie cu acest aparat şi îmi arăta aparatul, şi nu puteam să-l văd bine, zăream, ca prin ceaţă, doar contururi în alb, gri şi negru. Îmi spunea că e nevoie să ştiu cândva, după ce voi creşte, cum arătam acum.

Şi pe urmă o lua din nou de la capăt, în timp ce-mi dădea hainele jos. Îmi mai aduc aminte că nu mă puteam ţine pe picioare şi că făceam eforturi, ştiam că e ceva foarte important. Îmi era frig, dar cimentul scărilor era călduţ. De câte ori privesc fotografia respectivă, sunt învăluită de un sentiment eroic şi simt sub tălpi căldura cimentului. Dar, în sfârşit, asta este ceea ce îmi amintesc şi nicidecum ceea ce s-a întâmplat cu adevărat. Tot aşa după cum îmi amintesc de grădina Chelăresii, pe când aveam doar cinci ani, în acea zi în care am văzut picioarele scăpate dintr-o altă lume.

Descrierea lui Pavel nu e tocmai exactă, în sensul că n-am stat mult pe perna de catifea, cu ciucuri la colţuri, ci m-am ridicat şi-am luat-o spre pavajul alb şi negru. Păşeam încet, iar când am ajuns acolo am văzut aleea, tot aşa, albă şi neagră, care ducea spre fântână, printre măciuliile de nalbă mare. Făceam paşi prudenţi şi dintr-odată am început să alunec lin, dusă, împinsă de fapt de-a lungul aleii. Nu puteam nici să strig, nici să mă întorc. Era un fel de pastă invizibilă care mă împingea încet pe drumul pavat, până aproape de nuc. Priveam printre nalbe şi spre cheiul fântânii, unde zăcea o femeie. Mai precis, erau nişte picioare de femeie tânără – tălpile goale, până la genunchi, o bucăţică de fustă albă, din pânză ordinară. Nici într-un caz nu era înflorată. Mai departe vedeam fântâna şi frunzele murdărite şi mototolite de ploaie, deşi nu-mi aduceam aminte să fi plouat. Şi simţeam o tristeţe ca de moarte. Am ajuns până aproape de ea, dar dincolo de picioare nu era nimic, adică era ca un geam neşters, ca o ceaţă subţire prin care se vedeau în zare doar petele de troscot verde crescut peste dalele albe şi negre. Ani buni m-am tot gândit, uneori îmi

făceam reproşuri că am alterat prin amplificare amintirea iniţială. Mi-a trecut prin minte că este o imagine de vis, sau dintr-un film. Alteori încercam să mă conving că ar putea fi ceva dintr-o altă viaţă.

Ţin minte că am povestit imediat acasă şi cam de-atunci au început să mă ia de copil mincinos. Nu mă credeau niciodată pe cuvânt, chestie pentru care am suferit mult. După ce m-am întors de la Chelăreasa, i-am povestit bunică-mii toată întâmplarea şi părea interesată, în modul în care acorda ea atenţie tuturor evenimentelor, oricât de mărunte ar fi fost. Dar pe urmă a apărut mama, care m-a discreditat repede şi n-a mai venit vorba după aceea ori n-am mai avut prilejul să povestesc. Am mai uitat şi eu un timp, pentru că în perioada aia am început să aflu cât de bine este să trăieşti în lume, mai ales dacă eşti liber.

Începusem să inspectez grădina, până unde se termina plantaţia de smochini şi chiar pe lângă magazie mă mai mişcam uneori, dar ca să ajung la trăsuri trebuia să traversez curtea cu păsări, cu nenorociţii de curcani, gânsaci, plus berbecul Ghiţă şi caprele tâmpite. Aşa că mi-era mai uşor să deschid poarta de la drum şi s-o iau încet pe lângă gard, în sus, pe linia satului, fără nicio treabă, uneori şi până în Valea

Popii, la Virgil Popescu, adică la trei-patru case depărtare de noi. Vedeam oamenii, mă opream şi mă holbam la ei, dar imediat îşi dădea cineva seama a cui sunt, mă lua de mână şi mă aducea acasă. Mult timp, chiar şi după ce mă făcusem destul de mare, credeam că lumea mă recunoaşte pentru că sunt cineva important, şi-abia târziu am realizat că acolo fiecare ştia pe fiecare şi că orice copil avea pe faţă amprenta neamului său.

Îmi aduc aminte că oamenii erau uimiţi de precocitatea mea, mai exact, de faptul că vorbeam cu aplomb, ca un adult, pentru că de fapt o imitam pe bunică-mea. Dar nici nu aveam vreo inhibiţie pe-atunci. Totul a decurs bine cam până la cinci ani jumate sau şase. Atunci m-am căptuşit c-o timiditate care nu m-a părăsit nici în ziua de azi.

În perioada asta, de dinainte de şcoală, pe când mergeam la grădiniţă, eram obraznică şi gata să înfrunt pe oricine. Până la ultima serbare, când n-am mai fost în stare să-mi spun poezia. Atunci mi-am dat seama cu durere ce loc obscur ocupam în societate. M-am amărât în asemenea hal, încât mi-am pierdut siguranţa.

Aşadar, pe când aveam cinci ani, şi chiar mai înainte cu un an,

eram puternică, liberă şi trăiam triumfal. La cinci ani chiar am avut un moment de mare glorie, după ce, cocoţată pe scenă, am spus Povestea păţlăgicii.

Îmi mai amintesc şi acum ce sentiment confortabil îmi dădea faptul că îi priveam pe oamenii care se uitau la mine, amuţiţi, încântaţi, gata să mă aplaude.

Mama lucra la grădiniţă, cu grupa mică, îi învăţa pe copii să cânte şi făcuse o serbare cu pitici. Educatoarea mea era Mari, o femeie pe care o dispreţuiam din tot sufletul, pentru că mi se părea o tută proastă şi arogantă. La rândul ei, o privea pe mama de sus, iar mama părea să fie foarte încântată de acest tratament sau doar trăia cu entuziasm primul ei serviciu de după măritiş, unul care îi plăcea. Şi ea, ca multă lume, adora să spună poveşti la care să participe şi ascultătorii, era genul ăla care te tot întreabă ce crezi c-a făcut prinţul sau dacă a făcut aia sau aia. Ceea ce mie mi se părea foarte plictisitor. Eram grăbită şi voiam să aflu repede cum se termină acţiunea. Nici ei nu-i plăcea să-mi spună poveşti, cred că nici soră-mii nu i-a spus după aceea. Cel mai mult îi plăcea să povestească în faţa unui public, la grădiniţă, sau copiilor din mahala, care se strângeau la noi în curte şi, de preferinţă, dacă nu eram eu de faţă, s-o întrerup sau să-i stric imaginea.

Bineînţeles, niciodată nu povestea de faţă cu bunică-mea, care-o trata ca pe-o analfabetă. În casa noastră era un spectacol continuu. Maxu, bunicul meu, şi mai ales tata recitau poeme clasice, în special din Coşbuc, declamau pe replici teatrul lui Caragiale, la lumina lămpii cu picior, iar bunică-mea îmi citea din Moromeţii sau din romanele mai acătării care apăreau atunci. Numai mama nu lua parte la chestiile astea, care de la o vreme şi mie începuseră să mi se pară penibile. Ea citea romane lacrimogene, în special ruseşti, gen Palatul de gheaţă.

Odată mi-a citit balada lui Manole. Mă plictiseam cumplit, dar nu voiam s-o întrerup. Era foarte impresionată şi-a început să plângă.

Bunică-mea ţinea cursuri la căscăs. Ea nu spunea niciodată că se duce la muncă sau la şcoală, ci la cursuri, iar în timpul ăla participa la alfabetizare, organiza examene pentru cine voia să-şi facă repede o şcoală, de la cea primară la liceu. Pentru asta mergea tocmai la Segarcea.

10 kilometri, iar cursurile erau mai mult serale.

Îi căşunase pe mama, să-şi facă şi ea liceul la căscăs, adică în

varianta rapidă, pentru că, susţinea ea, în curând toată lumea va avea şcoală. Mama stătea îmbufnată în mijlocul patului, nu voia să cedeze, să ajungă la mâna ei, care o tortura de dimineaţa până seara cu toate tâmpeniile de pe lume, iar de luminat se lumina doar când ajungea la grădiniţă.

Într-o zi, pe mama au dat-o afară de la grădiniţă, pentru că avea doar şapte clase, ceea ce eu ştiam foarte bine, pentru că în casa noastră se spunea de câteva ori pe zi lucrul ăsta. Mari era bună, îşi făcea seralul la Segargea. Aşa că mama a trecut la bucătărie şi, cu toate că bunică-mea se ruga de ea să nu se mai ducă, se ducea chiar şi aşa pe postul ăla nenorocit şi se bucura să stea la poveşti în curtea grădiniţei, înconjurată de copii. Parcă o văd şi acum, veselă, blondă, grăsuţă şi cu ochi scânteietori. Eu însă sufeream crunt, eram umilită şi mi se părea că

Mari mă persecută. Pregăteam o serbare, de

Anul Nou, cred, şi mă pusese să dansez cu unul, căruia i se spunea Găină. Cum nu voiam nici în ruptul capului să am de-a face cu el, am pus-o pe mama să se roage de ea să-mi dea alt partener. Dar a fost şi mai nasol. Mari a început să-şi bată joc de mine, bineînţeles, de faţă cu toţi copiii, pe tema pretenţiilor mele. Ce defect avea Găină? Era chiar prea bun! Dacă nu-mi plăcea, n-aveam decât să stau acasă!

Mi-amintesc bine ziua spectacolului, mai ales momentele de dinainte. Lucica era gătită-fulg.

Avea părul vopsit negru şi buclat cum numai în filme mai văzusem, rochiţa – apretată, călcată, cu funde, panglici şi dantelă. Prin comparaţie, eu eram destul de mototolită, cu un pampon penibil în vârful capului şi cu pantaloni pe sub rochiţă, să nu cumva să răcesc. De fapt, tot timpul cât am fost la şcoală m-a mirat cum de ceilalţi copii puteau să arate ca scoşi din cutie, în vreme ce eu şi noi toţi, de fapt, în afară de bunică-mea, deşi în casa noastră se spăla serios şi se călca tot aşa, păream traşi prin cur în mod regulat. Târziu de tot mi-am dat seama că nu era vorba despre ţoale, ci despre atitudine.

Dar, în fine, atunci, în iarna aia, am observat pentru prima dată la ce distanţă mare mă aflam de restul lumii. Mari a insistat ca eu să prezint programul, pentru că era şi bunică-mea de faţă, dar am refuzat minute în şir, până când a renunţat şi-a ieşit ea să spună că urmează ce urmează, pentru că ştia că bunică-mii i s-ar fi făcut rău să vadă alt copil în locul care îmi fusese promis. Eu aveam de spus o poezie, în afară că

dansam cu Găina. Când m-am văzut pe scenă, mi s-a tăiat răsuflarea. Îmi venea să plâng. Aveam conştiinţa penibilităţii mele şi am mormăit poezia din care nu s-a înţeles nimic.

Bunică-mea m-a certat cu mâhnire mai multe săptămâni, ştia sigur că mi s-a întâmplat ceva, dar n-a încercat să mă scoată de-acolo. În general, ea nu dezvolta, aşa că după serbarea aia nu ne-am mai dus la grădiniţă nici eu, nici mama.

Până într-o zi din luna martie, când bunică-mea m-a trezit ca niciodată, m-a înfofolit şi aproape de prânz m-a trimis la grădiniţă, în mână cu o cutie de tablă, ca o valijoară, pe care erau pictaţi astronauţi sovietici.

— Vine vremea să te dăm la şcoală şi avem nevoie de adeverinţă că ai făcut grădiniţa!

Copiii erau în curte, pregătiţi să plece acasă, căci era aproape de sfârşitul programului. Nu m-a băgat nimeni în seamă. Nici eu pe ei. N-am privit spre nimeni, am mers drept înainte, unde era o baltă, pe marginea căreia Lucica desena cu un băţ. Ea m-a întrebat ce fac, aranjându-şi căciula galbenă, cu un ciucure imens în creştetul capului, iar eu, emoţionată de întrebare, am făcut un pas în spate ca s-o văd mai bine, m-am mai mişcat într-o parte ori în alta şi, până să prind de veste, am căzut în groapa plină cu apă, aşa, îmbrăcată cu paltonul meu roşu, făcut din paltonul interbelic al bunică-mii.

Iar în iureşul căderii am tras-o şi pe Lucica.

Până la urmă cineva ne-a scos de-acolo şi, cu apa şiroind, m-am întors acasă.

S-a întâmplat că tocmai venise taică-meu, care pe vremea aia venea destul de rar pe-acasă.

Mă simţeam atât de umilită, că nu-mi venea să spun cum fusese şi nici nu-mi dădeam seama de ce mai voiau să ştie. Din ce cauză, n-aş putea să zic, în tot cazul nepremeditat, le-am spus că m-a îmbrâncit cineva. Mi se părea mai onorabil să mă victimizez. Şi-am crezut că-mi pierd minţile când l-am auzit pe taică-meu că se duce la grădiniţă.

L-am aşteptat cu sufletul la gură şi mi s-a părut că s-a ntors repede. Bunică-mea tot întreba cine era, dom'le, cine-a-mpins copilul? El era vesel şi-a schimbat subiectul şi nu m-au mai întrebat nimic. Asta îmi plăcea la ei, că, spre deosebire de mama, restul nu erau ranchiunoşi, nu făceau anchete şi în general nu mergeau până la capăt cu ameninţările sau cu pedepsele.

La puţină vreme de la întâmplarea din curtea

Chelăresii au început să mă ia cu ei la şcoală, mai ales bunicu-meu, care avea cursuri dimineaţa.

De câte ori mă gândesc la perioada aia, îmi aduc aminte în special ziua de iunie, când a intrat în clasă băiatul lui Buţescu, roşu la faţă şi gâfâind de alergătură:

— Dom'văţător, dom'văţător, s-a întâmplat ceva cu Maxu!

Dar să mă întorc la romanul lui Florian Pavel, care povesteşte chiar şi acea zi de 6 iunie 1962, ziua care pe mine m-a marcat definitiv, dar şi pe celelalte, dinainte, inclusiv pe cea în care am văzut pentru prima oară butonul fermecat:

3. Tocmai prin iarnă, aproape de Crăciun, Del a avut cui să povestească despre femeia invizibilă.

Stătea cu Tantilen pe-acelaşi banchet, în faţa sobei mari, ale cărei coloane albe Tantilen se lăuda că erau aduse din Germania. Era o sobă cu şase coloane de jur-împrejurul miezului, care arăta ca un templu, ale cărui ziduri ascundeau o firidă destul de mare. În locul acesta ferit de lume se cuibărea Del, ca o statuie neagră între stâlpii albi şi lustruiţi.

— Să-ţi mai spun… ce să-ţi mai spun? Că ţi le-am spus pe toate, zicea Tantilen, iar Del insista:

— Spune-mi amintiri despre tine. Amintiri… de când erai ca mine.

— Când eram ca tine, mă luase Nicolescu ăl bătrân din Valea Stanciului să mă ţină la şcoală şi pe lângă bătătura lui. Uite, în fotografia aia e el.

Del ştia foarte bine fotografia cu bărbatul posomorât, şi cât era de rău Nicolescu ăl bătrân, pentru că nu era zi în care să nu-l pomenească cineva, să nu-şi aducă aminte vreo întâmplare dintr-un trecut smolit.

— El este tatăl lui Sile, e tatăl tatălui tatălui tău…

— Păi, şi tu ce rudă eşti cu noi?

Ştia prea bine că nu era nicio rudă, dar îi plăcea s-o vadă cum se supără, fiindcă ăsta era punctul ei sensibil.

— Nu sunt chiar rudă, dar taicu' al meu era unghie şi carne cu ta-său lu' Nicolescu ăl bătrân;

era ca şi băiatul lui. Pot să-ţi spun ceva? Da' să nu mă spui lu' coana Iozefina şi nici… la nimeni.

— Bineînţeles. Spune-mi, că atunci şi eu o să-ţi spun…

— Mai bine nu…

— Ba, spune-mi, spune-mi, că nu mai zic la nimeni!

Şi în fine femeia se hotărî să-i spună în şoaptă:

— A murit în genunchi.

—!?

— Nicolescu ăl bătrân a murit aici, lângă smochini, stând în genunchi şi cu ochii deschişi spre cer.

Înţelegea vag că este vorba despre o informaţie, dar nu ştia ce sens are, dacă era de bine sau de rău, dar, după felul în care o privea Tantilen, cu sprâncenele ridicate şi cu buzele făcute ghemotoc învăluit în câteva fire de lână albă, era clar că îi spusese un secret.

— Asta nu-i nimic pe lângă ce am eu să-ţi spun, dar ca să-ţi spun trebuie să-mi promiţi…

Şi după ce Tantilen îi promisese c-o s-o creadă, începu să-i spună despre femeia învăluită în ceaţă, din care se vedeau doar picioarele şi-o bucată de rochie.

— Cum era rochia?

— Înflorat-aşa, cam cum e capotul ăla de pe scaun.

— Liliachie, aşa, sau cu imprimeu?

— Era o fustă subţire de vară, din mătase, cam aşa, liliachie. Poate cu flori. Poate cu desene întortocheate, cum e capotul ăla. Se vedea prea puţin din ea, ca de un lat de palmă, restul era acoperit cu o foiţă subţire. Avea picioare albe, iar eu, cum să-ţi zic, aveam impresia că o cunosc.

E de rău?

— Bineînţeles. Poate era Margareta.

— Care Margareta?

— O fată de n-o cunoşti tu. Venea pe la fetele

Chelăresii… A murit.

Un fior cumplit o trecu pe Del de la şira spinării până-n moalele capului. Închise ochii ca să vadă chipul lui Dumnezeu. Dar era beznă şi când îi deschise iar spre Tantilen, uşa de la cameră se izbi cu putere de toc şi, deşi ştiau că intră Maxu, şi ea, şi Tantilen se repeziră una spre alta, Del cu nasul înţepenit pe puloverul aspru al bătrânei, iar aceasta rostind mai mult cu indignare decât cu clemenţă:

— Doamne, apără-mă şi miluieşte-mă!

Abia după aceea întrebase:

— Iar ai plecat de la şcoală?

— Ne-a dat drumul. Sărut-mâna, Tantilen. Ne-a dat drumul de la istorie şi pe urmă aveam sportul şi-ncă nu ştiu ce şi s-a nimerit că trecea prin faţa liceului Iosa, cu maşina de lapte. Aşa că am profitat şi eu.

De fapt, a văzut dubiţa când dădea colţul pe

Republicii, a deschis fereastra şi-a aruncat servieta în faţa maşinii, de la etaj. Iosa a pus frână, cărţile au sărit în toate părţile. Pe urmă a început să fluiere şi să strige din toţi rărunchii nea Iosa, nea Iosa, stai că vin şi eu! Şi şi-a dat drumul pe burlanul de scurgere, pe lângă ferestrele cancelariei.

Dar n-avea rost să dea toate amănuntele.

— Unde sunt ceilalţi? Casa? Lumea?

Maxu întreba ridicând sprâncenele, c-o mână în buzunarul pantalonilor şi cu cealaltă netezindu-şi freza de la cărarea ca un fir alb spre dreapta.

— Pregătesc masa. Unde crezi? Potolesc curcile, aduc gâştele, hrănesc caprele. O să vezi tu pe dracu'!

— De ce?

— Pentru c-ai fugit de la şcoală.

Prin perdelele de dantelă crem se zăreau glugile jerpelite care îmbrăcau smochinii, grămezi ţuguiate din coceni de porumb, şifonate de vânt, iar dincolo de ele, fântâna. Maxu ştia ce vrea să spună Tantilen, se şi gândea deja la o poveste mai bună, deşi doar provizoriu, că în două-trei zile oricum o să-i cheme la şcoală. O să-i scadă nota la purtare, o să rămână fără bani de buzunar.

Maică-sa o să urle la el. Poate că taică-său o să-l bată. Înainte ca Tantilen să apuce să-şi dezvolte previziunile, uşa camerei se deschise larg, perdelele se mişcară, iar dintre faldurile verzi şi groase care acopereau uşile apăru Iozefina, înfăşurată în capotul de diftină.

— Sărut-mâna, m-am!

— Ia te uită! Să trăieşti şi să te faci mare, dar ce e cu tine acasă? V-a dat drumul?

— Da. Nu s-au făcut nişte ore. Mi-e o foame de mor.

— Ce ore?

— M a duc să mă schimb, spuse grăbit şi-i făcu lui Del semn cu ochiul.

Ea ştia despre ce e vorba, aşa că alunecă încetişor de pe banchet,

trecu în spatele perdelelor de la uşă şi apoi pâş-pâş, după Maxu, în antreu, furişându-se repede de cealaltă parte a mesei, aşteptând cu ochii aţintiţi spre geamurile colorate dinspre balcon şi cu urechea sârmă spre camera din care ieşise şi din care nu pătrundea niciun sunet.

Probabil că Iozefina întreba chiar acum: Unde e copilul ăla? E acolo, la sobă… Unde la sobă?

Nu e niciun copil. Era acolo, poate-a ieşit cu

Maxu…

Tantilen apăru în uşă, însă Del nici nu se mişcă.

La urma urmei, îl striga pe Maxu. Şi când femeile o luară spre sufragerie, Maxu îi făcu semn de după perdelele stacojii, care ascundeau camera tuturor minunilor.

Aici sunt bibliotecile, mai multe corpuri rotunde, ca nişte copaci, ca nişte roţi imense suprapuse şi fixate pe un ax gros. Ca de obicei, Maxu urcă pe rafturi ca pe nişte trepte, până aproape de tavan, şi aruncă la întâmplare cinci-şase cărţi deodată pe covorul tăbăcit, în timp ce Del se aşezase turceşte, răsfoind o carte, cu arătătorul întins şi bine umezit. Căuta poze, perindând prin faţa ochilor chipuri serioase de bărbaţi sau peisaje cu bărci. Pagină după pagină, fetiţa mormăia încetişor asta nu, asta nu…

— Dar cam ce-ai vrea?

— Aş vrea să mă uit la fete frumoase şi la animale…

— La fete… uite aici fetele lui Lenin. Mă mai uit eu uneori, în special la asta, uite aici ce decolteu are, şi-i aruncă o carte deschisă. Del privi fotografia de aproape:

— Are colier de aur, ca Izabel. Când mai mergem la Izabel?

— Prin primăvară, când începe să vină iar caravana.

Acuma nu sunt decât filme ruseşti cu război… ar fi unul…

Şi cât timp îi povesteşte despre film, Del deschide o carte la întâmplare, o carte cu foi cam lipicioase şi murdare pe la colţuri, cu scris mărişor, care seamănă cu o dantelă. O pagină, două, şase. Pe pagina a şaptea, în marginea curată a foii, se bomba o bulină colorată, un fel de bomboană portocalie pe care se vedeau câteva litere vineţii.

Iar pata asta de lumină, pe foaia întunecată de umbra literelor, a însemnat pentru Del indicatorul unui drum pe care avea să meargă orbeşte multă vreme.

Din înaltul bibliotecii, Maxu văzu şi el picătura uleioasă şi spuse

mai mult în şoaptă ce dracu’
e pata aia? Stai aşa, nu pune mâna, să cobor de-aici!
Din două mişcări fu şi el jos, pe covor.
— Ce-o fi asta? Să nu cumva s-o atingi!
— Nu vezi că pâlpâie…? E vie… şi e nu ştiu ce aici…
— Care? Scrisul? Scrie „Max”. E un cuvânt. E
un nume, explicase Maxu.
— Ce fel de nume? Max… n-am mai auzit până acum!
— Ba da, poate să fie, ştiu eu precis că e un nume, o încredinţă el.
— Hai să punem mâna pe chestia asta să vedem ce se-ntâmplă…!
Bulina pâlpâia uşor, ieşită din pagina cărţii, ca un buton, ca un ochi viu mai degrabă, cât un bob de mazăre pe care l-a turtit cineva. Era un lucru pe care nici Maxu nu-l mai văzuse până atunci, o proeminenţă ca un glob pâlpâitor, ca o apă portocalie pe care stătea scris cu litere violet:
max. Del întinse mâna, atingând cu arătătorul umflătura care începu să se dizolve încet, ca o pată de cerneală sub tamponul sugativei.
Maxu dădu pagina, dar nu mai era nimic.
Din antreu, Tantilen îi striga la masă.
Pentru mine, Maxu a fost oblăduitorul, sprijinul şi primul care a văzut bulina pâlpâitoare.
Era fratele mult mai mic al tatălui meu. Îl chema
Maximilian, de fapt, Ioan-Paul Maximilian, dar toată lumea îi spunea Maxu, cum ai spune nasu, vasu’ ori pasu’. Doar bunică-mea îi mai spunea uneori Milian sau chiar pe tot numele, când era ceva rău de tot: Ioan-Paul Maximilian, iar ai plecat de la şcoală!
Cele mai vechi amintiri cu el le am, nu ştiu de ce, pe aleea din faţa chioşcului. E vară. Îmi tremură nările când mă gândesc la vara aia, cu miros de nisip ud şi de rufe uscate-iască, bătute de soare. Îmi vin în minte în primul rând aleea chioşcului, văzută de pe scara casei, cam de pe treapta a şasea, nu chiar de sus, şi silueta lui
Maxu pe pietrişul ţinut de troscot şi de trifoi.
Nici nu mai ştiu dacă e o privire generică, dintre sutele care-mi zac în suflet, sau dacă e chiar ziua în care ne-am împrietenit. Maxu era epileptic.

Familia îl trata ca pe-un nebun, iar el se purta tot aşa. De fapt, era un adolescent viu şi iute, inteligent şi revoltat, fără teamă şi fără margini. În ziua aia am ieşit din casă şi, ca de obicei, am privit spre moară – în stânga –, pe urmă spre smochini – în dreapta –, am coborât vreo două trepte şi abia după aceea l-am văzut, zvârcolindu-se pe alee. Cred că aveam vreo trei ani. Eram în perioada de glorie a vieţii mele.

Nu-mi era nici frică, nici milă. Am coborât treptele, l-am privit o secundă, două cum se răsuceşte, cum spumegă. Apoi i-am strâns degetul mic, cum făceau toţi ai casei, în momentele lui de criză. Când şi-a venit în fire, mi-a spus… nu mai contează ce, m-a făcut să cred că m-am purtat eroic. Multă vreme evoca întâmplarea asta ca pe un legământ de prietenie. Avem şi o poză făcută cam pe-atunci, cu moara pe fundal, printre măciuliile de nalbă, eu cu o pălărioară vernil şi cu şorţuleţ înflorat, stând în picioare, iar Maxu îngenuncheat lângă mine, îmbrăcat cu uniforma de liceu, cu şapca încoronată de nişte noduri, ca nişte corniţe, abia răsărite deasupra numărului matricol, cusut cu aţă gri.

Cel mai mult îmi plăcea să intru cu el la biblioteci, pentru că el ajungea la toate cărţile care mă fascinau într-un mod straniu. Bineînţeles, căutam poze, pe care adeseori le maltratam, întărind contururile şi adăugând detalii cu creionul chimic. Chiar şi acum mai am cărţi în care câte o ilustraţie este mâzgălită cu vinişoare violete şi cu linii mai groase, purtând încă pasiunea şi saliva şi greutatea creionului meu din acea perioadă.

Când am văzut bulina pentru prima oară.

Maxu era prin ultimul an de liceu, de fapt, pe ăsta mi-l amintesc cel mai bine. Nu. Îmi amintesc cam din vara în care i-am strâns degetul lui de epileptic până la începutul verii lui ’62, când se pregătea să-şi dea bacalaureatul.

Nu pot să spun că nu am povestit nimănui despre el. Şi cu atât mai mult despre bulină.

Am spus multor oameni, în diverse perioade ale vieţii mele, încât nu ştiu şi nu am cum să verific dacă în cartea lui Florian Pavel există lucruri pe care să nu le mai fi împărtăşit nimănui.

Uneori am senzaţia că ceea ce povesteşte el s-a întâmplat întocmai. Ori, dimpotrivă, că unele dintre istoriile din carte nu îmi aparţin, deşi toate îmi sunt familiare, înşurubate în viaţa mea care nu a fost deloc secretă, ci mai curând un spectacol cu săli pline. Chiar şi

când nu am povestit nimănui, m-am aflat într-un dialog cu cineva, am simţit limba groasă care mă atinge uneori pe ceafă, îmi încălzeşte creierul şi îmi suge apoi toate gândurile printr-o îmbrăţişare atât de frecventă, că nici nu-i mai simt efectele nocive. Tocmai de aceea mi-este greu să spun dacă ziua în care a apărut butonul lui Max s-a desfăşurat aşa cum povesteşte Pavel. Îmi amintesc şi eu tot aşa, bibliotecile înalte, vopsite în alb, ca nişte platouri rotunde pe care stăteau rânduite cărţile. Cele mai multe erau cărţi noi, pentru că biblioteca lui Ion Nicolescu a fost arsă în curtea casei, cândva prin anii ’53 ori ’54, oricum, înainte ca eu să mă nasc. Totuşi, mai rămăseseră volume ascunse cu grijă, în special cele cu dedicaţii, legate de un anumit moment din viaţa cuiva, aşa cum era şi cartea pe care a înflorit bulina, ca o picătură de miere, portocalie.

Era întunecare de Cezar Petrescu, o carte pe care am purtat-o multă vreme cu mine şi pe care bunică-mea o primise pe când era în liceu, cu dedicaţie scrisă cu cerneală violetă: Dragă

Joséphine, s-o citeşti pentru că e de la mine.

Relu. Frumos, nu?! Cartea aia mi-a mângâiat sufletul şi mi l-a ţinut cu aripile întinse, pentru că mă uitam la numele violet al lui Relu şi îmi venea în minte celălalt nume, de pe bulina de diamant.

4. Aici, după ce am citit capitolul al treilea, am început să-l caut pe Florian Pavel. În fond, povestea viaţa mea, cu nume reale, care au aparţinut unor oameni în carne şi oase: bunică-mea

Iozefina, Tantilen, părinţii, sora mea, dar mai ales Maxu nu puteau să fie cu toţii coincidenţe.

Am dat o căutare pe studioul de înregistrări pe care îl patrona acest Florian Pavel şi care se numea, istoric, Music Pandur22, şi-am aflat că era într-un cartier central din Bucureşti. Apoi mi-a venit ideea să mai descopăr şi alte legături ori eventuale piste. Şi am început să caut cu

Google numele lui Florian şi pe cel al lui Maxu.

Comoşteni şi chiar numele meu. Şi din una în alta am ajuns pe un blog în care curgeau rânduri bine cunoscute mie, întâmplări şi cuvinte, scoase din memoria mea ori din romanul lui

Pavel. Iar după un timp mi-am dat seama că acolo era de fapt tot romanul. Capitol cu capitol, pe cât mi-am putut da seama, cuvânt cu cuvânt, ca şi când cineva l-ar fi copiat. Numai că nu avea autor. Site-ul se numea şi se mai numeşte încă http://stafia.ro. Numele lui Pavel nu

apărea nicăieri. Era un blog semnat stafia, cu o imagine convenţională de fantomă, copiată din Pif.

Câteva zile am încercat să văd de unde vine textul. Site-ul era ţinut de un server cameleon, care îşi schimba identitatea din oră-n oră. Era ceva ce nu mai văzusem. Nu era un text trimis printr-o sută de serveruri, cu un program de camuflare, gen Tor, ci era un server-fantomă, care îşi schimba identitatea şi locaţia. Cum eu fac de câţiva ani interfeţe, m-am cam ramolit.

Aşa că am fost nevoită să-i întreb pe alţii, în special pe mister Gi, care e un super administrator de reţea, dar nici el nu ştia de unde să-l apuce.

Pur şi simplu era un server parazit ori doar o armată de boţi, care emit textele ca pe un fel de mesaje, multiplicându-se precum un vierme, furişat din blog în blog.

Nu-mi rămânea decât să-l caut pe Florian

Pavel.

Studioul lui e într-o clădire de birouri de pe

Ştirbei Vodă. Pe faţada clădirii atârnă şi acum un poster mare cu poza lui Gabriel Neicuşoru, iar dedesubt scrie cu litere galbene: Singura autoritate morală a României. Neicuşoru e un om curat, un intelectual, disident pe vremea comunismului, când n-a fost nici măcar membru de partid. Portretul lui e în multe locuri, îl văd deseori la TV şi prin ziare şi îl ştiu de când eram în gimnaziu, pentru că el a fost proful meu de fizică. Fotografia lui mi-a dat curaj să intru în clădire.

Am urcat cu liftul, un lift mare, căptuşit cu furnir perforat, apoi am mers puţin pe un coridor.

Am bătut la uşă şi-am şi intrat.

Florian Pavel era, aşa cum îmi închipuisem, un puşti cu părul năclăit de gel. Se răsucea pe un fotoliu masator şi arunca din când în când cocoloaşe de hârtie dincolo de pupitru, unde era aşezat prietenul lui, Axente.

— Dar nu-l cheamă aşa, mi-a spus imediat după ce mi l-a prezentat.

— Domnule Pavel, am trecut eu la subiect, dumneavoastră aţi scris un roman…

— Guilty.

— Viaţa secretă a Adelei Nicolescu.

— Da.

— Ei, aşa cum v-am spus şi la telefon, eu sunt Adela Nicolescu, iar subiectul romanului este real. Toate personajele care apar acolo au existat ori există şi apar cu numele lor adevărate şi ca autori ai unor fapte reale.

Mă aşteptam ca această mărturisire să-i atragă atenţia, dar Florian părea în continuare preocupat de jocul cocoloaşelor de hârtie. Axente, pe care nu-l chema aşa, îşi făcuse o praştie dintr-un fir elastic legat de un pix de plastic îndoit.

— Da. Şi?

— Îi cunoaşteţi pe oamenii aceştia?

— Adică?

— Pe… eroii dumneavoastră?

— Da. Uneori mai luăm masa împreună.

Nici măcar nu mă privea, continua să se joace şi să se mişte încolo şi încoace cu fotoliul care aluneca dintr-o parte în alta pe parchetul ceruit.

Pe-un perete atârna portretul unui bărbat supărat şi ascuns sub o şapcă albă, iar pe pieptul lui era scris mare Andronache Pavel.

N-aţi scris dumneavoastră romanul!

Şi pentru că nu răspundea, am început să-i povestesc despre stafia.

— Este un blog de unde aţi copiat integral textul, iar acest lucru se poate dovedi.

— Şi? Poate că este blogul meu!

— Nu este.

Nu ştiam al cui e, bineînţeles, dar refuzam să cred c-ar putea fi al jucătorului de cocoloaşe.

— Se numeşte plagiat, domnule Florian Pavel, şi este o infracţiune pedepsită prin lege.

— Foarte bine! Demască-mă! Fă-mă de căcat la public! Hai, du-te repede, că-ţi ia altu' subiectul

!

Acest puşti era autorul. Autorul meu. Crescut probabil pe un milion de Paveli cu frunţile tocite pe pragul istoriei.

După ce-am plecat de-acolo, nici măcar nu-l puteam descrie.

Partea cea grea în toată povestea asta era să-l găsesc pe autorul blogului, care părea descins de pe altă planetă, căci textul însuşi, ca şi expeditorul lui, se aflau în continuă schimbare, cum am văzut pe urmă.

După ce stafia a ajuns obiectul meu principal de studiu, mi-am dat seama că povestea de pe blog nu era chiar la fel ca aia din roman. Existau amănunte, cuvinte, uneori fraze total diferite de cartea lui Pavel.

De exemplu, bulina lui Max era cât o alună;

când răsfoia cărţile, Del era îmbrăcată cu un pulover roşu. Lampa din sufragerie avea abajur aurit etc. Mă mirasem iniţial că Pavel a citit textul şi că a mai şi schimbat câte ceva. Dar după câteva zile am făcut o descoperire şi mai uluitoare: pe lângă romanul bine-cunoscut, a început să apară un al doilea text, intercalat, intrat ca un cuceritor în inima celeilalte poveşti.

Iar acesta era cu certitudine rupt din creierul meu. Era ca şi cum gândurile mele s-ar fi aşezat pe rând, după fiecare capitol, ca un comentariu ori ca o completare la romanul iniţial. Erau amintirile mele, ieşite din mine, erau cuvintele mele, era ca şi când aş fi vorbit eu, iar deasupra mea s-ar fi aflat un aspirator care îmi sugea fiecare frântură de gând rătăcit. Nu era, ca altă dată, senzaţia că o limbă fierbinte îmi umezeşte ceafa, ci doar un raţionament dictat de această frisonantă descoperire a poveştii mişcătoare.

5. Am continuat să citesc romanul, mai ales că în capitolul 4 era vorba despre adevărata mea întâlnire cu Max.

Vacanţa de iarnă a anului 1961 a fost însorită, fără ca zăpada să se topească. Era un soare cu dinţi pe care Del îl privea printre drugii de fier ai ferestrelor. Stătea aşezată pe pervazul lat, rezemată comod de tocul ferestrei, şi privea chioşcul înzăpezit, printre glugile în care erau adăpostiţi smochinii, în timp ce Iozefina citea cu voce răsunătoare.

Era ceva din o mie şi una de nopţi, însă

Del pierduse şirul. Nu-şi dorea decât un singur lucru: să iasă din casă şi să se strecoare printre nămeţii albi care delimitau aleea ca nişte parapeţi de îngheţată. Iozefina stătea la masă, în capul mesei de 24 de persoane, în camera de zi, şi ţinea cu mâinile amândouă cartea cu nişte coperţi bleumarin. Pe măsuţa de lângă fereastră era un platou cu pepene verde, ţinut în ceară special pentru Crăciun.

Ceilalţi erau plecaţi: Ica şi Eugen erau la Bucureşti să-şi facă Revelionul, Sile în camera lui, Tantilen plecase să-şi vadă o soră. Ca să iasă din casă.

Del avea nevoie de un plan bun. Cel mai greu era să-şi pună hainele de ieşit, adică paltonul roşu care era aninat în cuierul din

antreu, la care nu ajungea nici dacă reuşea să se urce pe un scaun. Şi tot aşa de greu era s-o urnească pe Iozefina de-acolo, mai ales că era prinsă rău în poveste: citea cu sufletul la gură, ca şi când djinn-ul de fum s-ar fi aflat în faţa ei, direct pe faţa de masă verde. Pentru început, Del a coborât încet de pe pervaz, lăsându-se să alunece pe canapea. Când Iozefina şi-a aruncat privirea spre ea, pe deasupra ochelarilor, şi-a băgat degetele în carnea roşie a pepenelui de pe măsuţă. Un timp a aşteptat ceasul rătutitor al amiezii, apoi s-a întins pe canapeaua de pluş, prefăcându-se că doarme. Iozefina s-a aşezat şi ea pe cealaltă canapea, de dincolo de masă, şi a continuat să citească în gând.

Când în sfârşit a auzit sforăiturile primului somn.

Del s-a ridicat şi-a luat-o spre perdelele verzi care acopereau uşile. Dincolo de ele era aproape întuneric şi loc destul cât să încapă un scaun.

Din tavanul tocului atârna candela, şi ea verde, ca o pară. Toate uşile din casă aveau tocuri late şi erau acoperite cu perdele de in ornamentate cu mătase. Partea cea mai grea era să deschidă uşa: de obicei se ridica pe vârfuri şi apăsa cu amândouă mâinile clanţa care părea îngheţată.

În cele din urmă, uşa se deschidea şi aşa se întâmplase şi acum. Pentru că ghetele aveau şireturi, şi-a strecurat picioarele în papucii Iozefinei, nişte papuci roşii, de catifea. Pe un scaun era lăsat un pulover gri, probabil al lui Maxu, pe care Del şi l-a pus pe cap, învelindu-se în el ca într-un şal. De aici mai avea două uşi: spre balcon – uşa cu ferestre colorate – şi apoi uşa casei, care şi ea avea ferestre, prin care se vedeau bine împrejurimile.

Scara era curăţată de zăpadă, uscată şi destul de uşor de coborât, căci era o scară ca un platou, largă, cu prima treaptă întinsă pe toată faţada casei. Apoi urmau celelalte, de jur-împrejurul ei, la distanţe mici, şi ele destul de late, desfăşurate pe un spaţiu întins. Din faţa scărilor, o alee ducea spre chioşc, alta spre fântână, iar alta spre poartă, închisă cu un drug de fier. Del şi-a petrecut multă vreme în faţa lui, părându-i-se imposibil de deschis. Fierul zăvorului era rece, degetele îi îngheţaseră, iar prin pantalonii de bumbac veneau ace viforoase. Până la urmă a răsucit bucata de metal, care aproape că s-a tras singură. A lăsat poarta larg deschisă şi a luat-o peste podul din faţa porţii, spre şoseaua acoperită de zăpadă. Din primul moment a simţit cum i se udă papucii, dar a mers mai departe.

Pe drum nu trecea nimeni. Era totul alb şi pustiu.

În faţă se ridica moara roşie, ca o cruce.

Del ştia că în moară se află toată lumea bună a momentului, adică Maxu şi prietenii lui. Aşa că a luat-o spre ea, nu spre uşa mare din faţă, care era închisă cu lanţuri şi lacăte, ci spre cea din stânga, pe unde se intra de fapt, una mică, din lemn ros de şobolani, de ploi şi de vânt, fără clanţă, pe care trebuia s-o împingi puţin ca să poţi să pătrunzi în locul interzis: hala imensă, deasupra căreia se vedea cerul prin geamurile compartimentate de rame negre. Înăuntru zăceau roţi mari, de piatră, iar de sus păreau să cadă bârne şi cârlige de fier ruginite. Lângă o piatră uriaşă şi albicioasă, câţiva băieţi stăteau aplecaţi şi din când în când se auzeau vocile ascuţite şi enervate: patru-unu, unu-unu, du-te, bă, în pula mea, că sunt făcute, cine, mă? ăsta? păi, pentru ăsta garantez eu, ce garantezi, bă? o pulă! sunt înţepate, bă, au plumb la păsărică.

Del înainta încet, potrivindu-şi papucii uzi unul în spatele altuia, ca şi când ar fi păşit pe-o punte îngustă. Privea lumina de iarnă coborâtă în moară şi avea sentimentul că a pătruns în cel mai important loc al acelui moment. Era aproape de grupul băieţilor şi acum îl vedea şi pe Maxu, roşu la faţă, cu un fular bleumarin legat în jurul capului şi cu o mână încleştată în gâtul lui Nini.

Acesta stătea pe o roată de piatră şi îşi ridicase spre pieptul lui Maxu un picior încălţat cu şoşon de cauciuc negru. Încă trei băieţi, care păreau să fie foarte interesaţi de încleştare, se ridicaseră în stânga lui Maxu. Del se holba ca la cinematograf, încercând să-şi ţină respiraţia de teamă să nu întrerupă scena, care i se părea de neratat.

Şi, pe când îşi încordase atenţia la maximum, i-a apărut în faţă butonul lui Max. Era biluţa bine ştiută, fluidă, strălucitoare, în violet şi portocaliu, care se rostogolea încet pe sub nasul ei. În prima clipă se gândise să-l strige pe Maxu, dar, privindu-l fugitiv, îşi dăduse seama că nu era momentul potrivit. Acesta apucase cu cealaltă mână şoşonul lui Nini, care începea să alunece de pe roata luminoasă. Aproape instinctiv.

Del a atins cu arătătorul picătura care plutea pe sub nasul ei şi s-a cutremurat. I s-a părut că pământul palpita ca un plămân pe timp de tuse şi că tavanul de sticlă al morii s-a tulburat de valuri gri, ca un vârtej de ape. În faţa ei.

Maxu şi Nini se luaseră la bătaie de-a binelea, în strigătele

celorlalţi băieţi care îl încurajau pe

Maxu, iar deasupra se închega un chip omenesc, pe toată bolta morii, peste pătratele de sticlă înrămată. Era chipul ştiut din camera stafiilor, al piticului cu buze fremătătoare, dar era şi o faţă nouă, care prindea contur ca şi când ar fi ieşit acum dintr-un castron cu smântână. În special ochii erau alţii, nişte ochi nu chiar prietenoşi, dar complici, pe care Del îi resimţea îndreptaţi numai către ea. Aşa că i-a venit să-i răspundă într-un fel, măcar cu bunăvoinţă, dacă nu cu simpatie, şi i-a zâmbit. În momentul acela, faţa de deasupra s-a aprins ca un bec cu neon, devenind de un alb scânteietor, iar băieţii s-au oprit din trântă, fascinaţi şi ei de lumina care cuprinsese moara. A fost scurt, o secundă, două, poate trei, apoi a pătruns soarele prin geamurile morii, iar Maxu a văzut-o pe Del.

A fost într-adevăr o iarnă cu peripeţii, dar, dintre toate, întâlnirea din moară a fost cireaşa.

Când i-am spus lui Maxu că am apăsat pe butonul vrăjit, m-a crezut imediat. Ne-am dus chiar în după-amiaza aia şi am răscolit bibliotecile, am răsfoit întunecare, am mai făcut o excursie secretă în moara părăsită, dar nu s-a mai întâmplat nimic, nici atunci, nici în săptămânile următoare.

De Anul Nou s-a făcut un pom de iarnă la

Căminul Cultural pentru copiii colectiviştilor.

Maxu, eu ori alţi câţiva ca noi nu intram în această categorie, dar bunică-mea s-a ocupat de împodobirea pomului şi era foarte entuziasmată de el. Ea se bucura de popularitate în sat, de fapt, nici nu-i spunea nimeni pe nume, ci doar Doamna, nu pentru că era învăţătoare, căci nu era singura, ci pentru că lua parte la orice se hotăra acolo. Chiar dacă nimeni n-o consulta în mod special, apărea în mijlocul evenimentelor şi le deturna cursul. Era omniprezentă şi imposibil de evitat, ca un tanc. Era în mainstream.

De fapt era o fiinţă neobosită, pe care o admiram şi o uram în mod egal. Cu atât mai mult, serbarea de iarnă, care cădea în sarcina şcolii, a devenit un eveniment al ei. Iar Căminul Cultural era chiar lângă noi, de fapt, era jumătate în curtea noastră, iar ea alerga între bucătărie, unde dădea ordine scurte, şi Căminul Cultural, unde tot aşa, hotăra deasupra tuturor unde să fie pus fiecare obiect, cine să cânte, cine să danseze şi cine să recite. Când serbarea s-a sfârşit, s-au stins lămpile şi, înainte de a se aprinde beculeţele colorate ale bradului, o

mână de huligani, între care şi Maxu, au sărit pe scenă şi-au devastat pomul, distrugând bucuria copiilor care aşteptau lângă scenă, în paltonaşele lor de monton cadrilat.

Au urmat nişte zile groaznice. Pe Maxu l-au închis în camera stafiilor. Nu puteam să-l văd, dar am rămas cu impresia că l-au chinuit îngrozitor amândoi bunicii mei, pentru că îl auzeam ţipând revoltat şi înjurând. L-au ameninţat cu şcoala de corecţie, l-au ţinut legat de piciorul patului şi-au urlat cu rândul la el, dar când a venit Grigore să întrebe pe unde este Maxu.

Doamnă, am avea să-i punem nişte întrebări, bunică-mea i-a spus zâmbind că e plecat la

Bucureşti cu fratele lui şi imediat a trecut la alt subiect:

— Du-te, Sile, în pivniţă şi adu o damigeană de vin pentru domn plutonier, că mâine e Sfântul

Ion şi nu se poate să călcăm în picioare tradiţiile satului…

Avea un mod de vorbire vast şi era greu de întrerupt.

În fine, toată iarna a trecut cu discuţii despre huliganismul lui Maxu. Eu nici nu eram convinsă că el a distrus bradul de iarnă, până când nu mi-a povestit chiar el. Fusese ideea lui Nini, care, deşi era mai mic cu un an decât ei, era întotdeauna cu ideile. Nini locuia cu bunica lui, iar aceasta îl lăsa să facă aproape tot ce voia.

Din gaşcă mai făceau parte Mircea Buţescu – băiatul unui croitor –, Mitină Ţiganu' şi fraţii

Geantă, băieţii unui şantierist, căruia îi murise nevasta. Niciunul nu era inclus pe lista pomului.

Maxu se gândise că e o prostie toată chestia, dar nici nu putea să trădeze gaşca. În afară de

Mircea, care făcea Seminarul, ceilalţi erau colegii lui de liceu. Aşa că urcaseră pe scenă, îmbrânciseră pomul şi ieşiseră prin spate valvârtej.

Nimeni nu se alesese cu nimic, în afară de unul dintre fraţii Geantă, care smulsese o păpuşă de cârpă. Imediat în noaptea aia au trecut drumul şi-au intrat în moară, au îngropat păpuşa şi-au plecat acasă înfricoşaţi de urmări.

După aceea, pe Maxu nu-l mai lăsau singur nici la şcoală. Trebuia să meargă la Bechet, într-un orăşel, la câţiva kilometri de Comoşteni, unde era liceul lui, şi în fiecare dimineaţă se duceau cu el până la autobuz şi se asigurau că pleacă în direcţia aia, apoi îl aşteptau

la ora două, când trebuia să se întoarcă.

Prin martie a apărut în faţa porţii o căţeluşă ca o vulpe, cafenie, aproape neagră, cu doar trei picioare scurte. Şi, lucru straniu, avea sprâncenele galbene. Bunică-mea a deschis poarta şi-a-nceput să spună uite, a apărut Laika, s-a întors din cosmos şi probabil c-a fost o călătorie grea, de vreme ce şi-a pierdut un picior. Îmi aduc aminte privirea consternată a bunicului meu, care stătea pe scară, pe o pernă roz, cu un ziar în mână şi se uita pe deasupra ochelarilor, consternat sau poate credul, cu buzele abandonate.

Dar cum n-a comentat nimic, eu chiar am crezut multă vreme că acel câine e căzut din stele. Chiar şi când crescusem suficient, mă uitam cu admiraţie la căţelul şchiop, uitând de Raimon şi de toţi ceilalţi câini din curte.

Tot în primăvara aia a murit Chelăreasa şi s-a introdus electricitatea la Comoşteni. Toată lumea vorbea fascinată de acest miracol şi nu înţelegeam de ce. Noi aveam în antreu un candelabru cu 120 de lămpi mici, pe care mama trebuia să le şteargă şi să le alimenteze în fiecare zi. Cu vreo două ore înainte să se întunece, venea în antreu, cobora candelabrul şi începea să frece abajururile de sticlă, mici şi rotunde ca nişte ventuze, bombănind continuu şi din când în când spărgând câte unul. Se găseau destul de greu şi bunică-mea credea că mama sparge sticlele din duşmănie, aşa că venea de câteva ori în timpul acestei operaţii ca să-i spună să fie atentă, să-i aducă aminte de câte globuri de lampă se face responsabilă şi tot aşa, până când mama începea să plângă. Bineînţeles că nu-i plăcea să facă treaba respectivă, dar nu refuza s-o facă, ceea ce încă de pe atunci am considerat misterios şi cred că şi în asta, dar nu numai, se află rădăcinile îndărătniciei mele, ale hotărârii de a nu face nimic din ceea ce nu-mi place. Prin urmare, sunt convinsă că mama s-a bucurat cel mai mult când au pus becuri peste tot. Numai că antreul n-a mai fost niciodată luminat cum trebuie, deşi cumpăraseră o lustră cu multe braţe. Era o cameră fără nicio fereastră, în afară de vitraliile mici care dădeau spre balcon. Avea uşi de jur-împrejur, spre celelalte camere, acoperite cu perdele grele.

Într-un colţ era o uşă care dădea într-o încăpere mică. Acolo ţineam cuierul, o toaletă cu oglindă şi rafturi pentru pantofi. Antreul, fără candelabrul susţinut de şnururi aurite, era o incintă lugubră. De fapt, toate camerele aveau tavane înalte şi erau mari, pentru timpurile

mici în care trăiam. Nu mi-am dat seama de vastitatea acelei case decât după ce am plecat de-acolo şi-am descoperit tavanele joase, sub care mă simţeam persecutată, în blocuri, în casele şi în şcolile prin care am trecut. Ca s-o scurtez, după introducerea electricităţii în casa noastră, toată lumea era de acord că se făcuse întuneric, iar după ce am tot adăugat becuri, ajunseserăm la nişte costuri de nesuportat. Aproape că m-am bucurat când prin anii ’70 s-a raţionalizat electricitatea.

De îndată ce cădea întunericul, se oprea curentul electric, iar eu aprindeam o lampă mare cu picior lustruit, de alamă, care avea sticla bombată, cât un cap de viţel. Într-o noapte mi-a bătut Grigore în geam, pentru că voia să vadă cu ce făceam atâta lumină. În 1984

ţin minte că s-a spart ultima sticlă pentru această lampă fermecată şi n-am mai putut s-o folosesc.

Altfel, lămpi de sticlă cu picior nr. 11 aveam multe, dar nemulţumitoare.

Să mă întorc însă la romanul lui Pavel, care nu e romanul lui. Am ajuns în fine la ziua de

6 iunie a anului 1962. Maxu terminase liceul şi îi cumpăraseră un ceas de mână de care era foarte încântat, atât de încântat, încât în fotografia de sfârşit, făcută cu profesorii şi colegii, îşi ridicase mâna pe piept ca să i se vadă ceasul.

Urma bacalaureatul, iar atmosfera din casa noastră era super-încordată. Mi-l aduc aminte pe Maxu stând la birou, cu faţă posomorâtă, ca un condamnat. Aveam o cameră nu prea mare, căreia îi spuneam birou, pentru că acolo era un birou greu de stejar, tapetat cu piele indigo. Avea o etajeră îngustă de jur-împrejur şi multe sertare. În faţa lui trona un scaun, ca un jilţ imperial, în care Maxu stătea turceşte, rozându-şi unghiile şi privind spre geamurile care dădeau spre moară. Către seară se auzeau din direcţia morii câte un „Maxone” şi două fluierături scurte, dar Maxu apăsa cu creionul hârtia de maculator, opintindu-se până i se umflau venele de la tâmple.

6. Ziua de 6 iunie, o miercuri, mi-o amintesc şi eu tot aşa, ca în roman:

De dimineaţă, Del plecase la şcoală ca să-l lase pe Maxu să înveţe pentru bacalaureat. Acum stătea în prima bancă şi îl privea pe bunicul ei, care, împietrit lângă tablă, urmărea pe deasupra ochelarilor un exerciţiu, pe care Matei Paula îl scria cu încetinitorul. Era o linişte îndopată cu frică. Del privea picioarele albe, pătate din loc în loc de

bucheţele vineţii şi roşii, care ieşeau de sub uniforma pepită şi strânsă ca în nişte hamuri de şorţul negru. Îi plăcea Paula şi îl ura pe bunicul ei, care se uita crunt şi spunea din când în când câte o vorbă care părea lipsită de orice simpatie:

— Trage linia sub ele! Aşa. Dacă nu ştii, du-te la socotitoare, ca la clasa întâi, şi numără bilele.

Ce e, Matei Paula, nu-ţi aduci aminte tabla cu 7?

Poate vrei să treci în bancă şi s-o scrii de o sută de ori?!

Paula părea o prinţesă prigonită, iar Sile Nicolescu un căpcăun chel, cu ochelari. Într-un moment de tăcere frământată s-a auzit un ciocănit grav în uşă, apoi o rază de lumină s-a strecurat pe lângă tenişii Paulei, iar în tocul uşii s-a instalat figura fantomatică a lui Mircea Buţescu. Del nu putea să-l vadă, aşa cum era aşezat, cu lumina verii în spate, dar ştia precis că este el, după voce şi după atitudine, după modul în care se mişca dintr-o parte în alta. Era prietenul lui

Maxu, aşa că îl ştia bine.

— Dom'văţător, veniţi repede acasă, că s-a întâmplat ceva cu Maxu, nu ştiu ce, dar veniţi acuma că m-a trimis Doamna!

Sile privea năucit spre băiatul din uşă şi, pentru că nu ştia ce să facă, a apucat cu o mână pălăria şi-a spus staţi aici cuminţi, c-o să vină domnu'

Creţu să vă dea tema. Pe cămaşa lui de poplin gri apăruse butonul lui Max. Del apucase să întindă degetul spre pata portocalie, însă Sile a ieşit glonţ pe uşa încă deschisă.

În faţa morii era adunată lume multă şi se auzeau ţipete şi rumoare tocmai din Valea Popii. Lumea era strânsă roată în jurul lui Grigore şi al Iozefinei, care urla cu mâinile agăţate de uniforma lui

Grigore şi de-a altui miliţian mai tânăr. Acesta încerca să se tragă deoparte. Când a apărut Sile, toate privirile s-au întors spre el şi-au început să strige de peste tot în moară, e în moară, dom'văţător, iar el a continuat să meargă fără să privească pe cineva, evitând-o în primul rând pe Iozefina, de la care se aştepta să audă ceva înfiorător, pentru care nu era pregătit, şi, deşi o auzise strigându-i numele ca şi când i-ar fi sfâşiat creierul, a intrat în moară aproape alergând, pe uşa molfăită de timp.

În mijlocul halei înalte zăcea Maxu, lângă o roată de piatră alburie, cu capul într-o baltă se sânge.

Se uita la el cum stă întins pe pământul împuţit de turme de

şobolani şi chelit de picioarele jucătorilor de barbut, sperând să fie doar rănit, ameţit, leşinat şi apoi să-şi revină. S-a aplecat deasupra lui şi i s-a părut că era speriat, aşa cum stătea, cu sprânceana încruntată. Încercase să-l ridice, iar în clipa aceea toată lumea năvălise acolo, în primul rând Iozefina, scundă şi vijelioasă, cu

Grigore după ea, urlând cu o voce care acoperea totul:

— Băiatul meu, băiatul meu, mi-au omorât băiaaatul!

Şi înainte să ajungă lângă Maxu, se întorsese pe neaşteptate şi-i spusese lui Grigore:

— Tu mi-ai omorât băiatul!

— Doamne fereşte! protestase Grigore, punându-şi mâna instinctiv pe cascheta de miliţian.

Iozefina s-a uitat în jur, plângând, apoi s-a repezit asupra lui Maxu, scormonind prin sângele care înmuiase puţin pământul. Sile privea scena fără să aibă puterea să spună ceva, rotindu-şi ochii albaştri de la Iozefina spre Grigore. În momentul acela a intrat Del în moară, însoţită de o ceată de copii şi, înainte să-i observe cineva.

Iozefina s-a ridicat arc spre Grigore şi-a-nceput să-i mozolească uniforma. Îşi ştergea mâna însângerată de vestonul lui, îl murdărea cu intenţie şi striga cât putea de tare tu mi-ai omorât băiaaatul, nenorocitule, şi, pentru că nişte femei începuseră să se închine şi să plângă, plutonierul spusese speriat şi roşu ca şi sângele de pe uniforma lui:

— Nu l-am omorât eu, dom'văţător, luaţi-o de pe mine, că aduce ofensă organului! O să facem cercetări şi-o să vedem cine este vinovat! Ori dacă nu cumva a fost un accident! Poate i-a venit criza şi-a alunecat pe piatra de moară, că doar ştim toată lumea de-aici că era epileptic.

Iozefina îl privea de jos în sus, cu ochi mari şi roşii şi hohotea fără glas, iar din când în când dădea din cap, dezaprobator, la ceea ce spunea

Grigore.

În vremea asta, Del privea aproape fără să respire spre bunica ei şi spre miliţian, iar la un moment dat îi căzură ochii pe Maxu, care stătea întins, cu faţa în sus şi cu ochii închişi. Părea supărat. În jurul capului se vedeau grămăjoare însângerate şi abia după mulţi ani a înţeles că erau bucăţi din creierul lui, iar părul îi era năclăit. Un smoc se murdărise de ţărână şi se vedeau printre firele de păr frunzuliţele de troscot verde. Era el şi totuşi era altcineva. Del se uita la Maxu şi îi

părea rău, dar nu putea să plângă. Doar îl privea intens şi amănunţit, ca să nu uite niciodată. Apoi a văzut pe deasupra capetelor celorlalţi, undeva, nu departe de bunicul ei, faţa bine ştiută a zeului Max. Îi zâmbea cu bunătate şi toată lumea putea să-l vadă: era un bărbat îmbrăcat cu o cămaşă albastră, mai scund decât Sile şi cu părul tuns scurt.

— Uite-l pe Max, în spatele vostru, a ţipat Del, iar în momentul acela o văzuseră toţi şi se întorseseră spre ea, o grămadă de capete şi de trupuri.

Cineva o luase în braţe şi ieşiseră din moară.

Au urmat ani întregi de parastase, răscumpărări de vină, întrebări. Îmi aduc aminte că mergeam în Noaptea de Înviere să ducem un cocoş alb la biserică. Îl ţineam în tinda bisericii până la miezul nopţii, când aşteptam cu sufletul la gură să cânte ca să avem încredinţarea că lumina a ajuns la Maxu. Apoi împărţeam lumânări albe oricui voia să le primească. Şi nu într-un an, ci în şapte ani la rând, până când l-am dezgropat, din acelaşi motiv al luminii. Tot aşa, într-o zi de 6 iunie, am mers la cimitir şi am desfăcut mormântul lui Maxu. Deja în perioada aia o întrebam pe bunică-mea dacă ea crede că toate eforturile noastre de pe lumea aceasta au vreo valoare pe lumea cealaltă, iar ea îmi răspundea invariabil:

— N-are nicio importanţă. Noi săvârşim aici un ritual care face parte din viaţa satului, iar dacă am renunţa la el, în scurtă vreme ar renunţa şi alţii, iar tradiţia s-ar pierde.

— Foarte bine, lumea ar progresa.

— Nimeni nu progresează renunţând la tradiţii şi la Dumnezeu.

Pe la sfârşitul anilor ’60 încă mai exista afluenţă la biserică şi grijă generală faţă de tot felul de obiceiuri, însă nu după multă vreme biserica a rămas în marginea satului, părăginită şi fără enoriaşi. În anul 1969 încă mai era viaţă legată de ea, îmi aduc aminte pentru că în vara aia am dezgropat sicriul în care fusese îngropat

Maxu cu şapte ani în urmă. În prima clipă, după ce au dat la o parte capacul, l-am văzut pe Maxu chiar aşa cum îl îngropase, în costumul lui gri, cu mâinile pe piept şi cu sprâncenele încruntate. A fost o clipă, o secundă poate, scoasă din memoria mea, apoi totul s-a risipit şi am văzut scheletul alb prins în clisa de nămol. O babă a spălat fiecare os în apă sfinţită, apoi i-a reconstituit corpul os cu os, reaşezându-l într-un costum alb. Şi a urmat a doua înmormântare, care

i-a dat dreptul la lumină, pentru că murise necreştineşte, ucis în moara părăsită. Îmi aduc aminte că la parastas toată mâncarea avea gustul nămolului în care văzusem oasele lui Maxu, aşa că m-am furişat în spatele Căminului Cultural, unde era un loc bun de refugiu şi de corespondenţă. Pe zidul bejuliu, neted ca foaia velină, scria tot felul de chestii, de la te aştept diseară tot acolo, până la lista ultimilor amanţi. În ziua aia erau scrise trei strofe dintr-un cântec deocheat care începea cu Lady Madonnna dă-ţi chiloţii jos.

Dar până atunci au mai fost şapte ani, de-a lungul cărora am învăţat să mă strecor în spatele

Căminului şi să citesc ori să scriu porcării.

În vara anului 1962, la mai puţin de o lună de la moartea lui Maxu, oamenii din Comoşteni au început să creadă că stafia lui bântuie prin moară. Este în romanul semnat de Pavel o pagină cu multe lucruri pe care le crezusem uitate:

7. Del privea prin geamurile curate-lacrimă spre moara care se ridica peste drum, roşie, pustie, între două case albe. Se urcase pe birou şi aştepta, ca o statuie, să se întâmple ceva. Ieri-seară venise Săndina la ei ca într-o misiune:

— Doamnă, dacă nu era să văd cu ochii mei, n-aş fi venit. Era el, Maxu, cum îl ştiam eu, îmbrăcat cu uniformă şi cu şapca de elev, pe care am văzut până şi numărul matricol, cusut cu aţă deschisă. Era el, care se strecura prin dosul morii, pe la fereastra din spate. Eu eram în grădină, pitită sub corcoduş. S-a urcat pe blocul ăla de ciment care e acolo şi-a intrat în moară, pe fereastră.

Iozefina se uita la ea de jos în sus, aranjându-şi din când în când eşarfa neagră, de mătase, răsucită de două ori în jurul capului. Era toată familia aşezată la masa lungă, la distanţe mari unul de altul. Ica îşi ţinea o mână peste faţă, gata să izbucnească în râs.

— Vezi-ţi de treabă, Săndino, nu e nicio stafie, nu umblă ele îmbrăcate în uniformă de elev! Ia mai bine nişte prăjituri, sigur că poţi să iei şi acasă! Ico, du-te după o farfurie!

Sile stătea în capul mesei, cu bărbia sprijinită în mâini şi, ca şi când ar fi fost singur în cameră, privea fix spre peretele din faţă, prins între perdelele verzi, pe care era atârnat portretul tatălui său.

— Poate că l-ai văzut pe Nini, îşi dăduse cu părerea Eugen. Exact pe-acolo se strecoară, l-am prins eu săptămâna trecută…

Dar Săndina era inflexibilă şi foarte informată:

— Pe Nini l-a luat plutonierul de-acu' trei zile.

Cică el l-ar fi omorât.

Iozefina voise să protesteze, dar în loc de asta începuse să plângă în hohote, cu ochii aţintiţi spre icoana Maicii Domnului. Nu credea că Nini este vinovat, iar pe miliţian îl considera dator să vină şi să le spună imediat despre orice descoperise.

Del însă credea povestea Săndinei. Adică ştia şi ea că un băiat în uniformă de licean se strecoară noaptea în moară, însă, spre deosebire de restul lumii, Del ştia cine este. Nu era Maxu. Şi nu era nici Nini. Era cu adevărat o fantomă şi chiar mai mult de atât, pentru că într-o seară îl văzuse ea însăşi.

Era imediat după parastasul de trei săptămâni al lui Maxu, când toată lumea era prinsă cu treburi. Se înserase, aşa cum e vara, de pare lumea învăluită în cenuşă, deşi se văd bine toate lucrurile. Trecuse drumul pentru că Tantilen avea şi ea treabă. De cum atinsese zidul morii văzuse pe cărămida netedă şi densă cum străluceşte butonul. Dar era prea sus ca să-l atingă. Atunci apăruse el, zâmbitor, cu buzele fremătătoare şi aproape vineţii, şi apăsase cu degetul mare pe bulina portocalie pe care scria Max.

— Tu eşti Max? a întrebat Del, iar bărbatul subţirel i-a zâmbit.

Era îmbrăcat cu o uniformă şcolară, ca a lui

Maxu, dar nu era el, ci fiinţa din vis, care îi apărea de mai multă vreme şi pe care ea o pusese în legătură cu butonul portocaliu. Ştia că poate să se transforme. Îl văzuse deasupra morii, uriaş, strălucitor, incandescent. Şi-l văzuse printre oameni, un om oarecare, la moartea lui Maxu. Îi era frică de el, pentru că era încredinţată că îl ucisese pe Maxu, dar, în afară de asta, îi era şi antipatic. Totuşi, îl privea drept în ochi, prefăcându-se că nu-i este frică.

— Hai să intrăm în moară, îi spusese el, zâmbind cald, cu o privire care începea să se catifeleze.

— Nu vin, i-a răspuns Del, aşteptând să vadă ce se întâmplă după acest refuz categoric.

Dar nu se întâmplase nimic. Omul i-a zâmbit şi i-a spus bine, atunci, poate altă dată. Însă Del ştia că şi el se preface nepăsător. În ochii lui licărise o nemulţumire discretă pe care o cunoştea foarte bine de la mama ei, pe care o vedea adeseori înghiţindu-şi obida şi zâmbind în acelaşi timp.

Bărbatul i-a spus la revedere şi a luat-o încet pe lângă zidul

morii, spre fereastra din spate.

Acum, convinsă că stăpânul butonului Max, pe care îl chema chiar Max, locuia în moară, privea urcată pe birou, aşteptând din moment în moment să-l vadă ieşind. Era dimineaţă, iar satul părea evacuat. Oamenii erau aproape toţi pe câmp. În fiecare dimineaţă, la ora 4, se adunau în grupuri şi plecau la muncă, încă adormiţi. În fiecare mahala venea un om care îl striga pe fiecare în parte pe nume, până ieşeau din casă, apoi îi număra şi plecau împreună spre câmp.

În mahalaua lor centrală, acest om era Oprea

Măcriş. El era şeful micului grup. Fără el nu pleca nimeni şi cu atât mai puţin existau şanse ca el să lipsească de la datorie. Totuşi, în dimineaţa aceea, Del îl văzuse ieşind din moară.

Ţinea în mână două foi de hârtie pe care încerca să le pună în buzunar. Privise în stânga şi în dreapta, apoi o luase pe uliţa câmpului. În urma lui rămăsese o hârtie pe jumătate îndoită, iar

Del era extrem de curioasă în legătură cu acea hârtie.

Când Sile intră pe poartă, ea se repezi din chioşc şi îi arătă foaia albă, întrebându-l ce scrie.

— Ce să scrie?! Nimic! Nişte tâmpenii.

— Adică? Spune-mi exact, te rog eu, spune-mi exact ce scrie aici!

Del îşi propti degetul pe cele două rânduri scrise mărunt, la maşină, care tronau pe pagina imaculată.

— Scrie „după cum urmează: o femeie cu vârstă peste 50 de ani, doi bărbaţi din sectorul zootehnic cu vârste cuprinse între 30 şi 65 de ani”.

Unde-ai găsit-o?

Del ar fi vrut să nu-i spună, însă ochii lui o priveau nemişcaţi şi parcă fără înduplecare.

— I-a căzut din buzunar aici, la moară.

— Cui?

— Lui Oprea.

— Poţi s-o arunci.

Del era dezamăgită, dar în acelaşi timp continua să creadă că acolo se află un mesaj important, venit din moară.

Atunci m-am şi hotărât să învăţ să citesc.

Ştiam deja cam toate literele, dar încă nu puteam să le leg şi nici să le scriu. Aveam două obiective

să citesc cartea în care apăruse bulina portocalie şi carnetul pe

care Maxu îl ţinea ascuns în birou.

Pe 6 iulie, la o lună după ce murise Maxu.

Nini a mărturisit că el era criminalul. Stafia lui

Pavel nu insistă pe episodul ăsta, dar în mintea mea se păstrează aşa cum l-am tot auzit povestindu-se de-a lungul timpului, încât am impresia că am fost de faţă. Se spune că Nini privea în podele, forţându-se să nu se uite spre nimeni, şi că vorbea ca şi când ar fi citit:

— N-am vrut să-l omor, a fost un accident.

Ne-am luat la bătaie în joacă, iar Maxone, adică victima – Nicolescu Ioan-Paul Maximilian – a alunecat şi-a căzut pe spate. În cădere s-a lovit cu ceafa de o roată de moară care era acolo.

La început m-am speriat şi am fugit, dar după aceea am recunoscut în faţa organelor de miliţie că eu, subsemnatul Jighereanu Nini, sunt autorul faptei.

Din ziua de 6 iulie nu l-a mai văzut nimeni pe Nini, nici măcar bunicii mei, care s-au interesat asiduu, n-au aflat unde a fost dus, la o şcoală de corecţie, probabil, pentru că nu împlinise încă 18 ani, undeva, într-un loc secret.

Nu e treaba noastră, spunea Grigore, e bine unde e, o să iasă om din el! Şi dispărut a fost de atunci.

Tot pe 6 iulie 1962 a murit William Faulkner, dar nimeni din Comoşteni n-a avut habar. În schimb, despre Nini ştia tot satul, cu toate că nu s-a putut afla unde fusese dus. Nici eu n-am mai ştiut nimic de el până anul trecut, când am citit într-un ziar că există un deputat pe nume Nini Jighereanu, care ar putea fi el, deşi ar putea să fie doar o coincidenţă de nume.

Bunică-mea nu voia să accepte că Nini îi omorâse băiatul şi continua să-l învinovăţească pe Grigore, ce-i drept, cu mai puţină convingere, dar îmi aduc aminte că ieşea către seară pe scara înaltă a casei şi plângea tare, strigându-l pe Maxu pe nume ori întrebându-i pe oamenii care treceau pe stradă cine l-a omorât pe copilul meu? Cei mai mulţi se opreau la poartă şi îi spuneau printre ulucile gardului:

— Nu mai plângeţi, Doamnă, o să se afle el criminalul, pentru că sângele nevinovat cere cap de om!

— Dar poate să fie vinovat şi Nini, orişicât o fi fost în moară şi ştie el ceva…

— Nu se poate, că l-a văzut lume, cum e Mitiţă

Brăcianu, că era dus cu bicicleta la Gighera, la peşte!

— Poate să se fi întors după aia.

— Nu s-a întors până seara, că l-am văzut eu!

— Cică Maxu s-ar fi făcut strigoi.

— E adevărat, Doamnă, că s-a născut cu scufiţă de mort?

Anul următor am intrat la şcoală, iar bunicul mi-a fost de-adevăratelea învăţător, fără să mai fie nevoit să mă ia la şcoală doar ca mobilier.

Părinţii erau mai mult plecaţi, căci taică-meu era contabil şi lucra pe la ICIL. Făcea mult teren, organiza diverse centre de colectare a laptelui, iar mama mergea cu el, pentru că îi era groază să rămână cu bunică-mea la Comoşteni. Stăteau pe la diferite gazde, iar sâmbătă seara veneau acasă. Uneori ne luau şi pe noi, pe soră-mea, dar mai ales pe mine, să ne ducă pe la câte un spectacol, la Craiova ori la Bucureşti. La şase ani am văzut Carmen, dar la operetă mi-a plăcut cel mai mult. Şi acum îmi amintesc cât am fost de fericită după Rose Marie a lui Frirul.

În timpul acesta m-am întâlnit adeseori cu stăpânul butonului Max, iar în Comoşteni au continuat să se întâmple lucruri lipsite de sens şi de explicaţie. Prin ’63, cred, tot într-o vară, am găsit-o pe Tantilen moartă în şanţul din faţa curţii. Fusese bătută cu un pumnar care îi distrusese faţa. Apoi l-au arestat pe Oprea pentru că s-a dovedit că furase un purcel de la Colectiv şi îl ascunsese în moară. Un an mai târziu a dispărut un bărbat pe nume Marin, care fusese şi el văzut cum intra în moară. Evident, toate aceste fapte se întâmplaseră în jurul unui loc, pe care oamenii îl ocoleau închinându-se. Mulţi erau încredinţaţi că Maxu, făcut strigoi, terorizează, ucide şi aduce ghinion asupra cui s-ar fi încumetat să intre pe uşa morii părăsite.

Cele mai multe lucruri despre fantoma din moară le ştia Săndina, pe care în perioada aia o vizitam destul de des. Era o femeie extrem de interesantă şi care mi-a influenţat decisiv discernământul.

Săndina era cea mai liberă persoană pe care am întâlnit-o în toată viaţa mea.

Nu era măritată şi locuia singură, într-o casă destul de mare, aproape lipită de moară şi aproximativ vizavi de noi, încât uneori o vedeam din balcon cum se mişcă prin camera de la drum.

De la ea am aflat care era adevărata viaţă a lumii în care trăiam. Săndina era mai bătrână decât părinţii mei şi mai tânără decât bunicii.

Îl avusese dascăl pe străbunicul meu timp de patru ani, iar

aceasta era toată şcoala ei. Mă furişam pe poartă, treceam drumul şi intram în curtea Săndinei printr-o fantă din gard.

Dădeam într-o parte uluca şi mă strecuram şerpeşte. Casa avea două pivniţe mari, boltite, iar deasupra lor se ridica o prispă înaltă. Către seară apărea şi Săndina. Urcam amândouă în casă, de fapt, în bucătărie, care arăta aşa cum nu mai văzusem nicăieri. Era o încăpere întunecoasă, cu o singură fereastră, care dădea spre moară, a cărei umbră sinistră se lăsa toată peste camera aceasta a Săndinei. Dar, dacă te apropiai, puteai să vezi înăuntrul morii prin găuroiul care se deschidea la mai puţin de treij' de centimetri. Jumătate din bucătărie era ocupată de un coş mare, ca o pâlnie, coborâtă până aproape de pământ, unde era vatra, pavată cu două rânduri de cărămidă, iar pe ea – ţestul, ca o pălărie aninată de un cârlig de fier. În cealaltă parte a camerei se afla laviţa cu vasele, iar lângă ea, o scară solidă care ducea în pod.

Săndina intra în bucătărie întotdeauna drăcuind explicit:

— Fire-aţi ai dracului de nenorociţi care mi-aţi mâncat zilele şi tinereţea mea, mânca-v-ar viermii să vă mănânce la rând, de la Gheorghiu-Dej până la Oprea, fir-ar casa lui a dracu', cu mă-sa care l-a făcut, cu ta-so şi cu nevastă-sa la un loc.

Vorbea şi în acelaşi timp se dezbrăca. Avea întotdeauna pe ea o cămaşă subţire de bumbac, pe deasupra căreia purta trei fuste şi-un şorţ mare, încât cămaşa era şi pe post de bluză. Iar fustele astea erau toate cu buzunare în faţă şi în spate. Săndina drăcuia, îşi scotea fustele una câte una şi din când în când se oprea şi îmi dădea ordine: Adu coşul ăla de pe laviţă, dă-mi un cuţit de colo, umple o cană cu apă şi toarnă-mi să mă spăl şi aşa mai departe. Era de necrezut câte chestii putea să scoată din fustele ei lungi şi înflorate. Avea întotdeauna câţiva pumni de grâu, un coş de legume, de toate soiurile, castraveţi, roşii, vinete, ceapă şi ardei. Uneori aducea sfecle roşii ori floarea-soarelui, în funcţie de munca la care fusese dusă. Toamna venea cu porumbi legaţi în jurul corpului, ca o centură.

Cu ea puteam să vorbesc despre orice, îmi răspundea la absolut orice întrebare şi mă trata ca pe un egal. Despre fantoma din moară avea idei de neurnit:

— Nu ştiu, fă, Adeluţo, îmi spunea, se poate să te fi întâlnit, cum zici tu, cu ăla, dar eu ştiu sigur că ăsta care stă aici, în subţioara mea, e nen-tu, Maxu, pe care îl ştiu de când era mic. Nu e noapte să nu-l văd

ieşind şi strecurându-se pe-aici pe lângă zidul ăsta care zici că e de piatră, nu de cărămidă! Ai mai văzut aşa cărămidă ca asta?! Ciment! A adus-o Stănescu tocmai de la Arad, pentru că moara asta, înainte să vină comuniştii, era a lui unu' Stănescu, Gogu Stănescu, un om foarte al dracu' de gospodar. Era prieten cu dascălul ăl bătrân şi mi se pare că erau amândoi pe la liberali, cum era atunci. Au făcut cum s-a făcut după război, că ne-au luat tot, şi pământurile, şi caii, şi căruţele, şi vacile, iar lui i-au luat moara. Nu s-a mai ştiut nimic de el de-atunci. Vreun an a mai mers ea aşa, cine ştie a cui era, a lu' dracu' de la via boierească, nu se ştie cine, că era la Colectiv, şi pe urmă n-a mai putut s-o ţină nimeni, că trebuia muncă şi nimeni nu munceşte de pomană, aşa că a luat fiecare ce s-a putut să iei din ea, lemne, roţi de fier, geamurile de la silozuri, una-alta, şi-a rămas cum o vezi. Unde-o fi bietul Gogu

Stănescu, săracu'? Unde i-o fi albit lui osu'?

În fine, Săndina ştia orice se întâmpla în

Comoşteni şi nici nu ţinea doar pentru ea: îmi povestea orice afla, vedea ori bănuia. Îmi plăcea să mănânc cu ea, de cele mai mute ori brânză şi roşii, uneori şi ouă prăjite într-o tigaie neagră, croită pe mărimea pirostriilor, şi ele negre şi învăluite de flăcări portocalii. Pe urmă coboram spre Jiu să se spele de praful câmpului – fir-ar mama lui a dracului de câmp, cu cine l-a făcut şi cu cine mă ţine pe mine legată de el. N-o întrebam de ce se duce la muncă, pentru că eram la curent: altfel crăp de foame aici în casă, n-am cu ce să cresc un pui, un porc; toate sufletele astea trăiesc de pe urma fustelor mele, fire-ar mama ei a dracu' de viaţă!

Pe drum ne opream în răscrucea lui Moştrane, la uliţa care venea de la râu şi ducea direct la saivanele câmpului, exact la timp ca să vedem cireada de vaci. Nu eram numai noi acolo, ci multă lume, venită special ca să-şi vadă şi să-şi salute vacile, care acum nu mai erau ale lor, dar fuseseră cândva, înainte să ajungă pe mâna Colectivului. Bunicu-meu zicea că nici nu mai sunt unele dintre ele, muriseră, dar fiecare îşi ştia rasa ori le urmăriseră progeniturile, aşa încât era aglomeraţie mare în răscrucea aia, care delimita mahalaua noastră. Nu doar atunci, ci toată copilăria mea, până pe la sfârşitul anilor

'70, veneau bărbaţi de toate vârstele, cu pălăriile de pai în mână, femei, cu părul împletit în jurul capului, copii luaţi de părinţii lor, care strigau din tot plămânul numele animalului, iar vacile scoteau şi ele

sunete care pătrundeau în sufletele oamenilor, încredinţaţi că animalul lor nu i-a uitat. Îi vedeam plângând ori chicotind de bucurie, în timp ce vitele alergau înainte, zguduind pământul şi lăsând în urmă un praf gros, cu miros de bălegar. Săndina avea şi ea câteva vaci, între care Alba era preferata, pentru că fusese vaca ei de zestre. Era un animal complet alb, cu nişte coarne mari şi un pic răsucite, iar mie mi se părea că ne face semn din cap ori de câte ori trece prin dreptul nostru, mai ales că Săndina o întreba cu glas mare:

— Ce mai faci, fata mea, ce-ai mâncat tu săptămâna asta? Albă! Când ţi-o fi mai rău, să vii acasă, Albă!

Cam în momentul ăsta apărea bunică-mea, c-o falcă-n cer şi una-n pământ:

— Bine, mă Săndino, nu ţi-am spus să nu mai ţii copilul, vine-vine, dar ţi-am spus să mă chemi imediat; se poate? Am ajuns să mă rog de tine! Să ştii că mă supăr de-aici încolo. Cum de ce? Că ştii bine că tu nu poţi să te-abţii şi vorbeşti tot felul de alea, iar copilul e copil, nu poţi să vorbeşti orice faţă de el.

Mă certa şi pe mine, mă bătea la cap câte un sfert de ceas, dar nu mă pedepsea. În general, niciunul nu mă tortura cu pedepse, niciunul nu m-a bătut. În afară de mama.

În ziua următoare ori după două-trei zile, iar mă strecuram la Săndina. Dacă nu apăream, venea ea pe la noi, întotdeauna să anunţe ceva, parc-o văd, cu mâinile în şolduri şi gura mare, ca aici:

8. Era într-o zi de duminică şi aproape toată familia, în afară de copii, care nu se treziseră încă, se afla în clipa de răgaz de după micul dejun. Din sufragerie se auzeau zgomote care păreau să vină din dreptul porţii, iar Iozefina îşi încordase atenţia, ridicând un deget, pentru ca toţi ceilalţi să respecte minutul de tăcere. Apoi s-a auzit glasul Săndinei, care se apropia progresiv, prin balcon, prin antreu şi apoi chiar la uşa sufrageriei, Doamnă, Doamnă, ieşiţi afară!

Apoi uşa camerei de zi s-a deschis fără avertisment şi cadrul ei s-a umplut de silueta mare a

Săndinei. Era o femeie înaltă şi robustă şi avea glasul ca al unui tren care pune frână:

— Doamnă-Doamnă, ieşiţi afară, că Leana dumneavoastră e moartă în şanţ.

Au ieşit toţi valvârtej, în afară de Ica şi de copii.

Del s-a sculat de cum a auzit glasul Săndinei şi s-a strecurat

repede în camera bibliotecilor, de unde se vedea bine despre ce e vorba. Tantilen zăcea în şanţ, cu faţa plină de sânge. Era lume strânsă în şosea, iar pe poartă ieşeau, în ordine.

Săndina, Iozefina, Eugen şi Sile. Unii priveau spre moară şi-şi făceau semnul crucii. Peste toate vocile se ridica a Săndinei, care dădea drumul unor cuvinte ascuţite, urmate în scurt timp de o răguşeală şi de un scârţâit care îi făceau inconfundabilă orice intervenţie:

— Eu cred că de-astă noapte zace aci, când m-a deşteptat pe mine ceva, un fel de vijelia dracu', care venea pe lângă zidul morii ca şi când ar fi tras cineva nişte cearşafuri ude…

— Ascultă, Săndino, lasă prostiile cu moara, cu stafiile şi alte alea! Ieri-seară trebuia să mă duc să-mi iau o rochie de la Dobreasca, începuse

Iozefina să povestească, dar nu m-am mai dus, am vrut s-o trimit pe Leana şi nu era în camera ei, nici în chioşc, unde mai stă câteodată, şi m-am gândit că e plecată la soră-sa. Ea, săraca, a ieşit cu vreo treabă. Dar cine să fi vrut s-o ia la bătaie? Că în mod evident e bătută.

Apoi Iozefina se aplecase asupra moartei şi începuse să plângă:

— Uitaţi-vă, oameni buni, că are faţa făcută zob!

Săndina asculta cu mâinile în şolduri şi ochii rotunzi, ca doi nasturi, dintre care creştea noduros şi lung nasul. Apoi, dintr-odată, izbucni ca o sirenă înăbuşită din când în când în cârpe ude:

— Păi, tocmai aia spuneam şi eu: cine să aibă treabă cu tanti, care stătea mai mult în casă, nu s-a certat cu nimeni, n-a avut treabă cu vreun om din sat ca să zici. În afară de Maxu, n-am auzit-o să se certe cu cineva.

Insinuările ei îi făceau rău Iozefinei, care ştia că nu trebuie să se certe cu Săndina, ci să-şi facă aliaţi printre ceilalţi oameni, mai mult de atât, să preia controlul poveştii. Aşa că trecuse repede la acţiune:

— Du-te, măi, Ioniţă, şi cheamă-l dumneata pe

Grigore, cât se repede Eugen până la părintele

Bărbulescu, şi haide să-mi daţi o mână de ajutor, să scoatem nişte mese în curte, să aprindem cuptorul, să pregătim coşciugul şi ce mai e.

Grigore era deja pe drum, îl chemase cineva între timp, iar el a limpezit repede situaţia:

— Nu e bătută. A făcut atac de cord, e moartă de-aseară,

probabil, şi i-au mâncat câinii faţa.

Hai, luaţi-o de-aici, s-o îngropaţi!

Dar Săndina insista în continuare, mişcându-şi poalele mătăsoase ale rochiei, căci îmi aduc aminte că era îmbrăcată cu o rochie frumoasă, cu flori mov, încreţită în talie şi decoltată în unghi ascuţit. Era rochia ei de duminică. Ea începuse să-i spună lui Grigore că a văzut ceva, că ştie ea cum a fost:

— L-am văzut furişându-se pe lângă zidul morii…

— Foarte bine, îi răspundea Grigore, să vii la secţie şi să dai declaraţie.

— O să vin! Ce crezi, că mi-e frică de tine să nu vin?

O aud şi acum enervându-se ca şi cum Grigore ar fi ameninţat-o cu ceva. Îi vibra vârful lung al nasului, care se ţinea ca o picătură de apă de un ţurţure gloduros şi mare.

La înmormântarea lui Tantilen, Săndina a povestit continuu despre omul fantomatic strecurat pe lângă zidul morii, pe care nici câinii nu-l lătraseră, care a făcut doi paşi, a trecut drumul şi, când tanti a ieşit pe poartă, a prins-o cu o mână de ceafă, iar cu cealaltă i-a umplut faţa de sânge. Oamenii o ascultau în tăcere, nu zicea nimeni nimic, în afară de Ioniţă, care spusese la un moment dat o fi făcut ea ceva, o fi supărat pe cineva, că nu moare omul fără motiv. Însă nimeni nu comentase, în afară de un Dumnezeu s-o ierte şi să ne apere de mai rău!

Eu eram convinsă că Max o omorâse, deşi nu găseam niciun motiv. Poate o omorâse aşa cum se întâmplase şi cu Maxu, deşi intuiţia îmi spunea că puterea lui este în moară şi legată cumva de ea. Iar Tantilen fusese găsită tocmai peste drum, în şanţul nostru.

După moartea ei a dispărut un om pe care îl chema Marin. Îl văzuseră, cine-l văzuse, intrând în moară şi nu s-a mai ştiut nimic de el niciodată.

I-au făcut rudele o cruce de lemn pe care scrie cu litere sculptate Marin Vancea, dispărut în anul 1964.

Cred că tot în vara aia, deşi în roman nu se spune, ne-am luat televizor, un Temp 6, cu lămpi, pentru care a trebuit să înălţăm un stâlp de două ori mai înalt decât casă, în vârful căruia am pus antena ca o greblă uriaşă. Primul film pe care l-am văzut a fost Tarzan, omul-maimuţă.

Apoi am descoperit desenele animate, în special

Chip ’n Dale şi de atunci am şi început, soră-mea şi cu mine, să ne spunem Cip şi Del. Eu eram

Del, pentru că era cuprins în Adela. Eram aşa de hotărâtă să-mi schimb numele, încât făceam tărăboi, insistând pe toate căile ca familia şi mai cu seamă tovarăşii mei de joacă să-mi spună

Del. Însă, cu toată energia desfăşurată în acest scop, lumea din jurul meu a continuat să-mi spună Adela, şi de multe ori Adeluţa, diminutiv care îmi storcea lacrimi de umilinţă. Când auzeam pe cineva că-mi spune Adeluţa, mă şi vedeam făcută pachet mic, mototolită şi călcată sub o talpă grea. Tocmai de aceea am fost foarte mirată să mă descopăr în romanul lui Pavel, care nici măcar nu e al lui, cu numele meu dorit în copilărie şi pe care mi l-am spus ori de câte ori am povestit cuiva despre mine.

În primăvara următoare a înnebunit Mircea, băiatul croitorului Buţescu. Îmi aduc aminte că era un balamuc general. Pe toată strada se auzeau strigăte şi voci, iar când am ieşit în poartă, l-am văzut pe Mircea complet dezbrăcat alergând pe mijlocul drumului cu o mătură ridicată deasupra capului şi urlând cât îl ţinea gura, în timp ce din difuzoarele aşezate pe stâlpii din marginea drumului se auzea vocea răsunătoare a unui crainic care povestea despre moartea lui Dej. Câţiva oameni erau ieşiţi în drum, pâlcuri-pâlcuri, pentru că era o zi de duminică, parcă îi văd, tăcuţi, pânditori, şi dintr-odată uluiţi de silueta subţire şi albă care rotea pe deasupra capului o mătură folosită, putrezită, agăţată ca un pământuf de-o coadă lungă, făcută dintr-o creangă de oţetar. Ştiam că Mircea Buţescu făcuse liceul de popi, dar habar n-aveam ce mai făcuse după aceea. Nu-l mai văzusem de mult, cred că de la moartea lui

Maxu, iar acum îl vedeam chiuind, cu mătura ridicată deasupra capului şi alergând dezbrăcat.

Când a ajuns în dreptul meu, l-au oprit nişte bărbaţi şi l-au tras în faţa morii. Apoi a adus cineva o pătură şi l-au strâns în ea, dar el continua să strige, spunea nu eşti tu stăpânul meu, iar eu n-am nevoie de tine! Şi dubla uneori vocalele fiecărui cuvânt, încât aveam impresia că vocea lui se aude de dincolo de moară. Cât m-am învârtit prin curte, a venit Salvarea şi l-a luat, dar el continua să ţipe şi să se zvârcolească, acoperind uneori difuzoarele din care curgeau marşuri şi imnuri muncitoreşti. După ce a plecat maşina, iar lumea a început să se risipească, l-am văzut pe Max. Stătea în dreptul morii şi aştepta ca eu

să-l descopăr şi să privesc spre el. Era din nou schimbat. Îşi lăsase un smoc de păr pe frunte, ondulat şi strălucitor, iar în ochi i se strecuraseră nişte gânduri perfide pe care nu mai încerca deloc să le-ascundă. Ma privit colcăindu-şi buzele, ca un ghemotoc de râme abia scoase din pământ, şi şi-a ridicat sprâncenele întrebător. Nu era nevoie să-mi traducă cineva, ştiam că mă cheamă în moară şi ştiam să-l refuz categoric, ridicând pumnul cu degetul mare strecurat între arătător şi mijlociu, căci pe atunci nu aveam percepţia obscenului, ci doar pe a binelui şi a răului, iar gestul ăla era ceva mai nasol ca pupă-mă-n cur. Mă uitam la ceilalţi oameni, care erau acolo, lângă mine.

Ascultau în continuare corurile ca nişte tropăituri prin podul lumii, dar nu dădeau niciun semn că s-ar fi mirat de existenţa lui Max acolo.

Am dat să plec, dar m-am uitat încă o dată peste umăr, şi atunci l-am văzut cum se mărea pe zidul roşu al morii, ca un cotlet, moale şi subţire, devenind treptat cenuşiu, apoi lipindu-se ca un afiş de cărămizile zidului, continuând să zâmbească şi să se uite la mine. Am ieşit repede în faţa porţii şi, cu mâna ridicată în direcţia lui, am început să ţip:

— Ia uitaţi-vă ce e pe zidul morii!

Lumea s-a uitat imediat într-acolo şi am răsuflat uşurată când l-am auzit pe Ioniţă Trandafir vorbind de sub pălăria decolorată:

— Parcă ar fi o faţă desenată pe moară.

— Bate soarele şi de-aia, a mai spus cineva.

Apoi mi-au întors spatele şi i-am lăsat aninaţi de vocile supărate şi răzbunătore ale coriştilor din difuzoare.

A fost apoi o perioadă în care nu l-am mai văzut pe Max. Doar butonul scânteietor îmi mai apărea uneori în faţa ochilor, printre ramurile smochinilor din curte ori pe paginile unei cărţi.

Nu era în întunecare. Mă uitam deseori în roman, fără să găsesc rostul atâtor cuvinte despre un singur om. Paginile cărţii erau curate, nu se zărea nicio urmă a butonului portocaliu. Nici în carnetul lui Maxu nu era ceva însemnat.

L-am ţinut multă vreme într-un loc doar de mine ştiut, între două cărţi din bibliotecă. Era un carnet jerpelit, în care Maxu copiase cu creionul versurile unui cântec obscen.

Televizorul îmi captase cu totul atenţia, în special Planeta giganţilor, pe care îl aşteptam cu sufletul la gură şi mai resimt şi acum

disperarea care mă cuprindea în duminicile în care se întrerupea electricitatea chiar în timpul serialului, după cum sunt intacte în sufletul meu momentele în care stăteam în chioşcul din faţa casei, acoperit cu viţă bătrână, tolănită pe canapeaua care mirosea a putregai, cu Laika alături, în timp ce îi ascultam pe Adriano Celentano.

Rita Pavone, Gianni Morandi, The Beatles ori

Elvis Presley, curgând în valuri calde din difuzoarele

Căminului Cultural. Chiar şi ziua în care m-a făcut pionieră mi-o amintesc cu emoţie, deşi bunicul meu, cam încurcat, se uita la mine ca şi când m-ar fi pierdut pentru totdeauna. El trebuia să ne lege cravata roşie la gât şi, când a ajuns la mine, îi tremurau mâinile, i-a scăpat eşarfa pe jos, apoi i-a spus unuia, care era instructorul general pe mai multe sate, hai.

Pionierule, vino să i-o legi tu. Pionieru era un bărbat tânăr, care mai târziu a devenit profesor şi pe care îl chema Costică Iancu, însă bunicul meu îi spunea Pionieru pentru că multă vreme a fost activistul principal al pionierilor. Mie îmi plăcea omul ăla, care era mereu vesel şi care mă făcea să mă simt importantă pentru tot felul de rahaturi, cum ar fi c-am adus la şcoală o pungă mare de muşeţel ori un teanc de ziare

Scânteia.

Mă împrietenisem cu mai mulţi copii, dar în special îmi plăcea să stau la palavre cu Lucica.

Evident, îi spuneam Luci şi mă uitam la ea ca la o stea de cinema. Avea părul vopsit negru, ondulat şi legat cu tot felul de fundiţe. În afară de asta, ştia tot ce mă interesa la vremea aia despre misterele sexualităţii. Cu ea mergeam pe malul râului să ne uităm la bărbaţii care se scăldau dezbrăcaţi, nişte oameni obosiţi, cu spatele încovoiat şi care îşi acopereau cu mâinile grămăjoara de carne pe care un zeu ironic le-o atârnase între picioare.

Într-o zi, Luci a primit o fotografie de la Elvis

Presley, ceea ce a făcut din ea vedeta săptămânilor care au urmat. Pe spate scria Pentru Luci, cu dragoste, Elvis, în limba română. Mai jos era tipărit cu litere mărunţele: 2 lei.

În afară de Luci, îmi pierdeam timpul cu

Iulica, pe care o şi ştiam cel mai bine, pentru că doar o uliţă îngustă despărţea casele noastre.

Ea se operase de apendicită şi stătuse la spital o săptămână, aşa

că avea multe de povestit. Se întorsese cu o freză scurtă, à la Rita Pavone, şi cu textul lui Azzuro, al lui Celentano, tradus în româneşte. Cu ele două stăteam mai mult la mine, în chioşc ori în magazie, care era de fapt o clădire cu trei nivele; la parter era magazia, adică o hală largă, pardosită cu scânduri lucioase.

Aici se aflau mai multe lucruri vechi, între care două trăsuri, pe canapelele cărora ne petreceam multă vreme, închipuindu-ne tot felul de călătorii.

În restul hardughiei puteai să găseşti lavoare, scaune şubrede, radioul stricat în timpul războiului, bastoane, între care unul terminat cu un cap de leu, candelabrul care, după ce fusese înlocuit, îl aduseseră aici.

Deasupra magaziei era pătulul pentru fân, aproape gol. Acesta n-avea ziduri de cărămidă, ci din stinghii aşezate cruciş, una peste alta, ca un grătar prin care intra lumina ca printr-o stropitoare.

Aici era batoza, ascunsă de pe vremea colectivizării, ruginită de aşteptare. La ultimul nivel se afla porumbarul.

Şi dedesubtul magaziei erau multe de văzut.

Se intra printr-un chepeng într-un subsol prin care trebuia să mergi aplecat. Acolo dormeau teancuri de hârtii, scrise cu cerneală violetă, timbrate, cele mai multe cu timbre sepia ori verzi, reprezentând un pilot cu ochelari sumbri.

Erau registre agricole, note de cumpărături, acte de vânzare-cumpărare şi acţiuni.

Cu Luci şi Iulica mă jucam în special pe la trăsuri. Aici aveam păpuşile, pălăriile vechi şi două casete cu mărgele scoase din uz. Uneori mai venea şi George, care locuia în spatele morii, pe lângă care trecea de mai multe ori pe zi, iar prin aceasta devenise foarte valoros pentru mine.

Eram patru suflete aventuriere care puneam la cale tot felul de expediţii. În principal, plecam la Jiu, ca să sărim de pe malul înalt în mijlocul scocului. Ori plecam cu bicicletele, cu noaptea-n cap, fără să ne ştie nimeni, pedalând câţiva kilometri spre sud, unde Jiul se întâlneşte cu

Dunărea. Rătăceam prin pădurile din zonă, ca să scoatem scoici din bălţi, iar uneori treceam în insula Copanița, care pe vremea aia nu era a bulgarilor.

9. Într-o zi de mai, a anului 1969, cred, ne-am hotărât pentru

marea aventură: după ce toată dimineaţa scrisesem porcării pe zidul din spate al Căminului Cultural, am trecut drumul cu toată gaşca şi-am intrat în moară:

Era aceeaşi hală imensă, mai deprimantă acum şi mai urât mirositoare, luminată prin ferestrele laterale ca nişte găuri şi cu cerul deasupra. O

teroare subită îi cuprinsese creştetul capului.

Del mai păstra încă amintirea lui Maxu, căzut lângă roata de piatră lustruită, pe care acum strălucea butonul portocaliu.

— Uite, Iuli, se hotărî Del să mărturisească, vezi bulina aia pe care scrie Max?

— Care? Aia de pe roată?

Răspunsul o luă prin surprindere. Iulica ţinea o nuia îndreptată spre picătura portocalie ca spre un lucru evident.

— O vezi?

— Cum să nu. Pata aia de pe roată, nu?

Între timp veniseră şi ceilalţi să se uite de-aproape.

— Bulina asta, începu Del să povestească, o ştiu de mai mult timp şi, dacă apăs pe ea, apare M ax.

O priveau zâmbind neîncrezători, în special Luci, care îşi plimba ochii când spre George, când spre

Iulica, încercând să le capteze complicitatea.

— E o pată de ulei, nimic mai mult, uite ce se întâmplă dacă fac aşa, iar Iuli frecase picătura uleioasă cu vârful nuielei. Vezi? S-a risipit.

Acum o să vină Max, se gândi Del, dar nu îndrăzni să spună cu voce tare. Pe piatra lucioasă ca o sticlă rămăsese o urmă maronie.

— Hai să vă zic un banc, schimbă Iulica vorba.

— Ce să ne spui?

— Un banc! Aţi mai auzit până acum un banc?

Nimeni nu ştia despre ce este vorba, aşa că Iuli se aşeză turceşte pe piatră, iar ceilalţi copii o imitară imediat. Erau patru fiinţe aşezate pe o roată de moară, pregătite să asculte primul banc din viaţa lor. Deasupra se vedea cerul prin grătarul negru, în care erau încadrate geamuri înceţoşate sau doar bucăţi de sticlă, gata să cadă în fiecare minut.

— Un om care fusese cuminte toată viaţa, începu

Iulica, voia să ştie care e diferenţa dintre rai şi iad, aşa că i-a cerut lui Dumnezeu să-i arate iadul.

— Nu există Dumnezeu! protestă George, scoţându-şi la vedere dinţii şi privind-o pe Iulica dintr-o parte, cu un ochi mărit.

— Păi, tocmai. E un banc.

— Las-o să spună. Hai, zi mai departe, ordonă

Luci, stând ca o regină, cu picioarele complet acoperite de rochiţa vişinie, ca şi fundele din părul negru.

— Aşa: şi Dumnezeu îi arată iadul. Vede omul acolo tot felul de chinuri: Hruşciov fierbea în smoală, al Americii, cum îl cheamă, ardea de viu…

— Îl cheamă Nixon.

— Aşa, Nixon ardea de viu. Şi, deodată, ajunge omul într-o poiană, unde se futeau bine mersi

Ceauşescu şi Brigitte Bardot. Ăsta, nedumerit, îl întreabă pe Dumnezeu: Cum se poate, Doamne, ăia doi, conducătorii Rusiei şi Americii, sunt vai de capul lor, în timp ce ai nostru… Iar Dumnezeu îi răspunde: Păi, asta nu e pedeapsa lui

Ceauşescu. E pedeapsa lui Brigitte Bardot.

Copiii au izbucnit în râs, toţi patru deodată, ca la comandă, iar hala s-a umplut de zgomot.

— Mai zi-ne unul!

— Nu mai ştiu acum, dar cum mai aflu, am să vă spun.

— De unde-l ştii?

Iulica nu voia să spună, era secretul ei, şi chiar începu să se supere când ei insistară, deşi toţi se gândeau că i-l spusese Miţu, fratele ei, care era student.

Del uitase de teroarea iniţială, uitase de venirea iminentă a lui Max. Moara avea tot felul de locuri pe unde se puteau căţăra, încât în scurtă vreme ajunseră aproape de acoperişul de sticlă. Prin ferestrele sparte venea aerul parfumat de vară.

Del se agăţă de o bârnă şi se ridică apoi în mâini, ca să vadă grădina Săndinei, dar privirea îi fu atrasă în jos. Dedesubtul ei se vedea roata uriaşă pe care stătuseră, iar pe ea era întipărit chipul lui Max.

Coborâse aproape tremurând, dar, pe măsură ce se apropia, fosta roată de moară nu era decât o masă de piatră, rotundă şi strălucitoare. Îi era frică şi voia să iasă cât mai repede afară. Realiză că venise de bunăvoie în singurul loc în care Max avea toată puterea asupra ei. Mai întâi a simţit pe lângă urechi o furişare, nişte degete de fum.

Apoi venise limba caldă şi moale pe care urma s-o simtă de multe ori de acum încolo. Ceafa îi era umedă, mozolită de o pastă balsamică.

Nişte înţepături fine îi loviseră capul, dându-i senzaţia că pe creierul ei se aşază o ventuză duioasă. Îşi vedea gândurile, chiar şi pe cele mai secrete, alunecând ca apa, prin burlanele de scurgere, duse de aburii călduţi, care îi învăluiau mintea.

Când dădu cu ochii de Iulica, spuse stins: Max.

Apoi ventuza se desprinse, iar la geamul din spatele halei Del văzu capul lui Max, ca un clovn răzbunător.

— Ce e? Ai văzut stafia lui Maxu?

Copiii stăteau în faţa ei şi sporovăiau ca şi când nu le-ar fi fost frică, dar de fapt se speriaseră, pentru că Del stătuse câteva clipe nemişcată şi cu ochii holbaţi, fără privire.

— A mai văzut-o şi nenea, spuse Iulica, dar cică vine numai noaptea.

— Dacă e vreo stafie, foarte bine: s-o vedem!

făcu Luci pe grozava, ţinându-şi braţele încrucişate pe piept.

— Nu e nicio fantomă, le liniştise George. Credeţi-mă ce spun, eu trec pe-aici şi ziua, şi noaptea şi pot să jur că sunt tot felul de ciudaţi în moara asta, numai fantome nu. Acum o săptămână am văzut-o pe Paula.

— Care?

— Aia de stă lângă şcoala.

— O cheamă Paula Matei, completase Del.

— Ei aia, era aici cu unul nevăzut, necunoscut.

— Adică?

Del şi-a mai aruncat o dată privirea spre geamul din fundul morii, dar Max nu plecase. Era tot acolo.

— Adică! Era un hăndrălău. O ţinea lipită de zid, acolo, în spate.

— Nu cumva era ăla care se uită acum pe geam?

Toţi ochii se îndreptară în direcţia indicată de

Del. Ea se aştepta ca Max să dispară pe neaşteptate ori ca ceilalţi să-i spună că nu-l văd, dar în loc de asta îl auzi pe George îngroşându-şi vocea pe măsură ce scotea cuvintele:

— Ce vrei, bă, ce te uiţi la noi?

— Şi de ce să nu mă uit! Ce, e moara voastră?

Ia să-mi spuneţi voi ce faceţi aici!

Max se ridicase pe pervazul ferestrei, care nu mai avea de mult giurgiuvea. Era doar o gaură erodată pe ici, pe colo. În dreptul ferestrei, atât înăuntru, cât şi în afară, erau aşezate bucăţi mari de ciment care făceau posibilă ascensiunea.

Silueta bărbatului, îmbrăcat cu o cămaşă albă şi cu cravată dungată, aşa cum numai oficialităţile se îmbrăcau, îi derutase. Omul se pregătea să coboare pe treapta de ciment, când

George dădu semnalul:

— Hai! Valea! Că e nasol!

Şi, pentru că el o luase primul la goană spre uşa laterală, fetele îl urmaseră fără să se uite înapoi. Au alergat într-un suflet până în chioşcul din curtea lui Del, dar, când ea anunţase că vrea s-o cheme pe bunică-sa, ceilalţi protestaseră aproape speriaţi:

— Nu, nici într-un caz, pe urmă nu mai pupăm noi moară şi poate nici altele!

— Tot noi o să cădem de proşti.

— Ăla măcar nu ne cunoaşte, spuse George.

— De unde ştii că nu?

— Păi, nu era de-aici, e clar venit cu vreo treabă.

— Ba nu e.

Iulica îl ştia pe Max, îl mai văzuse:

— M i se pare că lucrează pe la ferma de porci, e economist ori ceva şef.

— Îl cheamă Max, adăugă Del.

Din câteva mişcări se urcase pe acoperişul chioşcului

În moară nu se vedea nimic. Asfaltul şoselei strălucea în lumina amiezii, coborând ca o limbă cenuşie printre case. La poarta Săndinei era oprită o maşină neagră.

10. De fapt, ziua aia a avut urmări cam lungi şi apăsătoare. Chiar în acea seară, când toată familia era strânsă la masă, m-am apucat să le spun bancul pe care îl aflasem de la Iulica. Spre surprinderea şi dezamăgirea mea, n-a râs nimeni.

Doar taică-meu a spus încet: e vechi. Apoi s-a lăsat o tăcere ca un pumn de fier. Bunică-mea şi-a revenit prima şi-a-nceput interogatoriul: de unde ştiu bancul, pe unde am umblat toată ziua, nu eram în camera mea la prânz. Bineînţeles că nu eram. La vremea prânzului, care de fapt era între trei şi cinci, puteam să plec lejer, pentru că ei toţi dormeau, chiar şi eu mă prefăceam că dorm, ca să pot

să ies imediat ce prindeam un moment bun. Cele mai frumoase amintiri ale mele sunt din timpul amiezii, care a fost de fapt timpul libertăţii mele. Din când în când mă prindeau, dar în câteva zile totul era dat uitării.

Aşa a fost şi atunci, a trebuit să răspund la toate întrebările, fără să-mi dau imediat seama cât de grav era pentru ei. Nu m-au mai lăsat să ies din casă câteva zile. Fiecare voia să stea părinteşte cu mine de vorbă.

Atunci am aflat că există Securitate.

Bunică-mea mi-a povestit prima:

— Au fost oameni care pentru un banc ca ăsta au plătit cu viaţa, şi ei, şi familiile lor.

Stătea pe fotoliul din camera mea, un fotoliu din care ieşeau paiele, şi se uita la mine ca la părintele Bărbulescu.

— Trebuie să ai mare grijă ce vorbeşti, pentru că totul se află. Nu ştii cine te spune, pentru că peste tot sunt oamenii lor. Uite, era prin ’49, când câţiva scriitori mari, chiar şi Eminescu, erau interzişi, consideraţi reacţionari şi tulburători de minţi. Pe vremea aia, când abia începuse colectivizarea pământului, eu am citit în clasă o poezie de Coşbuc. Nici măcar nu ştiam că şi

Coşbuc era scos din programă, că nici nu se anunţase. Şi apoi, cine se gândea că poliţia ascultă ce citesc eu într-o clasă de copii! Ei, află tu că a doua zi au venit şi m-au ridicat şi-am dormit două nopţi la Parchet.

— Cine te-au ridicat?

— Poliţia secretă, Securitatea. Doi inşi îmbrăcaţi în costume negre m-au ridicat de la şcoală, din faţa elevilor. Au intrat în clasă, mi-au vorbit frumos – că să-i însoţesc la Parchet pentru o verificare, m-au rugat să intru în maşină, o maşină neagră, şi m-au dus direct la Parchet, la Craiova.

— Cu ce erai îmbrăcată?

— Eram… Parcă asta contează!

De câte ori o întrebam chestii de-astea, lăsa pleoapele peste ochi, ca răţoiul Donald.

— Contează, cum să nu conteze!

— Eram îmbrăcată cu un deux pièces albastru proletar, pentru că era în ton cu timpul ăla.

Eu mereu am ţinut cont de detalii. Pe vremea legionarilor aveam

un trois-quarts verde legionar.

Şi eu eram atentă la amănunte, aşa că din toată povestea am înţeles că ea avusese de-a face cu miliţia. Abia mai târziu, după ce mi-a povestit şi mi-a tot spus, mi-am dat seama că în perioada de dinainte de naşterea mea erau alte mijloace de intimidare a individului, unele imediate, dar cele mai multe cu efecte propulsate peste câteva decenii. Pe ea o interogaseră două nopţi, o puseseră să doarmă pe un pat de puşcărie, ca să-i amplifice intuiţia unui delict ideologic.

În realitate nu citise o poezie de Coşbuc, ci poezia Noi vrem pământ, al cărei titlu îi era groază să-l mai pomenească chiar şi după 20 de ani. Ce-i făcuseră? îi spuseseră chestii de genul dumneata subminezi puterea socialistă şi în loc să vrei binele poporului care trebuie să pună tot pământul la un loc, pentru a scăpa de exploatarea moşierilor, agiţi spiritele şi îi îndemni la răscoală. Eşti un duşman al poporului, iar duşmanii trebuie eliminaţi, călcaţi în picioare, şi ei, şi copiii, şi copiii copiilor lor! Totuşi – poate fusese un totuşi spus cu un deget ridicat, indexul avertismentului

— Totuşi, a spus vocea, îţi mai dăm o şansă. Şi-au trimis-o acasă, cu un şut în fund şi cu misiunea concretă de-a pune umărul la colectivizare. Toate astea spuse răspicat, din când în când urlând şi poate bătând cu pumnul în masă. Aşa că după câteva zile s-a întors la

Comoşteni şi a venit ordinul ca toţi învăţătorii să însoţească grupul de activişti care treceau din casă în casă şi explicau oamenilor avantajele colectivizării. În urma lor venea alt grup, de bătăuşi, care îi rupea în bătaie, îi arestau, îi ucideau pe cei care nu puteau fi lămuriţi. Ea a fost prima persoană din sat care şi-a înscris tot pământul în Colectiv.

Bunicul m-a abordat către seară, tocmai când voiam să mă strecor în sufragerie şi să dau drumul la televizor. El fusese în lagăr la ruşi până în 1953. Nu mi-a povestit nimic despre perioada lungă de prizonierat, dar şi el trăise experienţa învinovăţirii. Se mândrea cu un singur lucru: că nu acceptase să devină comunist.

De la el am aflat că în lagăr au fost două categorii de prizonieri: lingăii, gata să-şi exprime adeziunea faţă de regimul comunist, şi alţii care-au refuzat cu îndârjire. Primii au fost eliberaţi imediat şi apoi şi-au văzut de viaţa lor, au devenit ofiţeri de carieră, şefi de şantiere ori activişti ai partidului conducător. Ceilalţi au stat acolo până a murit Stalin, iar cei care au supravieţuit au fost la un moment dat eliberaţi,

mai precis, aruncaţi dincolo de gardul lagărului şi ajutaţi cu împuşcături de pistol s-o rupă la fugă. Bunicul făcea parte din a doua categorie, aşa că sfatul lui a fost următorul: cel mai bine e să nu ai de-a face cu ei şi să n-ai încredere.

În nimeni.

În fine, înainte să mă culc, m-a prins şi tata.

Pe el îl credeam orice mi-ar fi spus. Nu mi-a refuzat niciodată nimic, nu m-a certat, nu m-a criticat. Îmi plăcea de el. Despre orice ar fi vorbit, mai devreme sau mai târziu ajungea să recite o poezie ori să spună o povestioară. De la el am aflat că familia noastră stă cam într-o rână, pentru că nimeni dintre noi nu face parte din partidul conducător.

— Cine nu este cu ei este împotriva lor.

— Păi, şi noi de ce-am fi împotrivă?

Ochii negri îi străluceau prin sticlele ochelarilor ca unuia căruia îi pasă ce spune. Apoi mi-a spus:

— S-ar putea ca şi tu să ai aceleaşi probleme.

Îşi sprijinea bărbia pe mână, mângâindu-şi unul de altul două degete, îngălbenite de tutun.

Vestea că nu pot să spun orice, oricui şi mai ales că există peste tot urechile Securităţii şi posibilitatea de-a fi aruncată într-o închisoare împreună cu toată familia, m-a făcut zob.

În acea noapte mi-a trecut prin ceaţa viselor silueta bunicului meu, ridicând o sabie deasupra capului, strecurat între bărbaţi de catifea, cu pălării şi mâini înmănuşate. Apoi l-am visat pe

Ion Nicolescu, aşa cum îl ştiam din poză, privind pe sub borurile melonului, tâmplă lângă tâmpla altor bărbaţi, la fel de posomorâţi ca şi el.

A doua zi am vorbit şi cu mama, care m-a liniştit repede:

— Partidul comunist e bun şi drept, îi pedepseşte doar pe nenorociţi, iar Securitatea n-a omorât pe nimeni.

Din toată discuţia cu ai mei mi-a rămas doar o idee fixă: trebuia să văd un securist cu ochii mei. Cu timpul am descoperit că aproape toată lumea vorbea despre securişti. În şoaptă, e adevărat.

Am auzit mereu, spunându-se taci din gură că ăla e precis securist ori turnător. Aş spune eu ce cred, dar mi-e că imediat mă saltă Securitatea.

Cutare a vorbit ce nu trebuie şi în noaptea aia i-a bătut Secu la

uşă. Securitatea, mai târziu mângâiată Secu, era prezentă în toate discuţiile, dar eu n-am văzut niciodată un securist ori n-am ştiut să-l recunosc. Pentru mine, singura primejdie venea din moară.

11. În prima zi în care am ieşit din casă, mi-am dat seama că e nasol. Iulica nu mai voia să-mi răspundă. A scos nasul pe prispa casei şi-a aruncat o privire spre gardul de după care o strigam cu însufleţire Iuli-Iuli. Însă de îndată ce-a dat cu ochii de mine, şi-a luat o figură ofensată şi-a dispărut în fugă printre prunii de lângă casă. Nici cu Luci n-am avut noroc: îi veniseră nişte rude şi nu putea să iasă la joacă.

Dar de la ea măcar am putut să aflu câte ceva.

Bunică-mea vorbise cu părinţii ei:

— Le-a spus de moară şi că vorbim prostii şi mi-au făcut scandal.

Abia după vreo săptămână lucrurile au intrat în normal, în sensul că am început din nou să ne vedem toţi patru. Dar în moară nu mai aveam niciun elan să intru. Tot în vara aia, mama mi-a impus s-o iau pe soră-mea cu mine oriunde m-aş duce, iar viaţa mea şi-a pierdut strălucirea, căci soră-mea povestea acasă absolut tot. Şi George avea o soră care se ţinea după el scai.

Pe de altă parte, s-a întâmplat un lucru care mi-a zguduit încrederea în familie. Către toamnă, satul a fost invadat de bancuri. Aproape că nu era om care să nu vrea să spună un banc, multe cu Ceauşescu, devenit dintr-odată Nea Nicu.

Cu atât mai mult noi, copiii din mahala, făceam seara concurs de bancuri pe scara casei noastre, fără să ne mai luăm precauţii. Iar Ceauşescu devenise mai popular prin bancurile astea decât după Primăvara de la Praga, de care eu nici nu-mi amintesc. Mă uitam la televizor, îl vedeam fonfăit şi agramat şi mă întrebam cum e posibil ca un om atât de prost să conducă o ţară. Dar cum în jurul meu nu se mira nimeni, îl acceptam şi eu ca pe toleratul din bancuri, iar când într-o zi un preşedinte american a venit în România şi l-am văzut la televizor stând de vorbă cu

Ceauşescu, am căpătat convingerea că nici ceilalţi conducători ai lumii nu sunt mai deştepţi.

Moara continua să fie un loc de groază: circulau tot felul de poveşti despre stafia lui Maxu, chiar şi după ce-i făcuserăm a doua înmormântare.

În iarnă, Oprea s-a întors din puşcărie sau de unde o fi fost dus

pentru purcelul ascuns în moară, iar Paula Matei a făcut un copil, fără să fie măritată. Lumea spunea că e făcut în moară, ca şi cum ar fi apărut în mod miraculos din burta roşie a clădirii părăsite.

În familia noastră, problema era mama, care era din ce în ce mai tristă. Pe tata îl transferaseră şefii lui într-un târguşor de unde era greu de ajuns acasă, iar el voia să-şi dea demisia.

— Cum să faci aşa ceva? se indigna bunică-mea, holbându-se spre el, nu te mai angajează nimeni cu demisia dată!

— Aşa e, mormăia şi bunicu-meu, eşti un om mort, nimeni n-angajează la demisie.

— Rămâi pe drumuri, relua bunica, mai bine să se ducă Sile pe la Valea Stanciului cu nişte vin de smochine. Cică le-a murit contabilul.

Despre asta s-a discutat cel puţin un anotimp.

Până la urmă, bunicul a făcut mai multe drumuri. A dat cuiva butoiul de vin şi 500 de lei, iar tata a devenit contabil la Colectivul din

Valea Stanciului. Avea o şaretă cu un cal roşcat, iar în fiecare dimineaţă îl vedeam şuierând şi trăgând de hamuri. Se întorcea seara, parcă-l văd, vesel, cu ochelarii uşor înclinaţi şi cu un coş de cumpărături.

În primăvară, tata a-nceput să ridice o casă pe un teren lipit de curtea Săndinei, căruia toată lumea îi spunea Maidanul lui Moştrane.

Locuise cândva acolo un moş, pe nume Trane, care cred că fusese destul de popular, dacă locul îi mai purta încă numele. Nicolescu ăl bătrân cumpărase casă, care era una mică, şi plantase salcâmi de jur-împrejurul terenului şi pe bună parte din suprafaţă. În primăvara anului 1970, bunicul a tăiat copacii şi câţiva ani am avut lemne de foc. Pe terenul ăsta, de la Moştrane, tata şi-a făcut o casă. Eu îmi petreceam mult timp pe-acolo, holbându-mă la meşterii care lipeau cărămizile cu mortar, dar mai ales stând cu Săndina la poveşti pe prispa beciului ei. De la Moştrane se vedea orice mişcare din curtea

Săndinei şi chiar dincolo de ea, unde era moara.

Din grădină, mai ales, puteam să mă uit peste gardul scund, peste dovlecii din grădina Săndinei, direct în spatele morii.

Numai mama era nefericită de această schimbare.

Visul ei era să plece cât mai departe de

Comoşteni, iar vestea că aveam să locuim acolo pentru totdeauna o schimbase total. Pleca dimineaţa de-acasă şi se întorcea către prânz şi nu voia să spună unde a fost. Era posacă şi începea să

plângă din senin, încât taică-meu nu mai ştia ce să facă. Îl auzeam cum îi spunea, cu glasul lui cel mai catifelat:

— Îţi promit că într-o zi o să plecăm. Acum nu am ce să fac, te rog să mă crezi că n-am avut încotro, trebuia să iau postul ăsta, dar la un moment dat, după ce-o să strângem nişte bani, ai să vezi că nu ne îngropăm aici…

Iar la fiecare cuvânt al lui o auzeam plângând şi mai tare şi suspinând ca şi când ar fi fost sfârşitul lumii. Prin vară, când casa de la

Moştrane era ridicată bine, a reapărut Max:

Del stătea cu Săndina în faţa porţii, rezemată într-o săpăligă, şi asculta ultimele ştiri din sat, când l-a auzit pe Oprea spunând bună seara.

Săndino, iar către ea să trăieşti, neică!

Era mai slab de cum îl ştia, mai prăpădit, dar îmbrăcat cu nişte haine noi, pantaloni de doc bej şi cămaşă cu pătrăţele alb-albastre. Era vădit emoţionat şi ar fi vrut ca Del să nu fie de faţă, dar, cum nu-i zicea nimeni să plece, n-avea de gând să se urnească. Săndina era şi ea stingherită şi, pentru că nu ştia cum să înceapă, trecuse direct la subiect, cu vocea ei scârţâitoare:

— De, mă, Opreo, fir-ar mama ei a dracu' de viaţă, să ajungi tu să faci puşcărie pentru un porc!

— Păi n-a fost aşa! N-a fost niciun porc!

Amândouă şi-au mutat privirea de la Oprea la moară. Amândouă erau de acord să le povestească, însă erau pregătite să nu-l creadă. Lui îi era greu să le spună fără să fie privit, dar şi-a strâns degetele în pantofiorii lui noi, din cauciuc negru, şi-a-nceput să povestească repede, înăbuşind cuvintele, ca şi când ar fi avut nările sigilate:

— În ziua aia m-a chemat cineva de la câmp, nu mai ştiu cine, să mă duc la sediu să semnez nişte hârtii. Când am ajuns în dreptul morii, l-am văzut acolo, între casa ta şi moară, pe băiatul lu' dom'văţător.

Amândouă îl priveau acum drept în ochi.

— Pe neni-tău care e mort, preciză spre Del, uite, chiar acolo!

Mâna lui Oprea se întinse demonstrativ spre casa Săndinei.

Del ştia că nu fusese Maxu, dar n-avea rost să-i explice. Începea să se întunece şi un fum parfumat îi dădea târcoale, momind-o să se uite spre moara roşie şi pustie.

— Cu ce era îmbrăcat?

— Era cu o şapcă pe cap, cum au elevii, n-am băgat de seamă

mai mult, pentru că se uita la mine zâmbind şi-odată a-nceput să-mi facă semn cu mâna, haidea, vino-ncoa', da' ştii cum, mă chema cu amândouă mâinile. Nu era nimeni pe drum, decât un copil aci, în curte la dom'văţător.

Şi m-a pus dracu' de-am trecut drumul, m-am luat după el şi l-am văzut cum intră-n moară pe geamul din spate, uite-aşa, a sărit pe pietroiul ăla de lângă zid şi hop înăuntru. Am băgat şi eu capul pe fereastră şi el era acolo, în mijlocul morii, cu braţele cruciş. Se uita şi râdea la mine. Ce faci, neică? l-am întrebat eu, iar el mi-a făcut semn să intru şi-am sărit şi eu înăuntru.

Dar, când am ridicat privirea din nou, nu mai era nimeni. Porcul era legat de-o ţeavă, iar pe jos erau nişte hârtii. Am stat cât am stat şi-am ieşit pe uşa aia dinspre Rafailă şi dus am fost.

Seara a venit Grigore şi m-a ridicat de-acasă:

am o reclamaţie, cum că-ai fi dus un porc în moară. Ai fost dumneata pe la ora prânzului acolo? Am fost.

Săndina s-a dezmeticit prima:

— O fi, mă, Opreo, dacă zici. De Maxu te cred, că şi eu îl mai văd uneori, dar porcul, ştiu eu?

Cine să-l fi adus în moară?

— Cine-necine, răspunse Oprea, privind parcă iritat pantofii de cauciuc terfelit ai Săndinei, vorba e că mi-am pierdut ani din viaţă, rostul şi toate alea, că, dacă ar fi să povestesc ce-am făcut şi pe unde am fost, nu m-ar crede nimeni!

Numai sufletul meu ştie. Ţi-am spus ce ţi-am spus că poate pui şi pentru mine o vorbă…

— Ce vorbă? întrebă repede Săndina, iar vârful curgător al nasului parcă se transformase brusc într-o prună moale.

— Să vorbeşti tu cu nea Mitiţă…

— Cu Mitiţă? Fir-ar mama lui a dracului, păi, ce, tu crezi că eu aşa ceva vorbesc cu Mitiţă, care vine când vine şi pleacă imediat, fire-ar ea a dracului de viaţă pe care am dus-o eu…?

Săndina se supărase rău, încât Oprea plecă umilit, pe la jumătatea răspunsului ei, cu un bine, mă, Săndino, lasă, c-o să vină şi vremea ta, iar lui Del îi ajunse pe creier mâhnirea lui.

— Cine e Mitiţă? întrebă ea.

O privea drept în ochi, în timp ce bălăngănea dintr-o mână în alta coada subţire a săpăligii.

— Dracu'! Cine să fie?

— E ăla care vine cu maşina aia neagră? Dacă nu-mi spui, o s-o-ntreb pe bunică-mea…

— Ăla e. Şi pentru că Del aştepta detalii, Săndina continuă, fornăind încet: E unul de m-am avut eu cu el când eram tineri. Acum e ştab, ceva, ce-o fi, fire-ar mama lui a dracu', şi când trece pe-aici opreşte întotdeauna să mă vadă, mă-ntreabă una-alta şi dus e.

12. Cu povestea lui Oprea şi cu secretul Săndinei în minte, Del se urni alene spre Moştrane. S-a nserat bine, dar nu într-atât încât să nu se mai vadă în jur. O ia repede prin grădină, spre gardul unde sunt cartofii, şi înfige cu grabă săpăliga în pământul moale ca un morman de zahăr. Pe rădăcinile subţiri şi sârmoase sunt câţiva cartofi mari, doi-trei, i-a spus bunică-sa, pentru piureul

Cristinei. Alege doi cartofi şi-i pune alături cât îngroapă la loc cuibul plin de cartofei cât nucile.

Cum stă aplecată, simte în ceafă o atingere fierbinte, ca a unei limbi. Lângă moară e o siluetă albă, ceva familiar. O emoţie asediatoare îi strânge inima. Apoi, din înaltul cerului coboară ca un balon faţa zâmbitoarea a lui Max. Îl vede bine, căci este ca un glob imens de neon care pluteşte aproape de moară. Se uită-n dreapta şi îl vede pe

George ieşind pe poartă şi luând-o spre balonul lăptos. Într-o clipă trece şi ea gardul, ţinând încă în mână sapa ca un cioc de raţă. Cinci, şase, zece paşi peste grădina Săndinei, iar când este în dreptul gardului îl strigă. George stă împietrit, cu ochii ţintă spre balonul uriaş, dincolo de care silueta albă pare şi ea împietrită. Din două mişcări.

Del se urcă pe gard şi rămâne în picioare, pe stinghia care ţine ulucile.

— Hei, George! Ce zici, mă, de asta?

În sfârşit, băiatul o priveşte şi îşi realcătuieşte mina.

— Dă cu săpăliga în ea!

Del ridică sapa cu amândouă mâinile şi atinge, mai întâi uşor, apoi din ce în ce mai tare, faţa surâzătoare a lui Max. Fierul arcuit intră ca într-o cupă cu fum. După a patra lovitură, balonul se ridică puţin, iar la colţul morii Del vede silueta albă mişcându-se. Este o femeie îmbrăcată cu o rochie de culoare deschisă, care vine încet spre gard. Del o vede din ce în ce mai bine.

Are în mână un pulover, iar părul blond se mişcă familiar. Din nou Del este cuprinsă de fiorii unei recunoaşteri; se uită cu atenţie şi

primeşte cu jenă confirmarea: este mama ei. Descoperirea o face să sară de pe gard, dar maică-sa nu vine spre ea, aşa cum crezuse, ci se răsuceşte spre pietroiul din faţa ferestrei. Del aleargă spre ea, strigând-o ferm:

— M a-mi!

Apoi de două ori rugător:

— M ami-mami, sunt eu, Adela, ce faci…? Să nu cumva să intri în moară, că…

Dar mama ei nu se uită spre ea, nu-i răspunde, îşi continuă drumul, urcă pe treapta improvizată, apoi ridică piciorul pe pervazul jegos al ferestrei.

— O să-ţi murdăreşti rochia! George, vino aici, că e ceva cu ea.

George este şi el lângă fereastra morii şi spune încet:

— Nu vă duceţi acolo, că sunt şobolani…

O priveşte pe Del cu ochi mari. Apoi, ca la comandă, aducându-şi aminte de balonul plutitor, se întorc să privească spre el, însă nu mai e nici urmă de Max. E acum beznă şi se ghiceşte doar cărarea de lângă fostele silozuri. La câţiva metri în faţa lor ţâşneşte o lumină din pământ ca un jet de apă şi dispare tot aşa de fulgerător.

— A intrat acolo, spune George. Del are îndoieli şi nici nu-i mai arde de Max. Ar vrea să meargă în moară după mama ei, dar o groază mare îi strânge umerii.

— Hai să vedem ce e cu mama, spune totuşi, şi urcă amândoi, cu grijă, pe bucata de ciment.

De la fereastră nu se vede nimic.

— Am eu nişte chibrituri.

Băiatul scapără un băţ, iar lumina lui le dă iluzia că sunt apăraţi. Del îşi mai strigă mama de câteva ori, apoi e cuprinsă de presimţirea unei mari nenorociri.

— Avem nevoie de felinare. Mă duc să-l chem pe tata. Tu stai aici la colţ, ca să ai sub ochi ambele ieşiri: fereastra şi uşa dinspre Rafailă.

Am căutat-o mai bine de un ceas prin moară, care era luminată ca ziua, de felinare, lămpi şi chiar de un bec mare, pus la un cablu care traversa drumul. Se vedeau şi pietricele de pe jos şi mizeria de pe geamuri, dar mama nu era nicăieri. Tata ţinea în mână un felinar, dar nu prea avea niciun chef de căutat. Nici măcar el nu mă credea. Asculta cu bretonul în ochi şi c-o mână în buzunarul pantalonilor scurţi, de doc

alb, privindu-şi din când în când şlapii, ca şi când i-ar fi părut rău să mă întrerupă şi s-ar fi bucurat s-o poată face. În diferite grade, fiecare din familia noastră credea că mama a plecat cu un alt bărbat, dar în special bunica avea o explicaţie pe care nu permitea să i-o contrazică nimeni:

— E plecată, zicea ea, dar o să se-ntoarcă, pentru că astfel de femei nu sunt în stare de nimic. Stau agăţate de gâtul câte unui bărbat, iar când ăla se satură de ele şi le aruncă, ele rămân acolo căzute, până când vine altul să le ridice din nou.

Cuvintele astea mă înfricoşau mai mult decât existenţa ameninţătoare a lui Max şi erau momente în care mă certam cu ea şi îi declaram ură veşnică, dar bunica mea era o maşină greu de oprit şi atât de otrăvită, încât unele efecte le mai resimt şi astăzi. Se fâţâia prin casă, în capoatele ei mov, largi, lungi şi fâlfâitoare, cu nelipsitul colan de catifea pus peste părul tuns caschetă şi vorbea continuu, încât nu puteam s-o opresc decât urcându-mă pe masa rotundă din antreu, urlând din beciurile adânci ale plămânului ori ameninţând că mă sinucid.

Era ca la casa de nebuni şi se termina numai când intra bunicu-meu şi striga la ea, privind-o în ochi ori scuturându-i umerii cu amândouă mâinile. Dar după un timp reîncepea cu glas potolit:

— Foarte bine că s-a întâmplat aşa, ca să ştii, să ai grijă şi să nu cumva să calci pe urmele ei şi să ajungi vai de capul tău, de exemplu, să vii cu burta la gură acasă ori să te măriţi cu un şofer.

Ani de zile am crezut că şoferii sunt cei mai nenorociţi oameni. Ei şi Paula Matei, care a făcut un copil în moară. Visam noaptea ori cu ochii deschişi cum mama era aruncată în stradă de mâinile vânjoase ale unui bărbat, o vedeam târându-se prin tot felul de şanţuri împuţite, cerând de pomană, bătută, singură, neputincioasă şi mă apuca o disperare vastă. Nu ştiam ce-am să fac în viaţa mea viitoare, dar ştiam cu precizie ce nu voi face: n-o să mă mărit şi n-o să fac copii. Cât priveşte dispariţia mamei, eu cred şi în ziua de azi că pe ea a luat-o Max, mai ales că înainte de asta mai fusese un om despre care se spunea că a dispărut în moară, iar după aceea au mai dispărut şi alţii. După cum mie îmi suge gândurile, tot aşa cred că există oameni pe care i-a luat cu totul şi pe care poate că i-a frământat în fiinţa lui atât de înşelătoare ori în zidurile nemişcate ale morii.

Mă simt ca ăia care povestesc despre răpiri extraterestre, dar mi-e absolut cu neputinţă să accept că mama a intrat în moară pe

fereastra din dos, ca să se vadă cu un bărbat, şi că apoi a ieşit, zburând prin celelalte ferestre. George n-a văzut-o ieşind. Ştiu foarte bine că ar fi putut să-şi părăsească postul de pază ori că pur şi simplu ar fi primit nişte bani ori nişte ameninţări care să-l facă să păstreze pentru totdeauna tăcerea. Nu faptele ca atare constituie argumentul meu, ci experienţa mea cu Max. El este pentru mine o existenţă reală, de fapt, singura care a contat cu adevărat în tot timpul acesta mult, de când trăiesc, mai ales că datele concrete ale dispariţiei mamei mele le-am analizat pe toate feţele atunci, în copilărie.

După o săptămână de frământări şi gânduri îndoliate, m-am hotărât să cercetez atent şi logic toată situaţia. Eram montată de filmele poliţiste de la TV, iar George citea cărţi din colecţia

Enigma, gen Cutia cu bomboane otrăvite. Într-o dimineaţă de iulie, la vreo săptămână după ce dispăruse mama, ne-am întâlnit toată gaşca în spatele morii, la locul faptelor. Din păcate, în roman nu sunt prinse decât puţine dintre ele:

13. Luci se uita spre cercul pe care George îl desenase cu vârful ascuţit al unui baston de zinc, gândindu-se la ceea ce auzise discutându-se la ei acasă, că mama Adelei fugise cu un bărbat.

De aceea se ferea să facă vreun comentariu referitor la balonul plutitor, care se lega până la urmă şi de mama fugară.

— Când m-am întors eu, povesti George, apăsând vârful bastonului în mijlocul cercului desenat, el intrase în pământ.

— Ba mie mi s-a părut că a ţâşnit din pământ.

De fapt, era o lumină ca o ploaie, completă Del.

— În sfârşit, a intrat ori a ieşit, dar aici a fost în tot cazul, pentru că eu stăteam la un metru de pietroiul ăla de sub fereastră.

— Păi, şi tanti Ica unde era atunci?

Iuli întrebase într-o doară, dar Del ştia că o interesează mai curând ce s-a întâmplat în moară, decât despre figura plutitoare a lui Max.

— Intrase deja înăuntru. Dar v-am spus că am căutat-o peste tot, era luminată toată moara şi nu eram numai noi, ci cam toată lumea care a auzit mişcarea din moară. Rafailă, în primul rând. Nici nu mai ştiu cine.

— Dar poate plecase înainte de a veni voi cu felinarele, mai încercă Iulica, aşezându-se pe treapta de ciment, de sub fereastra morii.

— Eu nu m-am mişcat de-aci de la colţ! Uite, chiar în locul ăla stăteam, ca să văd şi uşa, şi fereastra. Pe sufletul meu că nu m-am mişcat!

se apără George, privind o clipă spre Iulica.

Ea stătea ca o tulpină, ieşită din rochia roz cu floricele vineţii, rezemată de zidul morii, şi îşi privea vârful papucilor de plastic. Dar George nu se lăsa aşa de uşor intimidat de lipsa ei de atenţie.

— Nici n-am stat mult, continuă el, pentru că în timp ce Adela ajunsese în mijlocul drumului strigându-l pe nea Eugen, a venit Rafailă. A scos capul peste gard şi-am stat cu el de vorbă până s-au întors cu luminile de peste drum. Poţi să-l întrebi pe el, dacă nu mă crezi pe mine. Nu e aşa, Adelo?

Aşa era, Del îi mai povestise Iulicăi dimineaţă, aşa că n-avea rost s-o ia de la capăt. Veniseră pregătiţi să vadă ce era în locul din care se ridicaseră fulgerele. Del se gândea că acolo ar putea să fie culcuşul lui Max.

Locul pe care George desenase cercul era aproape de fostele silozuri ale morii, pe o bucată albicioasă de pământ bătătorit. De aceea, stropiseră mai întâi suprafaţa, apoi trecuseră la săpat, toţi patru din câte o parte, ca şi când ar fi vrut să-l asedieze pe criminal. Del apăsa talpa tare a balerinilor pe muchia cazmalei, încercând să taie cât mai drept pământul şi să-şi facă un perete de susţinere. Îşi pusese special pantofii, pentru că aveau talpă tare. George era cel mai rapid.

El desfăcuse locul din câteva cazmale, apoi începuse să le spună la fiecare dă acum cu muchia, să se spargă bolovanii, vezi că e o piatră acolo, ia-o pe dedesubt. Iuli avea o sapă mică, un fel de târnăcop, de fapt, şi zdrobea mijlocul gropii.

Bătea soarele pe creştetul morii când făcuseră deja o groapă de jumătate de metru. Căldura se revărsa în aburi grei şi mirosea a iarbă proaspăt retezată şi a pământ curat. Del stătea acum pe grămada de ţărână, fără să mai ţină cont de rochiţa vernil, care în dimineaţa aceea arătase ca o umbrelă deschisă, iar acum era o cârpă spânzurată de bretele.

— Să continuăm mâine, propuse Iulica, mai ales că s-ar putea să tot săpăm aşa, fără să găsim nimic. De-aici încolo pământul o să fie mai pietros, spuse, izbind cu târnăcopul ei mic în mijlocul gropii, care arăta ca un cazan, cu laturile aproape egale.

În locul în care izbise era, într-adevăr, o piatră plată şi lustruită

ca o lespede, pe care George o şi scoase. Era pregătit să niveleze fundul gropii, când Iulica izbi iarăşi fierul de ceva.

— Hai că e mai mult decât pietros, e cremene, spuse şi lovi de câteva ori cu spatele colţos al săpăligii. E ceva aici, bagă, George, o cazma în partea asta.

Del privea de pe mormanul de pământ, cu inima oprită. Îşi imagina o poartă de fier ca o carapace de broască. După ce George a curăţat pământul dintr-o parte, în mijlocul gropii a ieşit la lumină o bucată aurie de metal, ca un deget.

— Ar putea să fie un zăvor, îşi dădu Del cu părerea.

Stăteau toţi patru cu feţele aplecate deasupra gropii şi se uitau la bucata metalică, fiecare încercând să ghicească ce e acolo şi temându-se să pună mâna:

— Poate e din aur!

— E cam grosolană, aprecie George. Dă-mi bastonul ăla de zinc de lângă tine. Am auzit de unul care a murit pe loc după ce-a pus mâna pe-o comoară.

Continuau să-şi mişte capetele pe deasupra gropii, cu ochii fixaţi pe colţul auriu al pământului, în timp ce George împingea vârful bastonului pe lângă obiectul strălucitor, atingându-l, mişcându-l, până când ieşi în sfârşit la iveală: era un fel de cuţit, dintr-un metal galben, cu prăselele buboase şi lama groasă.

A fost o zi istorică, în care am aflat cine conduce de fapt satul. Până către seară, la groapa noastră au venit pe rând: Grigore, apoi un om de la primărie, un profesor de istorie de la şcoală şi în cele din urmă o maşină neagră din care au coborât trei inşi, toţi tunşi ca Max, cu un smoc pe frunte şi cu ceafa liberă. Purtau cămăşi albe şi cravate cu multe culori. Îi ştiam din vedere, pentru că lucrau pe la primărie. Ei erau preşedintele, vicele şi-un secretar. Când ziceai secretar, imediat îţi apărea în creier un şef. Fabricile, oraşele, târgurile, ţara însăşi erau conduse de un secretar principal, de un secund, numit viceprim-secretar şi de o mulţime de alţi secretari, şefi peste toate sectoarele vieţii. Era un secretar cu probleme de organizare, un secretar cu propaganda, un secretar cu probleme de tineret ori un secretar care răspundea de relaţiile cu străinătatea. În sfârşit, pentru orice exista un secretar. Aceştia erau activiştii partidului comunist, din care noi nu făceam parte.

Şeful primăriei, care se numea de fapt Sfat

Popular, purta numele de preşedinte. În vara aceea şi în anii următori, preşedintele care hotăra soarta în Comoşteni era un bărbat tânăr pe nume Dobre. Ţin minte că m-a intimidat puternic apariţia celor trei bărbaţi, coborâţi din maşina neagră, ca un gândac de bucătărie. Oamenii, adunaţi de prin tot satul, căci era tocmai ora la care veneau de pe câmp, s-au dat un pas înapoi să le facă loc. Nimeni nu mai scotea nicio vorbă, iar peste groapa noastră domnea o teroare de film.

— Cine a săpat aici? a răsunat, în fine, vocea acuzatoare a preşedintelui.

Grigore, de regulă sigur pe el şi băţos, era de asemenea intimidat. Se purta ca în faţa unui stăpân rău, tot spunând la fiecare două vorbe să trăiţi, aplecat în faţă şi ţinând în mână obiectul pe care îl scoseserăm din groapă şi care acum tremura odată cu mâna lui Grigore.

Când Dobre ne-a anunţat că zona va fi închisă şi că nimeni nu mai are voie să se apropie, a apărut bunică-mea, cu Lache Ogaru în urma ei, vorbind cu trei metri înainte de-a ajunge la locul adunării, cu vocea ei care acoperea totul:

— Ce se întâmplă aici şi cine a venit? E

cineva venit de la primărie? A, domnule Dobre!

Bună ziua, i-a răspuns ea, ca şi cum era evident că salutul lui era un fel de recunoaştere a autorităţii ei. Apoi a continuat: de câteva ceasuri vă aşteptăm aici, la micul nostru şantier arheologic!

Cred că aţi dispus să se continue chiar acum săpăturile, pentru că în timpul nopţii ar putea să dispară câte ceva şi, după cum arată acest obiect descoperit, cu siguranţă este vorba despre lucruri importante.

Vorbea chiar şi pe răspunsul monosilabic al preşedintelui, continuând să se mişte cu paşi mărunţei, cocoţată pe tocurile roşii, uitându-se când la unul, când la altul ori ridicând brusc pleoapele ca pe nişte storuri:

— Aşa! Vreţi să lăsaţi pe mâine! Atunci înseamnă că vă asumaţi dumneavoastră întreaga responsabilitate, aici de faţă cu noi, în faţa întregii obşti!

Dobre devenise roşu şi bâlbâit, de unde mi-am dat seama că mai avusese de-a face cu bunică-mea. El spunea ceva, chiar încercase să ridice vocea, însă ea era de neoprit, iar la fiecare frază mai cerea şi opinia celor din jur, care aprobau tâmpeşte, într-un cor mormăit.

N-avea nicio putere, iar în mod normal vorbăria ei era zero. Dobre sau orice alt politruc ar fi putut s-o ignore liniştit. Dar nu era aşa. Bunică-mea avea un mod de a-şi culpabiliza interlocutorul şi-o forţă didactică, prin care căpăta imediat susţinători, încât nici şirul lung de Macşi n-ar fi fost în stare să-i facă faţă.

Aşa se face că până la urmă au început săpăturile, cu toată lumea de jur-împrejur, cu profesorul de istorie care spunea fiecăruia ce să facă. El însuşi curăţa locul, când cu o perie, când cu o lopăţică subţire, iar într-un ceas au scos din pământ câteva bucăţi de argint, ca nişte topoare, cuţite de aur şi două săbii scurte, şi ele tot aurii. Nu arătau foarte bine, dar oamenii credeau că este vorba despre obiecte foarte vechi, cum s-a şi dovedit până la urmă, pentru că a doua zi au venit nişte arheologi adevăraţi, iar locul a fost scormonit încă până pe la sfârşitul verii. Pe urmă au uitat de el, iar groapa împrejmuită cu sârmă s-a astupat cu timpul.

Obiectele au fost duse poate la un muzeu, poate în altă parte, şi n-am mai aflat nimic despre ele.

14. Descoperirea comorii a întrerupt însă cercetările noastre. Toată vara am vorbit despre asta, dar fără să mai pot să fac vreo legătură între Max şi această descoperire. Pe de altă parte şi în casa noastră începuse să fie mai trist. Tata era din ce în ce mai posac şi, în afară de faptul că mă certam aproape neîntrerupt cu bunică-mea, totul era mort. Nici la şcoală nu era mai multă viaţă. Până prin clasa a opta, când a apărut Gabriel Neicuşoru. Şi, apropo de el, chiar zilele astea l-am văzut la televizor, spre surprinderea mea, cu Florian Pavel, un tânăr, spunea el, care a scris un roman minunat! Pavel zâmbea, lungindu-se pe scaun, ca să i se vadă bine tricoul de firmă.

— L-am scris, povestea Pavel, în memoria străbunicului meu Andronache Pavel, care a fost un mare iubitor de cărţi. Deşi unii ar zice că nici măcar nu l-am scris eu, mai ales după ce l-am pus pe blog.

— A, moda blogurilor! se entuziasmase Neicuşoru, trecându-şi discret două degete peste fruntea înaltă şi transpirată. Şi fundaţia noastră scoate acum o carte care iniţial a fost blog…

În fine, era o scenă de publicitate penibilă şi mi se rupea inima să-l văd pe Neicuşoru în postura asta. În aburii coloraţi ai adolescenţei mele, el încă trăieşte ca un stâlp de susţinere.

Era un bărbat tânăr şi fermecător, uşor infatuat, exaltat şi diferit de toţi oamenii pe care îi cunoscusem până atunci. A fost profesorul

meu de fizică în clasa a opta. Dar nu cred că am învăţat fizică de la el, ci mai curând filosofie.

Pe-atunci credeam c-a citit tot ce se poate, încât dacă-aş fi auzit de-o carte pe care n-o citise el, însemna că nu merită citită. Spunea lucruri extrem de interesante. Părea venit de pe altă planetă. Distins prin felul în care se mişca, parcă îl văd, avea fruntea mereu aburită şi acoperită de praf. Nu semăna cu niciun profesor. În vară, după ce-am plecat la liceu, Academia Română a înfiinţat la Comoşteni o filială a Institutului

Fenomenelor, căruia, bineînţeles, eu îi spuneam

Institutul Fantomelor, iar Gabriel Neicuşoru a plecat de la şcoală să lucreze acolo. Mai târziu a fost luat la centru, la Bucureşti. Acum, gândindu-mă la felul în care mergeau lucrurile sub dictatură, mă întreb cum de-a ajuns el să lucreze într-un astfel de loc, în care erau acceptaţi doar cei aflaţi sub protecţia partidului. În sfârşit, poate că el era o excepţie. Îmi amintesc glasul lui amplu, îl văd cu ochii aţintiţi asupra mea, ca pe un cavaler hotărât să moară în numele adevărului. De fapt, nu spunea ceva memorabil, ci admitea că orice se poate pe lumea asta:

— Firește, nu există Dumnezeu, ne spunea el, dar nu putem să nu admitem că ceva, o forţă, o energie, o autoritate ar putea să fie dincolo de noi.

Pe vremea aia, cam nimeni nu mai vorbea despre Dumnezeu, iar după ce a murit popa

Bărbulescu, era pustiu şi pe la biserică. Doar pe la nunţi, botezuri, înmormântări se umplea de oameni veniţi ca la oricare altă adunare. Mai ales după ce la biserica din Comoşteni a apărut

Mircea Buţescu, îmbrăcat cu sutană şi peste ea cu o geacă neagră de piele, cu trei rânduri de fermoare. Se schimbase total, era un om vesel şi nelipsit de la orice petrecere, iar uneori îşi aducea aminte cu umor de primăvara în care ieşise gol puşcă pe linia satului.

Din perioada de început a liceului, ca toată lumea, am şi eu amintiri frumoase, chiar dacă pe atunci au început să se înmulţească întâlnirile cu Max. M-am mutat în camera bibliotecilor, pe care am aranjat-o cum am vrut eu. Ţin minte că am scos afară mobilele, chiar şi rafturile albe, şi cu greu mare am reuşit să-l fac pe taică-meu să-mi cumpere nişte chestii noi.

Eram uimită atunci şi fascinată de felul în care arătau celelalte case, îmi plăcea mai ales mobila care, deşi prost încleiată şi grosolană,

era nouă, cu tapiţeria nouă, şi-ncepusem să mă ruşinez când musafirii mei examinau banchetele din lemn de nuc, acoperite cu câte o pernă subţire, de lână uzată. Abia acum, prin pânza cenuşie a timpului, mă gândesc la casa de la Comoşteni ca la un muzeu. Atunci, în prima vacanţă de liceană, am scos din cameră cam tot ce mi se părea vechi şi jenant. Bibliotecile, ca nişte pălării suprapuse, le-am plantat prin sufragerie, în camera Cristinei şi chiar în balcon.

Aveam patul lângă geam, de unde vedeam moara, ca pe o cruce roşie, de după perdelele verzi, care erau preferatele mele. Ţineam un Philips pe pervazul ferestrei, un radio cât o poşetă, cu baterii, la care puteam să prind tot felul de posturi străine, în special muzică. Cel mai bine prindeam Radio Luxemburg, noaptea, ţinând aparatul între gratiile ferestrelor, ori uneori ieşind în mijlocul străzii, pe asfaltul încălzit încă de soarele verii. Acolo, chiar pe linia albă a şoselei, se putea prinde orice. Chiar şi Europa Liberă.

Mă întâlneam cu toţi prietenii mei, în special cu George şi cu Iulica, şi ascultam muzică.

Smokie şi Rolling Stones, de preferinţă, stând turceşte pe cimentul străzii. De multe ori ieşeam singură, pe la două noaptea, când nu treceau maşini. Se auzeau doar paşii oamenilor care veneau de la furat, lipăind mărunt, după ce ajungeau la şoseaua asfaltată, răsuflând greu în liniştea nopţii, uneori târând după ei câte un cărucior ori împingând o bicicletă pe ghidonul căreia atârna câte un sac de porumb.

Eram fericită, pentru că făceam doar lucrurile care îmi plăceau, dar din când în când, uneori şi săptămânal, avea loc întâlnirea mea cu Max, care mă storcea de suflu vital şi după care îmi reveneam greu, doar rezolvând un caiet de exerciţii la mate.

De la dispariţia mamei, Max venea întotdeauna furişându-se, ca în seara în care l-am văzut între cuiburile de cartofi, plutind în spatele morii.

Nu puteam să fac nimic, nici să mă mişc, nici să-l ignor, nici să-l înjur. Mă sugea ca pe o bomboană, smulgând fragmente extrem de variate şi intense din viaţa mea trăită.

Stăteau pe asfaltul cald, în jurul radioului, toţi patru. În dreptul morii ardea un bec, aninat în vârful stâlpului chel şi uns cu păcură, iar din când în când, George traducea textele cântecelor:

N-ai să pleci chiar acum, după ce mi-ai arătat cine sunt, spunea el, cu arătătorul ridicat şi cu privirea lipită de gardul alb din faţa lui.

Fetele ascultau în tăcere, privind spre aparatul negru cu butoane argintii, din care ţâşnea vocea răguşită şi disperată a cântăreţului. Del îşi imagina cum arată, închipuindu-şi-l întotdeauna cu faţa încadrată de plete negre, indiferent cine era şi cum avea vocea. Niciunul dintre ei nu văzuse vreodată vreun cântăreţ străin, de fapt, niciun om venit dintr-o altă ţară. În afară de George, care văzuse odată un student negru trecând prin faţa liceului.

— Oare cum o fi în America? Mi-a spus cineva că absolut toţi americanii mestecă gumă.

Luci îşi ţinea degetele simetric puse sub bretelele tricoului cu dungi albe şi roşii.

— Ce zici, George, insistă ea, tu trebuie să ştii, că vorbeşti bine şi engleză!

— Păi, sigur, protestase George, flatat, doar engleza cântecelor. Mie mi-a spus un văr că în

America se droghează pe capete, nu contează, proşti, deştepţi, săraci, toată lumea ia droguri.

— Ce sunt alea?

— Nişte prafuri care îi fac pe oameni să se simtă ca şi cum ar fi beţi, apoi cad pe stradă şi nu mai ştiu de ei, iar după un timp mor. Cică sunt străzile pline de oameni drogaţi, care stau ca viermii, încolăciţi unii într-alţii. Uneori nici nu ştiu că iau droguri, le pun nişte şmecheri în ceai sau în ce-o fi şi, după ce beau, devin dependenţi.

Nu mai pot să trăiască fără droguri. Dar asta nu e numai la americani, ci în toate ţările capitaliste.

— Eu am auzit că şi la noi se pune ceva în ceai, mi se pare că bromură, care te tâmpeşte. În special la soldaţi, la studenţi şi la elevi, de exemplu, la noi, la Pedagogic, sigur se pune.

Luci spusese fraza repede, dar parcă nimeni n-o auzise. Del se gândea la americanii căzuţi pe străzi, iar Iuli ştia nişte lucruri şi mai uluitoare:

— Fugi, bă, George, de-aici, că nu e chiar aşa!

Frate-meu, Miţu, are pe un coleg de-al lui care pleacă în fiecare an în Italia, fiindcă ta-său munceşte la Milano, şi povesteşte că ce e acolo e ceva ce n-ai văzut! Tot felul de dulciuri, ţoale, blugi – în orice magazin! Şi cam fiecare are maşină mică, pe care dă cât un salariu de-al lor. Le schimbă italienii ca pe şosete.

— Bine, mă, Iuli, da-n Italia e altfel, nu e America

Lui George îi ieşiseră cuvintele pe trei tonuri, de la ascuţit spre strident, apoi adăugase mai domol: Cred că Italia e cea mai mişto ţară.

Plus că sunt şi verii noştri buni.

Del era consternată că italienii puteau să-şi cumpere maşină dintr-un salariu, aşa că ceru precizări:

— Ce salarii au ăia ca să-şi cumpere o maşină la fiecare leafă?

— Ei, şi tu acum!

Pentru că voia să încheie discuţia, Iuli dădu radioul ceva mai tare. Însă Del voia să ştie:

— La noi cât costă o maşină?

— Costă exact 70.000. Ştiu precis pentru că tata s-a înscris la Dacie. George spusese cuvintele ca şi când nu i-ar fi păsat şi acum aştepta reacţia, dar cum nimeni nu se clintea, adăugă:

Într-un an s-ar putea să ne vină rândul şi, cum oi termina liceul, cum fac şcoala de şoferi.

Aceasta chiar era o bombă. Iulica se dezmetici prima:

— Păi, de unde aveţi voi, mă, George, atâta bănet?

Ăştia sunt bani care se strâng în 20 de ani de-aici încolo, şi numai dacă ai un salariu baban.

George era măgulit de indignarea lui Iuli, asta şi vrusese, să se ştie că e ceva mai sus ca ele.

Îşi înmuie buzele, fără grabă, apoi, fixând-o mai ales pe Iuli, cu ochii lui ca două prune coapte, în care se oglindeau nişte lumini mici, venite de pe stâlpul din faţa porţii lui Del, explică, lăsându-şi vocea pe coarda subţire:

— Tata câştigă destul de bine. Acum a terminat şi o şcoală de partid şi a ajuns secretar pe probleme economice.

Ştiau toate trei că tatăl lui George lucra pe la

Bechet, îl vedeau uneori dimineaţa devreme plecând cu motoreta, dar nu ştiau exact ce meserie are. Del tocmai despre asta ar fi vrut să-l întrebe, când simţi vâjâitul, ca un suspin, pe lângă urechea stângă. Stătea cu mâinile încolăcite peste genunchi şi privea drept în faţă, spre gurile negre ale morii. Ştia că este el, dar spera încă să nu fie aşa, aşteptând în teroare următorul pas. Şi acesta se produse cu precizia obişnuită:

O căldură umedă îi cuprinse ceafa, ca şi când o limbă mare, ca a unui bivol, ar fi lins-o în bătaie de joc. Îi simţea atitudinea ostilă ca atunci când simţi în ceafă răsuflarea unui om beat. Şi urmaşe apogeul:

gura lui păstoasă, pe care şi-o închipuia făcută din omizi, îi apucă între fălcile invizibile întregul cap. Îşi vedea gândurile ca pe nişte filme, ieşind unul câte unul dintre cutele creierului, răsucindu-se, topindu-se, ca nişte cornete de îngheţată, amintiri vechi ori impresii recente, şiruri de cuvinte aburite, alunecoase, trecându-i lent pe sub frunte, încolăcite într-un vârtej, care dispărea în prăpastia neagră, de dincolo de ceafa ei: ziua de ieri, rezultatul unei fracţii pe foaia maronie a maculatorului, gura bunică-sii spunându-i să nu cumva să mai iasă din casă noaptea, uşa zăvorâtă de la camera Cristinei, dar şi hârtia mototolită şi aruncată în closet, ea însăşi dezbrăcată în faţa oglinzii, frecându-şi chiloţii înroşiţi de sânge în apa colorată de murdărie.

Apoi totul dispăru, ca şi cum capul i-ar fi fost scuipat ca o caramea pe jumătate suptă, umed, fierbinte şi gol.

Era încă buimăcită după plecarea lui Max şi ştia că ceilalţi o priveau de jumătate de minut, cum se uită fix, spre ferestrele morii, dar nu avea nicio poftă să povestească. Mai degrabă ar fi vrut să se ridice şi să fugă în casă, să deschidă culegerea la întâmplare şi să intre în lumea ordonată a cifrelor ca într-o baie. N-a avut însă răgazul.

Imediat au auzit un fâşâit în stânga lor, venind dinspre uliţa îngustă, care despărţea casa lui Del de cea a Iulicăi. În acelaşi timp, o umbră vagă trecu drumul. Apoi o recunoscură pe Săndina, care înainta spre ei şi în acelaşi timp vorbea, cu vocea înfundată, forţându-se să nu facă prea mare gălăgie:

— Ia uite, care sunteţi, mă, aici la ora asta, de n-aveţi somn? A, voi eraţi! Tu eşti Adelo? Şi

Iulica! Ce faceţi voi la ora asta, vă lasă pe voi să ieşiţi din casă la două noaptea?

— Nu e chiar două…

Săndina ajunsese în dreptul lor, iar acum puteau să vadă că ducea pe umăr un sac. Mergea cu paşi mici, aproape alergând, şi era evident că nu avea de gând să se oprească. Nu trecuse bine de grupul celor patru, când din dreptul uliţei se auzi clar vocea lui Grigore, ca şi cum s-ar fi rupt o cârpă:

— Care eşti, mă, acolo? Stai pe loc!

Urmară nişte tropăituri de bocanci, lipăituri de picioare desculţe, şoapte, sâsâituri şi apoi, sub stâlpul de lumină apăru Ioniţă Trandafir, rugându-se de Grigore:

— Nu mă amendaţi, dom şef, e nişte grâu, care nici nu e al meu,

o traistă, n-am de unde să plătesc!

— Parcă despre plată e vorba aici! Îţi fac dosar penal.

Şi pentru că Ioniţă amuţise complet, miliţianul îi explică aproape prieteneşte:

— O să faci pârnaie! Gata, s-a terminat cu amenzile, cine fură din avutul obştesc face puşcărie!

E ordin de sus.

15. Din noaptea aia s-au înmulţit arestările.

Aproape că nu trecea săptămână să nu aud că cineva a fost prins noaptea cu o traistă ori cu un coş de nu ştiu ce. Dar nici oamenii n-au încetat să-şi facă programul de noapte. Îi auzeam dimineaţa plecând la câmp, după ce îi striga brigadierul pe fiecare în parte, Rafailă, tanti Gica.

Săndino, ieşiţi, fă, afară, că e târziu, ţinându-şi sapele pe umăr şi capetele în pământ, aproape alergând unul lângă altul, apoi îi simţeam noaptea furişându-se pe sub ferestrele mele, alergând tot aşa, pe vârful picioarelor, şi pe urmă întorcându-se cu câte ceva în spinare, nu conta ce, un lemn, o traistă de porumb, lădiţe de placaj, bune de aprins focul, orice găseau, pentru că ţăranii nu-şi primeau plata decât la Crăciun:

pe vremea aia, 5 lei pentru fiecare zi de muncă, iar câţiva ani mai târziu, aproape 15, plus doi saci de grâu sau de porumb. Din Postul Paştelui nu mai aveau nimic. Doar drumurile de noapte către silozurile Colectivului. Bunicii mei câştigau împreună 2.200 de lei pe lună, din pensii, iar tata primea un salariu lunar de 1.400. Prin comparaţie, stăteam bine, dar şi noi am început să renunţăm la o parte din păsări şi din animale.

Hrana pentru ele o cumpăram de la oamenii care furau şi, cum drumurile erau mereu păzite, abia dacă mai puteau să ia câte ceva pentru ei.

Prin anii ’80, după legea acordului global, veniturile s-au nivelat: toţi ţăranii, care deveniseră treptat simpli muncitori agricoli, fără să-şi mai amintească cineva că fuseseră cândva proprietarii pământurilor, primeau în mod egal 175 kg de porumb, la finele anului, ca unică plată pentru munca lor. Adică un sac, doi de mălai.

Dar în romanul stafiei nu se insistă pe chestiunile astea, ci pe viaţa mea, ca şi cum povestea unui singur om ar putea să-nsemne ceva, în istoria atât de stufoasă a milioanelor de oameni.

Adevăratul nostru declin, şi al istoriei mele, a început într-o

toamnă, când Ceauşescu a vizitat Comoşteniul. Eu eram din ce în ce mai stoarsă, duceam dorul butonului portocaliu, care altă dată mă avertiza, şi trăiam într-o tensiune continuă: Max apărea de cum uitam de el.

La câteva zile după ce l-a arestat pe Ioniţă

Trandafir, a venit unul de la primărie şi-a bătut din poartă în poartă, că e ordin să astupăm şanţurile, pentru că trece Ceauşescu prin Comoşteni.

Şanţurile noastre erau străvechi, iar viaţa fără ele era de neconceput. Treceau de o parte şi de alta a drumului şi erau pavate cu ciment, cu dale de beton, ori nepietruite, cu pereţii bine tăiaţi în pământ, întăriţi cu două rânduri de cărămidă, după cum putuse fiecare, pentru că fiecare om era responsabil pentru porţiunea de şanţ din faţa casei lui. Peste şanţ era podul, nelipsit din faţa fiecărei porţi, iar de-a lungul şanţurilor erau flori, în special busuioc, nalbe înalte, crini şi crizanteme. Şanţurile astea adunau apa de ploaie, ceea ce le făcea să arate uneori ca nişte râuri înspumate. Dar imediat apa era dusă spre canalele adânci din orice răscruce, de unde trecea la vale şi apoi în Jiu.

Noi aveam o ţeavă care venea de lângă bucătărie, unde era camera de baie. Aveam acolo un godin din fontă, cu bazin de apă, din care ieşea duşul ca o răgălie peste cada diformă. De fapt, erau două căzi, amândouă albastre, ca o pereche de şoşoni, largi şi mai înalte într-o parte, iar în cealaltă – strâmte şi rotunjite. Apa se evacua prin ţeava aia care ajungea în şanţ. Aşa că ordinul să astupăm şanţurile până a doua zi ne-a lăsat lampă.

Mai întâi au apărut oamenii în cămăşi albe, la cravată, secretarii de la primărie, toţi tunşi, cu ceafa liberă, cu bretonul pieptănat pe-o parte.

Nu mai era Dobre. La câţiva ani se schimbau, veneau mereu alţii, care arătau la fel. Locuiau într-o casă de protocol, o clădire albă, cu etaj, dantelată de ornamente, cu patru coloane care îi susţineau faţada. Fusese casa lui Virgil Popescu, pe care nu-l văzusem niciodată, dar căruia îi ştiam bine numele, pentru că toată suflarea spunea a venit un tovarăş care a tras acolo, la

Virgil Popescu ori e o maşină trasă în poartă la

Virgil Popescu. Deşi pe acest om nu-l mai văzuse nimeni, de când îi naţionalizaseră casa. Cum spuneam, au venit mai întâi

secretarii, fără să privească spre oameni, fără să răspundă la întrebări.

Au trecut fluturându-şi cravatele colorate în bătaia vântului de vară. Pe urmă au apărut camioanele cu pământ şi camioanele cu soldaţi, care au aruncat pământul cu lopeţile până când n-a mai rămas nici urmă de şanţ. Au distrus podurile, au smuls plantele noastre, au tăiat nalba cu sapele şi, în cele din urmă, au adus lădiţe cu flori roşii:

— Să sădiţi într-o oră florile astea peste fostele şanţuri. Într-o oră. Când ne întoarcem, să fie aliniate, exact pe mijloc.

Erau nişte flori mici, roşii, fără miros.

A doua zi a trecut o coloană de maşini printre şirurile de oameni, scoşi de câteva ore de prin case şi aliniaţi pe o parte şi pe alta a drumului, chiar şi eu, moleşită după o scurtă întâlnire cu

Max. De a doua zi, florile abia plantate s-au ofilit, iar noi am făcut o instalaţie care să evacueze apa de la baie peste groapa de gunoi din fundul curţii.

Din toamnă, satul a început să se mocirlească.

Peste tot erau bălţi, uliţele s-au înfundat cu nămol, iar asfaltul drumului s-a spart, peticindu-se periodic cu bucăţi mari de pământ.

Eu am plecat la şcoală. Intrasem în clasa a X-a şi deja mă gândeam cu groază la viitor. Încercam să aflu cum aş putea să ajung la Drept. Ştiam că trebuie un dosar, dar nu puteam să aflu amănuntele. Nimeni nu ştia exact. Toată lumea se prefăcea că ştie, dar că nu poate să spună.

Începusem şcoala de câteva săptămâni şi încă nu fusesem la Comoşteni, pentru că în toate duminicile ne duseseră la muncă patriotică, să culegem porumb de la nişte ferme de prin jurul

Craiovei.

Într-o dimineaţă a apărut bunicul la şcoală.

Am ieşit în pauză şi l-am văzut pe coridor.

Stătea lângă o fereastră, cu pălăria maro uşor ridicată de pe frunte, descheiat la pardesiu şi cu bastonul albicios atârnat pe braţ. Era încurcat, ca şi când s-ar fi întâmplat o catastrofă:

Sile Nicolescu se uita pentru prima oară la nepoata lui ca la o fiinţă străină, nu doar pentru că, în uniforma ei de liceu, părea înfăşurată într-un sac, ci pentru că nu ştia de fapt prea clar ce trebuia să-i spună.

— Uite, a început el, nu ştiu cum să-ţi spun…

Ea stătea cu o mână în buzunarul sarafanului bleumarin şi cu

cealaltă rezemată de pervazul ferestrei:

— Spune-mi repede, că n-am decât cinci minute pauză.

— Este vorba despre Eugen.

Pe Del a fulgerat-o gândul că de aproape o lună nu mai vorbise cu taică-său. Posibilitatea de a i se fi întâmplat ceva îi înfăşurase un cordon de cauciuc în jurul gâtului. Sile însă prinse curaj:

— A dispărut de vreo patru zile. Azi e a cincea.

Cuvântul a dispărut o atacase frontal.

— Aţi anunţat miliţia?

— M-am dus ieri la Grigore.

Del se gândea la moară şi nu cuteza să întrebe.

Apoi l-a auzit spunând:

— S-ar putea să fi fugit. Să nu vorbeşti cu nimeni.

E posibil să te caute Securitatea sau cineva, să te cheme la director ori să vorbească diriginta cu tine. Să nu te sperii. Oricum nu ştim nimic.

Vorbea ca şi când n-ar mai fi nimic de făcut.

— Poate a intrat în moară. L-aţi căutat acolo?

O privea ca şi când ar fi fost din alt film. I-a mai spus să vii sâmbătă acasă şi-a plecat fără s-o sărute.

Ora aia, o oră de fizică, am făcut tot felul de scenarii, iar la un moment dat a apărut Max şi mi-a umplut capul de bale. Nu mă avertiza şi nici nu părea să aibă vreun program. Max venea să-şi ia porţia de viaţă, aşa după cum oamenii îşi iau din când în când câte o gustare. A scos din mine, cum făcea el, bucăţi fără legătură între ele, dar pregnante: imaginea tatălui meu, paşii mei înfundaţi în pământul din grădină, frunzele verzi ale smochinilor şi-o problemă de trigonometrie.

Cum am scăpat de la ore, am făcut autostopul spre Comoşteni. Mi-aduc aminte drumul spre casă, care era fără sfârşit. Am trecut aproape în fugă pe lângă biserică. În curte, popa, adică

Mircea Buţescu, tăia cu sapa nişte iarbă ofilită, de toamnă, şi-o băga într-un sac s-o ducă la porc. I-am făcut semn cu mâna din mers, iar el s-a oprit o clipă din săpat, îndreptându-şi spatele şi ştergându-şi mâinile pe salopeta albastră.

Apoi am depăşit şcoala, am urcat spre clădirea

Colectivului, am trecut fără să mă uit pe lângă poarta casei lui Virgil Popescu, albă şi modelată ca un tort de frişcă. Am urcat Valea Popii şi am rămas cu ochii lipiţi pe moara roşie. Aş fi vrut să intru şi

să-i cer socoteală. Aş fi vrut să-i dau foc, să fac ceva. Dar, în loc de asta, am căzut ca mesagerul de la Maraton. Şi acum revăd drumul ca pe un efort nebun dincolo de care nu se afla decât neputinţa mea ca o mlaştină.

Tata a dispărut fără urmă, iar lumea, inclusiv familia, era convinsă că a fugit din ţară, ceea ce era de neconceput pentru mine. Lipseau actele de studii, iar acesta era indiciul principal.

— Ce nu-nţelegem noi, Doamnă, este că el, contrar procedurii, nu şi-a adus la locul de muncă diploma în original, ci o copie legalizată.

Grigore stătea la masa din sufragerie, cu mânecile hainei bleumarin pe faţa de masă albă şi cascheta pusă alături de dulceaţa de smochine, neatinsă, o grămăjoară cleioasă în farfurioara de sticlă subţire, parcă-l văd, vorbind cam de sus, dar nu ameninţător, în timp ce bunică-mea se aşezase tocmai în celălalt capăt, privindu-l direct în ochi şi din când în când lăsându-şi pleoapele brusc, pentru efecte speciale:

— Păi, nu ţi-am spus?! îşi pierduse toate actele, tot mutându-se din loc în loc, pentru că el toţi anii ăştia n-a avut un serviciu fix. Şi le-a pierdut ori i le-a furat ori le-a uitat, că în tot cazul, când s-a dus Sile cu el, să-l angajeze, nu mai avea niciun act, nici măcar buletinul!

Noroc că era aici la noi o copie legalizată.

— Dar putea să facă duplicate.

— Putea-putea, dar dumneata nu ştii cum este? Că doar eşti băiat cult, ştii că lucrurile astea nu se fac de pe o zi pe alta, plus că el nu avea deloc liber, şi nici de învoit nu putea să se învoiască. În sfârşit, din neglijenţă, din una, din alta, a tot amânat. Ce s-o mai lungim, domnule

Grigore, băiatul meu e dispărut, iar dumneata trebuie să afli ce s-a întâmplat cu el!

Şi dintr-odată izbucnea în plâns şi acum, şi ori de câte ori revenea Grigore ca să mai întrebe ceva, dar era un plâns ca la comandă, cu două şiruri de lacrimi mari, cu suspine, o văicăreală care se oprea tot aşa, îndată ce ieşea miliţianul.

Tata plecase într-o sâmbătă noaptea la pescuit, în Copaniţa, dar nu ajunsese acolo. A doua zi era liber, aşa că nimeni nu şi-a pus întrebări în legătură cu el. Abia duminică noaptea bunică-mea a început să facă investigaţii: cu cine plecase, cu ce, cine se întâlnise cu el pe drum.

Dar nu ştia nimeni, nu-l văzuse nimeni. Se evaporase fără urmă.

Eu eram convinsă că zăcea spulberat în moară, de mâna criminală a lui

Max. Amândoi părinţii mei erau acolo, fără să-şi fi luat rămas-bun. Fără mormânt. Dar nici bunicii, nici Cristina nu păreau prea afectaţi. Bunicul lua Philipsul, se închidea în camera lui şi asculta

Vocea Americii, în special după somnul de după-amiază, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca tata să-i vorbească de la acel post. Tot aşa, seara încerca să prindă Europa Liberă, iar bunică-mea îl întreba uneori, când ajungeau să se întâlnească prin casă, a spus ceva? iar el răspundea mâhnit că nu. Pe urmă ea îngenunchea la icoana din sufragerie şi aprindea candela atârnată de tocul uşii.

— De ce credeţi voi că a plecat din ţară? mai deschideam eu vorba uneori, de preferinţă la prânz, când stăteam toţi patru aşezaţi la masa de 24 de persoane, dar pe aceleaşi locuri pe care stătuserăm cu ani în urmă, ceea ce făcea să avem distanţe mari între noi.

Iar ei se repezeau amândoi deodată spre mine:

— Taci din gură! Cine a spus că noi credem că e fugit? N-a zis nimeni nimic! Nu cumva să te mai auzim vorbind, că odată ne-nchide pe toţi!

— De ce să ne-nchidă, doar n-am făcut nimic.

El a fugit!

— Dar ţi-am spus că n-a fugit! îmi răspundea bunică-mea exasperată, vorbind încet, apoi izbucnea, mai mult ca să înţeleg eu cât de gravă era toată situaţia: Nebuno! O să ne bagi în mormânt

Dacă tot vorbeşti aşa, o să se creadă că ştii ceva şi o să ne-nchidă pe toţi şi-or să ne bată până declarăm că ştim!

— Cine? Grigore? Securitatea invizibilă care ne-a pus microfoane în sufragerie? Voi sunteţi nebuni!

Din când în când venea câte cineva, un om necunoscut, de la două-trei sate depărtare, şi ne spunea că a auzit el pe cineva, un apevist de la frontieră sau pe un om, care are un unchi plecat, că pe tata l-ar fi împuşcat în mijlocul

Dunării, când încerca să fugă la sârbi, ori că l-au prins grănicerii şi ar fi fost dus cu o maşină, dar că pe drum a încercat să evadeze şi l-au împuşcat. E îngropat în locul cutare, la o răscruce de drum, când mergi spre Vânju Mare! Şi tot aşa, încât începusem şi eu să cred că murise cine ştie pe unde. Mergeam prin bălţile de la Nedeia şi mă gândeam că în mâlul îmbibat cu frunze, printre copacii din estuarul Jiului, putrezeşte carnea lui şi mă lovea o jale ca o coasă şi chiar

şi-acum, când privesc apa verde a câte unei bălţi, mă apucă disperarea şi dorul de tatăl meu.

16. În vara de după dispariţia lui am intrat în tot felul de cercuri vesele şi mă purtam ca şi cum nu mi-ar fi păsat că el nu mai este. Am început vacanţa cu două săptămâni de muncă, apoi, dezamăgită de experienţa asta, îmi petreceam nopţile pe la diverse întâlniri distractive, la baluri şi seri de dans, ţinute pe la câte cineva pe-acasă. Îmi aduc aminte că aveam nişte pantaloni vişinii cu dungi albe, evazaţi, pe care mi-i făcuse bătrânul Buţescu. Tot măsura cu mâinile uscate, ca frunza de stejar toamna, şi-mi tot spunea nu se poate să-i lăsăm aşa largi, domnişoara

Adela, ce-o să spună Doamna când o să-i vadă aşa? Am şi eu o reputaţie. Pantalonii ăia penibil de dungaţi şi excentrici au fost amprenta mea pe acea parte de istorie. Mă văd trecând fulgerător, cu picioarele ca două halviţe, cocoţată pe saboţii albi, cu talpă groasă, dansând după Let It Be ori ţinând în mâini câte un disc cu istorie bogată, adus de un unchi ori de un prieten ori de tatăl lui George, câte un disc învelit în hârtie lucioasă, pe care ţi-era şi milă s-o atingi şi pe care scria Neil Diamond ori

Abba. Vara aceea a fost cea mai furtunoasă vară a mea, în care am dansat, m-am sărutat şi-am făcut exerciţii de autoritate feminină cât pentru tot restul vieţii. Pe timpul zilei stăteam la mine în cameră, într-un fotoliu îndreptat spre moară, şi-mi pierdeam timpul cu tot felul de lume venită în vizită. Oricine avea cât de cât pretenţii intelectuale, mai ales chef să discute despre cărţi, venea la mine, unde deschisesem un fel de club, spre exasperarea Cristinei, zăvorâtă în cameră încă de la dispariţia mamei. În schimb, bunică-mea era foarte încântată, încurajându-mă să stau de vorbă cu cât mai multă lume şi să invit aproape pe oricine acasă, pentru că nu voia să mă duc cine ştie prin ce loc. Dar seara o ştergeam la distracţie, de unde mă întorceam pe la miezul nopţii. Priveam spre moară şi, de cele mai multe ori, luam o porţie de Max. Îl lăsam să-mi smulgă bucăţi din filme, imaginea pâlpâitoare a candelei din sufragerie, papucii mei rupţi şi aruncaţi de mult la groapa de gunoi din fundul curţii, zidurile Căminului Cultural.

Uneori îl îndemnam să pună laba pe câte-o sferă împărţită în sectoare de lucru, care se colorau pe rând, până când devenea portocalie. Dar mai aveam şi categoria absurdităţilor, care mă făcea să mă simt răzbunată, căci uneori mă gândeam ore în şir la berbecul

nostru, Ghiţă, imaginându-mi-l cum vorbeşte englezeşte. Max nu alegea, lua pur şi simplu la întâmplare, felioare delicate din viaţa mea. Apoi citeam până în zori ori rezolvam probleme. Şi pe urmă dormeam până la prânz. Nici treabă prea multă nu prea mai era. Eu răspundeam doar de casă: la sfârşit de săptămână trebuia să fac curăţenie şi de fiecare dată spărgeam, trânteam, mi se întâmplau tot felul de accidente. Bunicii renunţaseră la animale. Mai aveau câteva găini pentru ouă şi două capre, aşa că mâncam mai mult chefir ori brânză cumpărată de la ciobanul Colectivului, care mai făcea şi el câte un ban vânzând pe furiş din avutul obştesc. Magazinele alimentare erau aproape goale, iar dintre toate zahărul şi uleiul se găseau din ce în ce mai greu. Nici făină nu prea mai aveam, aşa că ajunsesem să cumpărăm pâine de la o brutărie dintr-un sat vecin. Dar nici acolo nu se găsea tot timpul, plus că trebuia să dăm în schimbul ei o parte făină şi o parte bani.

În acea vară a maturizării mele am citit întunecare, pe care mai încercasem s-o citesc şi cu alte ocazii, dar abia atunci am luat-o metodic, căutând în fiecare frază proveniența butonului lui Max. Era vorba despre un bărbat care se întoarce mutilat din Primul Război Mondial şi toată viaţa lui de dinainte se face praf. Romanul mi s-a părut atât de trist, că-mi părea rău că l-am citit. Pe de altă parte, mă îndurerase atât de adânc, încât îmi simţeam inima priponită cu zece şuruburi de fier. Nu era nicio legătură cu

Max, nu găseam niciun indiciu, doar că simţeam la fiecare pagină limba de foc dându-mi câte-un bobârnac, de la ceafă spre creştet, şi apoi smulgându-mi la grămadă gândurile, amintirile, idealurile şi identitatea.

Tot pe-atunci am început să-mi fac planuri de viitor. Voiam să intru la Facultatea de Drept şi tot căutam informaţii directe, pentru că în broşurile dedicate admiterii în facultăţi lucrurile păreau foarte clare: trebuia să depun un dosar de înscriere şi să susţin examen la istorie şi la socialism. Diriginta îmi spusese că ar fi bine să mai vorbesc cu cineva, că e nevoie de nişte recomandări, dar mai ales să mai am pe cineva în familie care să garanteze pentru mine. Sursa cea mai importantă era George, pe care îl rugasem să-l întrebe pe taică-său, care în vremea aia era activist la Piteşti, unde se şi mutase toată familia, în afară de bunica lui, la care el mai venea vara.

Prin storurile fărâmicioase, ca nişte pleduri decupate de molii,

se vedea moara, strălucind în amiaza de iulie. Del stătea într-un fotoliu mic şi ciugulea cu degetele paiele care ieşeau de sub braţul învelit în catifea verde. Aştepta ca George să treacă la subiect, iar el se tot lungea, mestecând cu linguriţa pelteaua cam zaharisită, scoasă dintr-un borcan străvechi. În cele din urmă se hotărî:

— Uite cum stă treaba: dosarul ăla pentru Drept are nişte formulare pe care trebuie să le completezi, în care trebuie să spui, printre altele, ce politică au făcut părinţii şi bunicii. Din câte ştie tata, situaţia ta nu e prea curată, pentru că ai tăi n-au fost niciunii membri de partid. În plus, e povestea cu taică-tău.

— Adică?

George mesteca acum cu mai mult spor în farfurioara de sticlă. Apoi renunţă la peltea şi ridică ochii spre Del:

— Îţi spun ceva doar dacă te juri că nu mai vorbeşti cu nimeni, dar cu nimeni, mai ales cu bunică-ta, care ştii ce gură are.

— M a jur.

— Pe inima ta?

— Pe.

— Uite, din câte s-a interesat tata, se pare că nea Eugen chiar a fugit din ţară. Acum nu poţi să fii sigură, dar aşa figura înregistrat într-un dosar.

Gândul că tatăl ei ar putea fi viu îi luase o ceaţă de pe frunte. Nici nu mai conta că acest lucru însemna că nu mai poate să facă Dreptul. George continua să-i dea idei, ca şi cum vestea cea mai importantă s-ar fi topit de mult:

— Dacă te angajezi undeva, pe-un şantier, într-o fabrică, te poţi înscrie în partid şi pe urmă e mai uşor. Sigur, cel mai bine e să intri în Miliţie ori la Securitate, dar aici sunt tot felul de alte chestii care se cer.

Del ar mai fi vrut să întrebe ceva, dar în momentul acela se deschise uşa şi, aproape regal.

Luci pătrunse în cameră, urmată nu după mult de Iulica.

Mergeau toţi patru la saivane să-şi ia banii.

Două săptămâni trudiseră la strâns de baloţi:

Îi adunau de pe câmp, pachete de paie aurii, strânse cu sârmă, şi îi aruncau în remorcă. Doi ridicau balotul şi doi îl primeau sus şi îl aşezau artistic peste celelalte.

Prin urmare, era o zi a satisfacţiilor. Pe cerul de vară licărea un disc ca o gelatină.

Luci voia să-şi cumpere un costum de baie:

— Unul dintr-o bucată, verde, tivit cu alb, cu o margaretă aplicată între sâni. E o chestie foarte occidentală, specifică ea, n-am văzut pe nicăieri ceva mai ca lumea, şi ştiţi bine că nu mi-a scăpat un magazin! Ăsta e ceva special, o piesă care zace aici, la Nicolae, atârnată deasupra borcanelor cu fasole verde, în magazinul gol.

Aveau în faţă câmpul ca un cap tuns, iar la orizont apăruse faţa surâzătoare a lui Max. Strălucea în lumina de vară ca şi când ar fi fost captiv într-o roată de gheaţă.

— Ia uite, George, prietenul nostru! se entuziasmă

Del, pare mai umflat puţin, dar e aceeaşi moacă.

Se vedea ca o fotografie transparentă, mişcându-se lent pe cerul albastru.

— Îhî, el pare să fie. Dar ce dracu' o fi aia care pâlpâie acolo?

Iulica întinsese mâna în direcţia lui Max:

— Pare un fenomen, o chestie cum ar fi curcubeul, dar, într-adevăr, arată ca o faţă.

Luci nu spunea nimic, se uita în direcţia indicată de Iulica, dar ca şi când ar fi privit în gol. Apoi, dintr-odată, Max se evaporă, lăsând în urmă aburi vagi şi tremurători. Şi tot atunci soarele căzu spre apus.

La saivane era plin de lume, în special copii ori alţi zilieri veniţi de prin satele vecine. Se făcuse o coadă bună, cam de jumătate de oră, care înainta lent spre masa neşlefuită la care stătea

Fane, cu un caiet în faţă şi cu teancul de bani alături. Când le veni rândul, începuseră deja să zumzăie ţânţarii.

— Avram Iuliana! 90 de lei.

Iuli îşi luă banii şi le făcu semn că-i aşteaptă.

— Popescu Lucica – 65 de lei.

— De ce, nea Fane? N-am muncit şi eu ca Iulica?

— Nu ştiu.

Bărbatul privea în caiet cu sprâncenele încruntate.

— Nu ştiu eu, du-te să vorbeşti cu pontatorul.

— Ce pontator? De când avem noi pontator?

— Aveţi-aveţi! Toată lumea are! Sticlă Grigore!

— Mai suntem şi noi, anunţă George, pe noi nu ne-ai strigat: Nicolescu şi Costea.

— Păi, n-am treabă cu voi. Omul era acum destins

Voi nu figuraţi aici.

— Cum, nea Fane, că doar am făcut prezenţa în fiecare zi!

— Uite-aşa! Ordin de la tov. Costea!

Când venea vorba despre tatăl lui George, era clar că nu se mai putea face nimic, nici măcar

George nu mai întreba de ce dăduse taică-său ordin să nu-i dea ăia banii.

— Şi la mine e ordin de la tatăl lui George?

— Nu!

Fane îşi întinse un picior pe sub masă, încât Del îi putea atinge pantofii negrii, de cauciuc.

— Tu să te duci să-ţi iei adeverinţă de la sediu.

Eşti la liceu, nu-i aşa? Foarte bine. Ţi-ai făcut două săptămâni de muncă patriotică? Nu ţi-ai făcut!

— Treaba mea! Ce legătură are?

Del era aproape enervată. Numai fraierii mergeau la şcoală în vacanţă, să facă muncă voluntară.

Tot ce i se putea întâmpla era să-i scadă nota la purtare.

— N-am nevoie de adeverinţă, continuase ea, vreau să-mi daţi banii! Lor de ce le-aţi dat?

— Pentru că ei au spus de la-nceput că vor bani, pe când tu nu. Trebuia să spui, acuma e prea târziu, pentru că eşti trecută la adeverinţă.

— N-a spus nimeni nimic, doar eram acolo…

— Gata-gata!

Fane îi făcu semn cu mâna să se mişte de-acolo, apoi ridică spre ea faţa roşie şi îmblănită, cu fire de păr abia crescute:

— Du-te acasă, nu mai cerşi pe-aici. Ori n-o avea dascălul ce să-ţi dea de mâncare? Şi, uitându-se în caiet, aproape răcni: Sticlă Grigore!

Nimeni de la coadă nu spunea nimic, în afară de omul strigat, care rosti aproape în şoaptă că era acolo, privindu-l pe Fane ca pe Dumnezeu, cu ochi înlăcrimaţi şi faţă de câine cuminte.

Pe Del o lovi limba lui Max, de la ceafă până la tâmple, în timp ce peste şirul de oameni alunecau în valuri întunericul şi mirosul de grâu secerat.

17. Cam de pe-atunci mi-am dat seama că se spulberase epoca în care puteam să fac ce voiam. Doar compania celor trei prieteni îmi mai dădea iluzia libertăţii. Perioada de liceu ne-am petrecut-o fiecare pe la şcoală, dar în vacanţe eram toţi patru împreună, până aproape de

finalul liceului, când am început să ne vedem mai rar. Eram la un liceu teoretic şi pe vremea aia nu pot să spun că eram preocupată de ceva anume. La matematică şi fizică era mai simplu, dar îmi plăcea şi să citesc, mai ales literatură contemporană. Cum auzeam că a apărut ceva, mă zbăteam să prind şi eu cartea. Îmi aduc aminte când a apărut Delirul lui Preda, toată lumea vorbea numai despre asta, pentru că era despre Antonescu, iar cartea se găsea greu, numai cu şpagă.

Renunţasem la Drept, dar mă gândeam să mă fac ziaristă. Şi aici era la fel. Nu puteam să dau la facultate, căci ea exista doar în cadrul universităţii partidului, numită pompos Academia

„Ştefan Gheorghiu", unde puteau merge doar activiştii de partid. Mă împrietenisem la liceu cu un băiat al cărui tată era ziarist şi el mă pusese la curent că puteam să intru la un ziar şi fără şcoală: mă angajez undeva, intru în partid şi pe urmă poate prind o şcoală, o perfecţionare ceva pe linie politică şi, dacă am recomandări, pot să mă strecor. Acestea erau nişte drumuri prea întortocheate pentru mine.

Însă începusem să fiu atentă la cine este şi cine nu este membru de partid. Eram utecistă, adică aparţineam organizaţiei comuniste de tineret, din care făceau parte toate persoanele tinere, de cum împlineau 14 ani. În liceu, activităţile din afara orelor erau organizate de activişti, iar cei mai mărunţi dintre ei erau cei de la această organizaţie.

Nu era ceva foarte stresant, ci penibil.

În primul rând era chestia asta cu tovarăş, care era de fapt apelativul oficial. Însă aproape nimeni nu-l folosea. Doar în învăţământ apărea în mod curent, pentru că orice profesor era tovarăşul cutare. În rest, numai dobitocii îl spuneau. Nici măcar activiştii nu se omorau să se tovărăşească.

Între ei se instituise în mod unanim o prescurtare, care era şi ea penibilă, dar care putea fi suportată mai uşor: tov. Avem ordin de la tov secretar ori nu se poate, tov colonel, tov Ionescu vine precis. Era modul mai camuflat al ştăbărimii de a se lepăda de un cuvânt jalnic compromis.

Dar, în relaţie cu ceilalţi, orice activist era flatat să i se spună domnul cutare, pe numele lui. În şcoala primară, învăţătorul fiind bunicul, nu am apucat să aflu despre tovarăş.

Lui nu putea să-i spună nimeni aşa, pentru că toată lumea îl ştia de dom Sile dascălul. Abia prin gimnaziu am trecut la tovarăş, dar şi

aici, nu spuneam decât în situaţii oficiale. La liceu era mai drastică treaba ori poate că în oraşul ăla era aşa. Apoi, plimbându-mă prin toată ţara, am avut ocazia să văd că regulile făcute pentru noi erau uşor diferite de la un oraş la altul. În

Bucureşti era cea mai liberă viaţă, pentru că existau şi multe refugii, locuri prin care să te ascunzi, iar cei care aveau puterea nu pierdeau timpul, treceau la altcineva. Aşa, de exemplu, prin ’88 veneam să-l văd pe Alin la sfârşit de săptămână. Eram căsătoriţi de câţiva ani buni, dar eu n-aveam buletin de Bucureşti, căci eram obligată să-mi fac acte pe localitatea în care munceam. Aşa că, de cum ajungeam în faţa blocului, dădeam nas în nas cu sectoristul, care îmi cerea buletinul, îmi făcea scandal că locuiesc acolo, deşi nu am buletin pe adresa aia, şi că mă amenda cu 300 de lei care erau cam toţi banii pe care îi aveam. După un timp mă obişnuisem să aştept în stradă, să-l pândesc să plece şi să mă furişez în scara blocului fără să mă prindă.

La Comoşteni n-ar fi fost posibil aşa ceva, pentru că Grigore m-ar fi aşteptat în casă, calm şi zâmbitor.

Începusem să spun că în perioada liceului aveam mai puţine libertăţi şi, prin urmare, multe momente grele. Despre tata nu se mai ştia nimic, iar bunicii mei erau din ce în ce mai deprimaţi.

— Nu se poate să nu aflăm nimic, ziceau ei.

Chiar dacă ne opreşte Securitatea scrisorile, tot ne dădea el un semn până acum, văzând că nu răspundem.

Ne gândeam deja că murise, dar bunică-mea nu se hotăra încă dacă să-i facem sau nu parastas.

În plus, Max stătea pe creierul meu ca o sudoare greţoasă. După fiecare întâlnire cu el îmi aduceam aminte de pisicile bunică-mii. Erau întotdeauna câteva, pe care le învăţa de mici să-şi facă nevoile într-o lădiţă cu nisip, iar metoda era sadică şi vomitivă: ori de câte ori greşeau locul, le dădea cu nasul în excremente, apoi le punea pe cutia cu nisip, împreună cu toată murdăria. După plecarea lui Max mă simţeam şi eu ca pisicile pedepsite, parcă le văd, tremurând în zona spinării, cu picioarele încordate, nasul murdar şi privind în jur cu greaţă, teamă, neputinţă. Exact ca pe pisici mă lăsa M ax, cu sufletul atât de otrăvit, că mă tot gândeam la sinucidere ori la crimă.

Este un capitol în romanul stafiei care spune câte ceva despre cum începusem să-mi pierd busola:

Del alergase din staţia de autobuz până la poarta şcolii ca s-o

mai prindă deschisă şi avusese noroc. Profesoara Badea tocmai se pregătea să închidă, când ea ajunse în dreptul ferestruicii portarului şi strigă cu răsuflarea întretăiată un bună dimineaţa al cărui ecou o speriase chiar şi pe ea.

— În ultimul moment, dom'şoara Nicolescu!

Profesoara îi vorbise destul de binevoitor, având în vedere situaţia. O plăcea pentru că avea note bune la chimie. Apoi îi făcu loc ca să poată să facă verificările:

— Vasăzică, pănglicuţa e corectă, deşi părul nu e bine strâns, ai putea să ridici smocul ăsta de pe frunte, aşa, descheie-te la palton, să vedem sarafanul, foarte bine, ai numărul cusut pe sarafan.

Bluza însă nu e încheiată până sus!

Acesta era pentru Del unul dintre cele mai enervante lucruri: să se încheie la ultimul nasture!

Când vedea pe cineva cu nasturii până-n gât, i se făcea rău. Numai marţafoii umblau aşa.

Totuşi, se încheiase repede, ca să poată intra în liceu. În sfârşit, mai avea să arate şi mâneca stângă a paltonului. Badea se uită zâmbind, apoi, dintr-odată, încremeni:

— Ai matricola descusută!

Într-adevăr, pătrăţelul de stofă bleumarin, pe care erau imprimate cu galben numele liceului şi numărul matricol al lui Del, se descususe la un colţ.

— Nu se poate, spuse profesoara, du-te să remediezi situaţia şi vii la ora următoare.

N-avea rost să insiste, ştia că ar fi fost în zadar.

În plus, Badea deja făcuse semn portarului să închidă.

Avea 10 lei din care ar fi trebuit să cumpere o pungă de fulgi de cartofi, adică piure pentru două zile, şi să-i mai rămână pentru un covrig.

Nu se îndura să rupă suma pentru aţă şi ac.

Dacă se ducea la gazdă însemna să piardă două ore: două ore de literatură. Şi-aşa nu putea să participe la orele astea, care întotdeauna erau puse prea devreme, de la 7 la 9 dimineaţa. Ar fi putut să ajungă la orele de matematică, de la

9 la 11, şi să rămână cu două absenţe nemotivate.

Mai avea deja cinci, plus astea două, se făceau şapte. După aceea putea să mai lipsească de încă două ori. Nici nu se punea problema

unei scutiri medicale, pentru care ar fi trebuit să dea vreo 25 de lei. Alesese să se întoarcă la gazdă. Trecu vijelios pe lângă oamenii care stăteau în faţa magazinului, aşteptând să vină maşina cu lapte, şi din câţiva paşi fu în staţie, tocmai la timp ca să urce în autobuzul care tocmai îşi închidea uşile.

În trimestrul acela, Del găsise o gazdă ieftină.

Stătea într-o bucătărie de bloc, la d-na Milica.

Şi aceasta, ca toată lumea muncitoare, locuia într-un apartament dat de la fabrică şi plătea chirie la stat, iar ca să supravieţuiască, mai lua fete în gazdă. Avea două camere. Într-una dormeau ea şi familia ei – soţ şi două fete –, iar pe cealaltă o închiriase. Stăteau acolo două fete, eleve la liceul din cartier, şi plăteau împreună

500 de lei lunar. Apoi îi venise ideea să bage un pat şi în bucătărie şi să-l dea cu 150. Aici stătea

Del. Era un loc destul de bun pentru preţul ăsta, pentru că era aproape singură. Milica gătea dimineaţa, cât Del era la şcoală, apoi mai folosea bucătăria la 6 seara, jumătate de oră – o oră.

Cât mânca familia, Del stătea în camera lor şi se uita la câte o emisiune pe bulgari. Celelalte două chiriaşe mâncau la cantina liceului. Nopţile.

Del devenea stăpână pe întreaga bucătărie.

Ţinea lângă pat un teanc de cărţi, iar hainele într-un dulap de pe hol.

Când a deschis uşa apartamentului, a izbit-o un miros de fasole fiartă, care i-a adus aminte cât de foame îi era. Milica era în bucătărie, iar pe aragaz fierbea o oală roşie. A salutat cu un sărut-mâna d-na Milica şi-a dat să intre. După primul pas s-a oprit însă în uşa bucătăriei. Pe patul ei era întins Max. Nu ştia ce să spună şi ce să facă. Stătea ca un plop şi măsura tocul uşii.

— Nu m-aşteptam să vii de la şcoală! s-a mirat

Milica. Ţi s-o fi-ntâmplat ceva?

Max zâmbea cu o sprânceană ridicată, tolănit pe perna de damasc mov, pe care Del o adusese de-acasă.

— Am venit să-mi cos matricola…

— A, asta… atunci du-te în camera noastră şi vezi că e acolo ac şi aţă.

Îşi legănă capul, bombănind ceva, în timp ce privea încă spre Max. Lângă el, pe teancul de cărţi de la capul patului, era deschisă

Critica raţiunii pure, cu nişte coperţi negre, pânzate, volumul pe care îl luase de la Biblioteca Municipală.

Îşi cusu matricola, dar nu putea să întrebe ce căuta Max acolo, atâta vreme cât Milica nu spunea nimic.

Drumul spre şcoală a curs greu, iar când a ajuns în dreptul şcolii a trebuit să se roage de portar

10 minute ca s-o lase să intre.

Orele au trecut unele mai repede, altele ca melcul.

Niciodată nu i-a plăcut la şcoală, dar nici n-a făcut eforturi prea mari ca să treacă onorabil prin ea. Cel mai greu de suportat erau activităţile de după – munci patriotice, şedinţe, serbări şi cercuri. În ziua aceea aveau şedinţă de la 14.

Cum ultima oară mâncase ieri după-amiază, era sleită de foame şi îşi simţea stomacul trecut printr-o râşniţă.

La prezidiu erau aşezaţi, în mijloc invitatul, care era un activist tânăr de la utecişti, iar de-o parte şi de alta se aflau secretarul liceului şi încă o elevă de prin clasa a XII-a. Sala de festivităţi era plină de uniforme bleumarin, luminate puţin de cămăşile bleu şi de vestimentaţia ceva mai colorată a profesorilor, care stăteau fiecare pe lângă clasele la care erau diriginţi. Secretarul liceului era Sorin Cristea, îmbrăcat cu o uniformă care părea nouă. Haina era încheiată la toţi nasturii, cămaşa, apretată, iar cravata subţire, ca un maţ bleumarin, nu era supraelastică, ci din piele. Nici măcar activistul nu avea o cravată aşa de bună, ci tot bucata vărgată, cu albastru şi roşu, pe care o purtau de regulă cei mai mulţi dintre activiştii maturi. Cristea era băiatul prim-secretarului din judeţ.

Del privea zâmbind, cu ochii fixaţi pe cravata de piele, şi se gândea, ca de obicei, la viitor: se vedea îmbrăcată cu blugi şi cămaşă verde, cambrată, cu părul lung şi lăsat liber, tropăind printr-un loc în care să nu existe nici măcar amintirea uniformei ori a matricolei.

Şedinţa era una de analiză a activităţii uteciştilor dintr-o perioadă anterioară şi de stabilire a sarcinilor pentru viitor. Cum fiecare discurs curgea lent, în limbajul specific discursurilor socialiste, nimeni nu asculta. În sală, elevii priveau spre prezidiu, cu ochi sclipitori şi cu zâmbetul întipărit pe chip, gândindu-se fiecare la ale lui. Câte unul mâzgălea într-un carnet, prefăcându-se că notează cele spuse, iar cei mai îndrăzneţi aveau câte o carte ori un ziar şi citeau discret, uşor înclinaţi spre vecinul de fotoliu. Vocea de bas a lui Sorin

Cristea cădea egal peste sala adormită:

— Organizaţia noastră şi-a îndeplinit toate sarcinile propuse, participând cu diverse activităţi la viaţa socio-politică a judeţului. Astfel, în planul activităţii şcolare, organizaţia noastră raportează un procent de promovabilitate de 98 la sută, din care 65 la sută fete şi 33 la sută băieţi…

Apoi, eleva din prezidiu citi planul cu propunerile pentru trimestrul următor, în special activităţile obişnuite: efectuarea unui număr de 30 de zile de muncă patriotică, participarea la acţiunile judeţene, colectarea de sticle şi borcane, colectarea de maculatură, organizarea unei duminici distractive, urmată de dans.

— Cine mai are de făcut alte propuneri? întrebă fata, îndreptându-şi panglica albă care în timpul lecturii îi alunecase puţin de pe creştetul capului.

Un elev propuse organizarea unei întreceri sportive, apoi trecură la vot. Toate mâinile se ridicară ca la comandă, toţi erau de acord cu noul plan, nici nu se punea problemă să nu fie, deoarece acelea erau de fapt obligaţiile lor şcolare încă din clasa întâi. În final, invitatul făcu aprecieri asupra activităţii şi recomandări pentru îmbunătăţirea ei. Vocea lui era sonoră şi cei mai mulţi îşi întrerupseră gândurile ca să-l ascute pe activist.

Acesta considera pozitivă activitatea de până aici, dar voia să atragă atenţia asupra unor pericole.

— În primul rând este vorba despre anturajul din afara orelor de curs, care de multe ori poate să distrugă gândirea sănătoasă a tinerilor. Există tentaţii, cum ar fi o pereche de pantaloni mai fistichii, poate chiar blugi, care pot să facă dintr-un tânăr curat un sclav în stare să-şi vândă demnitatea pentru a se putea îmbrăca la fel ca cei din anturajul pe care îl frecventează.

Obrajii clorotici ai lui Del se făcuseră purpurii, ca şi când vorbitorul ar fi luat-o la palme. Blugii din mintea ei erau direct pe ea. Nicio clipă nu se gândise de unde să-i facă rost, iar gândul că urma să devină sclavă ca să-i aibă o umpluse de indignare.

— Tot aşa, continuă, activistul, există cărţi care pot să deruteze şi să vicieze spiritual, mai ales dacă sunt citite fără îndrumarea unui cadru didactic. Unele sunt cărţi importante, de filosofie ori de literatură, însă astfel de cărţi cer maturitate.

Ce-ar mai fi să ne apucăm să citim la 16 ani

Critica raţiunii pure a lui Kant!

Această ultimă remarcă stârni râsete generale, iar pe Del o lovi în miezul creierului. Revedea cu mintea silueta lui Max pe patul ei, cu volumul lui Kant deschis, şi căpăta convingerea că pe ea o vizează. Nu putea să mai aştepte şi, chiar dacă îi tremurau genunchii de groaza de a nu fi atacată de toată sala bleumarin, Del ridică două degete, aşteptând ca omul s-o observe.

— E aici cineva care vrea să vorbească! Mă bucur că aveţi întrebări! Spune, tovarăşa utecistă, aşa, ridică-te să te vedem şi spune-ne cum te cheamă, aşa, tovarăşa Nicolescu Adela, de la clasa a X-a A!

Spune să te auzim ce ai de spus.

Del stătea în picioare în mijlocul sălii, fără să privească spre ceilalţi, ci doar drept înainte spre omul care se aşezase acum pe scaun, gata să o asculte.

— Eu am 16 ani şi citesc Critica raţiunii pure, începu ea dintr-odată şi se opri puţin să audă liniştea din sală. Nu am avut îndrumare. Pur şi simplu am citit undeva că Eminescu a tradus din această carte secţiunile despre timp şi spaţiu şi am vrut să văd despre ce este vorba. De ce-ar fi dăunătoare această lectură şi ce-aş mai putea să fac acum, dacă deja am citit două capitole?

Întrebările ei îl luaseră prin surprindere pe bărbatul de la prezidiu, iar răspunsul cam întârziat n-o lămuri.

— Eu nu cred că ai înţeles ceva din cartea lui

Kant, iar dacă tu crezi că da, să ştii că te înşeli.

Vocea lui era supărată, iar bunăvoinţa de la început se făcuse ghem. Dar dacă tot ai trecut la lecturi aşa de grele, mai spuse activistul, şi mai ai şi pretenţia că le înţelegi, ar fi mult mai instructiv să citeşti Capitalul lui Marx ori alte opere fundamentale pentru filosofia marxistă.

Apoi îi făcuse semn să se aşeze şi schimbă subiectul.

18. Cel mai nasol a fost că după aceea toţi profesorii mă ironizau că citesc Kant. Intrau în clasă şi spuneau tot felul de chestii de genul a, aici e clasa aia unde se citeşte Kant! ori ei, fetiţo, să te vedem la istorie, pentru că la filosofie ne-ai făcut deja de râs. Mă supărasem aşa de rău, încât scrisesem o lucrare despre timp şi spaţiu în viziunea lui Kant şi influenţa ei asupra operei lui Eminescu şi voiam să mă duc la un simpozion de filosofie. Dar nu m-au lăsat. Diriginta, care era şi profa de

ştiinţe sociale, îmi tot băga pe gât nişte broşuri:

— Uite, citeşte cuvântarea tovarăşului Ceauşescu şi fă o analiză amănunţită a ideilor.

— Pot să-l critic?

— Doamne fereşte de aşa ceva! Să vină bunicii tăi la şcoală luni.

— Vă daţi seama că n-o să vină! Sunt bătrâni, bolnavi şi ştiţi că eu sunt pe cont propriu, aşa că, dacă aveţi ceva să-mi spuneţi, spuneţi-mi!

Dar cel mai rău m-a afectat apariţia lui Max.

Nu-l mai văzusem în carne şi oase de ceva vreme. Chiar în seara aia am întrebat-o pe Milica dacă mai era pe-acolo domnul ăla de dimineaţă?

Aveam o strângere de inimă şi mi se părea c-o să se supere, dar femeia mi-a răspuns destul de binevoitor:

— Nu, a plecat de-atunci! E un frate de-al meu de la Mârşani. Ştii unde e satul ăsta? Nu e departe de Comoşteni. Mai vine şi el câteodată pe la oraş cu vreo treabă şi trece şi pe la mine, aşa, în fugă.

Explicaţia gazdei m-a umplut de neîncredere.

Asupra oricui m-aş fi înşelat, dar nu când era vorba despre Max. Mi-l aduceam aminte exact aşa, în cămaşă albă şi cravată dungată, cum îl văzusem în moară, sărind peste pragul ferestrei din spate. Chiar şi perna mea mov mai avea un miros străin amestecat cu cel de fasole, iar în noaptea aia m-am trezit cu senzaţia că limba moale se înşurubează în ceafa mea.

De atunci, întâlnirile cu Max au început să fie mai dese şi din ce în ce mai surprinzătoare.

Îmi aduc aminte că într-o iarnă, cred că la puţin timp după întâlnirea din bucătăria Milicăi, a apărut ca din pământ în curtea noastră. Făceam focul în godinul pentru baie şi ieşisem să mai caut nişte lemne. Cristina plecase din toamna aia, o luase o mătuşă la Cluj, şi în toată casa nu mai eram decât noi trei: bunicii şi cu mine.

Era frig, îmi aduc aminte că eram înfofolită într-o salopetă matlasată. Călcam cu grijă pe zăpada care prinsese lustru, de frig ce era. Când am ajuns prin dreptul fântânii, m-a cuprins o frică pe care o ştiam şi-am ridicat ochii: Max era chiar lângă mine, la mai puţin de jumătate de metru, rezemat de cheiul fântânii. Stătea zâmbitor, iar căciula de astrahan îi venea până la sprâncene:

— Sărut-mâna, m-a salutat el, îmi cer scuze dacă v-am speriat,

domnişoară! Dumneata trebuie să fii Adela. Îţi mai aduci aminte de mine?

Asta era culmea! Ca şi când aş fi putut să-l uit! Îmi era teamă, dar nu mai mult ca alte dăţi. Totodată eram şi mulţumită că îl am în faţă şi dispus să vorbească. În spatele lui se vedea moara viscolită de zăpadă, iar în dreptul ei vedeam doi bărbaţi stând de vorbă. Era mijlocul zilei şi mă simţeam destul de apărată.

Apoi l-am auzit spunând:

— Sunt un prieten de-al lui Eugen. Veneam pe la voi când tu erai foarte mică.

— Nu este adevărat. N-ai mai fost niciodată aici. Poate în moară!

Nu mi-a răspuns, pentru că a ieşit bunicul pe scara din spatele casei, în papuci şi cu un pulover pe umeri.

— Cine e acolo? a întrebat el.

— Eu sunt, domnul Nicolescu, mă mai ştiţi?

— Aha, tu eşti Cutărică!

Amândoi bunicii îl ştiau după nume şi susţineau că este un prieten bun al tatălui meu.

Trecuse întâmplător prin Comoşteni şi se gândise la noi. Bineînţeles că am intrat în casă şi l-am făcut să plece supărat. I-am amintit că intra în moară pe vremea copilăriei mele, că l-am văzut la moartea lui Maxu şi, de curând, în bucătăria Milicăi. Nu putea să mă mintă.

Însă el părea cu totul de pe altă lume. Nici vorbă să recunoască, mai mult chiar, o făcea pe jignitul, iar în cele din urmă s-a ridicat indignat:

— În viaţa mea nu mai dau pe-aici, domnule

Nicolescu! Nepoata dumneavoastră are ceva cu mine!

Dar aceasta n-a fost o întâmplare izolată.

Mă tot întâlneam cu oameni care aveau o identitate fermă, dar care arătau exact ca Max, încât mă gândeam că, într-adevăr, indivizii erau nevinovaţi, iar Max îşi trimitea faţa lui special pentru mine, într-un fel în care să-l recunosc doar eu.

La sfârşitul liceului eram epuizată de astfel de întâmplări şi atât de nefericită, încât nici feţele lui Max şi nici limba care-mi lingea ceafa nu mai însemnau mare lucru. Mă hotărâsem încă din vara de dinainte de-a intra într-a XII-a să dau examen la Politehnică, după ce-a apărut la Comoşteni un tip, pe nume Gil, care arăta exact cum voiam eu să arate

un băiat: avea părul lung până la umeri şi blugi Levi's. Nu mai ştiu la cine venise, doar că era student la Politehnică, la Bucureşti. De la el am aflat că viaţa prin facultăţile Politehnicii era destul de liberă.

— N-avem şedinţe, spunea el, dar totodată îmi dădusem seama că nici nu prea trecea pe la şcoală ca să aibă parte de ele.

În fine, întâlnirea aceasta a fost decisivă pentru mine. Dar, bineînţeles, eu voiam să intru la

Automatică, unde se intra cu medii foarte mari.

— La Automatică? se minunase Gil. Dar acolo sunt numai băieţi de securişti ori de activişti!

Ai să vezi că pe toţi îi cheamă Sorin ori Vlad. M-aiprecis, Vladimir. Cred că au ordin să-şi boteze copiii cu numele ăstea.

Dar mie nu-mi păsa de avertismentul lui, care era oricum ultimul lucru de care să mă tem.

Catastrofic ar fi fost să rămân fără facultate.

Aproape toată generaţia mea plecase din Comoşteni, unii la şcoli profesionale, alţii, mai puţini, pe la licee. Cele mai bune erau liceele pedagogice, cum era liceul Lucicăi. Dar şi şcolile profesionale erau destul de avantajoase, căci la sfârşit, după un an, doi ori trei, absolvenţii erau repartizaţi într-o fabrică, undeva într-un loc sigur, nu conta unde, şi după aceea se mai putea face un seral, o şcoală de partid, ceva. Or, eu eram la un liceu teoretic, fără repartiţii, mai exact, la o clasă de mate-fizică. Dacă nu intram la facultate, nu mă puteam angaja decât acolo unde aveam buletinul, adică la Comoşteni, la nea Fane, în cazul în care ar fi avut nevoie de mine. Aşa că am intrat într-o stare de coşmar.

Mă hotărâsem să dau examen la Automatică, iar în cazul în care picam, puteam să aştept sesiunea din toamnă pentru eventuale locuri rămase pe la altă facultate a Politehnicii. Deşi ştiam bine că toamna veneau la examen toţi picaţii şi nu era prea roz.

Pe acest fond de viaţă, prin ultimul an, a apărut un Max în faţa liceului. Era îmbrăcat în costum bleumarin, cu cravată dungată, pieptănat regulamentar, cu cărare pe-o parte. Mă aştepta pe mine. Trimisese elevul de serviciu să mă caute, iar ăla venise întins să-mi spună că mă caută tata. Am alergat cu sufletul la gură şi cu nişte speranţe îngrozitor de alunecoase, ca să dau cu ochii de Max.

— Dumneata eşti Adela Nicolescu? m-a întrebat el.

Era pentru prima oară când cineva îmi punea prenumele în faţa

numelui de familie.

— Am să-ţi dau o scrisoare.

Zâmbea cu buzele lui ca nişte şerpi încolăciţi, aproape vişinii, provocându-mi repulsie. Apoi mi-a spus închizând de câteva ori ochii:

— M i-a dat cineva această scrisoare, care nu ştiu ce conţine, şi a insistat mult să vin aici, la liceu, şi să ţi-o predau personal. Sper că ai să-i confirmi că s-a făcut întocmai.

Scrisoarea era pusă într-un plic alb, fără ştampilă, doar cu adresa liceului şi cu numele meu. Iar înăuntru era o pagină scrisă la maşină, ceea ce mi se părea de-a dreptul bizar pe vremea aceea, când doar documentele oficiale erau dactilografiate.

Am citit-o pe nerăsuflate, am plâns, dar n-am crezut-o.

Dragă domnişoară Adela Nicolescu.

De câţiva ani încerc să-ţi scriu, iar acum am socotit că este timpul. Tatăl dumitale, Eugen

Nicolescu, şi cu mine am petrecut trei luni de zile într-un centru de azilanţi din Italia, în anul

1972. Acolo mi-a povestit despre familie şi în special despre tine şi poate că n-aş fi ţinut minte dacă nu era să fii la acelaşi liceu pe care l-am terminat şi eu. Amândoi am scris familiilor noastre, dar cum scrisorile mele din acea perioadă nu au ajuns, mă gândesc că e posibil să nu fi ajuns nici ale lui. Mi-e greu să-ţi povestesc ce a urmat, dar mi-e mai uşor să-ţi scriu ţie decât părinţilor lui. După cele trei luni, am trecut toate interviurile şi ne-au trimis la New York. Chiar în seara aceea, care a fost prima seară americană.

Eugen a fost împuşcat. Am ieşit să ne plimbăm puţin, pentru că a doua zi plecam spre altă destinaţie. Mergeam pe o stradă populată. Nu ne era frică, pentru că nu avem niciun ban şi nici nu ni se părea că am arăta de jefuit. Şi totuşi, am ajuns în dreptul unei străzi înguste, un fel de gang, din care a ieşit un ins cu un pistol şi-a-nceput să ţipe la noi. Voia banii şi, cum noi încremeniserăm, a descărcat pistolul în Eugen. Puteam să fiu eu. Destinul l-a ales pe el. În noaptea aia am dat o declaraţie la poliţie, dar nu ştiu ce s-a întâmplat cu trupul lui. A doua zi eu am părăsit New York-ul.

Cu toată simpatia şi cu părere de rău că a trebuit să scriu această scrisoare.

Prof. Gheorghe Anton.

4112, North, 16th Street, Suite 6

Phoenix, Arizona

Am citit-o, am răscitit-o, apoi m-am dus acasă, iar până seara au ştiut toţi locuitorii Comoşteniului.

Am povestit pe rând cui s-a nimerit, când eu, când bunică-mea, stând pe scară şi aşteptând să apară şi Grigore, care însă s-a mulţumit să ne întrebe abia a doua zi, în treacăt, dacă e adevărat că am primit o scrisoare.

— V-am spus eu, Doamnă, că e fugit! N-o spun cu răutate, dar vedeţi că nu e aşa de bine în lumea capitalistă. Cine crede că umblă câinii cu covrigi în coadă ia un glonte în scăfârlie! Să treceţi pe la post şi să daţi o declaraţie, ca să demarăm scoaterea din evidenţe.

I-am făcut înmormântarea abia prin toamna lui ’75, când am socotit noi că se împlineau trei ani de la moartea lui. Cât despre Gheorghe Anton, ne-am hotărât să-i scriem o scrisoare. Ne era frică, pentru că tot auzeam că toate scrisorile care ies din ţară sunt citite. Nu mai trimisesem niciodată o scrisoare în străinătate şi-am pierdut mult timp pentru conceperea unui text scurt şi cât mai neutru, de genul vă mulţumim şi, dacă mai aflaţi ceva… Apoi am dus-o eu la poştă la

Bucureşti, când am plecat să dau admiterea la facultate. Parcă mă văd cum, împietrită de frică, am întrebat o funcţionară ce trebuie să fac pentru a trimite o scrisoare în America şi mă aşteptam să mă şi ridice Securitatea. Femeia mi-a dat nişte timbre, m-a pus să scriu par avion şi a luat-o ca pe orice scrisoare. Apoi

Anton ne-a scris, i-am scris din nou. E-adevărat că îi puneam scrisorile doar de la Bucureşti, pentru că aşa ni se părea nouă prudent, dar se puteau trimite de oriunde. După Revoluţie m-am şi întâlnit cu el şi mi-a povestit din nou cum fusese. Sărmanul meu tată a avut ghinion.

Dar mă întărea totodată gândul că avusese curajul să treacă Dunărea în luna octombrie, să rătăcească prin satele sârbeşti, cu paporniţa de pescuit după el, îmbrăcat ca un cerşetor, făcând-o pe mutul, ca apoi să treacă în Italia şi de-acolo să ajungă la New York. Aproape că-ncepusem să mă laud cu el, mai ales că mai toată lumea din jurul meu se lăuda cu unchi şi mătuşi fugite din ţară. Îl auzeam pe câte unul spunându-mi în mare secret că pentru el toate porţile sociale sunt închise, n-o să poată să avanseze pentru că are bube-n cap, apoi, după ce mă lăsa să reflectez asupra unei căpăţâni buboase, îmi şoptea cu afectare: am un unchi dincolo. Mărturisirile de acest gen şi cu aproape aceleaşi cuvinte mi se păreau pe atunci de o periculozitate absolută,

dar cu timpul m-am convins că nu erau decât bravada unor persoane înfricoşate de gândul ratării. Cei care aveau cu adevărat probleme nu le prea povesteau.

În vara în care am aflat de moartea tatălui meu, am intrat la Automatică, iar victoria aceasta m-a făcut să mai uit de moartea lui.

19. Pe când ajunsesem pe-aici cu lectura, m-am întâlnit cu Pavel. A fost o întâlnire scurtă şi întâmplătoare, la o conferinţă a lui Gabriel

Neicuşoru, care, cum am spus, a fost profesorul meu de fizică. Pavel era acolo cu un grup de studenţi şi se purta ca şi cum le-ar fi fost mentor.

Abia acum, examinându-l mai bine, mi-am dat seama cât era de ambiţios. Privea ferm, cu toată negura creierului adunată între sprâncene, iar din când în când zâmbea spre însoţitorii săi.

Dar dacă Pavel chiar era autorul romanului?

Poate că şi în mintea lui exista un Max, unul pervers… Şi totuşi, nu puteam să admit că experienţele mele puteau să fie şi ale lui. Asta l-ar fi aşezat în aceeaşi găoace cu mine şi nu-mi plăcea. Pavel n-avea habar de viaţa mea. El era doar semnatarul unui mesaj pe care nu-l citise şi aşa trebuia să rămână.

Întâlnirea cu el, înconjurat de studenţi, ca un stâlp al culturii, mi-a adus aminte de studenţia mea şi de numeroşii Macşi pe care-i întâlnisem prin facultate, începând cu maiorul, care ne regula frezele în zilele de instrucţie şi pentru care dezvoltasem o ură imposibil de ascuns.

Perioada facultăţii a fost pentru mine ca o gură de aer. Am stat la cămin, am mâncat la cantină, evident, am avut bursă pe medie, dar chiar dacă n-ar fi fost aşa, cred că statul mi-ar fi dat bursă de orfan. Viaţa a devenit dintr-odată uşoară şi activă. Chiar şi zilele în care mă sculam cu noaptea-n cap ca să spăl closetele căminului ori ca să fac de serviciu la bucătărie mi le-amintesc cu plăcere. Doar armata mi-a mâncat sufletul, în fiecare zi de luni, când trebuia să mă îmbrac cu haine militare şi să plec pe platoul de instrucţie. Acolo ne aştepta maiorul, un Max plin de rahat.

Erau însă şi Macşi mai simpatici. Unul dintre aceştia era profesorul meu de Automatizări, pe care îl chema Lică Pârvan. Avea faţa lui Max, cu părul pieptănat pe-o parte, cu buzele încolăcite şi ochii bolnavi, dar, de cum deschidea gura, se lumina de-o bucurie extraordinară a întâlnirii cu cei care îl ascultau.

Del se oprise între cămine cu mantaua kaki în mână, aşteptând să vină cineva şi s-o ajute să se îmbrace. Pe alee, în sus, chiar se vedeau două studente, şi ele cu mantalele în braţe, alergând spre platou. Haina grea şi aspră părea făcută din scoarţă de stejar. Era imposibil de îmbrăcat fără ajutorul altor două persoane. Fetele s-au oprit, iar Del a aruncat la repezeală haina pe gărduleţul metalic care delimita aleea, trecând cu grabă la mâneca stângă a primei mantale care trebuia montată pe corpul deja înfofolit în uniforma grosolană, de postav kaki.

— Ai grijă, spunea una, să nu cumva să-mi rupi petliţa, care şi-aşa abia se mai ţine. Trage uşurel.

Printre cămine curgea aburul dimineţii, iar de la etajul patru al unei clădiri se revărsă o voce ascuţită, de tenor ţinut multă vreme pe tuşă:

— Fetelor, striga vocea, hei, gagici, aveţi nevoie de ajutor? Vine tăticu' imediat!

Fetele ridicară deodată privirea şi una răspunse prompt, îndreptând spre geam pumnul înroşit de ger:

— M ăi, tăticule, treaba ta e să dezbraci, nu s-ajuţi lambrăcat mantale, dar stai liniştit, că nu ţi-a venit timpul!

Del îşi încheiase nasturii şi se chinuia să-şi pună centura din mers, când pe alee răsună vocea bine cunoscută a lui Lică Pârvan:

— Bună dimineaţa, domnişoara Nicolescu!

Era îmbrăcat cu paltonul lui gri, înfăşurat cu un fular lung, roşu, cum era la modă în anul acela.

— La datorie? o întrebă, zâmbind cu oarecare compătimire. Ei, ştiu, ştiu, este dezagreabilă toată povestea asta, mai luaţi-vă şi voi nişte scutiri medicale!

Avea faţa lui Max, dar într-un fel adaptat la atmosfera generală a lumii studenţeşti în care se învârtea.

— La ce oră terminaţi armata? La ora două?

Perfect!

Vorbea zâmbind mereu, relaxat, iar ochii îi înfloriseră, încât aproape că nici nu mai semăna cu

Max.

— Aş dori să vă văd astăzi, îi spuse, în timp ce-şi aprindea o ţigară cu filtru alb. Puteţi să treceţi pe la mine pe la laborator, să zicem, pe la ora patru?

Del îl privea şi ea, licărindu-şi ochii sub căciula militară.

Întâlnirea o emoţionase şi era de-a dreptul flatată că profesorul voia să stea de vorbă cu ea, deşi nu-i trecea prin minte niciun motiv, iar aceasta o făcea şi mai curioasă şi mai nerăbdătoare.

Ziua de armată trecu greu, mai ales cele două ore de instrucţie. În timpul cursurilor era suportabil, cu excepţia aplicaţiilor, când zumzăiau aparatele de transmise de-ţi luau minţile. Din când în când, câte o studentă le scotea din funcţiune cu bună ştiinţă, amuzându-se pe seama apevistei, care la orice defecţiune îl chema pe maior, acel Max încruntat şi răcnitor.

Del privea pe fereastră grupurile îngheţate de filoloage care stăteau câte patru-cinci ore în frig.

Ele erau la infanterie, carne de tun.

Ca să prindă masa la cantină, trebuia să alerge îmbrăcată cu hainele militare, ca o păpuşă de cârpe, mişcându-se în zigzag. Intră gâfâind în sala de mese, cu ochii aţintiţi spre banda cu mâncare şi cu căciula în mână. Pe grătarul argintiu se întindeau farfurii cu macaroane, mozolite în sos de roşii. Era cea mai proastă mâncare, de regulă rezervată întârziaţilor. Macaroanele fierte se amestecau cu bucăţi greţoase de carne de oaie, mai mult zgârciuri şi grăsimi, fierte într-un sos acrişor. Se resemnase deja cu o farfurie de ciorbă, când printre oalele din bucătărie văzu o studentă de la Electronică, pe care o ştia destul de bine:

— Anca, Ancuţa! o strigă Del, iar fata veni imediat la bara metalică, vorbind de la distanţă:

— Sunt de serviciu, în papucii mă-sii, dacă mă-nţelegi, îmi vine să vomit şi e abia prima zi, când mă gândesc că mai sunt încă şase, mă urc pe pereţi.

— Dă-mi şi mie ceva să mănânc, că nu e decât căcatul ăsta de macaroane.

Ancuţa nu ştia dacă mai e ceva prin spate, dar se strecură printre oalele argintii, iar după un timp reapăru cu o farfurie mică de cartofi prăjiţi.

— Uite, ţi-i donează băiatul ăla, îl vezi? îl cheamă

Alin.

Del îl vedea foarte bine, era un băiat slăbănog, cu părul strâns sub boneta albă, de bucătar. Şi pe el îl ştia din vedere, deşi, echipat în hainele de serviciu, arăta altfel. Bucătăresele îi făceau semn Ancuţei din când în când să treacă în spate, iar în cele din urmă o femeie grasă

ca un caşalot pus pe roţi se îndreptă spre ele. Del ştia că nu e de bine, aşa că mişcă din mers două-trei degete spre Alin, intrat deja într-o oală pe care urma s-o frece bine cu sodă caustică.

De la cantină o luă glonţ spre cămin. Holul era plin de lume, fete şi băieţi, mai ales băieţi veniţi în vizită. Drept în faţă era portretul lui Ceauşescu încadrat între două steaguri, tricolorul şi steagul roşu al partidului. În stânga, scările urcau spre paliere.

La etajul al doilea era relativ linişte. Câteva fete veneau de la duşuri înfăşurate în prosoape. Din bezna coridorului se auzeau vocile ghinionistelor:

— În pizda mă-sii de nenorociţi, iar au oprit apa caldă!

Din loc în loc se deschideau de pe o parte şi de pe alta uşile, iar prin ele se strecura câte un cap ciufulit şi cu gura mare:

— Şi apa rece?

— Aia mai ţârâie, dar cred că numai la etajul nostru, dacă nu te grăbeşti, o să coboare vacile alea de la trei şi patru, ca să-şi deschidă ambasada la noi!

Del scăpă de hainele militare şi alergă la duşuri.

Încăperea îmbălsămată în urină şi în clor avea trei compartimente: closete, chiuvete şi duşuri.

Trecu în fugă pe lângă butoiul cu pastă albă, de clor, ţinându-şi nările între două degete. Duşurile erau toate ocupate. Fetele stăteau la distanţă de ţeava cu apă, umezindu-şi din când în când prosoapele şi frecându-se apoi pe corpul săpunit.

Odată cu zgomotul duşurilor se auzeau chiţăituri şi înjurături în cea mai scurtă formă. Apa cădea rece din vârful bastonului de fier ruginit, în şase compartimente, de la uşă până la geamul mărginit de o crăpătură adâncă, rămasă de la cutremur.

După ce se mozoli în faţa unei chiuvete, Del îşi consumă un sfert din tubul de deodorant, cumpărat cu mari jertfe de la camera 35, îşi trase relaţii kaki, care se vedea de la o poştă că sunt româneşti, ghetele de armată şi abia la sfârşit puloverul gri, cu guler răsfrânt, ca o guşă de curcan. Din hol smulse paltonul lung şi cadrilat, iar puţin înainte de ora patru ciocăni cu un singur deget în cadrul de lemn al uşii capitonate.

Mai mult de formă, pentru că nu se aştepta s-o audă cineva, apoi intră înăuntru.

La Catedră nu era doar Lică Pârvan, ci şi un alt profesor, pe care Del îl cunoştea vag. Erau amândoi veseli, dar numai Lică avea faţa lui

Max.

Celălalt era doar un tip blond.

— Iată-te în sfârşit, domnişoara Nicolescu! Te aşteptam. Luaţi loc aici, pe scaunul acesta.

Lică se ridică amabil, punându-i la îndemână scaunul cu spătar din faţa catedrei. Del era intimidată şi se aşeză, fără să-şi mai scoată paltonul.

— Pune-ţi hăinuţa undeva, pe o masă.

Şi în timp ce ea îşi punea paltonul peste prizele montate într-un pupitru, îl auzi pe Lică spunând:

— Vrem să vorbim ceva cu tine, eu şi cu profesorul

Tache, nu ştiu dacă îl cunoşti…

— Dar o să mă cunoşti, spuse acesta, că la anul facem Asamblarea împreună.

Del era acum aşezată în faţa lor şi, cu obrajii drapel comunist, privea când spre unul când spre celălalt.

— Putem să-ţi spunem Adela? Aşa, ca să uşurăm comunicarea. Adela, dragă, ne-ar plăcea să-ţi cunoaştem opinia despre partidul comunist şi în general despre situaţia politică a ţării.

Del privi instinctiv spre portretul lui Ceauşescu, atârnat pe peretele din spatele celor doi bărbaţi.

O astfel de întrebare nu-i mai fusese pusă niciodată.

Bineînţeles, ştia că nu poate să spună ce gândeşte, că Ceauşescu e un tembel fonfăit sau că toate chestiile făcute în numele partidului sunt nişte rahaturi sinistre. De aceea începu prudent:

— Nu mă prea interesează, adică nu m-am gândit până acum.

Cei doi zâmbeau în continuare, apoi Lică îşi aprinse o ţigară imaculată şi îi explică:

— Am ghicit eu că nu prea te interesează, dar sper că ai observat că oamenii care sunt membri de partid se bucură de mai multă consideraţie în societate.

Asta ştia foarte bine, imediat se gândi la tatăl ei, care nu fusese membru de partid.

— În facultatea noastră, continuă Lică, scuturându-şi uşurel ţigara în scrumiera de sticlă albastră, există, ca în toate instituţiile, de altfel, o organizaţie de partid, iar eu sunt secretarul acestei organizaţii. Profesorul Tache face de asemenea parte din birou, adică din conducere. Noi nu suntem căzuţi din cer, ştim foarte bine cum stau

lucrurile în lume, iar convingerea noastră este că totul ar fi cu mult mai solid şi mai interesant dacă organizaţia s-ar întări cu tineri inteligenţi şi hotărâţi să schimbe lucrurile din interior.

Chiar există o dispoziţie de sus, ca studenţii cei mai buni să fie cooptaţi în organizaţie.

Iar unul dintre aceşti studenţi eşti tu.

Del era nu doar surprinsă, ci stupefiată. Un fior de frică îi cuprinse sufletul, dar se simţea totodată ca şi când ar fi fost premiată. Şi pentru că nu scotea niciun cuvânt, Tache mai întrebă o dată, ciufulindu-şi cu două degete părul blond de pe frunte:

— Vrei să intri în organizaţia noastră de partid?

Îi era teamă să nu greşească, ar fi vrut să dea un răspuns înţelept şi memorabil, dar în aceeaşi măsură presimţea vag că ar fi mai bine să nu aibă de-a face cu partidul conducător. Privi ţigara albă dintre degetele lui Lică şi vorbi încet şi rar:

— Nu ştiu. Efectiv, nu ştiu dacă aş vrea sau nu.

În plus, nici nu cred că e posibil, deoarece tatăl meu a fugit din ţară.

Cei doi nu păreau afectaţi de această mărturisire.

— Şi unde este? întrebă Tache, iar curiozitatea lui părea sinceră.

— A murit de mult.

— Ne pare rău, spuse mâhnit Lică. N-am ştiut care e situaţia ta. Apoi, revenindu-şi Ei, păi atunci pe cine mai interesează! Nici măcar nu trebuie să spui. Când completezi formularul, treci în dreptul tatălui decedat.

— Noi ne-am bucura mult să accepţi, îi mărturisi

Tache, privind-o drept în ochi, prin fumul venit din plămânii lui Lică. În doi-trei ani termini facultatea, ajungi într-o fabrică ori într-un institut de proiectări şi-acolo ai să vezi că lucrurile stau altfel. Te mănâncă ceilalţi, te calcă în picioare.

Pe când, dacă ajungi acolo ca membru de partid, ai să vezi că altfel se uită la tine. În plus, o să vrei să-ţi faci un doctorat. Ştii că doar cine este membru de partid se poate înscrie?

Del habar n-avea.

— Dar nu e numai asta, adăugă, Lică, aşa cum ţi-am spus deja, dacă eşti mulţumită de situaţia ţării, desigur, intri în partid din simpatie, dar, dacă nu eşti mulţumită, atunci chiar trebuie să intri, deoarece schimbarea nu poate fi făcută decât din interior.

Ţigara fumega, lăsată pe marginea scrumierei, iar fumul se îndrepta în sus, pe lângă umărul lui Lică, spre tabloul din perete.

— Trebuie să mă gândesc.

— Aşa, foarte bine, gândeşte-te, vorbeşte cu familia şi peste două săptămâni vii şi ne spui ce-ai hotărât. Şi… Adela, te rugăm să fii discretă în legătură cu această întâlnire. Colegii tăi nu trebuie să ştie că te-am invitat să intri în partid.

Aşa sunt procedurile.

Del plecase cu creierul aburit şi cu paltonul în mână, iar pe drum se întâlni cu Sima, un băiat de la Calculatoare despre care se spunea că este genial. Ştia că şi pe el îl chemaseră în acelaşi scop şi se simţea flatată.

20. Într-adevăr, Lică era un Max simpatic, iar modul în care mi-a vorbit m-a făcut să mă simt băgată în seamă. Am auzit după aceea de la mai mulţi oameni din generaţia mea că treaba asta cu lupta din interior era de circulaţie printre politruci. Dar eu chiar l-am crezut pe Lică. Mi s-a părut rezonabil modul lui de a expune situaţia.

A doua zi am plecat la Comoşteni, în vacanţă.

Bunică-mea mi-a dat liber: mai bine să intri, decât să stai pe margine.

În schimb, bunicul m-a rugat cu lacrimi în ochi să stau deoparte, deşi i-am explicat cum stă treaba cu schimbarea din interior. Nu voiam să-l supăr, iar ochii lui albaştri, legaţi de sufletul meu, mă făcuseră pulbere. Aşa că m-am dus să mă sfătuiesc cu Săndina.

Era iarnă îngheţată. Săndina topea untură într-un ceaun atârnat în cârlig, deasupra pirostriilor.

Pe fereastră se vedeau în moară roţile mari, acoperite parţial cu zăpadă. Săndina era neschimbată. Stătea pe un scaun cu trei picioare, scund cât pirostriile, şi mesteca în ceaunul de pe foc cu un linguroi de lemn. De sub fustele lungi i se vedeau picioarele ca două tancuri, înfăşurate în ciorapii cenuşii, de lână, şi băgate apoi într-o pereche de papuci făcuţi din nişte bocanci militari străvechi.

— Nu ştiu, fata mea, ce să zic, fire-ar ei ai dracului cu partidul lor, dacă ţi-au zis să intri, orişicât mai bine cu ei decât rămasă pe dinafară, unde viaţa, fire-ar ea a dracului de viaţă, e grea, dar ştii cum? Grea a dracului de tot, că nu mai poţi să iei niciun pai de pe câmp, din munca ta, vasăzică, tu nu poţi să mai iei nimic, stai şi te uiţi la altul cum pune falca în ce faci tu!

Săndina vorbea fără supărare, pe tonul ei obişnuit, iar vârful nasului îi trepida în ritmul flăcărilor de sub pirostrii. Apoi a început să-mi spună ceva surprinzător şi care mi-a sfâşiat inima:

— Cel mai bine ar fi să rămâi acolo, la

Bucureşti, cât mai departe de satul ăsta şi de moară, pentru că locul ăsta e al dracului! N-ai văzut cum s-au dus ai tăi? Maxu omorât aci, sub roată, Eugen cine ştie cum i-o fi pierit osul, iar maică-ta, săraca, mâncată de moara asta.

Eu am văzut-o. Adică n-am văzut-o, dar ştiu şi eu de la cineva că moara asta a înghiţit-o, cum apuci un ou: hap-hap! Cică ar fi fost o matahală, până la culmile morii, care a ridicat-o ca pe un fulg şi harţ, a şi spulberat-o, înainte să strig eu, adică să strigi ori să faci ceva. Iar în toamnă, acum, a mai dispărut o femeie, una din deal, tot aşa, a intrat în moară şi n-a mai ieşit. Adelă, mamă, viaţa e a dracului, mai bine să nu mai întrebi! Du-te şi nu te mai uita îndărăt.

N-am putut s-o fac să-mi spună mai mult.

Eram încredinţată că mama mea se risipise în moară, chiar dacă nu aveam explicaţii credibile şi verificabile, iar atunci am căpătat bănuiala că Săndina văzuse ceva, poate că stătuse pironită în fereastra din bucătărie şi se uitase în moară sau poate că văzuse alte lucruri care, puse cap la cap, îi dăduseră cheia întâmplării.

Totuşi, nu puteam să înţeleg din ce cauză nu voia să-mi spună, tocmai ea, care nu putea să ţină niciun secret.

La începutul anului III de facultate am intrat în partid, împreună cu alţi cinci studenţi, în special de la Calculatoare, toţi din anul meu, care avuseseră cele mai mari medii la sfârşitul anului anterior. Nu-mi aduc aminte dacă am mai fost vreodată pe la vreo şedinţă, dar îmi amintesc că la primire mai era cu noi o profesoară mai în vârstă, nu mai ştiu dacă am avut-o după aceea profesoară, care era foarte umilită de situaţie. Am spus fiecare câteva cuvinte, de genul că suntem fericiţi să intrăm într-o gaşcă atât de selectă, iar ea a spus că mulţumeşte partidului pentru că a reabilitat-o, apoi a început să plângă în hohote şi toată lumea era foarte jenată.

Singurul loc în care scăpam de Max, mai precis, de feţele Macşilor, era sala cu Felix-uri de la facultate, unde stăteam într-o dementă, cu încă doi băieţi de la Calculatoare, Sandi şi Picu, visând să facem programe pentru deschiderea automată a uşilor. Dar mai ales munceam să facem o bancă de date, superfuncţională. Era pe atunci o

adevărată modă a bibliotecilor de stocare, iar noi eram în acest flux principal al lumii noastre.

Am terminat facultatea în anul 1981, cu prima medie, aşa că am prins post la IPA, unde şi voiam. Eram îndrăgostită de Alin şi stăteam amândoi în amfiteatrul plin ochi, aşteptând să înceapă repartiţiile. La ei la facultate se făcuseră deja, iar el stătea liniştit, cu foaia de hârtie împăturită în buzunar, pe care scria că este inginer la Electronica, în Bucureşti. Aproape că eram invidioasă pe starea lui relaxată. Apoi m-am liniştit şi eu.

Lică ţinea microfonul în faţă şi vorbea cu celelalte centre universitare. În principiu, repartiţia se făcea în ordinea mediilor: mai întâi şeful de promoţie, adică eu. Pe urmă curgeau studenţii care avuseseră activitate politică în timpul facultăţii şi care primeau 50 de sutimi pentru această activitate. Fuseseră activişti, secretari ai organizaţiei de studenţi comunişti, membri în birourile de conducere, cei care organizau şedinţele ori odiosul învăţământ politic. Prin urmare, unora le ieşea media 10, 15, după acest cadou de

50 de sutimi, şi intrau înaintea celor care aveau, de exemplu, 9, 96 pe bune. Pe urmă intrau cei căsătoriţi, cu buletin pe unul dintre oraşele care aveau posturi pe lista de repartiţii, şi cu medie de peste 7, 50. Respectiv, dacă nu terminai cu prima medie, erai zero. Al doilea clasat, cum era

Sandi, îşi lua post după ce îşi alegeau studenţii politruci şi studenţii însuraţi, adică jumătate dintre absolvenţi. Cel mai mult îi detestam pe căsătoriţi, care erau şi mulţi, şi proşti.

Fericiţi, ne-am dus la mare şi pe urmă ne-am luat posturile în primire. După două luni, lui Alin i-au repartizat de la serviciu o cameră într-un apartament comun din Sălăjan, iar eu m-am hotărât să mă mut cu el, având grijă să nu cumva să-mi încalc cele două mari promisiuni:

să nu mă mărit şi să nu fac copii.

Nici n-am avut timp să le-ncale, căci după o lună m-a chemat şeful meu şi m-a anunţat că am fost transferată în interes de serviciu la

Staţiunea de Cercetare Dezvoltare pentru Irigaţii

Băneasa, din judeţul Giurgiu. Şeful era un Max dur, cu aceeaşi faţă bine ştiută: nasul cioplit în grabă, ochii fanatici şi buzele viermuitoare.

— Se demarează un mare program de automatizare a agriculturii, iar noi trebuie să dăm un specialist care să coordoneze

toată această vastă întreprindere, desigur, cineva tânăr, energic şi cu o pregătire superioară.

— De ce nu trimiteţi pe altul, am venit aici prin repartiţie guvernamentală, m-am revoltat eu, nu se poate să mă trimiteţi la mama dracu'!

— Păi, pe cine să trimitem? Cei din generaţia dumitale sunt toţi căsătoriţi, au o familie, unii au deja copii. Doar nu vrei să le distrugem căminul numai pentru că dumneata nu eşti în stare să-ţi îndeplineşti sarcinile?!

— Foarte bine! Mă mărit şi eu! Mâine mă duc să mă mărit.

— Staţi puţin aşa, s-a supărat el, căsătoria nu este un lucru care să fie hotărât astfel. Oamenii se căsătoresc din motive solide, atunci când sunt pregătiţi să întemeieze o familie. Dar aceasta este secundar în discuţia noastră. Ceea ce pot să vă spun este că transferul v-a fost deja semnat de general, iar eu n-am făcut decât să vă anunţ.

Evident, am încercat să intru la directorul general, căruia peste tot unde exista, în orice instituţie din ţară, i se spunea general şi atât, pentru a i se sublinia importanţa absolută. Dar la general nu se putea intra, biroul lui era păzit de un bastion numit secretariat şi de lista de audienţe. Totuşi, am reuşit să vorbesc cu marele stăpân, care m-a sfătuit să-mi fac datoria, să plec la Giurgiu şi poate, mai târziu, am să fiu din nou reangajată aici.

Dar n-a fost vorba doar despre Giurgiu. Ci despre multe alte locuri din ţară, pe unde erau institute ori staţiuni de cercetare. Mergeam acolo, iniţiam un program de irigaţii, explicam ce trebuie făcut, apoi mai veneam să supraveghez şi partea practică. Între timp mergeam în alt loc, unde o luam de la capăt. Aşa că au urmat mai mulţi ani de mutări dintr-un loc într-altul, iar o dată pe lună ajungeam la Bucureşti, să-l văd pe Alin, dacă nu se repezea el pe unde eram eu. Uneori îmi venea să râd, gândindu-mă că bunică-mea făcuse alfabetizarea satelor, iar eu puneam umărul la automatizarea agriculturii.

Mai rar, ajungeam şi pe la Comoşteni, unde îmi găseam bunicii într-o situaţie din ce în ce mai jalnică. Într-o toamnă a anului 1983 au trecut la starea de asediu. Ţăranii erau atât de flămânzi şi înfrigurați, că în toamna aia au început să le taie copacii din grădină, meri, pruni, nu conta ce, ca să aibă lemne de foc. Stafia are ceva şi pe tema asta:

— Bine, domnul Grigore, dumneavoastră chiar nu faceţi nimic în

privinţa asta?! Intră în curte în plină zi şi le taie pomii din grădină, iar dumneavoastră vă uitaţi în partea cealaltă!

Del îl privea cu un anumit reproş, stând înfiptă în mijlocul drumului, ca în filmele cu pistolari.

— Nu pot să fac nimic, domnişoara Adela! Abia prididesc să păzesc câmpul. Am doar doi oameni, ăştia doi! Ce vreţi să fac? Acolo nu e avut obştesc

!

E o casă ca orişicare, or, prioritatea mea e avutul obştesc.

Grigore încărunţise şi era ceva mai gras. Stăteau faţă în faţă, cu moara într-o parte şi casa în cealaltă. Din poartă, Săndina privea scena cu mâinile în sân, iar, de pe scara casei, Sile se uita şi el, în tăcere.

— Păi, n-aveţi nevoie de niciun om. Eu v-am lăsat deja reclamaţia, există martori, iar datoria dumneavoastră este să verificaţi faptele.

— N-am timp, mă, domnişoară, nu ţi-am spus, ori vorbesc la surzi?!

Grigore se enervase şi-i întorsese dintr-odată spatele. Continua însă să bombănească, supărat de pretenţiile fetei. Del voia s-o ia în urma lui, când din susul drumului apăru un copil alergând şi strigând totodată:

— A adus eugenii la Nicolae!

Apoi toate porţile se deschiseră ca la comandă şi o sumă de oameni ţâşniră pe ele. Era acum ca la răscoală: tot drumul se umpluse de lume care alerga spre magazinul comunal. Eugeniile, pe care în urmă cu 10 ani nu le-ar fi cumpărat decât puţină lume, ajunseseră un adevărat eveniment.

Del avea cartelă de alimente. Zilnic avea dreptul la un sfert de franzelă, adică trei felii, iar o dată pe lună îşi putea cumpăra trei sferturi de litru de ulei şi o jumătate de kilogram de zahăr. În

Bucureşti se auzise că se mai dădeau şi alte alimente pe cartelă. La Comoşteni însă, oamenii puteau cumpăra doar 250 de grame de ulei şi tot atâta zahăr, deoarece cercetările ştiinţifice arătaseră că ţăranul are şi untură de la porc şi, prin urmare, consumă mai mult decât are nevoie.

Tot aşa, fiind cultivatori de cereale, era absurd să mai primească şi pâine. Totuşi, din când în când, apăreau la magazin diverse mărfuri pe care nu le mai văzuseră de ani buni, ca eugeniile, iar aceste mărfuri

erau pe apucate: cine ajungea primul cumpăra. Del trecuse prin Bucureşti, unde pâinea nu era pe cartelă, şi reuşise să ia două franzele, la care bunicii ei se uitau ca la nişte bibelouri.

În sufragerie era frig, iar Iozefina stătea cuibărită pe canapea, acoperită cu un pled din cap până-n picioare, ca într-o pelerină. În faţa ei, Del improvizase un radiator dintr-un bloc de BCA, ornamentat pe-o faţă cu nişte rezistenţe groase. Dar era doar o soluţie vremelnică, pentru cele câteva ore cât se dădea curent electric.

— De ce nu-i tăiaţi voi? Să tăiaţi toţi copacii să-i puneţi pe foc!

Amândoi o priveau pe Del ca şi când s-ar fi tâmpit. Cum ar fi putut să taie cireşul de lângă chioşc? Ori smochinii, pe care îi oblojeau în fiecare toamnă cu stuf şi coceni de porumb?!

Sile îşi aprinse un Mărăşeşti. Stătea în capul mesei lungi, chiar sub portretul tatălui său, cu faţa la Icoana Maicii Domnului:

— Ocolul silvic nu mai vinde lemne, iar ţăranii nu mai pot să fure. Nu ai de unde să cumperi.

— Trebuie să existe totuşi şi pe aici un comerţ paralel, un bişniţar de lemne, îşi dădu Del cu părerea.

— Este unul care munceşte pe la miliţian. Ăla cică ar aduce noaptea câte-o căruţă de lemne.

— O să vorbesc cu el, să vedem cât cere.

21. Era chiar mai rău, pentru că începuseră să le fure şi din casă. Într-o dimineaţă l-au găsit pe Oprea dormind pe canapeaua de scândură din balcon. Venise la furat, dar în balcon era o sticlă de ţuică, pe care a descoperit-o cu bucurie, a băut-o şi s-a îmbătat. Aşa că n-a mai intrat în casă, ci a adormit în balcon, ca hoţul fericit.

Grigore dădea din umeri şi zâmbea ca un şef în vacanţă. Îmi aduc aminte că am venit odată şi i-am găsit fără scaune. Intraseră nişte băieţi într-o seară şi le luaseră să le pună pe foc. Chiar şi cărţile le luau, tot pentru foc, bineînţeles.

Un bufet pe care îl ştiam din copilărie l-am revăzut luna trecută în restaurantul lui

Grigore, care acum este un dichisit om de afaceri.

Are o cârciumă şi un magazin de unelte agricole. Însă, ceea ce mă miră este că aceeaşi autoritate pe care i-o dădea costumul de miliţian pe timpuri i-o dă astăzi tricoul alb, pe care scrie cu litere albastre England. E tot aşa, omul care ştie ce are fiecare de făcut şi în faţa căruia li se topesc genunchii nu doar celor care îl ştiu de multă

vreme, dar şi celor tineri, care nu l-au apucat cu pistolul în brâu.

Sfârşitul anilor ’80 a fost cu totul al lui Max.

Alergam dintr-un loc într-altul, parcă mă văd, cu cizmele de cauciuc. Îmi făcusem rost de unele galbene, care mi se păreau foarte şic, chiar şi prin nămoale ori când coboram în bazinele de acumulare, s-arunc câte un ochi la cuplaje.

Nu mă despărţeam de ele nici când stăteam în birouri strâmte, făcând zile întregi scheme, care n-aveau mare legătură cu meseria mea. Încercam din răsputeri să ies de-acolo, să fac altceva şi nu eram în stare de nimic, pentru că fiecare uşă, fiecare drum aveau câte un Max care-ţi punea degetul în piept. Prin ’85 m-am măritat.

Lucrurile au devenit din ce în ce mai grele. Nu mă puteam înscrie la doctorat decât dacă aveam o recomandare de la prim-secretarul din judeţ, iar acesta, oricare era el, prin multele judeţe prin care am trecut, îmi spunea invariabil, aproape pe acelaşi ton, că ar trebui să am o activitate socială şi culturală mai susţinută. De fapt, se vorbea că sunt categorii distincte de oameni care primeau recomandarea asta, în ordine, activişti, securişti ori prietenii lor. Nu puteam nici măcar să mă abonez la o revistă străină. Tot aşa, nu puteam să intru într-o editură. Şi nici nu înţelegeam pe atunci care erau căile spre perfecţionarea profesională. Eu eram un om cuminte, eram membru de partid, îmi dovedisem capacităţile intelectuale în facultate, îmi plăteam taxa pentru că nu aveam copii. Dar cu toate astea alergam în cizmele mele galbene prin judeţele ţării, dormeam prin barăci ori prin apartamente comune, mă întâlneam din când în când cu Alin, şi eram aproape în permanenţă cu Max înfipt în ceafa mea.

Odată, cred că eram la Galaţi, colectivul din care făceam parte a hotărât să participe la Cântarea

României, iar pe mine m-au pus prima pe listă, pentru că eram tânără şi fără copii. Nu conta dacă voiam sau nu, dacă puteam sau nu.

Am intrat într-o echipă de dansuri şi-am acceptat partenerul pe care mi l-au dat. Ceea ce la cinci ani mă rănise de moarte acum mi se părea doar un gest de rutină pufoasă. Partenerul meu nu era Găină, ci arăta exact ca un Max, unul mai papagal, dar în fine, cu aceeaşi faţă care-mi zăcea în creier. Mi-era foame, mi-era greaţă şi în ceafă mă lingea încet limba lui Max. Când am ieşit de la spectacol, am aflat că murise bunică-mea.

Căzuse pe scară şi-şi rupsese gâtul. La un an după ea, în 1985, a

murit şi bunicul.

Dar lucrurile acestea nu sunt spuse în romanul lui Pavel ori al cui o fi, n-au intrat în gura avidă a istoriei, nu i le-a şoptit fantoma străbunicului său Andronache. În sfârşit, s-au pierdut risipite pe marginea drumului. Romanul se termină cu o zi a anului 1986, în care, într-adevăr, am fost la Comoşteni. Deşi am mai trăit multe de atunci şi poate că mai interesante decât atât.

Viaţa mea se rupe brusc în anul 1986, când m-am întâlnit pentru ultima oară cu George.

L-am mai văzut după ’90, dar la televizor, după ce devenise politolog american.

În ’86 însă am stat de vorbă pentru ultima dată. Eram ca-ntr-o gară în care nu mai oprea niciun tren, întocmai ca-n roman:

A coborât din Aro la Virgil Popescu şi-a luat-o pe jos, cu ochii în toate părţile, dornică să se vadă cu cineva cunoscut. Era o zi de sfârşit de aprilie, la amiază, iar pământul era uscat. De dincolo de gardurile putrezite nu se zărea niciun om, ca şi când satul ar fi fost pustiu. Del mergea cu o mână în buzunarul pantalonilor şi cu cealaltă ţinând cureaua genţii de muşama atârnată de umăr. Prin Valea Popii s-a întâlnit în fine cu cineva. Era un bărbat bătrân, pe care nu-l mai văzuse de mult. Stătea în faţa porţii şi privea şi el spre Del, cu ochii împachetaţi în foitajele cărnii uzate. Vrusese să-l salute, dar o trecuse un fior scurt. Pe chipul omului înflorea faţa lui

Max. Carnea feţei se desfăcea felie cu felie şi ieşea încet la lumină, ca un sâmbure, capul respingător şi libidinos, care îi mozolea ceafa de atâţia ani. Era un Max bătrân şi nefericit. Ridică bărbia spre el, dar nu aşteptă să-i răspundă la salut. Nu avea niciun chef să stea la vorbă cu un Max.

Nicolae punea în geamul magazinului un carton pe care scrisese cu litere mari: Avem ciocolată.

Pentru Del, anunţul era de-a dreptul miraculos.

Aproape că năvălise înăuntru, pe uşa deschisă la perete.

— Nu se poate, se entuziasmă ea, dumneata ai ciocolată, când nu se găseşte în toată ţara!

Nicolae îi răspunse posac la salut, apoi, ridicându-şi sprâncenele spre basca decolorată, ca un indigo prins de ploaie şi mototolit sub tălpi, explică placid:

— Acum le-am primit.

Vânzătorul vorbea puţin şi mai ales îi plăcea să-ntrebe privindu-şi fix cumpărătorul: Ce să fie? şi aşa făcuse şi acum, ca şi când Del ar fi fost un client obişnuit. Fata întoarse capul spre batoanele mici, pe care scria ciocolată cu rom, şi comandă ferm:

— Dă-mi o cutie!

— Nu se poate! Maxim 10 batoane, ca să apuce toată lumea.

Şi în timp ce ea dădea din cap aprobativ, pe faţa lui Nicolae se aşează lent gura păstoasă şi umedă a lui Max. Îl privea direct în ochii uzaţi, care erau ochii lui, în timp ce-şi strecura ciocolata în buzunarul vestei matlasate, şi aştepta să vadă urmarea, ca la cinematograf. Dar omul îi întorsese spatele imediat ce primi banii, iar Del ieşi afară, mormăind salutul fără chef.

Soarele de primăvară se risipea peste un zarzăr înflorit în poarta lui Grigore, iar dincolo de el, pe banca de lemn, îi zâmbea Vitina, cu nişte ochelari legaţi de cartoanele rotunde ale unor foste papiote de aţă.

— Sărut-mâna, tanti!

— Să trăieşti Adelă.

Femeia zâmbea în continuare, dar, pe neaşteptate, buzele i se multiplicară şi se încolăciră, coborând în bine ştiutul rictus al lui Max. Asta era prea de tot! Nici nu mai avea chef să se uite.

Ajunsese la moară, deasupra căreia se ridica lumina de aprilie. Aruncă un ochi spre casa părintească, atât cât mai rămăsese din ea. În iarnă se aşezaseră acolo nişte costorari, pe care

Grigore nici nu se gândea să-i deranjeze. Dă-i în judecată, o îndemna el. Nu e treaba mea. Del sperase ca oamenii să fi plecat între timp, dar erau la locul lor. Curtea se întindea netedă, acum fără copaci şi fără clădiri, ocupată de corturile costorarilor, ca o tabără de război. Din fosta casă mai rămăseseră doar scara şi zidul dinspre moară, ca un decor de teatru, cu fereastra de la care Del privise de atâtea ori spre crucea roşie a morii. Şi, instinctiv, îşi întoarse faţa spre ea, tocmai când din stânga un bărbat cu geacă de piele aluneca pe lângă colţul clădirii părăsite, apariţie neaşteptată, care era George.

Nu se mai întâlniseră de pe la sfârşitul studenţiei, adică de patru-cinci ani buni. Amândoi erau bucuroşi să se vadă. Del îi povesti în variantă scurtă despre transferul ei în interes de serviciu şi nefericirea de a se simţi aruncată.

— Acum am să stau vreo câteva luni pe-aici, şi prin satele din

zonă, cu programul ăsta de irigaţii.

George era plecat de doi ani cu o bursă în America.

— Ce e aia o bursă?

— Păi, tu pe ce lume trăieşti? începu George să-i povestească, frecându-şi de asfaltul uscat vârful ciocat al saboţilor. Americanii pun la dispoziţie bani, cazare, tot ce trebuie, iar bursierul stă cuminte în biblioteci şi-şi face doctoratul. Cazul meu. Toată lumea bună e plecată la burse.

— Fii serios, mă, George, că nu toată lumea, ci doar băieţii de activişti ca tine.

— Păi, cam da. Însă în ultima vreme se pleacă pe capete, mai ales în excursii, nu numai cu burse.

— Am încercat şi eu, dar singura excursie pentru care am primit aprobare a fost în Bulgaria.

— Bine, dar tu nu eşti nici măritată, de-aia.

— Între timp m-am măritat, dar tot n-am prins nimic. Probabil că tu ai paşaport.

— Se-nţelege. Aş putea să vorbesc cu tata despre tine, să vedem dacă se poate ceva, poate prinzi şi tu măcar o excursie, că la meseria ta îţi găseşti imediat ceva ca lumea, dacă ajungi dincolo.

George venise pentru înmormântarea bunică-sii, iar acum pleca spre Bucureşti, iar de-acolo, la

New York. Avea maşina trasă sub fereastra Săndinei şi, în timp ce mergeau spre ea, Del îl întrebă:

— Te mai întorci de-acolo?

Îşi aruncă o privire spre ea şi, strângându-şi părul cu amândouă mâinile, îşi lăsă pleoapele în jos. Nu spuse nimic un timp, apoi, ca şi când s-ar fi hotărât, se opri şi o sfătui calm:

— Ar fi bine să ieşi din partid. Piticu' e ca şi căzut. Până şi tata a refuzat o funcţie şi cred că se retrage până la sfârşitul anului.

George se pregătea să plece, aproape că începuse să spună hai că plec, când deodată se uită la ea şi rosti pe neaşteptate:

— Ştii c-a murit Mircea Eliade?

Întrebarea o luă pe neaşteptate şi căzu ca o căldare de pulbere.

— Când? De unde ştii?

— A murit luni, odată cu bunică-mea. Cred că s-a şi publicat prin presă. Mie mi-a zis cineva în avion.

Un timp nu mai spuseră nimic, apoi îşi luară la revedere. Del

privi cum maşina roşie se depărtează pe şoseaua albicioasă.

La fereastra Săndinei se vedea o siluetă. Del ridică mâna să-i facă semn, dar rămase cu ea ridicată, ca o cumpănă. Prin geamul cenuşiu se vedea faţa lui Max, abia conturată, totuşi ea, acea faţă cu buze groase şi vălurite, aşezate una peste alta, mişcându-se continuu. Era Max, îmbrăcat cu o haină neagră, de piele, privind-o prin geam, învăluit în întunericul subţiat al camerei.

Aici se termină toată viaţa mea secretă, ca şi când astea ar fi fost cele mai însemnate evenimente.

E sfârşitul romanului publicat de Pavel, poate şi sfârşitul textului de pe stafia. Povestea moare subit după întâlnirea mea cu George.

Am parcurs din nou blogul, dar nu mai e nimic nou. Sunt aceleaşi pagini pe care le ştiu deja: romanul lui Pavel şi completările lipite ca nişte benzi, trase din mintea mea. Fondul gri al paginii are o bară subţire sus, pe care sunt mai multe linkuri neinteresante. Am intrat în ele încă de cum am descoperit stafia – nişte galerii de poze recente, un site de ziare, pagina personală a unei adolescente şi a lui Emil Matei, mort la revoluţie, cu poza bine ştiută, împuşcat în cap şi cu ochii deschişi, ca două margarete.

Nimic nou. Sub bara linkurilor sunt două cerculeţe, pe care parcă nu le-am mai văzut. Arunc o privire peste textul acesta hibrid şi incomplet, iar când vreau să închid, îmi sar în ochi şi apoi mă săgetează în creier cerculeţele de sus, care seamănă acum cu două butoane: amândouă s-au făcut portocalii, iar pe ele scrie cu violet max şi min. Le privesc şi îmi vine în minte pagina de carte pe care a înflorit pentru prima oară ochiul magic, într-o după-amiază de toamnă. Exact aşa, o boabă mică, de miere, în care doarme fără grijă numele duşmanului. Este bulina lui

Max, care mi se dezvăluie acum într-un mod atât de prozaic. Mă gândesc că am avut acces la un viitor virtual, pe care n-am fost în stare să-l intuiesc. Poate că Max, cu faţa lui socialistă, n-a fost decât umbra unei lumi care pluteşte încă deasupra mea, gata să explodeze în milioane de Macşi, perseverenţi şi eterni. Bila portocalie cu cele trei litere violete mi se pare un hublou prin care aş putea să văd dincolo de ochii răuvoitori, care m-au urmărit patern şi devotat. Ar trebui să-mi fie jenă de antipatia pe care i-am purtat-o, de toată repulsia pe care am resimţit-o în clipele cleioase, în care limba lui mi-a mângâiat ceafa şi

mi-a smuls gândurile.

În fond, Max a fost cea mai apropiată fiinţă, singura interesată de mine. Cu el am petrecut mai multă vreme decât cu părinţii. El a fost

Dumnezeul meu. Vomitiv, apăsător, vinovat. Dar mereu alături. E păstrătorul gândurilor mele şi, de ce nu, ale altora ca mine. Alte zeci de mii de inşi au avut un Max al lor, au trăit puşi la zid între şabloanele sărace ale unei lumi din care însuşi Pavel face parte. Şi poate că visele acestui bărbat, cam insolent şi neguros, n-au fost decât întâlniri secrete din acea parte din mine, amorţită, dar capabilă să simtă tentaculele unei fantome ascunse în carnea morii. Între zidurile roşii, sub bagheta unei stafii omniprezente, nimeni nu poate să-şi asume riscurile libertăţii. Buni şi răi, la grămadă, toţi se cuibăresc cu mulţumire sub acelaşi ambalaj pe care e desenată faţa vicleană şi neruşinată a unui

Max trecător, ca şi ei. Căci Max nu este decât marca unei istorii epuizate, deja aruncată la gunoi ori rămasă într-un blog, într-o carte, într-o arhivă, pe care n-o citesc decât oamenii convinşi, ca şi mine, că acolo este vorba despre ei. Ca şi cum, sub soarele egofiliei globale, şi-ar pierde cineva timpul să scrie despre altul! Tocmai de aceea, dincolo de butonul portocaliu mă aştept să înceapă viaţa nevăzută a milioane de inşi.

Mă uit din nou spre cele două buline de mătase. Cu siguranţă butoanele ăstea nu fuseseră mai înainte acolo. Ele apăreau acum, şi nu mă îndoiam că erau numai pentru mine.

Apăs mai întâi pe cel din dreapta, pe care scrie min, şi imediat intru într-o pagină pe care se află doar romanul lui Pavel, scris capitol după capitol, fără înnăditurile care apăruseră pe măsură ce eu citeam cartea. Nu este nimic nou şi nimic suspect. Este pagina pe care am văzut-o prima oară când am descoperit stafia, o poveste spusă de un om mort de mult, încât nu i se mai ştie nici numele.

Mă întorc şi apăs în fine max, adică bulina strălucitoare pe care am atins-o de atâtea ori în copilărie şi care m-a pus în contact cu cineva, pe care eu am crezut atâta vreme că îl cheamă

Max. Fac click şi se deschide altă pagină, în care sunt două texte, fiecare cu titlu distinct:

Moara şi Două zile.

II

Moara

1. În mijlocul satului se înălţa moara, o clădire veche, din

cărămidă roşie. Uriaşă, terminată în trepte, părea un podium de premiere ori o cruce uriaşă, iar uneori, dimineaţa, când răsare soarele în spatele ei, seamănă cu un căpcăun acoperit cu o pălărie zimţată. Pe faţă se văd un hublou şi ferestrele mari, aşezate unele sub altele, ca nişte guri negre, unii au numărat peste 30 de ferestre, toate fără geamuri, aşezate la mare distanţă de pământ. Aerul pătrunde în rafale, spălând din timp în timp mirosul de şobolani, de mortăciuni ori de urină. În această hală abandonată mai zac încă, răsturnate, roţile morii, mari pietre lucioase ca porţelanul, pătate de uleiuri şi scrijelite de vârfurile ascuţite ale câte unui fier, pe care copiii îl folosiseră ca să scrie ceva, numele lor ori al altora, dar mai ales acele cuvinte care îi făceau să se simtă viteji.

În această burtă, în care roţile păreau rătăcite, pardosită cu ciment şi străpunsă de lumina zilei, prin găurile care fuseseră odată ferestre cu geam curat, oamenii se simţeau apăraţi, scăpaţi de toate necazurile ori înfricoşaţi la culme, părăsiţi şi lăsaţi să fie mistuiţi, căci moara era locul cel mai vizitat, dar şi cel mai temut, unde orişicine ştia că este vizuina stafiei, care bântuie satul şi stăpâneşte sufletele singurele. Puţini erau cei care nu intraseră încă în moară, chemaţi, momiţi ori chiar constrânşi să se strecoare odată cu aerul proaspăt, care vine să-şi dea sufletul printre efluviile crescute din micile istorii care s-au petrecut în colţurile dosnice ale acestei clădiri.

În ziua apretată de aprilie, lumina cobora aproape de amiază prin acoperişul morii şi, odată cu ea, venea în valuri miros de pomi în floare şi de tocană arsă. Lucica se strecură ca de obicei pe uşa din dreapta, după ce-i spuse lui Rafailă, cum îi spunea întotdeauna, intru să văd dacă nu cumva sunt nişte copii în moară, unii care au lipsit azi. El o privi de pe scara casei, unde stătea zi de zi, şi dădu din cap cu aceeaşi îngăduinţă care pentru Lucica era ca un bilet de voie. De cum păşi înăuntru, inima începu să i se agite, ca o elice scuturată de vânt, iar într-o secundă privirea i se lipi de zidul umed de deasupra intrării principale. Acolo, nu cu mult mai sus de tocul uşii, străluceau ochii fermecaţi ai zeului ei. Erau mii de ochi poleiţi, care clipeau, emoţionaţi, de pe zidul înviat de apa strânsă pe copertina din faţa uşii, încât

Lucica avu impresia că din ochii de aur curg lacrimi de bucurie. Îi vedea ca pe nişte alune cuibărite în boluri galbene, eclatante, ca nişte coifuri regeşti şi, privind spre zidul luminat, se simţea ocrotită pentru totdeauna. Scoase o lumânare din buzunarul jachetei, apoi, oftând

prelung, scotoci prin poşetă după unghieră. Merse ţintă spre roata albicioasă, unde stătuse cândva, în copilărie, şi înjumătăţi lumânarea cu lama boantă, pe care o şterse apoi cu două degete şi-o plie în tocul argintat al foarfecelor. Dosi jumătatea recuperată la loc, în buzunar, iar cu cealaltă porni ferm spre zidul plângător. Lângă ţeava care ieşea din cimentul pardoselii se formase un scut de ceară, ca o plăcintă congelată.

Lucica încrustă cu unghia semnul crucii, aprinse lumânarea şi vărsă câteva picături de ceară fierbinte peste cea veche, apoi o înfipse, în timp ce-şi spunea rugăciunea în gând: Doamne Dumnezeule al meu, nu mă lăsa, scapă-mă din fundătura asta de viaţă şi ajută-mă să ajung la viaţa pe care o visez!

Ochii din zid clipeau alene, ca şi când i-ar fi dat răspunsul aşteptat, iar sufletul Lucicăi se înălţă şi el, ca o tulpină după ploaie. Pe fereastra din faţă a morii se vedea cerul amiezii şi intrau glasurile guguştiucilor de sub streaşină.

Apoi se auzi motorul unei maşini care se apropia.

Când Lucica ajunsese aproape de gardul lui

Rafailă, o Dacie albă se opri în faţa morii. Fata o luă fără grabă pe lângă zidul roşu şi se uită discret spre bărbatul de la volan, care privea ţintă uşa ferecată cu lacăte şi lanţuri. Era un bărbat necunoscut, cu o faţă uzată, îmbrăcat într-un hanorac maro. Lucica trecu pe lângă

Renaultul lui George, lăsat încă de ieri-seară lângă gardul Săndinei, iar pe la Moştrane se opri sub steagul roşu, care fâlfâia pe stâlp, şi se mai uită o dată peste umăr: bărbatul din Dacie nu se urnise. Privea încă spre moara împietrită.

O văzuse şi el pe Lucica, deşi nu se uitase nicio clipă spre ea. Nici nu avea nevoie. O ştia atât cât s-o recunoască după cum se mişcă. Ştia pe unde stă, cine sunt părinţii ei. După cum îl remarcase şi pe Rafailă, aşezat pe scara casei, ca o maimuţă pedepsită. Ceea ce-l interesa în momentul de faţă era moara, pe care, privind-o, îşi aduse aminte gustul acrişor al merelor căzute peste gardul Săndinei. Era o creangă care mătura pământul din spatele morii, pe care se înghesuiau fructele verzi şi aburite. Ştia că nu mai există mărul ăla, deşi nu mai fusese niciodată pe-acolo de când murise Maxu. Ziua aceea o ştia bine şi se uita la ea ca la o carte citită, apreciată, dar pe care nu mai ai niciun chef s-o recitești. Miercuri, 6 iunie 1962, ziua care îi schimbase viaţa. Cu o noapte înainte nu putuse să doarmă, era neliniştit ca şi când ar fi

primit un avertisment, iar pe la 3, spre ziuă, plecase cu bicicleta spre gurile Jiului, să scoată peşte din bălţi. Cutreierase prin pădurea Zăvalului, până când soarele începuse să-şi lase dogoarea peste lume. Pe la 11 era deja în moară, cu

Maxu, Mircicu şi fraţii Geantă. Avea pantalonii sumecaţi până la genunchi şi picioarele mozolite cu pământ uscat, încât părea încălţat cu cizme soldăţeşti. Nu era deloc obosit, dar era cam posac. Stăteau pe roata mare şi vorbeau despre bacalaureat. În afară de el, care mai avea un an de liceu, ceilalţi erau în chingile acestui examen, pe care ar fi trebuit să-l dea peste două săptămâni. Îşi aduce aminte că în faţa lui era o bucată destul de întinsă pe unde cimentul morii se mâncase, iar locul era pardosit cu crenguţe de troscot. Fraţii Geantă au plecat după mere.

Când a intrat Grigore pe uşa dinspre Rafailă, toţi trei s-au ridicat în picioare şi-au făcut doi paşi, ca şi când erau gata să plece.

— Ce faceţi, bă, aici? întrebase el, păşind drept şi hotărât spre ei, mai ales tu, care eşti huliganul numărul unu, îi spusese el lui Maxu.

Apoi, înainte să primească vreun răspuns, îi şi răsese o labă. Şi, cum Maxu era cu totul luat ca din oală, se dezechilibrase şi căzuse, izbindu-se de muchia roţii.

În primul moment au rămas bătuţi în cuie peste clipa de fier, apoi Grigore s-a aplecat spre

Maxu şi l-a zgâlţâit cu amândouă mâinile, până când începuse să-i curgă creierul şi abia atunci îl aşezase pe pământul morii.

— Dacă suflă unu' vreun cuvânt, v-a luat mama dracu' pe-amândoi.

Grigore îşi revenise repede şi se ridicase în picioare, privindu-i mai întâi de sus în jos, apoi pironindu-i ca pe nişte pari bătuţi în pământ.

— Mai ales tu, Buţescule, îl luase el de umăr pe Mircea, care era brăzdat pe toată faţa de dungi roşii, te-am halit, bă, dacă zici ceva, îl împinsese el, depărtându-l, ca să se poată uita mai bine la el. Nici lu' ta-tu să nu-i spui, m-ai auzit?

Când Grigore s-a întors spre Nini, din tavanul morii sau din gaura prin care se vedea cerul începuse să curgă un praf alb ca o pulbere de var. Mai întâi s-au uitat în sus, dar, orbiţi pe neaşteptate, îşi acoperiseră ochii cu palmele, depărtându-se de-a-ndărătelea.

Nini a privit din nou cum praful se ridica încet, ca şi cum nişte

musculiţe minuscule se aşezau conştiincios într-un front, alcătuind o bară orizontală, ridicată la un metru deasupra lui Maxu. Se uitau toţi trei la bastonul alb, care acum părea o materie compactă.

— Ce pizda mă-sii e asta, mă, băieţi, se îndulcise

Grigore, aţi făcut voi ceva?

Nu făcuseră şi amândoi dădeau din cap că nu, apoi Mircea şi-a făcut cruce. Imaginea asta şi-o aduce bine aminte. Stătea cu spatele spre uşa principală şi privea bastonul neclintit. În faţa lui, Mircea se închina, gata să izbucnească în plâns, iar pe fereastra din spatele morii tocmai se căţărau râzând fraţii Geantă. E o bucată a întâmplării care i se înfăţişează uneori în miez de noapte, ca o scânteie lipită de el. Nici măcar nu este cea mai importantă parte a acelei poveşti.

Dar este cea care i s-a înfipt în miezul creierului.

Pe urmă, bara a-nceput să se ridice şi să coboare, mai mult plutind, şi, pe măsură ce făcea această mişcare, se lăţea ca o gumă de mestecat întinsă de o limbă expertă, lăbărţându-se şi deformându-se, în timp ce fraţii Geantă ajunseseră şi ei destul de aproape, ca să nu mai scoată niciun sunet, tot holbându-se la pasta albă şi mişcătoare, aproape alunecoasă, care îşi modela parcă noul chip, unul de ciupercă animată sau poate de fantomă. Se înălţase bine şi se lungise ca o pelerină subţire. Acum, gândindu-se la ea, Nini îşi aduce aminte că i se păruse transparentă şi că zărise picioarele lungi ale unei fiinţe plăpânde, poate un înger, mişcându-se graţios între faldurile albe, ca o spumă. Apoi totul a dispărut, ca şi când n-ar fi fost.

Primul îşi venise în fire Grigore:

— O fi fost ce-o fi fost, poate o fantomă ori ce-o fi ea! Hai, băieţi, să se ducă cineva, du-te tu, Buţescule, să anunţi c-a murit Maxu. Nu ştim cum. Aici l-am găsit, da? E clar? întrebase el uitându-se drept în ochii lui Nini.

Fraţii Geantă nu scoteau niciun cuvânt, priveau doar spre Grigore, ţinându-şi încă mâinile pe buzunarele doldoroşite cu mere mici, de vară, şi gurile uşor întredeschise, încât lui Nini, i se părea că arată ca doi crocodili ridicaţi pe verticală.

— Hai să ieşim de-aici, poruncise Grigore, fiecare să plece acasă! Nu vorbiţi cu nimeni, nu faceţi spume! Aşteptaţi ordinul meu, că, dacă vă apucaţi să spuneţi de fantome şi de alte alea, ajungeţi la balamuc. Eu n-am fost aici. E clar?

Îl afectase moartea lui Maxu, nu putea să nege, dar şi mai

puternic îl călcase peste cutele inimii fantoma albă ridicată peste cadavrul lui.

Era sufletul lui Maxu ori îngerul morţii ori poate doar un semn trimis de… cineva, orice ar fi fost, era neobişnuit şi chiar după aceea, în nopţile chinuitoare de la şcoala de corecţie şi în alte nopţi grele, se gândise la această apariţie ca la prietenul lui cel mai bun, martor al tuturor mărturisirilor pe care le depusese în buzunarul ascuns din mintea sa şi care era singurul loc în care putea să dea drumul tuturor secretelor la care îl obligase viaţa.

Grigore îi propusese un târg, care atunci îl speriase de moarte, dar pe care după aceea ajunsese să-l aprecieze. Luase asupra lui crima, recunoscuse că l-a omorât pe Maxu şi fusese trimis într-o şcoală de corecţie. Dar viaţa nu se dovedise chiar aşa de neagră cum şi-o imagina în copilărie, pe când îl ameninţa câte cineva c-o să-l mănânce şcoala de corecţie.

Din capul locului, Grigore i-a spus c-o să-l dea pe mâna unui frate, să stea liniştit, c-o să fie bine şi om o să iasă din el. Şi se ţinuse de cuvânt. De la tribunal, aproape că-l aruncaseră într-o dubă, unde l-a cunoscut pe Titan, un bărbat care surâdea chiar şi când era obosit şi care îl impresionase pe Nini până-n măduvă.

La început a crezut că e fratele lui Grigore, apoi, după mulţi ani, aflase că era doar un alt prigonit de soartă, căruia i se spunea Titanu pentru că omorâse pe cineva în cartierul Titan, din

Bucureşti. În lumina cafenie din dubă, omul acesta îi apăruse ca un înalt demnitar, cum stătea drept, în costumul său gri, surâzând constant şi vorbindu-i ca unui egal:

— Uite, Nini, am nevoie de tine, iar cineva te-a recomandat ca pe un om de mare încredere.

Făcuse apoi o pauză, lăsându-şi ochii în jos şi, continuând să zâmbească, i-a deschis iarăşi, privindu-l cu simpatie, ca pe unul pe care îl cântărise deja. Şi-a început să-i spună:

— La şcoala asta unde te duci acum, sunt nişte probleme, iar problemele vin întotdeauna de la oameni. Rugămintea mea este să descoperi care sunt acolo capii răzmeriţelor şi pentru ce motiv îi ascultă ceilalţi. Ce zici? Ai să poţi să faci faţă?

— Cum să nu, răspunsese Nini, cu fundul gâtului inundat de salivă şi cu ochii înlăcrimaţi.

Fac tot ce pot eu şi-i aflu…

Ar mai fi vrut să spună ceva, dar nu ştia ce, creierul i se aerisise complet.

— Buuun! Atunci, dragul meu, şi eu am să te ajut pe tine şi, dacă lucrurile merg ca la carte, am să te scot cât de repede de-acolo.

Însă!

Iar tăcuse şi-l privise ca şi când i-ar fi spus nu merge chiar aşa, mai e ceva de făcut. Apoi îi explicase:

— Trebuie să renunţi la numele tău de-acum.

Îţi pare rău?

— Nu. De ce să-mi pară rău? se grăbise Nini să întrebe, iar Titanu, reluase:

— Atunci – cu atât mai bine, ia-ţi un nume nou-nouţ şi-ai să vezi ce bine va fi. Dar nu orice nume, ci unul anonim, care se uită repede, ceva care să nu atragă atenţia, pentru că, în viaţă, cu cât eşti mai şters şi mai nebăgat în seamă, cu atât o duci mai bine. Uite, ca să te ajut să iei o decizie, ia lista asta. Sunt aici numai astfel de nume.

Nini apucase foaia împăturită, pe care erau scrise cu litere tipărite vreo 15 nume, pe primele parcă le mai vede şi astăzi: Ion Dobre, Ilie Vasile.

Gheorghe Marin. Atunci nu i se păruse important.

Aproape că îşi alesese la întâmplare un nume, nici măcar nu citise toată lista, iar acel nume, străin şi insipid, îl apăsa acum, mai ales în ultimii ani, în care i se făcuse dor de adevăratul lui nume, care era Nini Jighereanu, şi chiar spera ca într-o zi să şi-l poată redobândi, ca pe un trofeu ratat la vârsta tânără.

În şcoala de corecţie a stat trei luni. Erau nişte guguştiuci de oraş, nişte fraieri care aduceau ţigări în şcoală şi pentru asta nu le ieşea nimeni din cuvânt. După aceea, Titanu l-a scos de-acolo şi l-a angajat într-o fabrică. Aici era cu ochii pe ăia cu gura mare, făcea liste, nu mare lucru. Apoi s-a înscris la seral şi a luat liceul de la capăt, cu noul lui nume, care era

Sandu Ion. La seral a-nceput să racoleze oameni.

Deja viaţa lui a luat-o spre bine. Acum Titanu îi aducea lunar şi plicul cu bani. Se simţea important şi trăia aventuros, ca-ntr-un film cu

Belmondo. Pe la liceu trecea doar când avea de ridicat informaţii, teancuri de maculatură, pe care atunci, în primii ani, o citea fără să sară vreun rând şi pe care acum o sortează din mers.

Au fost nişte ani nebuni, dar abia prin ’68, când a terminat liceul,

a intrat cu adevărat în miezul acţiunii.

Prima lui misiune a fost la Galaţi, îşi aminteşte perfect, mai ales emoţia care l-a gâtuit tot drumul. Avea un IMS, ca un şoşon kaki, şi-un şofer care fluiera încontinuu un cântec despre vecina lui curvă.

În Galaţi trebuia să-l liniştească pe unul care vorbea aiurea: venea spre seară într-un parc şi spunea c-a auzit el că Securitatea a omorât-o pe cântăreaţa cutare, care n-a mai apărut la televizor de câteva luni bune, că nu ştiu ce scriitor a fugit din ţară şi-a dat interviu la Europa

Liberă, că toate telefoanele sunt ascultate de

Securitate şi alte chestii de agitator tâmpit. Nini l-a aşteptat când venea acasă şi şi-a-nfipt o gheară-n ceafa lui, iar cu dreapta l-a bătut numai în gură. Avea un pumnar de oţel care nu era din dotare, ci i-l făcuse un strungar, un băiat cumsecade care lucra de câţiva ani pentru el. Prin urmare, i-a făcut gura chiftele şi l-a lăsat fără dinţi, iar la sfârşit i-a spus la ureche:

— Ţine-ţi, bă, gura, nu mai vorbi ca prostul, că data viitoare te-achit!

De aici încolo avusese tot felul de misiuni.

Îl mai aranjase pe câte unul, pusese la punct nenumărate reţele de informare. Într-un timp a lucrat într-o uzină. Aduna date despre cei care aveau de gând să fugă din ţară, centraliza informaţiile despre cei care urmau să fie primiţi în partid. Cam prin perioada aceea începuse s-o lase mai moale cu munca. Toată lumea voia dosare curate, şi şefii lui, şi partidul şi chiar şi şeful suprem, iar planul la primiri de noi membri se mărise mult. Aşa că unde vedea vreo notă mai duşmănoasă, în care scria, de exemplu, îl ştiu pe vecinul meu de când s-a născut şi pot să spun că face parte dintr-o familie care nu prezintă garanţii, întrucât tatăl lui nu e membru de partid, iar bunicul a fost închis în 1954 pe motive politice, ei, bine, declaraţiile de acest gen le distrugea şi punea pe altul să scrie, mai ales că avea de unde. Pentru astfel de informaţii nu erau folosiţi oamenii din reţea, ci orice cetăţean avea obligaţia să le scrie atunci când un apropiat al său urma să fie primit în partid. De altfel, şi oamenii înţeleseseră şi scriau din proprie iniţiativă lucruri decente, de cele mai multe ori este un coleg bun, îşi face treaba şi e respectuos cu vecinii şi treceau sub tăcere toate acele amănunte care l-ar fi pus în lumină proastă pe cel vizat. Mai ales că niciun agent nu se ducea să ceară note informative de la oricine, de la ăia zărghiţi,

ursuzi oricare spuneau glume politice, ci de la oamenii cinstiţi, omenoşi, bine văzuţi în societate şi mai ales care se bucurau de respectul general.

Cea mai însemnată misiune a lui Nini a fost salvarea tezaurului. Era prin 1974, la vreo lună după ce murise bunică-sa. Auzise întâmplător, de la Grigore, care se ocupase de înmormântarea bătrânei şi pe care îl mai vedea uneori, mai ales când avea misiuni prin zonă. Miliţianul i-a povestit că în spatele morii găsiseră ceva, nişte obiecte vechi, dar, când ceruse informaţii mai detaliate de la un colonel, acela îi spusese că nu era cine ştie ce, nişte bucăţi de aur şi de argint, care au fost trimise la Banca Naţională.

Nini nu s-a lăsat, voia neapărat să le vadă, sperând cumva ca lucrurile descoperite să aibă legătură cu fantoma lui Maxu ori cu acel ceva neliniştitor care se ridicase deasupra cadavrului său. Şi aflase că obiectele, considerate fără valoare, fuseseră trimise la topit, ca aur dentar.

Nu li se făcuse nicio expertiză, deşi un profesor de la Facultatea de Istorie insista că sunt artefacte preistorice. Scrisese şi un memoriu, pe care Nini, conştiincios, îl citise până la capăt şi apoi se hotărâse să recupereze acele obiecte.

Din nefericire, doar o sabie şi două capete de topoare, butucănoase ca nişte ciocane moleşite şi rostogolite prin praf, mai putuse să salveze şi să le ducă la muzeu, unde stau şi acum sub o sticlă pe care scrie cu tuş negru:

Tezaurul preistoric de la Comoşteni. Epoca Bronzului.

Sec. XVII-XV î.e.n. Gândul la acest episod al vieţii lui îi înalţă sufletul şi îl face să-i fluture ca la un erou. După aceea, pentru că se făcuse vâlvă în jurul descoperirii şi se auziseră şi nişte poveşti despre fantoma din moară, Nini profitase de atmosferă şi sugerase şefilor săi că n-ar fi rău să se înfiinţeze un institut care să studieze fenomenele neexplicate încă şi, cum era atunci o politică de susţinere a cercetării, institutul, spre chiar mirarea lui Nini, s-a şi făcut, cam la vreo lună după ce fusese Gerald Ford la Bucureşti.

Nini avea grijă de tot ce mişca acolo, discret, mereu în umbră, apărând când şi când prin

Comoşteni, atât cât lumea să-l ştie vag, ca pe un tovarăş mai puţin important, un băgător de seamă, trimis să avizeze diverse proiecte la Institutul

Fenomenelor Nestudiate, adică IFN.

Abia prin ’79, Nini şi-a dat seama că nu putea să avanseze decât dacă avea studii superioare.

Aşa că vorbise cu un superior, un ofiţer căruia îi făcuse un serviciu, şi acela i-a dus dosarul la Drept. Cinci ani de fefe trecuseră vâjâind.

Uneori, la câte un examen, se uita în ochii profesorului, care era şi el un tovarăş de-al nostru, şi îl vedea cum îi zâmbeşte, nu doar cu amabilitate, dar aproape rugător, ca şi când ar fi spus:

să nu mă uiţi, domnule ofiţer, şi să mă ai şi pe mine în vedere când voi avea nevoie. Era aşa, ori doar îşi închipuia Nini, în tot cazul examenele nu i-au pus niciunul probleme. Primea cu o săptămână înainte subiectul gata scris, iar uneori se mai uita peste el, dar de cele mai multe ori singura lui grijă era să nu ajungă la examen cu foile mototolite. Anul trecut a terminat facultatea şi imediat a fost avansat. Acum era maior şi ducea o viaţă destul de lejeră. Se simţea ca un mare înţelept care hotărăşte destinele lumii, căci el avea în grijă nu doar institutul ori satul, ci toată regiunea. Cunoştea orice cotlon şi ştia incredibil de multe lucruri despre sute ori poate mii de oameni prin viaţa cărora trecuse la un moment dat. Nini lua hotărârile importante care priveau avansările, demiterile, arestările, parametrii producţiilor din ferme, fabrici şi uzine, recensământul populaţiei şi al animalelor, materialele de construcţie, modernizările rurale şi urbane, alimentele care urmau să fie produse, medicamentele care aveau voie să circule, în sfârşit, orice ce ţinea de viaţa judeţului era hotărât şi chibzuit în biroul capitonat cu piele verde, de viţel, un birou vast, dintr-o vilă naţionalizată pe care scria mare Institutul de Protecţie a Plantelor. Doar el şi angajaţii lui ştiau că nu este un institut, ci un sediu al Securităţii.

Acolo Nini îşi petrecea zilele una după alta, aprobând documentele regionale ori citind sarcinile care veneau de sus, intervenind ori de câte ori putea, ca să uşureze viaţa oamenilor.

Primea lunar de la centru ordine explicite privind înaintările pe linie de partid ori sancţiunile şi alte sarcini şi, când vedea că scrie să fie arestaţi patru inşi, întotdeauna modifica, nu peste tot, doar cifrele din hârtiile pentru Comoşteni, unde de fiecare dată avea grijă să fie mai puţine arestări, pedepse mai mici. Iar avansările le nominaliza întotdeauna. Nu-şi făcea probleme în legătură cu cei săltaţi, în special

pentru furt din avutul Colectivului. Ştia că are Grigore grijă.

Niciodată nu trimitea la pârnaie oameni cumsecade, care îşi vedeau de treaba lor, ci ciurucuri, nenorociţi pentru care oricum era mai bine în puşcărie, unde mai învăţau şi ei câte ceva. Nini citea cu scrupulozitate orice document care pleca la Comoşteni şi se îngrijea ca nimeni dintre cei care n-o meritau să nu sufere. El era părintele, mâna ocrotitoare, în fine, amprenta unei lumi lăsate în custodia sa.

Iar în tot acest timp, în ascensiunea lui, cât îşi făcuse datoria ori rostul în lume, peste tot îl urmărise îngerul din moară, sufletul lui Maxu ori forţa eterică a morţii. Erau zile în care vedea moara crescută instantaneu peste peisaj, roşie, strălucitoare şi vie ca o faţă de cucuvea vopsită, şi simţea imediat cum i se umple buzunarul lui secret de căldura unui corp fluid, ca o fantomă albă şi mişcătoare, strecurată în suflet, iar aceste momente îl încărcau cu încredere, cu forţă şi mai ales cu o dragoste enormă faţă de oameni, de viaţă şi de munca lui, pe care şi-o făcuse întotdeauna serios şi perfecţionist.

Nini privea încă moara şi nu se gândea chiar la toate aceste lucruri care îi umpluseră viaţa, ci doar la câteva, care traversau fugitiv prin creierul lui, căci preocuparea principală era alta.

Privea spre moară prin geamul maşinii şi se gândea că este a patra zi după dezastrul de la

Cernobîl. Nu se anunţase oficial, dar precis unii oameni ascultaseră buletinele de la Europa Liberă şi probabil că erau la curent.

Pe marginea şoselei, în faţa fostei case a lui

Maxu, din care acum nu mai erau decât un zid, priponit cu proptele, şi scara înaltă, un bărbat cu faţa ca o plasă mototolită, îmbrăcat cu un hanorac maro, stătea la volanul unei Dacii albe şi privea spre moară ca şi când ar fi aşteptat pe cineva. Îl privea Lucica din răscrucea lui

Moştrane, îl examina Săndina, pe fereastra dinspre drum, îl pândeau ţiganii din corturile lor, aşezate în curtea lui Nicolescu, şi, în fine, îl văzuse şi Grigore, de pe terasa miliţiei, şi-o şi luase la fugă să-i iasă în întâmpinare.

Pe la Nicolae se întâlniră. Nini opri uşor maşina şi deschise geamul, iar în timp ce Grigore îl saluta emoţionat, eu să trăiţi, tov Sandu Ion.

Nini îi făcu semn spre portbagajul maşinii, apoi îi spuse încet:

— Bagă lădiţele ălea la Nicolae!

Vânzătorul era ieşit pe treptele clădirii mici, ca un cub învelit în hârtie coşcovită, şi aştepta sub firma scrisă cu litere albe: Cooperativa de consum, Comoşteni. De o parte şi de alta fâlfâiau steagurile: unul roşu, cu secera şi ciocanul galbene-pai, şi tricolorul. Apoi Nini îl întrebă tot în şoaptă:

— Cât mai sunt ciocolatele alea mici, cu rom?

Miliţianul răspunse grăbit, în timp ce-i făcea semn vânzătorului să treacă la descărcat:

— Un leu şapteşcinci, cât să fie!

— Foarte bine, conveni Nini, atunci spune-i să le bage la doi lei, ca să nu fie prea mult şi să se bucure lumea.

Cât Nicolae se repezi să care lădiţele de carton, care arătau ca nişte cutii de pantofi, Nini se lăsă pe bancheta maşinii, covârşit de gestul lui bun. Putea foarte bine să trimită nişte băieţi de-ai lui, din subordine, să bage marfa într-o alimentară din Bucureşti. Dar vrusese să aducă ceva aici, pentru oamenii aceştia flămânzi, care erau consătenii lui şi de care îi era teribil de milă.

— Şi spune-i să nu dea decât câte zece bucăţi de persoană, ca s-apuce fiecare!

În câteva minute, ciocolata era depusă pe marginea drumului, iar Nini plecă lin, coborând

Valea Popii în amiaza luminată a ultimei zile din aprilie. Minute mai târziu intră glonţ la Virgil

Popescu. Avea de gând să-şi petreacă acolo zilele de 1 Mai, studiind un anume dosar de la Institutul

Fenomenelor.

2. Grigore îl urmări pe vânzător până când cără totul în magazin, apoi o luă spre moară, mărunţind în minte planuri pentru zilele de sărbătoare care urmau. În faţă, învăluite în lumina de amiază a lunii aprilie, fâlfâiau steagurile roşii, din loc în loc, iar printre ele, miliţianul zări cu emoţie aripile albe ale fantomei, care îl ocrotea dintre zidurile morii şi care îi dădea încredere în viaţă. Era priponită pe cerul curat, deasupra şoselei de glaspapir, iar lui Grigore i se părea că se leagănă în ritmul dat de cântecul guguştiucilor.

De câte ori vedea pulpanele albe printre nori ori coborând de pe peretele unei încăperi, ştia că urma o victorie. Nu doar atunci, în moară, după accidentul nenorocit, cu băiatul învăţătorului, când se ridicase în văzul tuturor, ca să-l apere de pacostea căzută asupra lui, ci

după aceea, în toate situaţiile grele prin care trecuse.

După ce l-a mutat prima oară din Comoşteni, era pierdut şi disperat. Ştia de la bun început că există o rotaţie a cadrelor şi că un miliţian nu rămâne pe viaţă într-un loc. Dar, odată sosit la Comoşteni, îşi aduce aminte ca acum, într-o zi de toamnă, simţise că locul acesta are ceva care îi aparţine doar lui. În ’64, când îi venise ordinul de transfer, i se făcuse rău. Trei luni de zile a făcut naveta la Daneţi, până când într-o zi i s-a arătat spiritul fluturător al morii.

Era pe o stradă, în Craiova, aproape de autogara

Romaneşti, când printre ramurile unui gutui s-a strecurat mantaua de spumă, unduitoare şi uşoară, exact cum o văzuse cu ani în urmă, luând formă, deasupra cadavrului din moară.

Iar după cinci paşi îi ieşise în faţă Nini, îmbrăcat cu o salopetă bleumarin, nouă-nouţă. Pe-atunci nu era decât un mărunt angajat la Securitate, dar deja îşi făcuse relaţii, cu felul lui de a fi prietenos şi cinstit. Parcă-l vede, negricios, cu ochii mari şi înalţi, ca ai unui câine din desene animate, zâmbind îndatoritor şi insuflând instantaneu încredere. Nini a vorbit cu cine a vorbit şi în două săptămâni a fost din nou transferat la Comoşteni. De-asta ţine la băiatul ăsta ca la copilul lui, i s-a lipit de suflet şi de câte ori îl vede se simte intrat sub aripa încăpătoare a marelui univers.

A mai avut perioade, tot aşa, scurte, în care a fost trimis în câte un loc sau altul, dar tot aici a revenit. Şi-a ridicat o casă, a făcut copii.

Toate i-au mers bine vreo zece ani, până când a murit Fifina, săraca. A căzut secerată, fără să-şi fi văzut nepoţii, iar el nu putuse s-o ajute cu nimic. O înmormântase, începându-şi, apoi, viaţa tristă de om văduv. Aripa protectoare nu i se mai arătase până când băiatul lui cel mare a dat la Drept. Atunci a văzut-o din nou, cu o seară înainte să primească rezultatele, albă şi plăpândă, şi ştiuse că e de bine.

Privind-o ridicată pe cer, se gândi imediat la ceea ce îi ardea mai mult sufletul: Ionuţ, băiatul lui cel mic, pe care voia să-l dea la Securitate, să ajungă om şi să-şi facă şi el rostul. Avusese nevoie de un imbold, iar acesta stătea pe cer, ca o ciupercă de mătase.

Grigore aruncă o privire spre corturile costorarilor, atât cât să ştie că e cu ochii pe ei, şi-şi şterse cu arătătorul fruntea înăbuşită de efort.

În curtea Căminului Cultural erau trase două camioane de la Colectiv, încărcate cu steaguri şi pancarte. De-acolo plecau oamenii

puşi pe listă pentru defilare în zorii zilei de 1 Mai: o brigadă de la zootehnie, zece băieţandrii, îmbrăcaţi în costume de călușari, şi copiii de la şcoală, echipaţi cu şorturi negre şi maiouri albe. În plus, mai era în capul satului un autobuz pentru angajaţii de la Institutul Fenomenelor, care, puşi la patru ace, în costume şi la cravată, aveau să se lăfăie pe scaunele de muşama neagră. Grigore se gândi fugitiv la toate astea, inclusiv la numărul oamenilor şi la echipamentul festiv, doar privind camioanele cu scânduri plesnite şi decolorate.

Apoi se îndreptă alene spre casa lui moş Păun.

În faţa porţii, pe stâlpul de lumină era agăţat un steag, care se mişca, roşu, peste crengile unui măr înflorit. Lucica era în curte. Zugrăvea gardul grădinii cu var alb. Lucico, strigă scurt miliţianul şi, cum ea întorsese capul imediat, îi şi făcu semn să se mişte până la poartă. Fata veni alene, se vedea că nu are niciun chef, ţinând încă în mână bidineaua, făcută din frunze de porumb.

— Te duci la defilare cu copiii? începu Grigore oficial, ca să nu uite cumva cine e. Aşa!

continuă fără să aştepte răspunsul ei. Nu te mai duci. Am vorbit cu directorul şi pleacă

Victoriţa în locul tău. Cu tine am alte planuri.

Facem mâine o petrecere la mine acasă. Vine lume subţire – Căruţaşu, vicele, preşedintele şi un tovarăş de sus.

O fixă până când îi prinse privirea şi îi spuse aproape camaradereşte:

— Vreau să vii şi tu.

— Ce să caut eu acolo? se miră Lucica, deschizând ochii ca şi cum ar fi primit o palmă după ceafă.

Pe scăfârlia miliţianului se aprinsese o flacără ca un ochi de aragaz.

— M ăi fată, tu ştii că eu am grijă de tine.

Nea Păun e bătrân, ce poate el să mai facă? Nici nu mai iese din casă. Dacă vine iar ăla peste tine, pe cine chemi? Nu sunt eu care te apăr?

Lucica îşi aduse aminte de divorţul ei şi de violenţa lui Vali, care venise în miezul nopţii s-o taie cu toporul, înfuriat şi nebun, pentru că ea nu-l mai voia. Se măritase din dragoste, cu băiatul de care era îndrăgostită din liceu, şi ajunsese să-l deteste. Fuseseră trei ani de navetă, într-un sat de peste Jiu, anii de stagiu. Pleca dimineaţa şi se

întorcea seara, iar toată lumea era nemulţumită de ea: soacră-sa, care îi căra pumni în cap, socru-său, care o înjura că nu face nimic şi după un timp şi Vali, de îmbrăţişările căruia nu mai avea chef. Singura ei bucurie erau ochii din moară, la care aproape că nici nu mai avea timp să ajungă. Grigore o ajutase, într-adevăr. Atunci, noaptea, după ce reuşise să iasă din casă, o luase la fugă pe mijlocul drumului, simţind gheaţa toporului în spate, şi alergase până la Grigore, intrase în casa lui, urlând îngrozită, iar el ieşise, numai în chiloţi, şi strigase tare, până ce se trezise toată mahalaua:

— Potoleşte-te, măi băiatule, lasă dracu' toporu'

ăla, că intri degeaba la puşcărie!

Şi tot Grigore o ajutase după stagiu să se transfere la şcoala din Comoşteni, unde n-ar fi avut cum să ajungă, stând pe la uşile inspectoratului şcolar. Nu cunoştea pe nimeni şi n-avea nici bani de şpagă. Prin urmare, îi era datoare vândută lui Grigore. Privea fix bidineaua pe care o ţinea în mâna stângă şi încerca să-şi imagineze ce vrea exact Grigore de la ea. Nu vedea ce-ar putea să facă ea acolo, la o petrecere de ştabi.

— Şi femei? Ce femei mai vin?

Gura lui Grigore se întinse ca o marmeladă, de la un colţ la altul:

— Tu. Numai tu o să fii.

În mintea femeii se aprinse o lumină mică şi rece. Din mătăuzul de frunze uscate picurau stropi albi de var. Lucica ridică dintr-odată capul.

Acum îl privea drept în ochi pe miliţian, ca şi când i-ar fi vorbit din genunchi, rugătoare şi gata să plângă:

— Nu sunt eu bună de petreceri, zău! Te rog eu, nea Grigore, ce vrei să fac acolo? Ştii bine că sunt serioasă, nu mă ţin de prostii…

Grigore se enervă brusc şi ridică ambele palme, ca şi când ar fi vrut s-o oprească din vorbit. Apoi îi spusese ferm, ţinându-i umărul în palmă, ca pe un măr:

— Lucico, nu-mi fă mie chestii de-astea!

Te-am rugat şi eu ceva şi mă aştept să nu faci mofturi. Ce-o să ţi se-ntâmple? Nimic din ce nu ştii! Dacă te fuţi puţin, acolo, îţi prinde rău?

Nu mă fă să mă fac şi eu al dracului, că mâine te mut la Măru Roşu, prin fundul Moldovei, de exemplu, unde o să te fută toţi golanii.

Şi, cum Lucica se colorase ca steagul de pe stâlp, Grigore îşi

umezi buzele şi îi spuse mai cald, aproape în şoaptă:

— Mâine, pe la 14, te strecori pe lângă moară, prin grădina lui Costea, că nu mai e nimeni acolo, şi intri la mine-n curte, prin portiţa din fund.

3. De peste drum, de la fereastra Janei se ridicase un colţ de perdea. Îl vedea pe Grigore ţinând în palmă umărul Lucicăi şi presupunea că învăţătoarea nu vrea să meargă la defilare.

Până mâine, se gândi Jana, ar fi bine să nu mai ies din casă, că cine ştie cine mă vede şi mă pune dracu' pe listă. N-o mai ţineau curelele, era sătulă până-n gât să se urce în camion, la înghesuială cu toată pulimea, şi să meargă 40 de kilometri cu prafu-n nas. Ca să ce?! Să urle pe străzi sau pe-un stadion, unde-o fi, ceauşescupecere, până i se face bubă pe cerul gurii, ori să care steagurile şi pancartele luate pe inventar de la

Colectiv, pentru două napolitane şi-o conservă.

Dacă le primeşte şi pe-alea. Că anul trecut s-a ales doar cu o conservă de fasole, şi aia bombată, cu boabele fermentate-n ea.

Jana privi prin spaţiul îngust dintre marginea perdelei şi giurgiuvea, cu ochii ei pioşi, ca nişte bomboane de ciocolată, pe jumătate ieşite din învelişul de staniol argintiu, şi se gândi că trebuie să aducă de-afară un şir de ardei roşii, uscaţi, să-i cureţe de seminţe şi apoi să facă un aluat moale din pumnul de făină, care este ultimul, amestecat cu un rântaş de ceapă prăjită într-o lingură de untură, dacă o mai fi pe fundul borcanului ceva, apoi să umple fiecare ardei, să-i pună la fiert într-un ceaun de şase kile, cu multă apă, ca să aibă de mâncare pe două zile. Şi, cât fierbe mâncarea, să stea în grădină, aplecată peste răzorul cu ceapă, şi să privească dincolo de uliţă, peste grădina de la Moştrane, peste grădina Săndinei, în spatele morii, aşteptând şi pândind clipa în care el îşi va scoate capul pe fereastră şi se va uita spre ea.

Dar, dintre toate astea, mai întâi trebuie să aprindă focul în soba cu plită, pe care este deja pus ceaunul la fiert. Femeia mai aruncă o privire pe geam şi-l văzu pe Grigore plecând, apoi se aplecă în faţa sobei şi deschise cartea aruncată în ligheanul murdar, o carte groasă, cu foi uscate, bune de aprins focul. Nu mai are coperţi.

Începe cu o pagină pe care scrie doar titlul şi autorul, iar mai jos, cu cerneală violetă, Dragă

Joséphine, s-o citeşti pentru că e de la mine.

Relu. Rupse două pagini şi le strânse bine în mână, ca să le dea formă, apoi aprinse chibritul şi le dădu foc, iar cât le fâlfâiră la baza grămăjoarei de coceni, puşi în sobă de azi-dimineaţă, îşi făcu planuri continuu, cum să gătească, apoi cum s-o ia pe Mariana cu binişorul, când o veni de la şcoală, în cel mult o oră, până când gândurile ei ajung iar la răzorul de ceapă, de unde va ridica privirea, din timp în timp, aşteptând capul blond care va ieşi pe fereastra morii. Jana se uită spre cartea din lighean, cu ochii ei oblojiţi de pleoapele strălucitoare, şi se bucură de clipa aceasta de singurătate, în care putea să facă aproape ce voia, dorindu-şi intens ca timpul să treacă încet, cât mai încet. De mâine până luni, adică joi, vineri, sâmbătă şi duminică, e liber pe toată ţara, că s-a întâmplat ca 1 Mai să cadă joia. Pe 2 Mai e Ziua Tineretului, deci e liber. Sâmbăta se recuperează, iar duminica este liberă, fiind a patra din luna asta. Plus că e duminica Paştelui. Dar cine mai ţine socoteala exactă!? Bineînţeles, pentru toată lumea asta liberă, Paştele o să înceapă joi seara, cu ouă roşii, fripturi şi cozonac, şi-o să se termine duminică, exact când ar fi trebuit să înceapă.

Se putea spune că 1 Mai-ul ăsta venise cu

Paştele la pachet.

După nu mai ştie câte duminici lucrate, în sfârşit, patru zile libere, ca niciodată, plus ziua de azi, când nu s-a dus, pur şi simplu n-a mai vrut să răspundă, deşi l-a auzit pe Florea strigând de cu ziuă Jană-Jană, scoală, fă, că plecăm

Dar nici nu s-a mişcat. A continuat să aşeze cocenii în sobă, mângâindu-le solzişorii moi, cum rămăseseră după ce-i curăţase de boabe, şi să se uite în gura sobei, ca-ntr-o ascunzătoare caldă, până ce Florea şi toată echipa plecaseră, vreo 7 – 8 siluete, mai mult femei, cu sapele pe umăr şi traistele bălăngănindu-se în dreptul cefei, atârnate de cozile lustruite, din lemn albit. O să-i taie ziua, o s-o plătească mai puţin. Oricum nu-i dă decât cât să nu moară, dar măcar ştie că a stat în genunchi, lângă soba ei, singură şi fără gura cuiva în creştetul capului.

Nu mai poate să aducă nimic de la sere, nici măcar o ceapă, de când l-au pus pe Florea şef de echipă, un băiat bun, nimic de zis, când erau tineri sau şi pupat în câteva seri, i-a frecat şalele de zidul morii şi-a ţinut-o de după umeri la un film american. Dar acum se plimbă încruntat printre sere, iar la plecare goleşte toate traistele, bagă mâna pe sub fustele femeilor şi le pune să întoarcă buzunarele pe dos. E o scârbă, nu pentru că l-ar pune cineva, ci pentru că aşa îi place lui să fie.

Stă ca şi Fane, cu buzele făcute mosor, cu sprâncenele băgate una-ntr-alta, cu o mână la spate şi cu alta arătând mereu câte ceva, bătând ritmul muncii. Un cretin, în fine, intrat în rândul cretinilor, care trec toţi supăraţi şi dând dintr-o mână, unul după altul, de la

Ceauşescu la şeful de echipă, care acum e Florea, dar oricum nu contează cine e şi cum arată, că, de cum devine şef, e acelaşi mârlan pe faţa căruia e întipărită o viitoare catastrofă mondială.

4. Grigore se uită o dată spre casa Janei, pe care scria mare, în chenar ondulat, Gligă Costel şi Gligă Jana, 1971, şi-şi aduse aminte că n-a mai trecut de mult pe la ea. Apoi aruncă o privire în urmă şi-o văzu pe Mariana, fata Janei, venind cu bicicleta de la Bechet, de la liceu.

Miliţianul o luă în sfârşit din loc, dar nu după mult rămase descumpănit. Prin dreptul morii erau două siluete străine. Îi trebui ceva timp să-şi dea seama cine erau: fata lui Nicolescu, învăluită în părul negru, ca Muma Pădurii, şi băiatul lui Costea. Cu el ar fi vrut să schimbe o vorbă. Grăbi pasul, dar George urcă în maşină şi plecă, fără să-l fi văzut.

— Cine era, Adelo, băiatul ăla? o întreabă el, privind încă în urma maşinii, depăşind-o, fără să aştepte răspunsul, ca omul grăbit.

Nici Adela nu se obosi să răspundă. Îl detesta pe Grigore şi n-avea niciun chef să stea la taclale cu el. Totuşi, bombăni George, cine să fie şi se îndreaptă spre Moştrane, să vadă casa neterminată, care ar fi putut să fie casa părinţilor ei, iar de-acolo spre Irigaţii, să-şi vizeze foaia de deplasare, şi pe urmă să se întoarcă la Bucureşti, cu toată aglomeraţia care-o să fie de 1 Mai.

În faţa miliţiei, George opri maşina şi coborî să salute câţiva oameni, în special pe Fane, care stătea cu mâinile la spate, îmbujorat şi împachetat în haina de piele neagră, ca într-o platoşă.

— Să trăieşti, nea Fane, şi să-ţi fie de bine, c-am auzit c-ai ajuns preşedinte de ceape!

— Aşa e, domnul George! Ce mai face tăticul dumitale? Pe la noi pe-aici nu mai vine?

Pe George îl emoţionase întâlnirea cu Fane pentru că îi amintea de adolescenţa lui, mai ales de-o anume vacanţă în care încărcase baloţi în zile calde şi asediate de aburi vegetali, pe care şi le aduce aminte în iernile din New York, privind pe geamurile mari şi simţindu-şi traheea îndopată ca un cârnat. În vara aia a câştigat primii lui bani, 500 de lei, o sumă mare pe atunci, din care şi-a cumpărat

clăpari. Erau cinci hârtii albastre puse într-un plic alb, pe care scria cu creionul Pt. Costea George, de la

CAP (Fane).

— Spuneţi-ne un banc, ceva de la Bucureşti, să mai aflăm şi noi ce zice lumea, se rugă Fane, tocmai când Grigore ajungea cu pânza caschetei umedă şi cu mâna întinsă de la distanţă, vorbind cât putea de tare, ca omul care era gata să rateze:

— Să trăiţi, domnul George!

Băiatul lui Costea era omul lui valoros. Nu se ştie când e nevoie şi n-ai la cine să apelezi, iar Costea poate să deschidă toate uşile din

Comitetul Central. El era cel mai important om din tot Comoşteniul.

George, strângându-şi părul cu amândouă palmele, stătea rezemat de maşină, bucuros într-un mod neaşteptat, ca şi când ar fi dobândit bunăvoinţa celorlalţi, pe care o aşteptase toată copilăria.

— S-a făcut un experiment, începu el, au fost izolate nişte grupuri constituite din câte doi bărbaţi şi o femeie, fiecare grup aparţinând câte unei ţări.

Apoi, gesticulând ca în faţa unor cursanţi.

George explică mai pe-ndelete:

— Adică doi francezi şi-o franţuzoaică, doi englezi şi-o englezoaică…

Cei trei bărbaţi se strânseră mai aproape, pregătiţi să-l asculte ca pe profet, în timp ce un fum alb se furişa pe cerul cald, de aprilie.

— Ei, grupurile astea au fost lăsate în izolare o noapte întreagă, iar a doua zi oamenii de ştiinţă, care iniţiaseră experimentul, au trecut pe la fiecare casă pentru a afla ce se întâmplase.

Bărbaţii îl priveau cu toată atenţia, cu obrajii puţin ridicaţi şi cu buzele întredeschise, ceea ce îl făcu pe George să amâne puţin rezultatul experimentului. Apoi, privindu-i pe fiecare, cu sprâncenele ridicate, continuă:

— În casa englezilor era linişte şi pace. Femeia le-a declarat savanţilor că domnii nu i-au fost prezentaţi, aşa că n-au schimbat nicio vorbă, n-au stabilit nicio relaţie. În schimb, franţuzoaica, veselă, le-a spus că petrecuse de pomină în compania celor doi bărbaţi. În fine, ajung şi la casa românilor. Aici, femeia avea cearcăne şi arăta ca şi cum ar fi trecut prin iad. Cum aţi petrecut noaptea? au întrebat-o oamenii de ştiinţă. Cum s-o petrec, a răspuns femeia, posacă, toată noaptea

m-au regulat cu rândul, iar dimineaţă au făcut şedinţă de partid şi m-au pus să-mi fac autocritica, pe motiv că sunt curvă.

George terminase bancul, dar interlocutorii lui nu râdeau încă, mai mult, continuau să-l privească, aşteptând parcă un alt deznodământ.

Şi cum George zâmbea şi el încurcat, miliţianul adăugă în mod vădit amabil:

— Să-i fi dat şi nişte pumni după ceafă! apoi trecu la miezul problemei: spuneţi-ne şi nouă, domnul George, cum să dăm de dumneavoastră la Bucureşti, în cazul în care am avea vreo problemă…

Dar George îşi pierduse interesul, voia să urce în maşină şi să dispară cât mai repede. O

să le dea un număr la care nu răspunde nimeni şi apoi o să plece fără să se mai uite înapoi din acest loc şi din această ţară. Şi pe când scria pe o bucăţică, ruptă din bloc-notesul cu foaie galbenă şi fină, cum nu mai văzuse nimeni prin

Comoşteni, simţi fierbinţeala care îi izbea fruntea, în serile de vară petrecute pe asfaltul drumului, ori în cele în care urcase de atâtea ori poteca îngustă dintre moară şi casa lui Rafailă, dogoarea acelor seri care îi înţepau sufletul de la distanţă, aducând cu ele globul auriu, ţâşnit din inima pământului. Era o căldură venită în valuri uşoare, care îl chemau şi-l făceau să se simtă ca un pom înflorit. Ştia că este acolo şi că îl va urma până la marginea pământului, aşa că ridicase privirea şi dăduse de soarele cald şi loial, care se rostogolea ca o minge înnămolită în miere, moale şi duios, pe cerul de aprilie.

Nini privea şi el printr-o gaură minusculă din hârtia albastră care îmblănea geamul camerei sale din casa lui Virgil Popescu. Se uita de la distanţă şi-l vedea pe George gesticulând şi, după felul în care îşi mişca mâinile şi îşi înclina capul, ştia că spune un banc. Îl cunoştea pe băiatul lui Costea şi pe Costea însuşi, se şi întâlniseră o dată, fără ca acela să-şi dea seama cine este cu adevărat Sandu Ion. Părăsi apoi fereastra şi formă numărul de la Institutul Fenomenelor.

Voia să petreacă în linişte cele patru zile, neştiut de nimeni şi mai ales îl cuprinsese o lene caldă. Nu mai avea chef să urce în Dacia de serviciu, care-i aducea aminte, ori de câte ori se uita la ea, de Škoda lui cea dragă, ţinută în garaj cu lunile. I-ar fi plăcut să stea cuibărit pe canapeaua ca o felie de măr şi să intre pe frecvenţa nevesti-sii, să stea de vorbă şi să şi-o imagineze în biroul ei, privind spre Piazza Josè de

San Martin. Ceea ce nici nu era prea mult pentru un om atât de obosit.

Pe şosea trecea o femeie cu un coş în mână, pe fundul căruia se vedeau câteva ouă. Ca prin vis, Nini îşi aduse aminte că mâine era Joimariul şi probabil că femeia ducea cuiva ouăle, poate lui Popa Buţescu, să le vopsească de Paşte.

Gândul acesta îi aduse în faţa ochilor călcâiele de nea, ieşind de sub poalele albe, şi-l lovi o emoţie veche, împachetată în crengi de liliac.

Mai privi un timp spre grupul din jurul lui

Costea, apoi şoseaua care cobora, ca o limbă de pantofi, inundată de soare, iar în cele din urmă se hotărî să-l sune pe director. O să-i trimită cheia şi-o să-i dea toate detaliile. Era curierul cel mai potrivit pentru dosarul cu lacăt, în care era adunată toată povestea îngerului său din moară. Directorul institutului era un om cumsecade, căruia în copilărie îi spunea

Pionieru, dar care acum era nea Costică.

— Alo! Sunt tovarăşul Sandu Ion. Cu cine vorbesc? Cine e acolo?

Gabriel Neicuşoru se emoţionase instantaneu, încât abia putu să spună, cu fundul gâtului inundat de salivă:

— Să trăiţi, tov Sandu Ion, numai noi suntem aici, adică eu, cercetătorul Neicuşoru, portarul şi femeile de serviciu. Nu, tov director Costică

Iancu nu e, toată lumea a plecat să-şi pregătească hainele pentru defilare. Eu sunt de permanenţă, da, să trăiţi! Da, să trăiţi!

Neicuşoru sorbea cu urechea cuvintele venite prin telefonul verde, repetând ori de câte ori

Nini făcea câte o pauză un da, cu ochii măriţi la maximum, şi un să trăiţi care se auzea în holul institutului ca o tobă atinsă din greşeală.

5. La aceeaşi oră a amiezii, Iulica semnase avizul pentru sacrificarea unor animale. Era absolut ilegal ce făcuse, dar n-ar fi fost omenesc să lase lumea fără mici de 1 Mai. Până la urmă se hotărâse să declare bolnavi un porc şi-un berbec tânăr. Câteva kilograme de carne mai proastă, zgârciurile şi grăsimea urmau să fie tocate şi amestecate cu făină de soia şi cu mult usturoi, pentru micii de mâine, din pădure.

Restul, carnea mai bună, se împarte ca de obicei

— O pulpă la Căruţaşu, câteva kile la vice, o altă pulpă pentru Fane, preşedintele, alte kile miliţianului, două-trei bucăţi pentru băieţii din subordine şi ce mai rămâne – pentru ea. Avusese o dimineaţă plină,

cu tot felul de scandaluri, mai ales cu Florică Papuc, roşu tot şi c-o falcă-n cer, pentru că voia să-şi taie ţapul. Ştia bine că nu e voie, iar el cerea certificat de boală pentru animal, întrucât îi veneau copii.

— Ajută-mă, doamna Iulica, zău, ai milă de mine, e ţapul meu, eu l-am crescut de când era mic, eu am avut grijă de el! De ce să n-am eu voie să fac ce vreau cu el? Nu de-aia l-am crescut? Fire-ar ea a dracu' de lege, care nu se gândeşte la sufletul omului! Haide, mă doamnă, ajută-mă şi pe mine, mă, că-mi vin copiii, vin şi ei la ta-său al lor, nu la uşa străinului! Ce te-ar costa pe matale să-mi dai o semnătură, că doar nu e degeaba, suntem şi noi oameni…

Pe Iulica o scosese din sărite ţăranul ăsta, care i-a fost întotdeauna antipatic. De ce i-ar da aviz? Să-şi pună ea pielea în saramură pentru un dobitoc, de pe urma căruia nu are nimic de câştigat. Zice legea că n-au voie să-şi taie animalele, decât dacă ea le declară bolnave, rănite ori pe moarte? Atunci să aştepte la coadă, când o avea ea chef.

— Nu pot, mă, nea Florică, ce vrei, să intru în puşcărie pentru mata?

— Să ştii că mă duc să-i rup piciorul! o ameninţase Florică.

— N-ai decât, dar, dacă aflu c-a păţit ceva ţapul dumitale, îl şi anunţ pe Grigore şi-o să vezi pe dracu'!

Nici nu merita să mai insiste, îl lăsase acolo, în mijlocul drumului, şi plecase spre fermă. Dar pe la Moştrane a ajuns-o din urmă şarpele lipicios şi insistent, ca uleiul de rapiţă. Luna asta primiseră raţia în ulei de rapiţă. Se plânsese lumea de uleiul de soia, dar iată că se putea şi mai rău: uleiul de rapiţă. Gătit, chiar şi în cantităţi mici, se prindea de cerul gurii ca un lipici. Voiai să-nghiţi mâncarea şi ea rămânea pe cerul gurii o secundă, două, apoi se desprindea ca o bucată de tencuială, sugând pielea gurii, de sus până la maxilar. Aşa era şi fuiorul negru care îi încingea ei capul, ca un fular îmbibat în ulei de rapiţă. Îl simţea întotdeauna ieşind din moară ca pe un şarpe unduitor, fâşâind ca o nuieluşă prin frunzar. Aluneca pe marginea şoselei şi-o prindea de fiecare dată în răscrucea de la Moştrane. Mai întâi o lua cu frig, apoi îl simţea lipindu-se de fruntea ei, libidinos şi un pic tremurător, iar uneori îi simţea parcă şi bătăile inimii şi chiar mai mult, o invada un simţământ care era numai al lui, de zeflemea scârboasă, ca şi când i-ar fi spus că n-are unde să fugă din chingă şi că nu este decât o sclavă, pe care el ar putea s-o calce oricând şi s-o

mototolească.

Prima oară l-a văzut în copilărie, într-o zi în care se jucaseră în moară. Ea, George, Adela şi

Lucica. O zi de vară, ca o pară aurie. Trecuse de amiază, iar prin creasta morii se vedea cerul tremurător şi albit de nori mici. Apoi, Adela le-a spus că văzuse o fantomă, poate spiritul unui nene al ei, pe care îl chema Maxu şi care murise mai demult în moară. Iulica nu credea că există fantome, mai exact, nu avea chef să-şi bată capul cu ele şi cu orice-ar fi fost de nevăzut şi de nepipăit. Dar, dacă era, ar fi fost bine să i se arate şi gata. Nu-şi mai aduce aminte exact, decât că o stare de neliniște plutea în moară şi se vedea pe feţele prietenilor ei ca un felinar de semnalizare. Şi pe urmă a apărut un om, un conţopist care lucra pe la birouri ori la ferma de porci ori pe la Colectiv şi care i-a speriat rău că au fugit toţi patru pe uşa laterală şi nu s-au oprit până în chioşcul ori până în magazia

Adelei. Dar atunci, în fuga lor nebună, ea a simţit furişându-se în urma ei un curent, mai mult o adiere ca la trântirea uşii, o pală de vânt care i-a mângâiat şira spinării şi apoi i s-a înfipt în ceafă şi i-a intrat în miezul creierului ca o cerneală pompată din stilou pe sugativa roz. Şi-a imaginat, însă a fost ca şi când ar fi văzut cu ochii ei lichidul întunecat infestându-i scoarţa pufoasă şi nevinovată. În tot cazul, din acea zi, şarpele nevăzut a urmărit-o peste tot, în special aici, în răscruce, dar nu numai. În timpul facultăţii, la Veterinară, îi simţea alunecarea rece, prin laboratoare ori prin amfiteatre, pe unde se afla, ca şi când ar fi pândit-o mereu, din înaltul cerului, şi s-ar fi coborât asupra ei ori de câte ori ea era gata să uite de strânsoarea stăpânului invizibil.

Iulica stătea posomorâtă în faţa grajdurilor cu viţei şi se uita peste barăcile din faţă, iar mai departe, peste câmp, vedea fesul negru al lui Vali, aplecat la streaşina unei coşmelii de lemn văruit şi ştia că strecoară o sticlă de spirt medicinal printr-o felie subţire de pâine. El şi

Nicu. Îşi fac porţia de băutură pe ziua aia, dând prin pâine spirtul albastru, pe care îl pun apoi în sticle de suc, fiecare cu sticla lui, şi trag din când în când pe la colţuri, prin grajd ori pe-afară.

Treaba lor! Iulica îi înţelegea, iar uneori îi părea rău de ei că-şi strică sănătatea, trăgând din lacrima lui Lenin, dar mai rău îi părea de ea, şi cum de ajutat nu putea să-i ajute, îşi vede de-ale ei, mai ales de copilaşii ei, care acum sunt lăsaţi acasă cu bunica lor şi-o să tot stea zilele astea singuri, căci mâine, după ce vine

Costică de la defilare, o să meargă în pădure, să stea şi ei cu lumea pe-acolo, apoi, pe 1 Mai, seara, vine Miţu de la Bucureşti.

Iulica se gândea, privind peste câmpurile arate, până când, în pulberea drumului care urcă din sat, se zări maşina miliţiei.

Grigore are şi el nevoie de avizul ei, şi chiar mai mult de-atât, vrea un berbecuţ întreg de la ceape pentru masa de 1 Mai:

— E masă cu Căruţaşu, vicele, băieţii noştri.

Fane, bineînţeles, şi nişte tovarăşi de sus, îngroşă el numărul, ca s-o impresioneze pe veterinară.

Iulica îl privi bosumflată, nu spuse nici da nici nu, îl lăsă să se milogească bine, iar pe urmă îi spuse încruntată:

— Nu pot, nea Grigore, ce crezi dumneata, că eu sunt aici de capul meu? Foarte bine, dacă preşedintele vrea să aprobe tăierea, s-o aprobe!

Eu sunt legată de mâini şi de picioare, abia am putut să sacrific animalele pentru micii de mâine.

Nu merge aşa cum crezi matale.

— Adică?! se mirase lung miliţianul. Cum cred eu?

Ar fi schimbat placa, dar îi era cam frică de veterinară, că-l avea pe frate-său Miţu la

Bucureşti, cine ştie ce învârte şi ăla pe-acolo, de e ea cu gura aşa de mare. Totuşi, nici nu se gândea să renunţe.

— Să ştii că nu plec de-aci fără berbec şi nu mă fă să te bag în gura lu' Căruţaşu! Plus că suntem şi noi de-aci, oameni care ne ajutăm unul pe altul.

— Da-da! Ne ajutăm de ne merg fulgii! De-aia i-ai săltat cazanul lu' naşa.

Vasăzică asta era. În sfârşit, Grigore se luminase.

Dacă era numai atât, putea s-o dreagă.

— Păi, bine, mă, doamna Iulica, ce era să fac dacă au fost reclamaţii, pentru că şi tanti

Miţulica făcea ţuică în fiecare săptămână, fără fereală, fără nimic. Am închis şi eu un ochi cât am putut. Ce era să fac, când e ordin de sus?

Dar, dacă atât e, o rezolvăm noi, că oameni suntem.

Iulica era acum plină până-n gât de o greaţă, ca de smoală. Se simţea îndopată, iar capul îi era strâns într-un cerc. Până la urmă îl chemă pe tehnician:

— Du-te, Vali, şi scoate un berbecuţ din ocol, din ăia de-i ţinem ca rezerve.

Apoi se întoarse spre Grigore, care se uita rânjind la fularul ei roşu, fixat peste frunte şi peste tâmple, ca o coroană:

— Du-te cu Vali să ţi-l taie la măcelărie şi pe urmă treci pe la mine după hârtii.

Miliţianul nu mai întârzie, nu se mai uită spre ea, ci o-ntinse uşor, în urma lui Vali, având grijă să nu-şi murdărească cizmele lustruiteoglindă.

Iar pentru ca Vali să-şi aducă aminte unde-i e locul, îl luă în primire, zâmbind hoţeşte şi vorbind tare:

— Ce mai face, mă, Lucica? Te-ai mai împăcat cu ea?

Pentru Vali întrebarea era ca un pietroi după ceafă. Când îşi aducea aminte de fosta nevastă, îi creştea tensiunea şi se simţea aruncat la groapa de gunoi. Ea îşi bătuse joc de el, plecase fără motiv, îl făcuse de râs la toată lumea, deşi el îşi rupsese din suflet pentru ea. Cine a mai auzit ca o femeie să-şi lase bărbatul pentru o palmă? De fapt, nici n-o prea atinsese. Fuseseră câteva certuri mai aprinse şi-i scăpase câteva, dar nu ca s-o omoare în bătaie ori ceva. Aşa că îi răspunse grăbit miliţianului:

— Ce-am eu, domn Grigore, cu Lucica? N-am nicio treabă cu ea! Am viaţa mea, am treburile mele, n-am eu timp de Lucica!

Miliţianul era mulţumit de răspuns, pentru că ştia că reuşise să-l enerveze, iar acum tehnicianul nu mai era atent la berbecuţ şi la alte detalii, rumegându-şi nemulţumirea în capul lui, o oră de-aici încolo. Îşi alese animalul şi aproape că îl rugă pe Vali:

— Du-te tu la măcelărie, uite, ia-l şi pe Nicu, şi vezi ce faci cu el, să-l tranşeze frumos, că e pentru o masă festivă, şi pe urmă îl aduci la doamna Iulica, să-ţi facă hârtiile, iar când e gata, mă chemi şi pe mine din maşină. Uite, am tras-o acolo, lângă baraca aia!

6. Mariana îşi lăsă bicicleta în spatele casei şi, cum intră, o şi luă pe maică-sa în primire:

— Ia uite, n-ai nimic de mâncare? Ai stat toată ziua aici în casă şi n-ai făcut nimic! Bine c-ai aprins focul, să pun şi eu nişte apă la-ncălzit, ba chiar la fiert, că cică nu mai putem să bem apă nefiartă. Cum cine mi-a spus? Domnu'

Paul ne-a spus astăzi la oră! Cică a explodat nu ştiu ce la ruşi, un reactor nuclear, şi-o să ne ia dracu' pe toţi! Cică s-ar fi anunţat la radio

ori la televizor sau unde s-o fi anunţat, să nu bem apă nefiartă şi că, în general, e mai bine să bem vin roşu şi să nu mâncăm legume crescute în pământ, cum ar fi ridichi ori ceapă. Şi nici lapte. Ca şi când s-ar găsi pe undeva lapte!

Ce să zic! Cred că e aşa, mai mult o şopârlă ca să nu se repeadă lumea să cumpere de 1 Mai toată mâncarea de prin alimentare.

Jana o privea pe fiică-sa, care vorbea continuu, şi din când în când îşi muta dintr-o parte într-alta ochii ca nişte alune montate în cochilii de argint. Se simţea vinovată că nu făcuse încă mâncarea, dar nu într-atât încât să-i pară rău după dimineaţa petrecută în pat şi lângă soba cu plită, care acum duduia încet, pusă parcă în mişcare de cei câţiva coceni aprinşi.

— Păi, credeam că vii pe la două…

— Păi, sigur! Am chiulit cum am putut şi nici mâine nu mă duc la defilare, că i-am spus lu' diriga că merg aici, cu lumea din Comoşteni, că am loc rezervat în camion.

— O să te prindă, măi, mamă, nu mai minţi în halul ăsta!

— Ce spui, bre! Lasă că ştiu eu mai bine ce fac! Şi lor le pare bine când minţi!

Mariana avea planuri mari pentru zilele libere, în primul rând, să se spele şi să scape de uniforma bleumarin, ca un ciorap tras peste corp, şi să-şi pună fusta-pantalon, din doc alb, cumpărată de la Bechet. Deocamdată se repezi să aducă două găleţi cu apă de la Moştrane. Apoi, povestindu-i în continuare maică-sii despre ce făcuse pe la şcoală, turnă o găleată în căldarea atât de afumată, încât părea tapetată pe dinafară cu o scoarţă neagră şi-o ridică pe plită, cu amândouă mâinile.

— Ce dracu' mai punem noi pe foc ca să încălzesc şi eu apa asta?

— Nu ştiu, mamă, o fixă Jana, cu ochii deschişi peste marginile cochiliei, du-te şi tu şi rupe nişte crengi din gardul din fund.

— Păi, sigur, să mă prindă femeia aia şi să facă iar scandal! Cred că e în stare să-l cheme pe Grigore.

— Păi, atunci n-am nicio idee! mai curăţă doi-trei porumbi ori taie o creangă din dud.

Cel mai simplu era să rupă dudul, dar erau crengi crude, de primăvară, şi n-ar fi ars cine ştie cât. Se învârti un timp prin curte apoi puse ochii pe butoiul cel mic, în care oricum nu mai păstraseră de multă vreme ceva, pentru că era butoiul de brânză.

— Când mai cumpărăm noi atâta brânză ca s-o ţinem în butoi! Hai, măi, mamă, că e lemn mişto şi avem şi pe mâine din el.

Apa din căldare se încălzise bine, când Jana, în sfârşit, puse oala cu ardei pe plită. Acum fiică-sa propti albia pe două scaune mici, în faţa sobei, uşor înclinată, şi turnă câteva căni mari de apă caldă, potrivind-o cu una rece, din găleata rămasă încă lângă cenuşar. Mai întâi îşi spălă părul, săpunindu-l bine, cu o bucată de săpun, din care mai ieşeau, pe ici, pe colo, frunzele de pelin şi bucăţile de plastic din punga în care fusese cumpărată soda caustică. Jana făcuse săpunul, acum doi ani, şi încă mai aveau trei bucăţi neîncepute. În albie se strânseseră clăbuci mărunţei şi cenuşii, atât cât să dezlege apa şi s-o facă bună de spălat. Apoi, fata potrivi limpezeala în cana roşie de tablă şi-o completă cu o lingură de oţet. Pe urmă o lăsă fără grabă peste părul castaniu, strâns ca o legătură de ceapă tânără. În apa maronie se putea spăla pe corp, încet, mai întâi pe gât, apoi pe braţe, pe sâni şi pe la subraţ. Iar de aici încolo, Jana o ajută să coboare albia pe pământul bătătorit al camerei, peste care stătea lipit un preş cu dungi multicolore. Mariana se aşează în albie, ca într-un coşciug, iar maică-sa o spălă pe spinare, frecând-o de sus în jos, cu chiloţii îmbibaţi de săpun, până când spinarea fetei se făcu roşie. Partea cea mai grea trecuse.

De aici încolo îi rămâneau patru zile de distracţie, patru zile cu Nicu Buţescu, băiatul popii, care fusese şi el la liceu la Bechet, până anul trecut, când îşi dăduse bacalaureatul. Acum era un fel de băgător de seamă pe la Zootehnie, stătea şi el cu Vali şi se uita ce face ăla, mai lega câte un picior de vită, mai amesteca medicamentele în mâncare. Nu muncea cine ştie ce.

Avusese noroc că-l băgase popa acolo. Visul

Marianei era să încerce şi ea să intre pontatoare, ceva pe la Colectiv, dar, dacă nu s-o putea, o să dea la facultate, să facă Agronomia şi-o mai vedea după.

7. Neicuşoru îl lăsă pe portar în locul său şi coborî treptele institutului, încă emoţionat, nu atât de întâlnirea cu Sandu Ion, cât de ideea că ar putea să rateze această ocazie nemaiîntâlnită.

Toate nefericirile lui se învârteau în jurul faptul că nu putea să intre în partid. În institut erau 20 de angajaţi, cu serviciul de contabilitate şi secretariat cu tot, plus trei femei de serviciu şi-un portar. Şi, din toată lumea asta, numai el nu era membru de partid, plus două dintre femeile de serviciu. De câte ori avea loc câte-o

şedinţă, secretarul de partid le cerea oamenilor să voteze dacă sunt de acord ca la şedinţa aceea să participe şi ei, nemembrii, care oricum erau obligaţi să ia parte la toate şedinţele.

Multe lucruri s-ar fi schimbat pentru el dacă era primit în partid. În primul rând s-ar fi putut înscrie la doctorat. Şi poate, cu timpul, ar fi putut să ceară un transfer. La cei 38 de ani ai lui avea ceva vechime, încât să mai primească şi înlesniri. Iar un transfer mai aproape de casă ar fi fost o astfel de recompensă aşteptată.

Bărbatul mergea îngândurat, cu haina gri încheiată la amândoi nasturii şi cu nodul cravatei cam larg şi lăsat, ca sub un vrej, între piepţii roz ai cămăşii, care era descheiată la primul nasture şi, în mod evident, necălcată.

Prin dreptul Sfatului era aşa de încruntat şi preocupat, încât figura lui de om gata să dea în clocot îi atrase atenţia lui Căruţaşu. Acesta primise mapa cu „situaţiile" curente, dar totodată şi instrucţiuni pentru populaţie. Explozia de la Cernobîl impunea nişte măsuri care îi stricau toate planurile. De pildă, ca oamenii să stea în casă cu ferestrele închise. Dar mâine, pe lângă cei trimişi la defilare, care oricum nu contau, mai era şi petrecerea din Pădurea Zăvalului, aşteptată de toată suflarea ca cea mai mare sărbătoare, unde se puteau cumpăra mici şi bere. Aşa că, văzând figura înnegurată a lui

Neicuşoru, se gândi imediat că treaba cu explozia e mai gravă decât înţelesese el.

Neicuşoru însă habar n-avea de Cernobîl. El repeta în gând ce avea să-i spună lui Sandu Ion şi ajunsese până la numai dumneavoastră mă puteţi ajuta în lumea asta, când se opri în poartă, la Virgil Popescu. Nu intrase niciodată în casa aceasta, nici nu ştia de ce îi zice a lui Virgil

Popescu, pentru că era de fapt o casă de protocol pentru musafirii oficiali, unde Sandu Ion trăgea întotdeauna. Păşi impresionat pe uşa mare, de stejar, şi rămase cu ochii pironiţi în tavanul înalt, până când auzi vocea cunoscută a inspectorului chemându-l la etaj. Scara spiralată era străjuită de o balustradă de fier forjat, în formă de flori şi frunze palmate, iar în capătul ei îl aştepta Sandu Ion în persoană, înfăşurat într-un halat bleumarin. Aproape că uitase să salute şi, cum bărbatul întinsese mâna după dosarul cu lacăt pe care i-l adusese, Neicuşoru intră în panică. Dacă n-o să accepte să stea de vorbă cu el?

— Vă rog, domnul inspector, începu el cu o voce de care îi era

jenă, piţigăiată şi gata să se spargă, aş avea şi eu o rugăminte, dacă aţi putea să-mi acordaţi… să mă ascultaţi cinci minute…

Nini n-avea nicio poftă de discuţii şi rugăminţi.

Tocmai de aceea sunase după dosar, ca să nu mai piardă vremea cu diverse convenienţe.

Însă omul părea destul de neajutorat şi bun, adică folosibil, în cel mai clar sens.

— Dacă promiţi să fii scurt! îşi intră el în rolul de inspector, privindu-l pe Neicuşoru de sus în jos, holbându-şi artistic ochii, ale căror irisuri păreau că plutesc pe petale de nufăr alb.

Nu-l invită în cameră, pentru că deja avea lucruri scoase, în primul rând aparatul de transmisie, căci voia să stea de vorbă cu nevastă-sa.

Aşa că îl ascultă în uşă, prăpădindu-se de râs pe măsură ce Neicuşoru îi istorisea toată nefericire lui de nemembru. I se părea din ce în ce mai bun. Chiar săptămâna trecută îi ceruseră la Academia Română un băiat de-al nostru pe care să-l trimită la bursă, în Germania Federală.

Neicuşoru părea să se încadreze. Dar era chiar bun. Mai ales că nu era membru de partid. În ultimii ani, nemembrii se dovediseră foarte eficienţi.

Oamenii îi priveau cu înţelegere, fără respect, este adevărat, dar şi fără teamă. Cele mai bune rapoarte le avea de la nemembri. Aşa că, nevrând s-o mai lungească, îl întrerupse tocmai când Neicuşoru povestea cum ar vrea el să facă un doctorat despre limitele omeneşti în capitalism.

— Vino la mine mâine după-masă, pe la două. Sunt invitat la o petrecere, la şeful de post, unde cred că vine şi şeful tău. Şi vedem mâine cum o rezolvăm.

Neicuşoru coborî în fugă scările şi ajunse în mijlocul străzii cu fruntea năclăită, ca şi când s-ar fi tăvălit pe ea o turmă de porci. Genunchii îi trepidau încet. Vasăzică, mâine se dă o bătălie, îşi spuse descheindu-şi haina la amândoi nasturii.

Trebuia să-şi organizeze bine timpul. Îşi terminase serviciul la poartă, unde deja îi venise schimbul. Acum îi rămânea aproape jumătate de zi să se gândească. Mâine-dimineaţă pleca la defilare şi se întorcea tocmai bine, în jurul prânzului. Şi pe urmă totul depindea numai de el.

Probabil că ar mai fi stat privind pierdut linia albă din mijlocul drumului, dacă n-ar fi trecut

Lucica pe lângă el. Fusese profesorul ei acum

14 ani. Era imediat după terminarea facultăţii, iar elevii din acel an îi aduceau aminte de emoţia lui de-atunci. Lucica era acum învăţătoare, probabil că avea cu 10 ani mai puţin decât el şi i se părea deosebit de frumoasă, cum se mişca lent, cu bustul strâns în rochia ca un tapet oriental, lucrat în contraste puternice, de flori roşii, albe şi galbene pe fond negru. Merseră o bucată de drum împreună. Ea se ducea la şcoală să vadă dacă mai e pe lista de defilare, c-ar fi auzit că a fost înlocuită. Neicuşoru îşi dorea deja să nu fie adevărat, deşi erau puţine şanse să se întâlnească mâine pe-acolo. Ea era gravă, nici nu-l privea, se uita drept în faţă, aşa încât o vedea din profil – dreaptă, subţire, cu părul strâns într-un coc negru, pe ceafă, şi bătând asfaltul cu tocurile ca nişte stilouri de sticlă. Era atât de emoţionat, încât uitase ce are de făcut.

De fapt, uitase chiar şi de Lucica, fiind dintr-odată cuprins de dorinţa lui cea mai secretă, care venea gâlgâind din capul pieptului până în zidurile frunţii.

De îndată ce învăţătoarea intră pe poarta şcolii, Neicuşoru făcu cale întoarsă şi aproape că alergă pe marginea şoselei, lăsându-l din nou în mirare pe Căruţaşu, care tocmai convocase biroul de urgenţă. Se uita pe fereastra Sfatului

Popular uluit să-l vadă din nou pe Neicuşoru.

Îl cunoştea vag, ştia că lucrează pe la institut şi era cu totul nedumerit, pentru că la ora asta ar fi trebuit să fie încă la serviciu. Ce se întâmpla acolo? Cine îl lăsase pe el să cutreiere în miezul zilei, ca şi cum ar fi în misiune? Poate îi dăduse

Costică Iancu ceva de făcut. Gândul acesta liniştitor îl întoarse la mapa cu sarcini.

Neicuşoru mergea în paşi de marş, trăgându-şi nodul cravatei din când în când. Nu se uita la case şi nici la oamenii întâlniţi, mergea drept înainte, ca hipnotizat, trăind între zidurile fiinţei lui marea întâlnire săptămânală, care îl punea pe roate şi-l făcea să alunece din nou prin lume. Când ajunse în dreptul morii, se opri, ca şi când ar fi pus frână. Ştia că Rafailă îl priveşte cu ochişorii lui licăritori, dar nu-i păsa, mai precis, Rafailă era cineva care nu conta deloc, nici pentru el şi nici pentru nimeni din Comoşteni.

Dar în partea cealaltă mai era cineva care se uita la el, pe o fereastră, printr-o gaură anume făcută, prin toate crăpăturile casei ei: Săndina, o cotoroanţă ca un măr pădureţ. Neicuşoru îşi netezi de două-trei ori cămaşa peste burta bombată şi o luă spre intrarea laterală.

În moară era linişte, iar prin acoperişul spart intra în valuri boarea încălzită a unui aprilie stors. Neicuşoru îşi revenise. În hala pardosită cu petice de ciment, ierburi şi geamuri sparte, printre care creşteau oţetari tineri, bărbatul se simţea ca într-o biserică. Stătea drept şi aştepta cu mâinile pe lângă corp să se-arate silueta mult aşteptată, a cărei inimă şi viaţă le auzise tocmai de la şcoală. Ştia că l-a chemat şi că se va lăsa asupra lui ca o frunză parfumată, plutind prin acoperişul zdrobit.

Îi văzu imediat obrazul palid, ca al mărului de vară, şi simţi cum se scutură lanţurile uleioase din corpul lui, za cu za, ridicate şi lăsate să cadă periodic, ca şi când cineva s-ar fi jucat cu o perdea zornăitoare. Silueta subţire a bărbatului fragil, ca un melc ieşit la plimbare, aluneca, schimbându-şi din când în când poziţia, mai întâi cu fruntea înainte, apoi rotindu-se pe burtă şi, în cele din urmă, ca o statuie coborâtă de pe soclu, ţinându-şi picioarele unite şi mâinile încrucişate pe piept. Era un bărbat delicat, un elf, cu ochi înduioşaţi şi aproape transparenţi, ca aripile bleu-verzui ale libelulelor, iar prin costumul lui subţire, de balerin al văzduhului, se umflau toate amănuntele anatomice al unui bărbat frumos. Acum stătea în faţa lui, iar genunchii lui Neicuşoru băteau ritmic stofa pantalonilor gri. Se priviră un timp, apoi gura elfului se încleştă peste gura lui, făcându-l să-şi părăsească propria carne, gândurile de mărire, planurile, poftele şi viaţa însăşi, căzut în cada mocirloasă şi tremurând de teamă că gura, fierbinte şi izvorătoare, ar putea să dispară şi să-l arunce din nou printre gunoaiele lumii. Nici măcar nu putea să-l îmbrăţişeze. Stătea ca şi alte dăţi, pus la zid, cu faţa zălogită sub chipul ca un buchet de flori, sugând saliva caldă a unei fiinţe, pentru care şi-ar fi dat şi viaţa.

8. Căruţaşu zăcea la birou, luminat dintr-o parte de fereastra înaltă, şi-i punea la curent pe vice şi pe secretar cu ultimele directive primite de sus, de la judeţ:

— O să iei dumneata, Voicule, cinci-şase oameni şi-o să le spui exact aşa: că a avut loc o explozie la ruşi, că norul ar putea să ajungă până la noi şi, dacă vor să nu facă un cancer, o boală urâtă, ceva, ar fi

bine să stea în casă, cu ferestrele închise, să evite să mănânce legume şi lactate şi să-şi fiarbă bine apa ori să bea vin roşu. Asta ar fi. Apoi oamenii ăştia cinci să treacă din casă în casă, fiecare într-o parte a satului, şi să anunţe ce le-ai spus tu. E clar?

Vicepreşedintele îl privea dând din cap în semn de aprobare, notându-şi câte ceva din ce avea să le spună celor cinci oameni. Era un bărbat tânăr, cu nasul retezat ca şi cum l-ar fi luat cineva de ceafă şi l-ar fi dat cu faţa pe o freză.

— Da, tov preşedinte, chiar acum trimit după ei.

Pentru Căruţaşu promisiunea vicelui era ca şi cum s-ar fi rezolvat treaba. De aceea şi trecuse la secretarul cu organizatoricele, şi el un bărbat tânăr şi foarte energic.

— Uite care e treaba, măi Viorele, avem ordin să se facă promovări pe următoarele trei luni, în toate instituţiile, la ceape, la şcoală, la institut, după cum urmează: Să fie promovat 5%

din colectiv, între care 70% să fie femei cu studii medii şi superioare, cu vârste cuprinse între 35

şi 55 de ani. De asemenea, să se dea sancţiuni pentru 1% din personal, între care să primeze persoanele cu vârste cuprinse între 45 şi 65 de ani. Asta, vasăzică, de mâine începând şi până la sfârşitul lui iulie. Laşi să treacă 1 Mai, iar de luni o iei din unitate în unitate şi prelucrezi materialul la directori, secretari de partid şi lui

Fane. Acuma nu mai am nicio treabă cu tine.

Când vine Grigore, să-l trimiţi încoace.

Nici nu se ridicase Viorel de pe scaun, că în uşa cabinetului apăru capul chel al miliţianului.

Cu el Căruţaşu avea mai multă treabă. Stătea aşezat în scaunul solid din lemn lustruit, capitonat cu piele neagră, fixată cu ţinte metalice mari, ca nişte capete de gloanţe.

— Ce e, tov Căruţaşu, înaintă miliţianul, cu şapca în mână, zâmbind cu ochii apoşi, ne-au venit cumva sarcinile?

Căruţaşu îi spuse şi lui despre Cernobîl, mai pe scurt, că se cam plictisise de subiect, pe acelaşi ton de om care povesteşte despre o primejdie care nu are nicio legătură cu el. Grigore pricepuse de la primele cuvinte că nu era ceva serios, dar întrebă, mai multă de formă:

— Şi chiar a fost explozie ori…?

— Dumneata ce crezi?! N-am mai sunat la centru, ca să nu deranjez acum, cu 1 Mai, dar după cum ştim amândoi, ăstea sunt

anunţuri de propagandă, să se mai potolească lumea de sărbători, acum, că altfel era omor pe trenuri şi autobuze. Ce, nu opreau ei defilarea dacă era ceva?

Acesta era, într-adevăr, un argument. Miliţianul îşi luă mapa, care îi venea o dată pe lună, şi-şi aruncă ochii peste tabel. Nu era nimic nou:

avea de făcut patru arestări luna asta, anume doi cetăţeni prinşi că fură din avutul obştesc, cu vârste cuprinse între 50 şi 70 de ani, unul prins că şi-a sacrificat animalul şi o femeie acuzată de avort, de preferat cu studii medii sau superioare.

Voia să plece, când Căruţaşu i-l arătă pe Neicuşoru, asudat şi cu faţa ca un bujor.

— Spune-mi, mă, Grigore, ce e cu ăsta pe care l-am văzut trecând când încoace, când încolo, unde dracu' s-o duce şi cum de-i lasă de la institut să plece aşa, de capul lor?!

Grigore se uită şi el pe geam spre Neicuşoru, care arăta destul de fiert, şi spuse repede, în mod evident gândindu-se la altceva:

— Nu e nimic! Pleacă mâine la defilare şi au de dus zece tablouri cu Tovarăşa, iar ei n-au decât vreo opt. Poate de-aia aleargă ăsta…

9. Neicuşoru era fericit, habar n-avea câte tablouri au de dus a doua zi. El ducea o pancartă pe care scria Cercetare-dezvoltare. Ceauşescu – PCR, cu litere galbene cusute pe mătase roşie, de care uitase cu desăvârşire acum, când se întorcea, plutind, de la întâlnirea din moară, unde se simţise împlinit şi ridicat deasupra mărunţişurilor zilnice. Prima dată când l-a cutremurat chemarea morii era încă profesor. Plecase cu clasa la încărcat baloţi, să facă munca patriotică de vară, şi, pe la Nicolae, începuse să audă vuietul care îi răscoleşte şi acum creierul, un sunet, un vâjâit, şi pe urmă un tirbuşon de ceară, topindu-se din creştetul capului până la noadă. Plecase ca hipnotizat în direcţia pe care i-o indica acel sunet, iar când ajunsese în dreptul morii, le-a spus elevilor staţi aici cuminţi, că parcă e ceva acolo în ruina asta, să nu se mişte nimeni până nu mă întorc eu. Neicuşoru îşi amintea fiecare clipă a acelei întâlniri, când prinţul morii îl muşcase de gură, şi era în stare să se bucure până la orgasm, doar amintindu-şi apropierea aceea dintâi, iar acum, înaintând cu prudenţă pe lângă garduri, era pe punctul de a rememora totul, dacă nu s-ar fi întâlnit din nou cu Lucica.

Ea venea, tot aşa, ca şi când ar fi fiert-o cineva în cazanul de rufe,

înfăşurată în rochia multicoloră, simţindu-se obligată să-i raporteze lui Neicuşoru ce se întâmplase la şcoală. Îi explică moale că s-a ajuns la un compromis şi, când rostise „compromis”, pronunţase capul cuvântului ca şi când s-ar fi pregătit să sugă o acadea. Bărbatul o privi, întinzându-şi din când în când cămaşa roz, de la piept spre burtă, fără să fie prea atent.

Lucica îşi simţea corpul făcut din sertare, doldoroşite cu mizerii, gunoaie menajere, excremente, haine mucegăite ori intrate în putrefacţie şi ar fi vrut din tot sufletul să se lase într-o baie parfumată, care s-o cureţe de toată flegma care dospea înăuntrul ei. Fusese la şcoală, unde, într-adevăr, toată lumea ştia că a primit alte însărcinări şi că nu mai participă la defilare, dar, dacă ea vrea să meargă mâine, n-are decât.

De pe listă a fost scoasă.

— Cine m-a scos de pe listă? întrebase

Lucica, disperată la gândul că a doua zi ar fi fost nevoită să meargă la petrecerea miliţianului, iar directorul îi răspunsese nedumerit de întrebare:

— Cum cine? Ai fost scoasă şi gata!

— Da, dar vreau să ştiu cine a făcut propunerea şi cine a aprobat!

Parcă mai conta! Pentru director întrebarea era de-a dreptul inutilă şi neruşinată.

— Aşa s-a hotărât: să fii scoasă de pe listă şi înlocuită.

— Da, şi am întrebat cine a hotărât?

— M ăi, fată, ce-ai, măi, fată? se enervase directorul. Nu eşti în treaba ta? Nu ţi-am spus destul de clar: aşa s-a hotărât!

Prin urmare, Lucica era gata să se topească şi, dacă Neicuşoru ar fi încurajat-o măcar un pic, ar fi izbucnit în plâns. Bărbatul însă o asculta cu mintea în altă parte, privind din când în când pe deasupra capului ei, în curtea unui ţăran care se chinuia să urnească un ied, iar animalul se opintea în picioarele din faţă să opună rezistenţă. În cele din urmă, iedul se mişcase pe neaşteptate, iar omul căzu pe spate.

Acum stătea acolo, nemişcat, iar animalul se repezi să jupoaie scoarţa lucioasă a unui zarzăr înfrunzit.

Neicuşoru se despărţi de Lucica fără să observe cât de disperată era. Se gândi o secundă să meargă până la gardul omului căzut în curte, dar se răzgândi. Poate era mort şi pe urmă intra în alte chestii, trebuia

să dea declaraţii, să meargă pe la miliţie ori cine ştie. Aşa că o luă direct spre casă.

Locuia în blocul de lângă institut, o clădire cu un etaj, de patru apartamente, în care stăteau aproape toţi angajaţii institutului. Apartamentele erau comune, toate cu câte trei camere.

Unii locuiau singuri în cameră, iar alţii, dintre care făcea parte şi el, stăteau câte doi. Neicuşoru urcă scările până la etaj, apoi deschise repede yala de la intrare şi pătrunse în apartament, privind în pământ, fără să bage de seamă dacă e cineva în bucătărie. De altfel, el nici nu apucase spaţiu pentru masă acolo, aşa că rareori vizita bucătăria. Mânca pe la serviciu câte o conservă de fasole, biscuiţi, dacă reuşea să găsească, iar seara mergea cu sufertaşul să-şi ia mâncare gătită de la o femeie căreia îi plătea ca la o cantină de lux.

— De ce nu mâncaţi aici, la noi, domn profesor?

Îl întreba femeia. V-ar fi şi dumneavoastră mai uşor, plus că trebuie să spălaţi în fiecare zi sufertaşul ăla…

Dar lui Neicuşoru îi plăcea să-şi soarbă ciorba în cameră, în urechea colegului enervant, pe care de fapt ar fi vrut să-l împuşte, ca în filmele americane. Acesta era arhivistul, un băiat care terminase de vreo câţiva ani liceul şi pe care Pionieru îl angajase pe un post inventat, pe motiv că era şi el un băiat amărât acolo! De fapt era un nepot adus de prin Argeş, fiindcă nu-şi găsise pe nicăieri de lucru. Ţărănoiul ăsta, pe care îl chema Dănuţ, venise într-o seară cu un televizor, poate i-l dăduse unchiu-său, un televizor destul de nou, alb-negru, şi-i spusese aşa:

— Domnul Neicuşoru, dacă vreţi să vă uitaţi la televizorul meu, să-mi daţi 10 lei pe seară.

— N-am de gând să mă uit, îi răspunsese acesta.

— Atâta timp cât e dat drumul, se consideră că vă uitaţi.

— Atâta timp cât sunt în cameră, nu se lăsase nici Neicuşoru, se consideră că nu-ţi permit să-i dai drumul.

În cele din urmă cedaseră amândoi. Dănuţ nu mai ceruse bani, iar Neicuşoru nu mai insistase să-l închidă, ci doar să-l dea mai încet.

Aşa că seara stătea pe recamierul lui şi limpăia ciorba, în timp ce Dănuţ privea Telejurnalul.

Când trecea la felul doi, începeau emisiunile despre vizitele lui Ceauşescu, se mai dădeau ceva ştiri din sport, iar la zece se închidea emisiunea.

Abia după aceea începeau filmele pe bulgari. În Comoşteni se prindeau două posturi de televiziune bulgăreşti, care erau alinarea televizomanilor, de altfel, puţini la număr. Dănuţ continua să se uite, cu sonorul dat încet, iar

Neicuşoru citea o pagină, două din Platon, dar mai mult se gândea la prinţul lui şi răsfoia cartea, doar ca să-l ţină la respect pe ţărănoi.

Acum intrase cu viteză în cameră. Dănuţ stătea lungit pe canapeaua lui, cu privirea în tavan şi c-o mână în pantalonii de trening bleumarin.

Lângă el se vedeau câteva ciocolate cu rom. Neicuşoru mormăi un salut şi se îndreptă glonţ spre dulapul de haine, închis cu două lacăte, pe care începu să le deschidă cu cheile, ţinute până atunci în buzunarul pantalonilor, pe un cerc de fier. Avea acolo cheia de la sertarul biroului, unde îşi ţinea lucrările şi notele, nişte meditaţii la câteva dialoguri ale lui Platon, pe care visa să le vadă publicate cândva, apoi mai avea cheia de la intrare şi cele două chei de la dulap. Reuşi să desfacă lacătele şi să le răsucească într-o parte, apoi crăpă uşa cu prudenţă, în aşa fel încât Dănuţ să nu vadă interiorul dulapului, strecurându-şi o mână până sub un teanc de prosoape, de unde scoase tot aşa, discret, un săpun mic, împachetat în hârtie înflorată, pe care scria cu litere negre Buchet, iar dedesubt, mai mărunt: 2, 50 lei. Ştia că mâine nu mai era timp să se spele, aşa că operaţia devenise o prioritate. Strecură săpunul în buzunarul pantalonilor şi merse în bucătărie. Acolo stăteau aliniate cinci reşouri, pentru cei cinci locatari ai apartamentului. Pe fiecare era scris numele proprietarului, ca să nu se încurce. Pe al lui scria cu vopsea roşie G.N. Îl puse în priză şi răsuflă uşurat când văzu că începe să se înroşească rezistenţa. Nu era oprit curentul, îl lăsaseră acum, de 1 Mai. Ar fi putut să le spună şi celorlalţi, dar precis se umplea bucătăria şi nici n-ar mai fi putut să se mişte pe-acolo. Avea o oală roşie de 10 kilograme, ţinută pe balcon, într-o cutie de carton, pe care avea grijă s-o sigileze de fiecare dată când o punea acolo. Luă oala şi-o umplu cu apă de la robinet. Apoi o aşeză pe reşou. O s-o lase o oră, să se-ncingă bine, apoi o s-o-ndoiască şi-o să-şi facă o baie ca de Paşte.

În camera de doi pe doi, unde era şi closetul, se afla o cadă de tablă, smălţuită, dar atât de murdară, încât îţi venea să scuipi în ea. Neicuşoru îşi cumpărase un lighean de plastic albastru, pe care îl spălă

puţin şi îl aşează în cadă, să se vadă că e ocupată. Apoi îşi făcu de lucru, cu gândul că are de aşteptat, însă după jumătate de oră se auzi o voce chiar în dreptul uşii:

— Domnul Neicuşoru, vi s-a fiert apa, veniţi s-o luaţi, că v-am scos reşoul din priză!

Se repezi pe uşă, enervat, încercând să explice pentru ce-i trebuie apa, dar colegul lui de apartament şi de birou, care mai era şi cercetător principal 2, i-o tăie, pe tonul celui care nu va renunţa uşor, amintindu-i că electricitatea se plăteşte la comun, iar consumul e prea mare pentru buzunarele lor.

Nici cu intratul în baie n-avu noroc. Cineva se dusese să-şi facă nevoile, aşa că atunci când îşi începu mult aşteptata baie, apa nu mai era chiar de îndoit. O puse în lighean, mai adăugă puţină apă rece şi apoi umplu o cană şi-şi turnă încet, până când i se umezi tot corpul, în afară de fruntea cleioasă, pe care n-o spăla decât accidental.

Apoi despachetă cu grijă săpunul din hârtie şi începu să clăbucească o perie fixată pe o coadă lungă. De aici începu fericirea lui

Neicuşoru, care se săpunea încet şi se gândea la prinţul lui, uitând că timpul trece şi apa din lighean începe să se răcească. Într-un târziu îşi săpuni şi părul, apoi se limpezi peste tot, turnând pe el câte o cană de apă. Spre sfârşit, cineva începu să bată în uşă:

— Ieşiţi, domnul Neicuşoru, de-acolo, că staţi de-o oră! Ne distrugem vezica urinară din cauza dumneavoastră, ce dracu'!

Pe fereastra mică a băii se vedea şoseaua, iar pe mijlocul ei mergea cu paşi repezi nevasta directorului, Iulica. Pentru Neicuşoru, Pionieru era un moş analfabet şi duşmănos, iar nevastă-sa o ţoapă. Acum o vedea fâţâindu-se pe mijlocul străzii, cu un fular roşu legat în jurul capului, îmbrăcată cu salopeta matlasată, de culoarea bălegarului, şi cu cizmele albastre, de cauciuc. Unde dracului se duce la ora asta, pentru că dincolo de blocul lui se termina satul?!

10. Iulica alerga, într-adevăr, trecuse şi de blocul institutului şi se îndrepta spre cimitir.

Nu mai fusese de ani de zile la biserică ori la mormintele bunicilor ei şi nici acum nu avea de gând să intre pe poarta văruită şi să străbată aleea subţire, bătută cu piatră de râu, care ducea până în tinda bisericii albe. Se simţea trasă de firul negru, ca un şnur de mătase, şi târâtă pe linia satului, spre crucile de marmură şi de lemn negru, ca şi când acolo ar fi aşteptat-o bătălia pe viaţă şi pe moarte,

pentru care se pregătise din copilărie, de la prima întâlnire cu răul fluid şi pervers, care o asfixia şi-o trăgea totodată în bârlogul lui împuţit. Iulica se uitase o dată în urmă, să se asigure că era cineva la ora aceea care s-o vadă dând târcoale bisericii.

Îi era jenă, ar fi murit de ruşine s-o prindă cineva intrând în cimitir, unde numai babele căpiate intrau. Aşa că făcu o sforţare să treacă de gardul din faţă, dar imediat o coti pe poteca din marginea satului, care delimita altă latură a curţii largi, în care erau îngropaţi morţii Comoşteniului.

Dincolo de cimitir se întindeau câmpurile de porumb, acum arate în rânduri şerpuitoare până în buza Jiului. Prindea în coada ochiului capătul liber al funiei negre, înfăşurate cu celălalt capăt de gâtul ei, şi-l vedea fluturând pe deasupra crucilor, iar din când în când trăgând-o fără milă. Simţea în ceafă dogoarea morii şi primea în faţă presimţirea unei catastrofe, iar de câte ori o lovea pala fricii se gândea la copiii ei, pe care îi lăsase dimineaţă acasă, şi avea impresia că n-o să-i mai vadă niciodată. Iulica mergea cu paşi mici, simţindu-şi picioarele năclăite în cizmele de cauciuc, înşurubate de azi-dimineaţă pe pulpe, şi strângea la piept, cam penibil, geanta aninată cu o baretă de umăr, deşi ştia că ciocolatele cu rom s-ar putea topi. Gândul acesta o lega din nou de copiii ei, care se vor bucura de ciocolată. Le mai adusese Miţu chinezească, de la cantina partidului, dar ciocolatele astea mici, cu rom, nu le mai văzuse de câţiva ani buni, până acum, când le descoperise la Nicolae, apărute într-un mod miraculos, era sigură de asta, deoarece nu era zi de primit marfă. Strângea geanta neagră şi-şi mişca picioarele ca un robot, când descoperi în gardul cimitirului gaura pe care o ştia din copilărie, o bucată de trei scânduri ieşite din cuie şi ridicate puţin, ca o cortină.

Printre ele se strecurau înăuntru, ea şi prietenii ei de-atunci, ca să caute fructe ori să citească inscripţiile de pe cruci. Mai aruncă o privire în dreapta şi-n stânga, dorindu-şi să n-o vadă nimeni. N-ar fi suportat gândul că lumea îşi bate joc de ea pentru că se strecoară prin gardul spart şi bântuie cimitirul. Dar nici nu se putea abţine. Se înfiorase aplecându-se să treacă prin gard şi îşi simţea uterul ridicându-se ca un balon spre vârful inimii. Cum trecu dincolo, fularul negru îşi slăbi strânsoarea. Îl vedea acum dansând pe lângă crucea albă a lui Lache Ogaru, pe care o cunoştea fără să citească ce scrie pe ea. Doar uitându-se în direcţia ei, îi venise în minte silueta de pe când

trăia, de bătrân subţirel şi fandosit, îmbrăcat cu sacouri netede şi catifelate, ducând pe manşetă un baston galben decolorat, în ton cu pălăria de pai. Iar gândul acesta îi declanşă o întrebare firească, în legătură cu persoana care îşi va aminti de ea însăşi, după ce va fi murit, şi aproape că văzu un copil strecurându-se prin aceeaşi bortă din gard şi trecând pe lângă crucea ei, cu amintirea pe care o avea în minte, iar în mintea de acum nu creştea decât imaginea cizmelor de cauciuc, profilate pe cerul decolorat, ca în zilele de vară. O jale fierbinte începu să-i crească în cerul gurii şi, în timp ce înainta printre crucile de marmură albă ori de lemn înnegrit, văzu că balaurul de fum se oprise lângă floarea unei cruci. Plutea lin, palpitând ca respiraţia unui om obosit, iar pe

Iulica o străfulgeră ideea că, aşa cum se mişca, îngroşându-se şi luând forma unui cap bărbătesc, duşmanul ei începea să semene cu cineva cunoscut, un profil accentuat de cărnuri, bătute uşor de ciocanul timpului, şi chiar privirea aceea speriată şi lăcrimoasă, care era privirea lui Costică, îi apărea clar, amintindu-i un sentiment pe care nu avea niciun chef să-l readucă pe tapet, legat de groaza că bărbatul de care se îndrăgostise încă din copilărie era acum alterat şi pe cale de-a ieşi pentru totdeauna din sufletul ei. Ştia încă sensul legăturii cu el în ziua de primăvară, poate o zi ca şi aceasta, de sfârşit de aprilie, în care îl văzuse pentru prima dată pe

Costică Iancu. Pe atunci i se spunea Pionieru, pentru că era un tânăr activist peste organizaţiile de pionieri. Tânăr, aşa l-a văzut prima dată.

Nu împlinise încă 20 de ani. Şi era atât de vesel, încât te molipseai de veselia lui doar privindu-l.

Pe urmă l-a avut profesor de educaţie fizică, iar mai târziu, când era ea într-a opta, el devenise directorul şcolii. După ce s-a înfiinţat Institutul

Fenomenelor, Costică a fost numit directorul acelei instituţii şi atunci au şi început să se iubească. În ultima clasă de liceu era deja însărcinată.

Nu avea decât 11 ani mai mult decât ea, dar acum era într-un fel consumat, plictisit de viaţă şi mereu preocupat, încât vorbea cu el şi-l vedea cum o priveşte în ochi, dar privirea lui trecea dincolo de ţeasta ei, căzută într-un şanţ, peste care se turnaseră trei rânduri de beton.

Iulica privea norul de fum, care lua formă omenească, şi se

gândea cu teamă că de data aceasta monstrul din moară o să-i spună ceva esenţial. Chipul aburos se subţia lent, conturându-şi obrajii, apoi părul ca de arici, iar noua alcătuire îi săpa tranşee adânci de la ureche până la creştet, căci în noile contururi descoperea faţa Mădălinei, acum deşurubându-se din cordonul de fum şi modelându-se ca o siluetă proiectată în spatele unui ecran, atât de fidel conturată, încât avea impresia că îi recunoaşte ciorapii trei sferturi, pe care i-i cumpărase de

Anul Nou. Un presentiment ca o zgârietură i se cuibări în para gâtului şi instantaneu înţelese că şarpele se întindea alene după copiii ei. Privea fuiorul de fum negru, cum se mişca săltând între două cruci de marmură, ca şi când doi copii s-ar fi ridicat la cer, Mădălina şi Liviu, luaţi de mână, veseli, incapabili să-şi imagineze că mama lor îi privea cu disperare şi cu beregata zdrobită de strânsoarea cordonului, în ale cărui pântece prinseseră şi ei fiinţă. Îi înghiţise şarpele şi acum îi scotea la vânzare, cu închisoare cu tot, două siluete învăluite în pielea lui elastică şi disparentă ca un nor de fum. Iulica se lăsă încet lângă mormântul lui Lache Ogaru şi un hohot de plâns, mai mult un horcăit, se revărsă peste smocurile galbene de untul-babei.

11. Nini ieşi din baie şi se îndreptă spre fereastră. N-avea chef s-o deschidă, voia doar să vadă dacă mai musteşte apa în faţa ferestrei.

Stătuse cam mult sub duşul auriu, ca o pălărie de teatru. Îi plăcea să facă baie în casa asta, să stea în cada adâncă şi să ridice ochii spre stropitoarea cât o roată de floarea-soarelui. Era o încăpere pardosită cu alb şi negru, iar godinul, în care era ascuns cazanul pentru apă, arăta ca un zmeu de bronz. Trăsese dopul negru şi acum voia să vadă cum iese apa de sub pământ.

Îl amuza să se uite la burta cenuşie, inundată pe neaşteptate. Ştia că fusese acolo un canal, dar acum apa ieşea sub un morman de pământ, înălţat şi împodobit cu două tufe de albăstrele.

Într-o vară, nu mai ştie exact în ce an, se anunţase că trece pe-acolo Ceauşescu. A fost o perioadă în care Piticu se urca în câte-o maşină deschisă şi cutreiera satele, dând din mână, ca un bibilic ameţit. Nini a primit ordin să cureţe drumul, adică să-l facă să arate ca nou, să camufleze canalele, să repare şoseaua pe unde era stricată, să pună flori pe trotuare. Şi alte mărunţişuri. Toate în cinci zile. Era de la sine înţeles că nu putea să comande burlane de ciment ca să le pună în şanţuri. Nici n-avea cineva pretenţia asta de la el. Important era să arate ca şi cum le-ar fi pus. Aşa că i-a trasat sarcină prim-secretarului

pe judeţ, nici nu mai ştie cine era, un papagal căcăcios, în tot cazul, să astupe toate şanţurile, de la Craiova până la Dunăre, şi să pună flori ca pe morminte. Nini retrăi cu emoţie îndepărtată triumful lui de-atunci, apoi privi pământul mustind de apa care poartă încă urmele fiinţei lui organice. O parte din el va rămâne în pământ, să hrănească rădăcinile florilor.

Se făcuse aproape de ora 4, iar soarele cădea dincolo de şosea, pe culmea casei lui Vintilă

Petrişor. O femeie se mişca încet pe marginea drumului, ca şi când ar fi cărat în spinare un bagaj nevăzut. Avea capul înfăşurat într-un fular roşu, iar profilul i se pare cunoscut lui Nini, o femeie cu nas drept şi buzată bine. Acum ştia cine este, a mai văzut-o în câteva rânduri. E

nevasta lui Costică Iancu. N-a vorbit cu ea, dar o cunoaşte după stil, adică ştie cum gândeşte, cum pune problema, îi ştie dezaprobările definitive, ca o seceră nouă. I-a citit de multe ori notele, exacte şi supărate în acelaşi timp, nu pe toate, dar măcar din când în când a dat peste ele în vreun dosar, puse cu multă răbdare de mâinile harnice ale lui Mitiţă Pistol. O vede acum oprită în faţa porţii de vizavi, uitându-se peste gard, înaltă, curioasă şi adâncită în gânduri, apoi agitată, strigând ceva. Ar deschide fereastra să audă mai bine, dar şi-a promis ca măcar astea patru zile să stea ferit, să nu se iradieze.

Nu era pe deplin încredinţat că explozia aia, de la Cernobîl, are efecte care ajung până la

Comoşteni, dar nici nu voia să rişte.

Mai stătu un timp lângă perdeaua de mătase galbenă, până când se lămuri că Vintilă Petrişor era mort. Nişte femei încercau să-l ridice. Deschiseseră porţile şi se vedea acum destul de bine toată curtea pustie a bătrânului, care murise lângă gard. O capră tărcată jumulea cam plictisită scoarţa singurului copac din curtea lui

Vintilă Petrişor, un zarzăr înflorit.

În sfârşit, Nini se hotărî să se apuce de treabă.

Pe biroul strălucitor ca un pian, îl aştepta dosarul cu lacăt, pe care i-l adusese Neicuşoru. Era o treabă pe care o amâna de multă vreme, iar în ultimii ani aproape că nici nu mai ajunsese să se uite în el. Ştia că e completat la zi de mâinile neobosite ale lui Mitiţă Pistol şi păzit, să n-ajungă ochi străin la el. Cinci băieţi de-ai lui adunaseră date, pe parcursul multor ani, adică de la înfiinţarea institutului, din 1975.

Nu se ocupaseră special. Veneau din când în când şi intrau în legătură cu informatorii din reţea, adunând în mod regulat materialele uzuale. Oamenii erau serioşi. Dacă era ceva de semnalat, scriau ce aflaseră sau văzuseră, îşi mai dădeau şi cu părerea şi puneau materialul la păstrare, până când venea ofiţerul să-l ridice. Uneori notau lucruri obişnuite – ce bancuri se mai spun prin sat, cine are rude în străinătate, pe cine au văzut că fură din avutul obştesc, dacă e cineva care să înjure guvernul ori dacă face careva propagandă religioasă. Dar alteori, printre relatările astea banale, se strecurau întâmplări legate de moară, descrieri vii şi convingătoare despre acel ceva care stăpânea moara şi despre care Nini n-ar fi crezut, dacă el însuşi n-ar fi fost conectat la sufletul lui Maxu.

Dosarul cu lacăt, un pachet ca un teanc de atlase şcolare, conţinea toate experienţele oamenilor din Comoşteni, care simţiseră la un moment dat aripa morii bătând lângă tâmpla lor.

Iar Mitiţă era paznicul dosarului cu lacăt. Un om scund, negricios şi cam îngrămădit, cu omoplaţii blocaţi de grăsime şi faţa încordată, ca de tigru, Mitiţă era bătrân, dar bătrân cum nimeni nu bănuia, trecut de 80 de ani. Ieşise de mult la pensie, dar nu stătuse nicio zi deoparte. Rămăsese acolo, lipit, chiar Nini îl reîncadrase, nici nu se mai ştia pe ce post, rămas la acelaşi grad din anii ’60. Dar neobosit, mişcându-se cu aceeaşi faţă, de când îl ştia, indispensabil şi nemuritor, un fel de om bun la toate, o slugă cinstită şi eternă, pe care, de cum îl vedeai, ştiai imediat că îi poţi lăsa toată casa pe mână. Lui îi încredinţase misiunea asta, să sorteze toate hârtiile care aveau cât de cât legătură cu moara şi cu fantomele ei şi să le aşeze pagină cu pagină, într-un dosar metalic, care fusese argintiu în

1975 şi care ajunsese acum o cutie de tablă coclită, închisă cu o broască micuţă, peste care cădeau urechile metalice, de care era atârnat lacătul. Dosarul acesta avea un birou în care intra doar Mitiţă. Se poate spune că era biroul dosarului. O încăpere micuţă, cu un seif pentru dosar şi o masă joasă, cu două fotolii. Mitiţă privea pe fereastră şoseaua care se vedea urcând până aproape de casa lui Virgil Popescu. De acest birou nu se apropia nimeni şi de aceea, când

Gabriel Neicuşoru îl văzuse pe omul de serviciu de la Sfat că îi întinde cheia acelui birou, i se frânseseră genunchii. Nici nu se uitase ce mai era în încăpere. Intrase, lăsând uşa deschisă, descuiase seiful, aranjând cifrele, cu o agrafă de birou, şi apucase cu o mână dosarul.

Înăuntru mai era o cutie de carton, dar Neicuşoru nici n-o privise, înregistrând-o în trecere, ca pe un bolovan de pe marginea drumului, apoi strânsese uşa seifului, încuiase biroul şi alergase într-un suflet cu dosarul sub braţ, repetând în gând cifrul, care oricum va fi schimbat până data viitoare. Nini nu-l văzuse, dar era convins că exact aşa se-ntâmplase.

Altă dată, nu mai departe de acum şase-şapte ani, nici nu s-ar fi gândit să dea cheia cuiva, nici măcar unui om de serviciu devotat, ori să pună un funcţionar să-i aducă dosarul. Dar atunci habar n-avea câţi agenţi au în grijă institutul ori cine îl are pe el în evidenţă. Avea impresia că mereu este sub lupă, că îi urmăreşte cineva fiecare mişcare. Erau zile în care mergea drept, cu umerii un pic ridicaţi şi sprâncenele încruntate, pentru că i se părea că poza asta îl avantajează şi-l face să arate ca Jean Marais în Le Bossu. Pe vremea aia, oamenii din jurul lui apăreau din când în când ca o haită de câini, gata să muşte. Se uita la dinţii lor în timp ce vorbeau, iar după ei ştia dacă are de-a face cu inşi buni sau răi, cu deştepţi ori proşti, cu fraieri ori periculoşi. Întâlnea uneori nişte bărbătuşi cu dinţii aliniaţi, scurţi şi laţi, încât ori de câte ori deschideau gura le ieşeau la înaintare dinţii, ca o cutie de chibrituri, pătrăţoasă şi îngustă, între buzele întinse, ca la broaşte. Pentru

Nini, gura asta era semnalul de atac. Îi venea să-şi potrivească pumnarul pe mână, vârându-şi excitat degetele prin cele patru inele, aşteptând un moment bun ca să le elibereze maxilarul.

Bărbaţii ăştia cu dinţişorii ca nişte boabe de fasole puse în linie dreaptă erau cei mai perverşi.

În stare să stea în genunchi, obidiţi, şi în acelaşi timp să arunce un cuţit în tine. Dar erau mai ales pârâcioşi, intriganţi, slugi simpatice şi trădătoare. De ei se ferea cel mai mult şi învăţase să-i miroasă de la distanţă. Dar asta fusese cu multă vreme în urmă, pe când el însuşi era încordat şi gata să execute orice ordin. Acum însă, lucrurile s-au schimbat mult.

Ştie precis că cel puţin aici, peste lumea din

Comoşteni, numai el stăpâneşte. Îl cunoaşte pe fiecare în parte şi ştie exact la ce să se-aştepte.

E o lume care locuieşte în palma lui, păstoasă şi adormită. Şi este o lume fără dinţi. În plus, îl are pe Mitiţă, câine credincios şi paznicul dosarului cu lacăt.

Ideea asta, să strângă toate informaţiile despre moară în dosar, era veche. Avea puţin peste 20 de ani când a-nfiinţat dosarul. Însă gândul că trebuie să pună ordine în hârtii era proaspăt, începuse să-l apese de curând, în urmă cu câteva săptămâni.

Pe la începutul lui martie fusese într-un sat din Dobrogea. N-avea treabă în mod special, ci se repezise mai mult să-şi ridice nişte bani din

Tulcea, pe care numai el putea să-i ia. Dar ca să aibă motiv, trecuse printr-un sat de pescari să vadă care mai e temperatura ţării şi să facă rost de nişte icre negre, căci peste tot pe unde avusese oameni, îi ajutase să intre pe posturi bune. Toţi erau directori, factori de decizie şi aveau pe mână o producţie oarecare, o marfă din care Nini ştia că se poate duce oricând să-şi ia dreptul.

Oprise direct la şeful de post, care îl aştepta.

În sediul miliţiei era deja un bărbat, pe care miliţianul îl adusese la post să dea o declaraţie.

De obicei aşa se face. Şeful de post trimite un tablagiu din subordine să-l invite pe cutare până la miliţie ca să dea o declaraţie. Apoi omul e lăsat un timp în încăpere, iar la un moment dat apare ofiţerul de Securitate. Stă de vorbă cu omul, vede cam ce e de capul lui şi pe urmă îl abordează direct, dacă e cazul. Aşa făcuse şi

Nini. Bărbatul dobrogean era un om cu dinţii strâmbi, care i se vedeau din când în când, printre buzele purpurii, atât cât Nini să-şi dea seama că acolo se află ceva special, poate un secret ori un simţământ gata să dea năvală.

— Domnule Popovici, dacă-mi permiteţi, sunt ofiţerul Anton Gheorghe, făcuse Nini introducerea, vrând să-l cucerească pe om din prima încercare.

Nu precizase ce fel de ofiţer era. Aştepta ca bărbatul să întrebe, deşi ştia că oamenii aflaţi în situaţia asta nu întrebau. După două-trei secunde continuase:

— V-am solicitat aici într-o problemă, în care sperăm să ne daţi o mână de ajutor. Sunteţi profesor de istorie, nu-i aşa?

— Da, predau istoria aici, la şcoală, spusese omul, arătându-şi pentru prima oară dinţii, nu integral, ci atât cât să-l alarmeze pe Nini.

— Şi cum e la şcoala dumneavoastră? întrebase de data asta, trăgându-şi scaunul mai aproape de profesor. Sunteţi mulţumit de elevi?

— Sigur, de ce n-aş fi? Doar oricum trebuie să-i trec pe toţi.

— Ei, nu e chiar aşa! Doar nu vă pune nimeni sula-n coaste!

— O pune, domnul, o pune, dar nu se vede!

Nini râsese cu înţelegere. Apoi trecuse la partea intelectuală a conversaţiei.

— Am citit recent Balanţa lui Băieşu, era acolo o fază pe tema asta. Aţi citit romanul?

— Nu şi nici n-am de gând.

— De ce?! făcuse Nini uluit. E o carte tare, atacă toate temele tabu…

— O fi, dar eu nu-l citesc pe Băieşu.

Şi pentru că Nini aştepta o explicaţie, cu ochii mari, mai mult albi decât negri, profesorul completase:

— Nu-mi plac scriitorii contemporani. Mai ales ăştia gen Băieşu, care fac scenarii de film, dorm în paturi parfumate şi dintr-odată scriu un roman pe care mi-l laudă organele, după ce m-au adus la post.

Nini nu mai auzise încă pe cineva să vorbească astfel. Omul ăsta cu dinţii strâmbi îi închisese gura. Şi nu părea violent, cât mai degrabă dezamăgit. Rostise cuvântul organe lungindu-l pe a, dar fără emfază, adăpostit parcă în palatul gurii, sub buzele aproape strânse.

Nini rămăsese cu ochii pironiţi pe crăpătura mică a gurii, încercând să vadă mai bine dinţii omului, şi aproape că fusese surprins să-l audă dintr-odată, vorbind rar şi aproape în şoaptă:

— Şi chiar, de ce m-aţi chemat? Despre ce problemă ar fi vorba?

— Am auzit că aici s-ar întâmpla nişte lucruri fabuloase, în mod normal incredibile, improvizase

Nini, mai mult ca să-l aducă pe profesorul acesta într-o zonă de siguranţă. Şi tocmai pentru că mi se par de necrezut, am apelat la dumneavoastră. Ştiu că sunteţi un om raţional şi inteligent. Mi se pare că aţi fost şef de promoţie.

Aşa. Avem şi noi sursele noastre de informaţie, spuneţi-mi sincer, domnule profesor, aţi auzit ceva în sensul ăsta?

Spre surprinderea lui Nini, care se-aştepta ca discuţia să se încheie aici, bărbatul cu dinţii strâmbi se destinsese, deschizând de bunăvoie gura şi arătându-şi maxilarul de jos ornamentat de nişte pietricele albe care o luau în toate direcţiile. Peisajul îl liniştise total. Omul părea inofensiv, din categoria celor pentru care nu e nevoie să-ţi pui pumnarul pe degete, întrucât le cad dinţii şi singuri. Apoi,

profesorul începuse să povestească pe-ndelete. Era vorba despre o pivniţă veche din care ţâşneau uneori, mai ales înainte de Crăciun, nişte lumini albăstrii, un fel de foc care-şi flutura poalele o secundă, două şi-apoi dispărea fără urmă, ca mai târziu, poate după un sfert de ceas, jocul să se repete.

— Este posibil să fie acolo zăcăminte de petrol, îşi dădu cu părerea profesorul, arătându-şi încă o dată dinţii măturaţi în toate direcţiile.

Ori gaz metan, ceva.

Explicaţia i se păru de bun-simţ lui Nini. O

mai auzise, de altfel. Avea acum 15 ani un asistent care îi scria rapoartele şi care notase ceva similar despre un loc în care se credea că joacă flăcările unei comori. Dar, după ce se despărţise de profesor, pe drumul spre Bucureşti începuse să se gândească la moară. Niciodată nu-şi pusese problema că îngerul crescut din carnea lui Maxu ar putea să aibă o explicaţie la îndemâna oricui. Profesoraşul cu dinţii strâmbi îl făcuse să se gândească la moară ca la marile descoperiri geografice. Hotărî să citească în sfârşit dosarul şi să caute explicaţia pe care o omisese în toţi aceşti ani, deşi se afla la îndemâna lui.

Nini stătea în mijlocul camerei, privind spre biroul pe care erau aşezate alături dosarul cu lacăt şi aparatul de transmisie. Şi în acelaşi timp se auzi o bătaie în uşă, iar de pe şosea un croncănit amplificat care urcă până la urechile lui.

12. În faţa porţii lui Vintilă Petrişor ajungea ca o grindină metalică vocea Săndinei, care vorbea încă înainte de-a ajunge acolo:

— Să se ducă cineva după popa Buţescu, spunea Săndina, iar cuvintele ieşiseră ca nişte lanţuri trase din fundul fântânii, să anunţe careva la Sfatul Popular!

Mergea alene pe mijlocul drumului, înfăşurată în fusta de câmp, largă şi decolorată de soare, strângându-şi din când în când colţurile basmalei sub bărbie. În curte la Petrişor erau două femei care încercau să aducă afară o albie mare, să spele mortul. Restul, oamenii care se strânseseră iniţial, se risipeau deja pe lângă garduri, fiecare la casa lui, chiar sub ochii Săndinei.

Pe buza şanţului stătea fata Iulicăi, pe care Săndina o întrebă cu voce joasă:

— Ce faci, Mădălino, mamă, aici, du-te acasă, că nu e pentru

copii?!

Însă Mădălina nu-i răspunse, continua să privească spre omul mort, rezemat de scara casei, ca şi când ar fi fost adormit. Mai departe, dincolo de Virgil Popescu, cineva se uita peste ulucile gardului, adăpostit discret de crengile unui măr înflorit, iar pe lângă gard mergeau încet două femei, care căscaseră gura în curtea mortului, până când se auzise vocea Săndinei.

Acum se furişau spre casă, unde aveau şi ele destulă treabă.

— Fir-ar ea a dracului de lume care e în satul ăsta, începu Săndina să scrâşnească, ridicând vocea până la fereastra lui Nini, unde plecaţi, fă, Mitino, şi tu, Costică, ce stai, mă, băgat sub florile alea, veniţi încoa' să daţi o mână de ajutor, c-a murit nea Vintilă, pe care-l ştim de-o viaţă! Nu e el tot ăla care sărea la orişicine când avea nevoie? Haideţi încoace, veniţi aici, să vedem ce e de făcut!

Nimeni însă nu-i răspunse, iar Săndina mai croncăni un timp, apoi intră în curtea lui

Petrişor.

Mădălina îl aştepta pe taică-său, care intrase la Virgil Popescu. Îşi trăgea şorţuleţul albastru peste pantalonii de trening, uitându-se într-o parte şi în alta a şoselei, ca să vadă din timp cine mai trece. Deocamdată nu era nimic de văzut, doar femeile care se îndepărtau pe lângă garduri, şoseaua albită şi moara ca o mască de

Anul Nou. Apoi văzu pe cineva ieşind din uliţă, în răscrucea lui Moştrane, iar nu după multă vreme siluetă urcă pe şosea. După mers, era

Mariana, îmbrăcată cu o fustă albă. Soarele era acum la apus, iar fusta Marianei i se părea că arată ca un tăiţel rămas pe fundul castronului de zinc înnegrit.

Când Mariana ieşi pe uşă, maică-sa răsuflă uşurată. Abia acum putea s-o ia spre grădină şi să privească spre ferestrele morii. Dar nici nu făcuse doi paşi, că se auzi scârţâitul porţii şi vorbă ca atunci când vine cineva. Exact asta îi lipsea, unul venit peste ea, care se ştie că nu vine de dragul tău, ci ca să ceară ceva.

— Bună seara, tanti!

Era o fată din capul satului, pe care nici n-o cunoştea prea bine, dar, dacă îndrăznise să vină, şi mai ales pe seară, era destul de clar pentru ce.

— Sunt fata lu' Oprea Puşcăriaşu, nu ştiu dacă mă ştii matale pe

mine, Ileana mă cheamă, începu fata cu voce cam stinsă, ca să se ştie că nu e într-o situaţie prea roz.

Jana dădu din cap şi-i făcu semn să se aşeze şi, pentru că fata nu mai trecea odată la subiect, tot povestind că e plecată la liceu, că mai are un an şi termină, că nu are de gând să se întoarcă în sat, o luase la întrebări:

— Eşti gravidă?

Ileana se grăbi să coboare bărbia şi cam în acelaşi timp izbucni în plâns, dar Jana nu avea chef de episodul ăsta, aşa că întrebă mai departe:

— Cine te-a trimis la mine? Cum nimeni?

Dacă nu-mi spui, vorba noastră e ca şi terminată.

— M ariana m-a trimis, dar m-am jurat să nu spun.

Cuvintele fetei i se lipiră de tâmple, ca nişte ploşniţe mari. Fiica ei nu avea nici frică, nici ruşine. Era destul de mare ca să ştie că putea să fie arestată numai pentru bănuiala că provoacă avort, şi stătea de vorbă cu toate nenorocitele.

Pe Ileana asta nici măcar n-o cunoştea.

Unde s-o fi întâlnit cu ea şi când or fi apucat să vorbească? Şi ce-i spusese? îi povestise, uite, mama face aşa şi pe dincolo, du-te la ea şi eşti ca şi scăpată! Sau cum să-i fi spus? Un venin fierbinte i se revărsa din creştetul capului spre urechi. În cele din urmă se adună şi, fixându-şi ochii inelaţi în ochii Ilenei, începu să-i spună:

— Nu ştiu, mamă, ce ţi-o fi spus Mariana mea, care minte de-ngheaţă apele, dar eu habar n-am de nimic! În viaţa mea n-am făcut vreun avort ori ceva. Şi nici n-am auzit pe la alţii.

— M i-a spus de-un ceai, tanti, zicea că ştii un ceai pentru întârzieri de ciclu, cum e la mine, că mi-a întârziat patru zile.

Janei îi venise inima la loc. Nu era chiar aşa grav. Plus că fata stătea ca o curcă, botoasă şi cu-n ochi ridicat spre ea, cum o privea dintr-o parte, ceea ce-i produse şi milă, şi silă.

— Foarte bine, îi spuse, atunci n-ai decât să fierbi un kil de rădăcini de pătrunjel, mai mult pe la oraş găseşti, că la noi cine să pună la păstrare pătrunjelul? Le fierbi într-un litru de apă, până când rămâne doar o ceaşcă de lichid. Bei ceaşca aia şi într-o oră, două îţi vine ciclu.

Cum închise poarta în urma Ilenei, femeia o luă grăbită spre grădină. De lângă straturile de ceapă se vedea încă moara în lumina

ecranată a serii. Jana ieşi în uliţă, dând uşor într-o parte sârma gardului, apoi trecu, păşind repede, mai mult pe vârfuri, în curte la Moştrane, strecurându-se îngândurată printre bălăriile înalte, printre tufele de boz şi printre oţetari, până la gardul Săndinei. În ograda acesteia nu se vedea nicio mişcare, aşa că trecu pârleazul şi merse agale, ca omul preocupat, până la celălalt gard, de lângă moară, în care era o ruptură ca o poartă. De cum se agăţă cu mâinile de cărămida măcinată a ferestrei, simţi fiorul care îi punea sângele în mişcare.

Bărbatul o aştepta în mijlocul halei pustii, luminat difuz de rămăşiţele luminii de seară. Îi vedea silueta înaltă, conturată bine de cămaşa albă şi de pantalonii bej. Jana aproape că alergă spre el, potrivindu-şi din mers baticul subţire, simţindu-şi sânii mişcându-se, atinşi de pânza mătăsoasă a rochiei. Costel stătea nemişcat, cu braţele desfăcute, zâmbind cu zâmbetul lui de acum zece ani. Era cald şi duios şi-o strânse în braţe tremurând şi spunându-i la ureche

Jana mea, cu vocea lui de iubit pe care numai ea i-o auzise. Acum îi vedea chipul tânăr, cu pielea feţei ca un lemn şlefuit şi cu ochii deschişi spre lume. Îl strângea şi ea cu braţele încordate, împingându-l încet spre peretele dinspre Rafailă, aşteptând să audă bufnitura ştearsă, când el se va lovi cu spatele de zid. Apoi ridică ochii spre el, ochii ei ca nişte cochilii de melci, şi aşteptă să se aplece şi s-o sărute, aşa cum făcea de fiecare dată, cu buzele ca un măr copt, rupând puţin câte puţin din buzele ei umflate de aşteptare. Încerca să nu se gândească la ea, la faţa îmbătrânită şi ascunsă sub baticul albastru, la rochia ponosită, din diftină, şi la papucii rupţi din picioare. El o iubea fără să ia seama la amănunte şi poate că o vedea ca pe o prinţesă tânără şi frumoasă. Îşi lăsă palmele peste pantalonii lui bej, care erau pantalonii cei buni, şi-i mângâie şliţul, trecându-şi degetele peste stofa curată şi netedă ca o piele de şarpe. Simţea încă în nări mirosul de rufă călcată, ca şi acum 10 ani, când ea însăşi îi călcase ultima oară pantalonii.

Stătea cu tâmpla lipită de cămaşa albă, când la fereastra din fund se auziră paşi. Cineva sărise înăuntru şi se îndrepta spre ea. Jana deschise ochii şi privi cu scârbă cărămida acoperită de pulbere roşie. Stătea cu faţa la perete şi adulmeca mirosul mucegăit al zidului. Costel dispăruse, speriat de paşii grei care se apropiau fără grabă. Erau nişte paşi bărbăteşti. Voia să se întoarcă să vadă cine e, dar se răzgândi, ţâşnind atât de repede, încât ea însăşi se miră, spre ieşirea din stânga,

unde fusese cândva o uşă, şi aproape c-o luă la fugă. Iar ca să-l deruteze pe eventualul urmăritor, o luă în direcţia opusă casei, trecu vijelios pe lângă Rafailă, înlemnit pe un scăunel, în faţa porţii, iar câţiva paşi mai încolo, aproape că se izbi de umărul lui Grigore.

— Te duci după fiică-ta? o întrebă el, cu vocea lui insinuantă, şi pentru că ea aprobă mormăitor, el continuă, tot aşa, pe un ton complice, acuzator şi de nevinovată zeflemea: Tocmai ce-a intrat la Buţescu. Popa plecă la rude, iar fie-ta rămase cu băiatul!

Jana îl privea cu ochii ei rotunzi şi nu ştia ce-ar fi bine să spună, fie că ea a trimis-o, fie că nu ştie şi se duce după ea. Dar pentru că nu se putea hotărî, Grigore se aplecă spre urechea ei şi-i puse o întrebare ca un fulger. În mintea

Janei se frământau ca-ntr-un aluat cămaşa albă a lui Costel, faţa râzătoare a fiicei ei, îmbrăţişându-l pe băiatul lui Buţescu, şapca mare a miliţianului, plutind pe deasupra, ridicată peste acoperişului înalt de la casa lui Virgil Popescu.

Înghiţi de câteva ori în sec, apoi se ridică şi ea pe vârfuri şi rosti în urechea lui Grigore cele două-trei cuvinte pe care el le aştepta.

13. Peste sat se lăsase întunericul. Din loc în loc mai strălucea câte o lumină printre copacii înfloriţi şi se auzeau vorbe de oameni adunaţi la masă ori la petrecere. Satul era animat, pentru că la fiecare casă veniseră rudele, mai ales copiii plecaţi pe la şcoli oricare munceau la oraş. Din unele curţi se auzeau muzică şi glasuri tinere, vesele şi nepăsătoare.

Pionieru traversă spre Vintilă Petrişor, unde câteva lumânări şi o lampă nr. 5 luminau mortul aşezat pe o masă lungă, sub şopron. Pe scări se vedea o mogâldeaţă neagră, iar în fundul curţii silueta mare a Săndinei. Găsise într-o strachină nişte boabe de grâu şi acum le strecura în buzunarul fustei, gândindu-se consolator că mortului oricum nu-i mai erau de folos, pe când cele două găini ale ei ar fi fost fericite pe ziua de mâine. Bărbatul o recunoscu pe Mădălina, pe buza şanţului, şi abia atunci îşi aduse aminte că-i spusese să-l aştepte. Fetiţa moţăia cu ochii prinşi de lumina venită de la căpătâiul mortului.

Se aplecă uşor şi-i spuse hai să mergem, tată, hai acasă, iar în timp ce păşea, ţinând copilul de mână, se gândea la întâlnirea cu inspectorul

Sandu, care i se păruse cam neobişnuită. În primul rând că îl ţinuse la uşă. Poate că era cu cineva, cine ştie! Poate chiar prăpăditul

ăla de

Neicuşoru era înăuntru. În tot cazul, era prima dată când Sandu îl ţinuse la uşă. Apoi îl întrebase de ce Neicuşoru nu e membru de partid.

Ce era să-i spună?

— E în ăla 1%, domnu' Sandu, trebuie să mai şi rămână cineva, nu are nimeni nimic cu el, dar ştiţi, e mai neguros, mai ţâfnos, nu salută lumea, se răsteşte la oameni… Se preface că citeşte, numai ca să nu ia parte la vreo conversaţie. Ce s-o mai lungesc, e genul ăla care, oriunde ar fi, nu l-ar primi niciun colectiv de bunăvoie, fiindcă face opinie separată. Pe scurt, nu e simpatic. Ăsta ar fi motivul.

Acum îşi rememora cuvintele şi se gândea că poate nu fusese prea explicit. Mai bine îi spunea că nu e la curent, să-l întrebe pe secretarul de partid, ori altceva. Avea sentimentul că nu procedase bine. De aceea mergea încet, pe mijlocul drumului, ţinându-şi fetiţa de mână, ca şi când ar fi tras un cărucior. Siluetele lor luminate slab alunecau pe şosea, apoi pe gardurile albicioase. Din spate venea o maşină ale cărei faruri măturau totul în cale. Costică se dădu într-o parte, trăgând-o pe fetiţă spre el, iar când maşina trecu prin dreptul lor, auzi vocea Angelei Similea venind de la radioul Daciei.

Şi din partea cealaltă se vedeau nişte faruri.

Satul se umplea de zgomot şi de lumini. Aproape ajunseseră acasă când trecu pe lângă ei Trabantul lui Buţescu. Asta înseamnă că nea Vintilă o să rămână ne-ngropat până luni, se gândi

Pionieru, căci popa plecase la rude. Trăsese două cântări la repezeală la denia din Miercurea

Mare şi apoi îl lăsase pe ţârcovnic să mormăie la cele cinci babe care or fi acum în biserică.

Gândul la denie îi împinse lent, în faţa ochilor, un ghem mare de flori, rostogolit din serile copilăriei lui, când cânta lângă trupul de lăcrămioare, cu ochii în colacul de lumânări şi cu urechile încălzite de sfeşnice.

În faţa porţii se opri, privind dus spre silueta care se apropia, bătând asfaltul cu măsură, pe lângă steagurile fâlfâitoare din dreptul morii.

Era miliţianul, care venea şi el de unde venea şi care-l salută grăbit. Aluneca parcă pe dreapta drumului, cu şapca pe ceafă, târându-se alene spre casă.

Când intră, aruncă o privire sub şopron, unde Vitina şi încă o femeie, luată de ajutor, jupuiau pieliţa de pe carnea de berbec. Grigore trecu pe lângă ele, întrebând fără să le privească merge, merge? Vitina îşi potrivi cu o mână papiota, care îi ţinea într-o parte ochelarii, şi zâmbi spre miliţianul care intrase acum în veceul din fundul curţii. Lui Grigore îi plăcea să urineze privind în curtea popii. Printre scândurile closetului se vedea casa lui Buţescu, cu o singură fereastră luminată de o veioză care îşi arunca umbra pe tavan, ca pe o roată. Grigore îşi imagina că în camera aia erau Mariana şi băiatul popii, încârligaţi şi fără grijă. Dacă ar fi fost mai odihnit, ar fi dat o fugă să le bată în geam.

Dar nu se simţea în stare să treacă peste gardul popii, întărit cu ţevi de fier.

Într-adevăr, în camera aia Mariana stătea rezemată de tăblia groasă a patului şi se uita cum Nicu spăla meticulos bucăţica de cauciuc.

— Uite, săpunul ăsta l-am găsit la Nicolae, îi spunea el, arătându-i calupul alburiu, cât o cutie de chibrituri, nici n-ai crede câte lucruri apar în magazinul ăla!

Săpunise bine prezervativul şi pe faţă, şi pe dos, iar acum îl clătea în găleţica de plastic, pipăindu-l senzual cu vârful degetelor.

— De câte ori vin de la muncă, o iau pe şosea, ocolesc puţin, numai ca să intru acolo. De cele mai multe ori sunt rafturile alea goale şi întunecate, pe care zace câte-o cutie de macaroane ori de păstăi, iar alteori te uiţi şi nu crezi, cum a fost şi cu săpunul: intru şi dau cu ochii de săpunul Buchet, aşezat la vedere!

Băiatul povestea, preocupat cu totul de limpezirea cauciucului, fără să se intereseze de reacţiile Marianei, tolănită încă în pat şi acoperită cu pătura până sub bărbie.

— Nu-ţi spun că azi, puţin mai înainte să vii tu, la Nicolae avea ciocolată cu rom!

Acum se oprise şi se uita drept în ochii fetei, care ridicase iute privirea în tavan, apoi, fixându-l, îi reproşă:

— Şi acum îmi spui! Adu ciocolata şi pe urmă povesteşti!

El se opri din treabă şi o privi dintr-o parte, cu un ochi închis. După pudrare, o anunţă el, ştergând prezervativul într-un prosop roz. Examinară amândoi bucata gălbuie de cauciuc şi, ca să fie siguri, băiatul suflă şi strânse balonul ca pe o pungă. Era încă bun. Nu avea nicio fisură. Mariana se ridică din pat şi aduse din bufet o sticlă de

colonie din care stropi cauciucul pe toate părţile. Urma pudrarea. Nicu întinsese deja o bucată de ziar pe pat, cu o poză mare, alb-negru, în care Ceauşescu-bust privea peste şase microfoane. Peste el începu să ningă pulberea albă, dintr-o cutie de carton, cu găurele, pe care scria pudră de talc. Apoi, Nicu tăvăli prezervativul prin praful alb, rulându-l uşor, până când ajunse ca un inel, şi repetă operaţia şi pe cealaltă parte.

— Gata, spuse el, victorios, acum e ca nou.

Şi mai avem două bucăţi în afară de ăsta. Putem să mâncăm ciocolata.

Nicu era un băiat blond, cu nasul mare şi faţa întinsă, ca un balon umflat la refuz, pe care Mariana îl privise din prima clipă cu uluire, adică de prin clasa a VII-a, când stătuse pentru prima oară de vorbă cu el. În primul rând, era optimist. Nu se văita niciodată de nimic. Şi nu pentru că s-ar fi bazat pe taică-său, căci popa era cam pierdut, cât pentru că spunea că orice situaţie judecată la rece se rezolvă.

— E nasol, zicea el, recunosc că trăim într-o istorie cam indigo, dar să nu disperăm. Spui că dacă am scăpa de Ceaşcă ar fi mai bine. Eu nu cred. Ar veni alt Ceaşcă să ne fută. Prin urmare, nu ne rămâne decât să ne descurcăm.

În fond, cam orice ai nevoie se află în ţara asta, numai să ai cum să pui botul, iar aici sunt două posibilităţi: ori bagi pe altul la înaintare, ori te zbaţi să ajungi stăpân peste mălai. Eu, de pildă, mă uit în fiecare dimineaţă la Vali cum dă spirtul medicinal prin bucăţica de pâine şi nu comentez.

Îl las să-mi dea sticluţa cu porţia mea şi mă fac că beau cot la cot, dar de fapt aduc spirtul acasă, îl dau lui Oprea Puşcăriaşu, iar el se duce în locul meu la furat. Dacă-l prinde, el intră la puşcărie, unde oricum a mai fost de vreo câteva ori până acum. Cealaltă cale e mai abruptă: să prinzi o şcoală de partid.

— Păi, sigur, ca şi cum te-ar trimite pe tine!

— De ce nu?! Am văzut cum e mersul. Dacă eşti cuminte şi prinzi doi-trei ani vechime, nu-ţi rămâne decât să stai pe lângă un rebutoglu băgat pe funcţie şi să-i dai nişte limbi, acolo, ceva – o curcă, un vin, nu cine ştie ce –, şi te bagă pe fir.

În al doilea rând, Nicu avea de multe ori dreptate. Cum zicea el, aşa se şi întâmpla, încât

Mariana îl asculta ca pe oracol.

Băiatul aduse cutia de lemn, un fel de ghiozdan de şcoală, în care îşi ţinea comorile. Într-un compartiment erau câteva săpunuri şi nişte pixuri, iar în celălalt ciocolata.

— Uite, ia două săpunuri şi două pixuri, iar ciocolata poţi s-o mănânci aproape pe toată, mai puţin batonul ăsta, care este pentru Micuţ.

Micuţul era băiatul Paulei, o femeie care făcuse copil fără să fie măritată şi despre care se spunea că ar fi fost amanta popii. Nicu era convins că aşa este, deşi popa Buţescu nici nu voia să audă. De câte ori avea ocazia, ca acum, punea şi pentru Micuţul ceva deoparte.

— Îl cheamă Milu, mai precis, Emil. Nu-i mai spune Micuţul, mai ales că acum e şi el mare, termină anul ăsta şcoala.

— Aşa e. O să-i spun Milone. Sună rectangular de bine.

Nicu zâmbi şi se aşeză şi el pe pat, uitându-se la fata care mânca ciocolata, lipind-o de cerul gurii, pe care îl mozolea, apoi, cu limba, până când pierea ultima urmă de cacao. Acum era momentul să-i spună şi, privind-o dintr-o parte, cum stătea alături de ea, rezemat de tăblia veche a patului, începu să-i povestească:

— M-am întâlnit astăzi cu Ileana, fata lui

Oprea Puşcăriaşu, pe care ştii că mă bazez la greu.

Mariana îi aruncă o privire cât să se încredinţeze că nu era ceva grav şi se linişti imediat ce dădu cu ochii de faţa calmă a băiatului.

— Eu mai stau de vorbă cu ea, ştii că sunt un fel de consilier aici, în mahala, iar Ileana are tot timpul să mă întrebe câte ceva. Acum se pare că a călcat pe bec.

Mariana se mai uită o dată, în timp ce îşi alegea alt baton din cutia care trona peste genunchii ei şi apoi îl întrebă, mai mult de formă:

— Adică ce-a făcut?

— Adică nu i-a mai venit ciclu. Şi cum era speriată ca dracu', am trimis-o la maică-ta.

— Păi, de ce la mama?

Acum Mariana îl privea, întoarsă pe jumătate, aşteptând explicaţia.

— Pentru că ai spus tu că ştie să facă un ceai şi m-am gândit s-o ajut. Să nu cumva să te superi pe mine, că mă sinucid!

— Ei, să mă supăr! Dar să vezi ce-o să-mi facă mama!

O văzuse pe Ileana venind, schimbaseră şi câteva cuvinte, dar nu se gândise nicio clipă că e venită cu treburi grele. Se uita la Nicu. Nu ştia ce să-i spună, dar era dezamăgită.

— Hai, că n-o să fie nimic, dacă o să vrea tanti Jana s-o ajute – bine. De unde nu, fata oricum pleacă luni la Craiova şi la revedere.

Mariana nu mai avea niciun chef de ciocolată.

Se ridică din pat şi merse spre fereastră, aşa dezbrăcată cum era. Îi promisese să stea şi mâine în casă, feriţi de radiaţii, dar acum parcă ar fi vrut să plece. Pe fereastră se vedea mişcare în curtea miliţianului, iar mai sus o umbră plutea la etajul casei lui Virgil Popescu, în fereastra acoperită de o perdea subţire.

14. Nini ţinea încă pleoapele coborâte şi se legăna în faţa geamului cu gândul la pânza verde şi mătăsoasă care îl punea în contact cu

Italia. Vorbise în sfârşit cu nevastă-sa, nu cine ştie ce, ca de obicei, îl pusese la curent despre

Andreea, care iar avusese un examen ori o prezentare ori altceva care îi pompa valuri fierbinţi în fundul urechilor. „Fetele" lui erau la Roma şi comunicau de cele mai multe ori prin aparatul de transmisie, mai ales când el avea de făcut deplasări, ca acum. Florentina lucrează la Academia

Română din Roma şi-a luat-o şi pe fiicăsă, să-şi facă facultatea acolo. E studentă la Sociologie.

Nini se gândea la ele, imaginându-şi-le în apartamentul tapetat cu pânză fină. Canapeaua, patul, nici nu mai ştie ce, îi apăreau ca nişte frunze de plop, lucioase şi neliniştite. De câte ori se gândea la Italia, de fapt, îi fâlfâiau în întunericul minţii fâşii de mătase verde. Dacă ar fi să-şi aleagă un loc în lume, acela ar fi Roma.

Nini privea acum dosarul metalic mai puţin entuziasmat decât la prânz, dar convins că îi venise timpul. Cheia era aici, în sertarul biroului, ca şi celelalte chei importante, aşezate de mâna lui Mitiţă, fiecare în plicul ei, iar pe fiecare plic erau notate nişte cifre, a căror dezlegare se afla în agenda lui Nini. Bineînţeles că nu avea nevoie de coduri. Astea erau precauţii inutile.

Nini mergea pe încercate. Aşa că deschise sertarul şi căută un plic cu două chei mici – una pentru broască, cealaltă pentru lacăt – şi îl găsi destul de repede.

Dosarul începea cu o listă scrisă cu pix negru.

După literele care păreau făcute din rezistenţe de reşou, ar fi putut să fie scrisul unui ofiţer, pe care nu-l mai văzuse de câţiva ani. Îşi fixă ochelarii, mângâindu-şi în treacăt obrazul traversat de linii şi semicercuri, apoi citi capul de pagină: Oameni dispăruţi în moară. Lista nu cuprindea decât şase nume şi anul dispariţiei:

Vancea Marin – 1964
Geantă Gigi – 1966
Geantă Ion – 1966
Nicolescu Ica – 1970
Gligă Costel – 1976
Manea Ştefana – 1978

Numele fraţilor Geantă îl făcu să izbucnească în râs. Dacă aşa începea marele dosar era de râsul curcilor. Nini ştia foarte bine unde erau fraţii Geantă, îi şi văzuse recent, căci erau oamenii lui de legătură în Dobrogea. Amândoi erau băgaţi în diferite afaceri cu porci crescuţi în

Deltă, sălbăticiţi şi scăpaţi de sub controlul oricui, în afară de porcari, şi ei crescuţi în apele mlăştinoase, care ştiau să-i prindă şi să-i aducă în măcelăriile fraţilor Geantă. Aceştia aveau un adevărat imperiu. Pe lângă fiecare făbricuţă socialistă mişunau oamenii lor, care scoteau la negru mărfuri de toate soiurile, vândute, tot aşa, fără hârtii, pe la cantine, prin spitale, pe unde lumea murea de foame şi era gata să scoată banii pentru orice cutie argintată, de cele mai multe ori fără etichetă, sperând să găsească înăuntru un sos gros, cu urme de carne. Tot ei se ocupau şi de marfa adusă de vaporeni.

Nini făcea rost de hârtii semnate la Bucureşti ca vapoarele abia sosite de pe mările lumii să intre direct în Şantierul Naval din Tulcea, unde nu le mai verifica nimeni. Scoteau marfa lejer, în special citrice, ţigări, cafea şi aur, şi-o băgau în reţeaua lor, prin restaurante şi hoteluri. Nini mergea din când în când şi-şi sălta partea, aşa cum făcuse şi în urmă cu câteva săptămâni.

Prin urmare, fraţii Geantă erau la loc sigur.

Cât despre restul, nici nu-şi mai amintea bine. Cu Gligă fusese coleg în generală, Ica era cumnata lui Maxu, iar pe Marin şi Ştefana nu-i ştia deloc. Dispăruţii ăştia, ca şi fraţii Geantă, precis sunt şi ei pe undeva, plecaţi într-un loc mai cald. Nini îşi trecu arătătorul peste limbă şi dădu pagina. De-aici încolo începeau poveştile.

Erau hârtii mai noi ori mai vechi, scoase de prin alte dosare, şi în

care nu era întotdeauna vorba despre moară. Mitiţă le sortase, marcând pe margine paragrafele cu o linie subţire, pe care o şi vedea curgând din creionul chinezesc, superascuţit şi terminat cu năsturelul roz al radierei. Pe pagina a doua era o relatare despre cineva care spunea bancuri politice, nu se înţelegea despre cine e vorba, pentru că pagina începea astfel:

„N-am mai apucat să prind finalul bancului pentru că am văzut cum se furişa pe lângă zidul morii un băiat în uniformă de liceu. Eu, cum am spus şi mai înainte, stăteam cu faţa la moară şi vedeam bine fâşia de drum care merge până în curte la Costea. S-a auzit, cum se aude pe la lume, că ar bântui pe-acolo fantoma unui băiat care a murit acum doi ani. Erau femei care povesteau că-l văd spre seară, în uniforma lui bleumarin, furişându-se pe lângă zidul roşu al morii. Nu că aş fi crezut aşa ceva, dar văzându-l de la spate, în primul moment m-a luat şi pe mine gândul că poate zvonurile nu erau chiar din nimic. Cum se spune, până nu faci foc, nu iese fum! Drept pentru care nu pot să spun cum s-a terminat bancul şi dacă era duşmănos ori nu".

Nini îl vedea în faţa ochilor pe omul care scrisese. Era unul din Valea Popii. Nu-şi mai aducea aminte cum îl cheamă, dar şi-l aminteşte cum stătea în mijlocul drumului şi asculta ce spun alţii. Evident, hârtia era semnată Ion, dar

Nini ştia că nu acesta era numele adevărat al omului. Îi era prea lene să se uite în lista lui de informatori. Suficient că şi-l amintea. Mai mult chiar, avea acum impresia că îşi aduce aminte chiar seara aceea în care el însuşi se furişa pe lângă zid. De fapt au fost nişte zile de vară în care a venit în Comoşteni, îmbrăcat cu o uniformă de liceu. Nu şi-o pusese special ca să sperie lumea, ci aşa fusese atunci o misiune.

Umblase prin mai multe locuri, şi el, şi alţii, cu haine bleumarin şi şapca trasă pe frunte. Nici acum nu ştie de ce primise ordinul ăla. Mergeau la adrese precise şi cafteau oameni. Nu rău, atât cât să-şi bage minţile-n cap. El venise la

Comoşteni în treacăt, între două misiuni, pentru că-l rugase Grigore să-i pună puţin pumnul în gură coanei Iozefina, care făcea tot felul de hârtii şi de reclamaţii. Începuse să scrie pe la

Comitetul Central, să ceară redeschiderea dosarului lui Maxu şi să spună că-l bănuia pe

Grigore de moartea lui. Aflase ceva ori poate îi spusese Buţescu. Nini ştia prea bine că avea şi ea dreptate, dar nici miliţianul nu era de

vină.

Maxu căzuse ca prostul, măturat de-o palmă.

Nimeni nu era responsabil. Fusese un accident.

De aceea şi-i sărise în ajutor lui Grigore, care în vremea aia era cam fiert şi se ruga de el ca de un salvator. Într-o seară, după ce se întunecase, a pândit poarta şi, cum văzuse o siluetă albă ieşind în şosea, ţâşnise în direcţia ei. Îi pusese pumnarul în dinţi şi-o ţinuse bine cu mâna stângă.

— Nu mai fă atâta gargară, a ameninţat-o el, că noi l-am omorât pe Maxu, şi, cum femeia nu zicea nimic, îi răsese rapid doi pumni, dar nu cu putere, ci atât cât să-i dea sângele.

Abia peste o săptămână a aflat că nu fusese

Iozefina, ci o babă care stătea pe la ei. Probabil că se speriase şi, cum era şi bătrână, îşi dăduse sufletul.

Dar n-avea cum, de la doi pumni! Probabil că făcuse atac de cord, ceva. Nini n-ar fi vrut s-o omoare şi acum, după ce trecuse atâta timp, nici nu mai conta că-i păruse rău. Era o treabă regretabilă, dar nu catastrofală. Un accident şi acesta. Relatarea bărbatului despre uniforma de licean i-o adusese în faţa ochilor, ca pe o anexă la starea lui de-atunci, pe care o mai simţea încă, de om tânăr şi sigur pe el, mergând încet pe lângă zidul morii. În noaptea aia a dormit în podul casei lui Virgil Popescu.

Era acolo un pat de fier, cu tăbliile pictate, un obiect pe care nu credea c-o să şi-l mai amintească după atâţia ani.

Mai dădu o pagină şi citi în continuare. Acum avea în faţa ochilor scrisul Săndinei, pe care nu-l putea confunda, un scris lăbărţat şi mare, de copil agramat. Scria de fiecare dată pe hârtie de maculator, cu creionul chimic, înmuiat din când în când în gură. Precis îl ascuţea cu briceagul, pe pervazul ferestrei ori pe scară. Săndina scria special pentru Mitiţă, care era iubitul ei din tinereţe. El se însurase, avea copii şi stătea într-o vilă naţionalizată din Craiova. Dar venea regulat pe la Săndina, care, ca şi Mitiţă, era trecută de optzeci de ani. Habar n-avea ce-şi spuneau ori dacă fuseseră într-adevăr amanţi.

Şi-l închipuia aşteptând ca ea să-i dea hârtiile, ia aici, două foi, îi spunea, poate, cu vocea ei ca un fierăstrău, iar el le lua uşurat că în sfârşit putea s-o plătească. Scotea plicul din buzunarul hainei negre şi i-l întindea cu satisfacţia că i-a făcut un bine. Dar la multe dintre informaţiile ei renunţa imediat. Aceasta i se păruse demnă de dosarul

cu lacăt şi chiar era:

„Cum am mai spus, în moara asta e ceva, o stafie ori un lucru al dracului, şi-o să cred câte zile oi avea că aşa este, pentru că am văzut atâtea cu ochii mei, între care şi cum a dispărut

Ica Nicolescu. Şi mă jur pe sufletul meu că n-am mai spus la nimenea.

Era într-o seară prin vara lui 68, acum trei ani. Venisem de la câmp, doar îmi lăsasem traista şi ce mai era lângă scara podului, când m-am uitat pe fereastra din bucătăria mea, de unde se vede drept în moară. E fereastra morii care vine la un cot distanţă de a mea, care nu era nici pe-atunci fereastră, ci o gaură, fără giurgiuvele, ruptă-n vreo două locuri, ca o bucată de pâine. Iar eu, de unde stau, din bucătărie, văd drept în inima morii. Nu făceam nimic – ce să fac? Mă uitam că începuse să se întunece.

Şi-odată mi s-a părut că se mişcă ceva, o coada-dracului sau ce-o fi fost, cam ca un pămătuf fluturat în beznă, care nu era chiar de tot, fiindcă veneau prin ferestrele morii fuioare de lumină, de la lumina zilei care se sfârşea. Şi mi s-a părut şi că aud cum strigă cineva, ori că zice, cum e când se aude venind de prin vreo grădină, pe aripa vântului. Şi cum stăteam aşa înmărmurită şi eu, lângă fereastră, buff, s-a şi auzit o bufnitură în fund şi, cam în acelaşi timp, s-a desprins de lângă fereastra asta, dinspre mine, un om subţirel ca un limbric. A ţopăit o dată şi în aceeaşi clipă s-a şi uitat spre mine.

Îi venea capul până la canatul de sus al ferestrei, ceea ce înseamnă că măsura peste doi metri.

Dar nu era om, ci mai mult un fel de schelet luminos, o lăcustă din sticlă albă, cum este laptele, şi strălucitoare, ca şi când lumina zilei de amiază ar fi fost închisă între pereţii ei. Ma privit o dată, cu faţa lui de lăcustă, şi-a şi lăsat o scânteie care mi-a străpuns creierul ca o lamă.

Nu puteam nici să mă mişc, nici să-mi dezlipesc ochii de la arătare. Şi harţ, şi-a şi întins o gheruţă, scurtă ca a libelulei, dar răsfirată, cum are puiul de găină, şi-a ridicat-o cumva, de unde, de neunde, pe Ica Nicolescu, prinsă bine, ca într-un scaun. Poate că ea era de mai multă vreme în moară, ori că atunci sărise peste pervazul ferestrei din fund. N-aş şti să spun ce căuta ea acolo şi nici n-am cunoscut-o imediat, ci numai după ce s-a ntors cu faţa spre mine.

Mă vedea sigur, pentru că şi eu o vedeam din locul meu. Era îmbrăcată cu o rochioară alburie şi ţinea în mână un pulover. S-a întors

o dată şi m-a privit parcă bucuroasă că mă vede.

Prima dată m-am gândit să strig după ajutor, dar n-am avut nici timp şi nici putere. Cât să fi fost? O clipeală de ochi, nu mai mult. Şi-odată am văzut cum o strânge în gheare scorpia, căreia îi lucea faţa ca farul de la salvare. A strâns-o o dată ca pe-o pungă de plastic şi imediat am văzut cum se risipesc, printre cârligele mâinii, pietricele albe, mărunte cât corcoduşa, şi cad pe cimentul morii, păcănind, una câte una. Şi s-a şi lăsat întunericul, dar o beznă ca-n butoiul de păcură.

În noaptea aia au căuta-o alde Nicolescu prin toate cotloanele morii. Îi vedeam uitându-se în toate părţile şi călcând peste pietrele albe, care erau tot ce mai rămăsese din Ica. Vedeam talpa coborând peste ele şi mise-ncreţea pielea cefei, pentru că simţeam şi eu apăsarea pantofilor care lipăiau prin moară".

Pe măsură ce citea, Nini se apropia el însuşi de hala morii, pe care o ştia pe toate părţile, şi încerca să recompună în minte libelula de neon, pe care şi el o văzuse, fără atâtea amănunte, ca Săndina. O parte din el nu se îndoia de această poveste. Dar mai era şi cealaltă parte, care, nu c-ar fi negat, dar căuta explicaţii, unele de necontestat, pe care să le creadă până şi profesorul cu dinţii strâmbi. Ar fi putut să fie ceva mai mult decât îngerul lui Maxu, o forţă extraterestră sau, de ce nu, o maşinărie plantată de ruşi. În tot cazul, relatarea Săndinei nu scârţâia cu nimic şi nici nu era prea departe de ceea ce chiar el văzuse. Şi nu doar el. Mai erau Grigore şi Mircea Buţescu. Cu acesta din urmă i-ar fi plăcut să vorbească, fără ca el să ştie cine este.

Nini rămăsese cu o impresie apăsătoare nu atât din cauza lecturii, cât a propriilor amintiri.

Era noapte şi prin perdeaua galbenă se vedea până în curtea lui Buţescu. Fereastra dinspre el era luminată. Poate că popa venise de la denie.

15. Mircea Buţescu nu era prea departe, într-adevăr, însă nu la denie îi stătea acum mintea.

Plecase de cu seară la soacră-sa, două-trei sate mai încolo, în Măceş. O lăsase pe preoteasă, care voia să petreacă a doua zi şi în zilele următoare cu fraţii şi surorile ei, veniţi de prin toată ţara, iar el se întorsese valvârtej, ca să vadă ce se mai întâmplă pe la biserică, le spusese, deşi n-avea de gând să mai treacă în noaptea aia pe acolo. Ştia foarte bine ce se întâmplă: biserica adormită de glasul gros al cântăreţului, câteva femei înţepenite pe brânci, cu ochii-n covorul

presat, ca o balegă, iar în curtea bisericii – un grup de copii, în frunte cu

Milu al Paulei, ascultând muzică la tranzistor, sub tufa de liliac, şi bând apă de colonie ori trăgând din Mărăşeşti.

Altele erau treburile popii. Trecu încet pe la

Virgil Popescu, uitându-se într-o doară spre geamul luminat, care îi dădea de ştire că e venit un tovarăş, apoi coti pe uliţă, iar în faţa porţii stinse farurile şi deschise porţile în linişte mare.

Ştia că Nicu e cu fata Janei şi nu avea niciun interes să-i deranjeze. Aşa că nu întârzie mult.

Trase Trabantul lângă pivniţă şi îndată se şi strecură pe poartă.

Acum stătea în mijlocul morii, ascultând fâlfâirea steagurilor, ca a unor aripi rănite, aşteptând cu ochii aţintiţi spre culmea dezvelită a clădirii. Privea cerul şi încerca să simtă ceva schimbat în aerul nopţii de aprilie, eventualele cuţite coborâte din norii de la Cernobîl, pe care nu ştia cum să şi-l închipuie. Auzise că era ceva rău, care distrugea corpul omului, dar mai rău decât lanţul morii nu se putea să fie. La uşă se auziră paşi, apoi o văzu pe Paula, siluetă neagră în negura nopţii. N-o vedea bine, dar ştia că rânjeşte cu forţa care cobora în ea de cum trecea în sălaşul de foc. Îi amorţise un picior şi nu se putea clinti. Femeia ajunsese lângă el, aproape că o putea atinge, şi-i simţea respiraţia ca pe un val cald care stătuse o sută de ani închis într-o sticlă. Iar în acel moment simţi mâna ei, îngheţată şi fermă, apucându-l de betelia pantalonilor. Buţescu se lăsă împins, ştia unde trebuia să ajungă, pe roata chinurilor, lângă care murise Maxu în urmă cu 24 de ani.

Din ziua aceea începuse pentru el calvarul, mai precis, după ce văzuse spuma morţii ridicându-se de pe cadavrul prietenului său. Era un fel de pelerină albă, din gluga căreia se răspândea peste ei un voal cenuşiu, unduitor şi în care se întipăreau treptat liniile bestiei rânjitoare, al cărei cap părea încadrat de o claie de păr încreţit. Apoi miliţianul îl luase de umeri cu mâinile amândouă şi-l zguduise sub chipul de fum, până când nu mai putuse să facă nimic.

Simţea cum îi intră ceaţa grea şi fierbinte prin urechi, umplându-i capul ca pe un balon, şi se uita fix în ochii miliţianului, care îl ameninţa, ridicat parcă peste trupul însângerat al lui Maxu, doborât de palma de fier. De fapt, chiar de când

Grigore îi lovise prietenul, simţise în ceafă un glonţ de foc, înfipt

ca o sămânţă, din care apoi se revărsase peste moară ploaia de flori, îmbătătoare şi perversă, ca însăşi fiinţa întrupată din ea şi care era îngerul morţii, diavolul ori răul etern, în tot cazul, ceva batjocoritor, ca sentimentul de milă trufaşă ori ca degetele care dau un singur bobârnac.

Din vara aia îl urmărise pretutindeni chipul rânjitor, mai ales în serile în care îl împingea spre moară, ca acum. Venea aici şi cădea răpus pe roata smălţuită a morii, ca şi când ar fi fost bătut în trei rânduri de cuie. O vedea pe Paula deasupra lui, cu faţa înnegurată, ca o mască de cenuşă, zâmbind şi privindu-l cercetător, ca pe-un iepure prins la morcovi. Era ea, dar peste faţa ei pluteau fumul neguros şi rânjetul fiarei, erau mâinile ei, dar lungite de gheara încremenită a morţii. Lui îi era întotdeauna frică, avea sentimentul că îi va străpunge pântecul şi-i va smulge măruntaiele şi mii de reptile începeau să-i umble pe şira spinării. Încerca să n-o privească, dar cu timpul îşi dăduse seama că ea nici nu mai era acolo. Deasupra feţei lui plutea chipul rânjitor, ţinut ca-ntr-o plasă de rotocoalele de fum, şi se mişca odată cu ochii lui, într-o parte ori în alta, ca şi cum ar fi fost legat de-o vergea invizibilă, tocmai în fundul capului său. Şi apoi începea marea teroare, dezgustul şi plăcerea dementă, amestecate în aceeaşi oală, în care se simţea cufundat pentru multă vreme.

Ea îi ţinea şoldurile în palmele ca nişte chingi de gheaţă, lăsându-l în acelaşi timp să-şi cuibărească sămânţa între fălcile de foc. Ţinea ochii închişi şi îşi simţea fruntea inundată de ape clocotite, iar carnea lui ajungea loc de benchetuială, un bun general din care ciuguleau guri flămânde, în timp ce el se bucura de sălbăticia acestor muşcături, mai mult chiar, simţind în miezul inimii o dorinţă aprigă de a se oferi celorlalţi, de a se lăsa mozolit şi rănit de dinţii lor. Se bucura să se ştie călcat în picioare şi aruncat în noroi şi în acelaşi timp era asediat de vina pentru bucuria aceasta, iar mai târziu, după ce îşi simţea sămânţa smulsă şi înghiţită într-un cuptor stins, îl cuprindea o scârbă fără sfârşit. Îşi ura fiecare bucată care se bucurase şi rămânea cu stomacul scormonit de curcani înfuriaţi. Uneori îi venea mirosul de pene ude până în fundul gâtului, iar atingerea pietrei de moară era ca o pălmuire.

Aşa fusese şi în acea primăvară a nebuniei lui. Era sfârşit şi năclăit de scârbă, iar mâinile ei încă îl ţineau pironit de piatra morii. Prin acoperişul spart intrau valuri de ceaţă, care luau din când în când

chipul rânjiturii, şi-i coborau până în ochi, spulberându-se apoi ca un balon spart, din care se cernea un abia vizibil praf, lipicios, cu miros de urină. Cinci-şase rotocoale rânjite coborâseră peste el, când un ţipăt care nu era al lui îi rupsese plămânii. Se ridicase cu Paula cu tot, care se ţinea de el ca o ventuză, şi o rupsese la fugă, trântind-o din mers, alergând eliberat drept în faţă. Sărise fereastra şi-o apucase apoi prin grădina lui Costea, de unde smulsese în fugă un măturoi aninat într-un gard şi pe urmă, învârtind măturoiul deasupra capului, o luase pe uliţă şi îndărăt, pe celălalt drum, până în răscrucea lui Moştrane.

Faţa de fum se risipea sub loviturile lui de mătură, dar nu-l părăsea nicio clipă, plutea deasupra, ca şi când ar fi fost legaţi. Îşi aduce aminte că urlau difuzoarele de pe stâlpi, pentru că murise Gheorghiu-Dej, iar el mugea de trei ori mai tare, privind spre pâlcul de bărbaţi din faţa morii, ca spre un roi de muşte. Nu-şi pierduse minţile, ci voia să scuipe toată mizeria care se cuibărise în el, voia să se smulgă din puterea morţii, care îl înhăţase fără drept de apărare.

Trei săptămâni a zăcut la spital, înfăşurat în cămaşa de forţă, apoi cuibărit în patul întins, buimăcit de doctori şi biciuit de duşuri reci. Iar în ziua în care a ieşit pe uşa spitalului, l-a întâlnit pe Titanu. Era un bărbat distins care îl apucase de umeri în plină stradă şi-i spusese:

— Tinere, nu mai sta aplecat, îndreaptă-ţi umerii, că viaţa e frumoasă şi merită s-o priveşti drept în ochi.

Îl plăcuse din prima clipă, chiar îl lăsase cu gura căscată modul lui degajat de a fi, îl fermecase vocea caldă, de om citit, încât chiar în ziua aceea îi povestise toată viaţa lui, evident, fără să pomenească de îngerul morţii. Au stat la o terasă şi-au băut bere la halbă.

— Eu, domnu' Titanu, am făcut un liceu de popi, dar pe la sfârşit deja nu mai aveam niciun chef să cânt în biserică şi să-mi fac cruci. Mi-am dat bacalaureatul şi-am plecat acasă. Tatăl meu e croitor la Comoşteni, nu ştiu dacă ştiţi, a, da?

Aţi auzit, deci nu suntem chiar în fundul lumii, ei, şi am început să-l ajut. Dar cu timpul, am început să fac pantaloni din doc, după ideile mele, croiţi cum sunt blugii. Voiam să-mi fac nişte pantaloni care să-mi placă. Aveam şi nişte reviste, un Neckermann adus. Cum? I l-a dat cineva lu' tata, nu mai ştiu, şi încet am început să fac chiar o pasiune pentru croitorie. Toată lumea care conta, băieţi de liceu şi chiar fete, veneau la mine să-şi facă pantaloni.

Nu-i spusese nimic despre întâlnirile din moară, ştia doar el cum croia pantalonii, cu mintea învăluită într-o pâclă care îl împingea, mai ales la căderea serii, către moara roşie şi zimţată, în care era rupt în fălcile unei mulţimi flămânde. I-a povestit doar despre foarfece, stofe şi despre dorinţa de a face mai mult decât atât.

Atunci, parcă, ori câteva zile după aceea, Titanu i-a propus o slujbă mai spectaculoasă decât croitoria.

— Îţi place să cânţi? l-a întrebat el.

Sigur că-i plăcea. Avea pe-acasă şi-o mandolină veche.

— Foarte bine că ai mai pus mâna pe nişte coarde. Am să-ţi dau eu o chitară, da, una adevărată. Vreau să înveţi nişte cântece şi să le cânţi pe unde sunt oameni care au nevoie, prin spitale, pe la cantine, prin locuri unde se bucură lumea de-un cântec frumos. N-o să fie degeaba. Te plătesc.

Şi pentru că Mircea îl privea suspicios, bărbatul se corectase imediat:

— Adică nu eu, ci instituţia noastră, care e a Ministerului Culturii.

Şi se ţinuse de cuvânt. Îi dădea textul scris la maşină, pe hârtie lucioasă, întotdeauna o traducere a unui cântec internaţional de succes, cum a fost Albastru, pe care l-a cântat de multe ori şi care traducea versurile din Azzurro al lui

Celentano. Mergea prin spitale, în general, cânta în uşa saloanelor şi pe urmă, la cerere, lăsa şi versurile, copiate de el, în mai multe exemplare, cu indigo negru. Se bucura lumea şi imediat voia să cânte cu el, pentru că toate cântecele erau şlagăre internaţionale, traduse frumos, în româneşte.

A făcut treaba asta mai mult de un an.

Într-o zi s-a pomenit cu Titanu la Comoşteni.

Era îmbrăcat într-un trening bleumarin şi arăta ca şi cum ar fi alergat douăzeci de kilometri.

— Hai, că sunt cu o maşină, i-a spus, gâfâind, vino cu mine, că vreau să m-ajuţi la ceva.

Era atât de emoţionat, că nici nu-i venise să-ntrebe despre ce era vorba. A urcat în Trabant, încântat de interiorul intim, care îl făcea să se simtă ca-ntr-o capsulă cosmică, iar într-o oră erau în oraş, în spatele unei hardughii, un fel de hală, cu ferestre stropite de vopsea şi pereţi metalici.

— Înăuntru, i-a spus Titanu, sunt băieţii de la Drum de fier. Le-a plecat solistul şi fac angajări.

Vreau să dai şi tu o probă. Stai cuminte, nu e nimic! Bineînţeles că nu te angajează, dar rămâi pe lângă ei, pe-aici.

Aproape şase luni şi le-a petrecut pe lângă muzicienii ăştia, care îl lăsau să stea la repetiţii.

Le părea rău de el că nu-l luaseră solist şi poate că se simţeau chiar vinovaţi ori numai măguliţi că au un fan atât de fidel. Titanu îl plasase într-o garsonieră, unde stătea ca un boier. Dimineaţa se scula târziu, ca şi cântăreţii, care nu ajungeau la repetiţii înainte de prânz. Pe urmă căsca gura cât cântau ei. Îi plăcea rockul, chiar trăia fiecare bucată, mai şi cânta din când în când, încât până la urmă îl luaseră să facă nişte ecouri la o melodie. Se simţea ca un artist. Partea proastă era că Titanu îl rugase să caşte urechile la tot ce se vorbeşte.

— Să nu te simţi nasol pentru asta, tu ştii că-ţi sunt prieten şi nu te trimit la ceva greţos.

Solistul lor a fugit în Germania. Nu vreau decât să notezi lucrurile mai importante, ce zic, dacă vorbesc despre el, dacă sunt cumva duşmănoşi faţă de ţara noastră ori dacă au legături cu străinătatea, mai ales cu ţările capitaliste.

Mircea Buţescu se gândeşte la perioada aia cu un sentiment vinovat, dar şi cu oarecare mândrie. E uşor să condamni dintr-un timp confortabil ceva ce s-a petrecut într-o istorie constipată. Şi e nedrept. A scris jumătate de an sute, poate mii de pagini, dar este sigur că nimic din ceea ce-a pus el pe hârtie n-a făcut vreun rău cuiva. Scria în special noaptea, rememorând discuţiile banale, mai ales legate de schimbarea unor versuri ori a unor pasaje melodice, despre femei, despre haine etc. Este sigur că nu pomenise niciodată ceva care să-i incrimineze pe băieţii ăia simpatici, care îl tratau ca pe-un frate. Totuşi, bateristul fusese arestat într-o seară, chiar în timpul repetiţiilor, iar pe

Buţescu îl marcase rău episodul. La vreo săptămână după aceea se încheiase şi misiunea lui.

— Te întorci la Comoşteni, i-a spus Titanu, şi îi păruse rău că-şi părăsea garsoniera, de care se simţea legat pe vecie.

Totuşi, nu protestase.

Avea un respect total pentru Titan, chiar dacă ştia că lucrează pentru

Securitate. De fapt nu-i spusese niciodată direct, ci îi dăduse

doar de înţeles că-şi face datoria de cetăţean, la un loc de muncă onorabil. Mirarea lui cea mai mare fusese să afle că va fi hirotonisit.

— Nu contează când ai terminat seminarul, nu-ţi face nicio grijă! Tu însoară-te într-o lună, două, iar de rest ne ocupăm noi. E nevoie de un om acolo.

La început se gândise să se însoare cu Paula, însă a fost peste puterile lui s-o ştie toată ziua în preajmă. Era şi-aşa destul că după ce revenise în sat îl trăgea zilnic spre moara acoperită de aripile morţii.

Mircea se gândea la toate astea, răstignit pe roata morii, bucurându-se şi detestându-se totodată, prins în ghearele unei femei peste care stăpânea suflul morţii.

Tocmai voia să se ridice, când din stânga lui se auziră paşi de copil care se furişează şi imediat se gândi că putea să fie Milu.

16. Băiatul intrase într-adevăr în moară, bănuind că maică-sa se regulează cu popa pe roata mare. Voia să vină până-n dreptul lor şi pe urmă să strige porcării şi să se distreze când ei ar fi luat-o la fugă. Dar de data asta nu avu noroc. Cum deschise uşa, simţi valul de lumină venind spre el şi, năucit, aproape că nici nu mai putu să reacţioneze când popa trecu pe lângă el, împiedicat, ca un bursuc. În mijlocul morii răsărise fântâna albă, ca o cană de porţelan, iar pe cheiurile ei stătea ca de fiecare dată curca pestriţă, fluturându-şi uşor mărgelele roşii.

Bănuia că este o vedenie, dar totodată era ceva extrem de real, un lucru ieşit din burta morii, ca un mesaj de pe altă lume. Acum se ridicase şi maică-sa de pe roata albicioasă şi se îndrepta spre el, fără să privească măcar pasărea glazurată în alb şi negru.

— Ce e, mamă, cu tine aici? o auzise el şoptindu-i, dar n-avu putere s-o înjure ca de obicei, ci o întrebă la rândul lui, cu o voce ieşită de sub două tone de nămol:

— Vezi curca aia, mamă?

Femeia era acum aproape şi o simţea că se uită în aceeaşi direcţie, apoi o auzi spunându-i clar şi liniştit:

— Nu e nimic, hai să mergem acasă, puiul meu, că e aproape de miezul nopţii.

Şi abia atunci se dezmetici şi îşi reluă starea lui de dinainte de a intra în moară, deşi curca aia continua să se uite la el, dintr-o parte, mişcându-şi în valuri guşa roşie, ca o dantelă.

Se întoarse şi-o luă spre uşă, ignorând-o pe maică-sa, apoi, ajuns în drum, o coti spre Moştrane, fără treabă, mai mult ca să-i arate

mamei lui că nu se află la cheremul ei.

Paula stătea la colţul morii, fără să îndrăznească să-l cheme, nu de altceva, dar îl ştia cât e de nebun – odată începea să strige la ea şi să scoale lumea, pe Rafailă şi mai ales pe Săndina.

Numai cât se gândeşte la gura Săndinei, în stare să ridice şi morţii, simte un bici pe spinare.

Plus că peste drum stă matracuca ei de şefă de la vaci, veterinara. Şi în timp ce ea privea discret de la colţul clădirii, dinspre Moştrane se apropia silueta subţire a învăţătoarei, păşind lin în papucii de casă, ca două gondole.

— Ce-i, măi, Milule, cu tine la ora asta, se auzi până la moară vocea ei, ca o găleată de apă caldă aruncată în lungul şoselei.

— Treaba mea, ce să fie, răspunse Milu, deşi neaşteptata întâlnire îi luase puţin suflul, căci

Lucica fusese învăţătoarea lui, pe care o iubise mai mult decât pe maică-sa, am şi eu treburile mele, îi explicase el, mai domol, dar dumneavoastră

Unde vă duceţi dumneavoastră la ora asta?!

Întrebarea o atinse în creier, într-adevăr, ce dracu' căuta ea pe mijlocul drumului, în miezul nopţii? Cum ar fi sunat să-i spună că are nevoie de ochii aurii ai morii, în noaptea disperată în care trebuie să se hotărască ce să facă mâine, să se ducă la petrecerea lui Grigore, să-şi ia lumea-n cap ori să-şi pună capăt zilelor, adică trei lucruri care nu erau de vorbit cu un băiat obraznic de 14 ani. Aşa că spuse cu vocea ei de catedră:

— Lucram în camera de la drum şi mi s-a părut că aud mişcare aici, spre moară. Am ieşit special să văd ce se întâmplă. Şi pentru că băiatul nu spunea nimic, continuase: Ai văzut tu ceva, că doar vii din direcţia aia?

Nu, bineînţeles că Milu nu văzuse nimic:

— Duceţi-vă la culcare, că nu e nici pe dracu', fâlfâie steagurile de pe stâlpi, nimic mai mult, spuse el, cu toată convingerea, şi-o luă dintr-odată pe uliţă, în jos, pe lângă casa Janei.

Lucica stătea încă în mijlocul drumului, nehotărâtă dacă să se întoarcă ori dacă să rişte şi să alerge până la moară, să intre şi să privească puţin spre ochii strălucitori care o ţin în viaţă. Ar fi vrut să plece şi să nu se mai întoarcă niciodată. Dar unde să plece? În oraşele mari nu se putea angaja fără să aibă buletin pe oraşul ăla. De fapt,

oriunde s-ar fi dus îi cereau buletinul şi pe urmă îl sunau pe Grigore ca să afle de ce-a plecat din Comoşteni. Şi-apoi, cum să-l lase pe taică-său singur, care nu mai e în stare nici să hrănească păsările?! Fără ea, ar muri în câteva săptămâni. Începea să se gândească la viaţa ei de până acum cu alţi ochi. Se crezuse nefericită, dar de fapt nu era deloc rău.

Oamenii o respectau, salariul era şi el destul de bun, acum, după opt ani de muncă, iar şcoala, cu tavanul ei înalt şi coloanele albe, o făcea să se simtă ca într-un conac. Uneori, în timpul orelor, privea pe fereastra arcată şi înaltă spre teiul bătrân din curtea şcolii şi se simţea ca într-o lume tihnită şi frumoasă. Nici măcar portretul lui Ceauşescu de deasupra tablei nu reuşea să strice armonia acelei încăperi înalte şi aerisite, care părea păzită de godinul nămilos, vopsit cu bronz auriu. Într-o singură zi însă.

Grigore reuşise să-i dărâme această lume şi s-o arunce la gunoi. Lucica stătea încă în mijlocul drumului, în timp ce pe deasupra Comoştenilor plutea un nor misterios, venit de la Cernobîl ori din străfundurile morii, aducător de ploaie şi de vise.

Paula o luase şi ea încet spre casă, în vreme ce popa Buţescu era deja în pat, ascuns sub plapuma grea, umplută cu lână de calitatea I, de pe vremea în care tatăl lui, croitorul, avea oi. Încerca din răsputeri să nu se gândească la nimic, dar îi veneau din toate părţile şiruri de gânduri, mai ales cu ceea ce ar fi putut să facă, înlănţuite, una câte una, feţele lui dintr-un trecut remaiat.

Prin curţile vecine se mai auzeau zgomote mici, iar dintre buruienile care năpădiseră grădina lui Florică Papuc se ridicau limpezi vocile

Phoenixilor:
Cine trece-n Valea Seacă
Cu hangerul fără teacă
Și cu pieptul dezvălit?
Andrii Popa cel vestit.

Băieţii lui Papuc puseseră la bătaie bateria maşinii, iar acum aveau un bec chior, atârnat pe o creangă a prunului, şi casetofonul, adus de la Timişoara, ceea ce îl umpluse de admiraţie pe Lolică, preocupat încă de aceste detalii, în timp ce se îndrepta şi el spre ai lui. Muncise toată ziua în curtea lui Papuc să costorească toată văsăria. De la căldările cele mari, la tigăi şi tacâmuri, toate trecuseră prin mâna lui: le făcuse lună, argintate şi curate-lacrimă, mai ales furculiţele de

aluminiu, care înainte arătau ca nişte picioare de cioară moartă. Muncise pentru 20 de lei şi câteva resturi din ţapul pe care îl tăiaseră. Tot nu era nimic. Capul animalului, copitele şi maţele strânse într-un ziar stăteau ascunse în fundul sacului peticit şi murdar, în care îşi ţinea sculele, cositorul, sticluţa de apă tare şi cuţitul lui cel bun, cu prăsele din lemn roşu. Lolică mergea alene, cu sacul pe umăr şi cu pălăria înfundată pe cap, trăgând în nări un miros răscolitor de carne prăjită şi usturoiată. Şi tot analizând mirosul ăsta, aproape că îl luă prin surprindere silueta subţire, care ieşea din moară. Era învăţătoarea care venea cine ştie de pe unde, poate de la o tăvăleală din spatele morii. O privea cum se depărtează repede, mergând pe linia albă din mijlocul şoselei, ca şi cum ar fi înaintat pe o panglică de circ, în timp ce el se îndrepta leneş spre cortul ridicat lângă scara înaltă, unde îl aşteptau ai lui, Marana şi copiii, adormiţi pe patul de ţoale.

De la fereastra bucătăriei, Iulica îl văzuse pe costorar strecurându-se spre cortul lui şi se gândi că vine de la furat, cine ştie ale cui găini mai zac acum în fundul sacului său împuţit. O

enervau ţiganii aciuiţi lângă casa lor şi în fiecare zi le spunea copiilor să nu cumva să se apropie de ei. Acum terminase de făcut chiftelele, un castron mare, să ajungă la toată lumea, ei patru, maică-sa, Miţu cu familia lui – încă patru –, erau destui. Dar şi mâncare era, slavă Domnului, sarmale, ciorbă, chiftele. Mâine o să facă şi nişte friptură. Degeaba zice Miţu că trăim vremuri grele. Iată câte se adunaseră, e drept, nu în fiecare zi, dar măcar acum, de 1 Mai, care s-a nimerit să cadă odată cu Paştele. Pe vremuri, când era foarte mică, ţinea post până în Noaptea de Înviere, când se duceau cu toată mâncarea la biserică, s-o sfinţească popa. Ce tâmpenii şi restricţii – care-i strângeau stomacul şi-o făceau să sufere săptămâni întregi! Bine că s-a eliberat de ele! Acum nu-i mai pasă, poate să facă friptane în Miercurea Seacă şi oricând îi este poftă, pentru că toată carnea nenorocitului ăsta de sat e pe mâinile ei. Lasă, că nici ceilalţi oameni nu mor de foame, fiecare are ceva acolo de tăiat în curtea lui. Precis nemernicul ăla de Papuc a tăiat ţapul, dar trece el 1 Mai şi-o să-l vadă pe unde scoate cămaşa.

Miţu, care picase şi el de cu seară, spunea că în Bucureşti e foamete. Dar fiecare are pe câte cineva la ţară, o relaţie, o rudă, nu moare nimeni de foame în ţara asta, doar cei singuri, cum fusese moş Petrişor. Cine l-a pus să nu facă şi el nişte copii…? Trebuia să se gândească.

E mai rău ca în alți ani, dar n-o să țină nu știu cât, decât dacă o fi ca-n bancul lui Mițu, care le spusese hai să vă zic un banc, poate îl mai spuneți și voi în stânga și-n dreapta, să se deștepte lumea, nu e nimic politic, nu e cu șefu', e despre ruși, iar astea știți că e voie să se spună: Cică la

Moscova oamenii au făcut o revoltă. Iese Gorbaciov și-i întreabă: ce vreți, oameni buni? V-am dat carne, v-am dat brânză, dulciuri – slavă

Domnului! Ce mai vreți? Mulțimea răspunde prompt, scandând la unison: Vrem porto-ca-le!

Vrem porto-ca-le! La care, Gorbaciov se întristează.

Să știți că mă supăr! Păi, ce credeți voi, oameni buni, că România e țară tropicală!?

Poate cu explozia asta de la ruși iar o să trebuiască trimise ajutoare. Iulica acoperi chiftelele cu un șervet și-o luă spre dormitor, ducând în mână lampa mică, în care se mișca, licărind, petrolul închis într-o cupă de sticlă verde.

Acum chiar că intrase în întuneric tot satul.

Curentul electric era întrerupt, iar lumea se dusese la culcare. Numai la Virgil Popescu strălucea veioza mare, de pe biroul lui Nini. Aici era o minicentrală, special adusă pentru nopțile lungi, ale musafirilor veniți să lucreze.

Nini citea mișcându-și dintr-o parte în alta globii mari ai ochilor. Ajunsese la o declarație care începea puternic, cu mărturisiri directe:

„Subsemnata Matei Paula recunosc că am întreținut relații sexuale în moară, împreună cu preotul Buțescu Mircea".

Cuvântul preot era adăugat cu litere mărunțele deasupra, după ce fusese tăiat popa, iar rectificarea mai era făcută de două ori în pagina scrisă cu pix albastru. Îl și vedea pe Grigore uitându-se batjocoritor la femeie și aproape dictându-i ce să declare, fălcos, stând pe scaunul cu spătar din biroul lui, în timp ce Paula nici măcar nu mai ridica ochii din hârtie. Și-o aduce aminte de când era prin școală, cu tenișii de cârpă bleumarin și picioarele zgâriate, ieșind lungi de sub uniforma decolorată. În mărturisirea ei.

Mitiță însemnase un paragraf de două rânduri care suna astfel:

„Dar mă jur pe sufletul meu că nu m-am dus de bunăvoie, ci trasă acolo de o putere care mă înfășura ca și cum m-aș fi îmbrăcat cu un palton de blană".

Nini ridică ochii spre fereastra acoperită de perdeaua galbenă şi recompuse în minte pelerina albă din care se zăreau călcâiele îngerului său.

17. Ziua de 1 Mai a anului 1986 a început abia pe la orele prânzului, când s-au întors maşinile de la defilare. Camioanele au tras în curtea Căminului Cultural, iar locul s-a umplut de glasurile copiilor care coborau îmbrâncindu-se, fără să mai ţină cont că-şi murdăresc maiourile albe, în care tremuraseră de frig toată dimineaţa.

Erau sculaţi de la ora 4, când urcaseră zgribuliţi în remorcă, băgându-se unul într-altul, să se încălzească. Au ajuns în oraş odată cu răsăritul soarelui şi apoi, multe ore, până la 10.30, stătuseră în picioare, în spatele altor copii, aduşi din alte părţi, ca şi ei, în echipament sportiv. La un moment dat, coloana începuse să se mişte şi din toate părţile izbucniseră urale de pe benzile de magnetofon, iar ei au mers după cei din faţă, privind din când în când spre lumea adunată pe trotuare. După un timp au ieşit într-o piaţă mare, eliberată de oameni. În dreapta erau tribunele oficiale, în care se zăreau pălăriile unor tovarăşi, cum se văd şi la televizor.

Mădălina era adormită şi nefericită, pentru că învăţătoarea nu fusese cu ei, încât trecu aproape fără să-l vadă pe Lolică, tolănit pe scara înaltă de lângă cortul lui. Voia să ajungă repede acasă şi să doarmă mult. Costorarul se uita la fata Iulicăi şi se gândea că ar fi tocmai bună de dus la Severin, unde nu mai fusese de multe luni. Îi plăcea fetiţa şi era sigur că şi ea îl place şi uneori făcea planuri pentru ea. Cumse-ncălzea vremea, Lolică îşi lua doi băieţi şi plecau din sat în sat să lustruiască metalul, împuţit peste iarnă. Pe drumul ăsta aveau întâlnire cu un domn mare, cu milă pentru copii, mai ales bucuros de copii nefericiţi, fără părinţi oricare au în ei dorinţa de a pleca departe, aşa cum o avea Mădălina. Lolică se ataşase de copilul veterinarei pentru că fetiţa îl privea pe sub sprâncene şi îi zâmbea ca şi când ar fi vrut să-i facă o mare mărturisire. O vedea mereu singură, stând în uşa pătulului, nemişcată, în timp ce maică-sa o striga cu voce opărită, ameninţătoare ca o cloşcă nebună. Fetiţa asta avea potenţial şi cu siguranţă că ar ajunge departe, dacă cineva i-ar întinde o mână şi ar scoate-o dincolo de ţara asta. Lolică a dus până acum o duzină de copii şi pentru fiecare a primit câte trei mii de lei ori inele şi lănţişoare din aur. Dacă ajunge vinerea în Severin, merge întins spre cofetăria Boema şi cu siguranţă îl găseşte pe domnul Titi, stând picior peste picior la

masa de lângă geam. E un domn îmbrăcat bine, care ştie toate feţele vieţii.

Vorbesc, se înţeleg, iar a doua zi Lolică trece cu toată turma de oameni, bişniţari, lume flămândă, venită după o pungă de Vegeta, români plecaţi spre Kladovo, să cumpere câte ceva. Îşi lasă toate actele la graniţă şi trec legal. Pentru câteva ore sunt turişti. Oricum n-au cum să meargă mai departe. Toate drumurile lor merg spre magazin.

Acolo lasă şi el copiii, printre rafturi, iar la ieşire e întotdeauna un om ca şi el, mai jerpelit, mai rufos, cu o bonetă din ziar pe cap, iarnă-vară, şi căruia îi şopteşte de fiecare dată pachet de la Titanu. Apoi se întoarce cum a venit.

Mădălina ajunsese deja în casă şi învârtise butonul televizorului, sperând să fie program, că doar era 1 Mai. Şi chiar era. Nea Mărin povestea cum a călătorit la Bucureşti, repetând cuvintele şi închizând din când în când un ochi, ca o maşină defectă. În restul casei era animaţie, se pregăteau să plece la petrecerea din pădure şi, cum Mădălina nu avea niciun chef, se întinse pe canapea, cu gândul de a se preface adormită, şi chiar adormi, înainte ca actorul să-şi fi terminat numărul.

Când maşina lui Miţu ieşea din curte, ca dintr-o burtă sfârtecată, Lucica se opri în dreptul morii, ca şi cum n-ar fi fost hotărâtă încotro s-o ia. Ştia cine e în maşină, iar gândul că ar putea fi văzută coborând pe lângă moară spre grădina lui Costea o făcea să se-ncreţească pe dinăuntru. Silueta ei, înfăşurată în rochia de flanel imprimat cu crengi de măslin, părea înfiptă în marginea drumului, iar deasupra creştetului bombat de cocul rotund se odihnea botul ascuţit al şarpelui, pe care Iulica îl simţea crescând prin geamul maşinii. Ar fi vrut să stea de vorbă cu prietena ei, care era şi învăţătoarea Mădălinei, să coboare puţin din Škoda şi s-o-ntrebe, ca-n-copilărie:

— Ce dracu' faci aici, măi Luci, nu vii cu noi în pădure, să ne bucurăm de ziua asta liberă?

Dar cum să coboare, când o pândea colacul de smoală, din care se lungea spre ea botul râmos, insistent şi uriaş, pregătit s-o învenineze şi să-i sugă minţile?

Maşina albă alunecă pe şoseaua întinsă ca o marmeladă, iar învăţătoarea răsuflă uşurată.

Nu se vedea nimeni în momentul acela, nici în susul, nici în josul drumului. Doar steagurile se mişcau suflate de un vânt inegal ca o

răsuflare tebecistă.

În celălalt capăt al satului, aproape de institut, abia frânase autobuzul hârâit, cu gura ruptă, învăluită în fum. Gabriel Neicuşoru coborî printre ultimii, trăgând după el pancarta ca un ciocan.

Avea ochii umflaţi, faţa căzută şi se alesese praful de baia lui de ieri. N-avea timp decât să lase lozinca la poarta institutului şi imediat trebuia s-o ia spre Virgil Popescu. Era trecut de două, iar soarele încălzise bine pământul. Nici nu făcuse trei-patru paşi, când trecu pe lângă el camionul cu văcarii, şi ei fleşcăiţi şi acoperiţi de praf.

De pe roata în care se cuibărise, Nicu privea spre autobuzul institutului şi se bucura că nu călătorise în cutia aia de gazare. Cel puţin în remorca lui avea aer curat. Fusese o zi lungă şi o pierdere de timp care nu însemna doar jumătatea aia de zi, în care stătuse în picioare, îmbrăcat cu halatul alb şi sprijinit în coada steagului roşu, ci o poveste întreagă, derulată fără el. O lăsase pe Mariana dormind, în camera lui, într-o casă în care popa dondănea ca în fiecare dimineaţă. Şi-o imagina stând rezemată de tăblia patului, cu nervii întinşi, aşteptând ca el să intre pe uşă din clipă în clipă. Fata îl aştepta, într-adevăr, dar se sculase cu noaptea-n cap şi plecase acasă. Stătea acum cu ochii pe geam să vadă când se întorc oamenii de la defilare, în timp ce maică-sa îşi făcuse de lucru prin grădină, epuizată după o conversaţie lungă:

— Nu se poate, fata mea, să dormi pe la băieţi pe-acasă, mai ales aici, unde te ştie tot satul!

Mi-a spus Grigore că eşti la popa! Nici nu ştii cum mi-a crăpat obrazul de ruşine!

Jana rostea cuvintele rar, frecându-şi mâinile şi privind imputător, cu ochii ei ca nişte nuci tăiate-n două. Fata îşi făcea de lucru la radioul

Gloria, un tranzistor cât o cărămidă, aşezat pe pervazul ferestrei. Din aparat curgeau vorbele sacadate ale lui Ceauşescu, de pe toate posturile.

— Dar unde te-ai întâlnit tu cu javra aia de miliţian, care îşi bagă botul peste tot?

Pentru Jana întrebarea fetei se lega cu un milion de fire nevăzute de clipele ei dulci din moară, de trupul tânăr al lui Costel, de neîmplinirea şi jalea care o cuprinseseră ieri seară, după ce paşii grei bubuiseră pe asfaltul morii.

Nu aflase cine trecuse pervazul, spulberându-i bucuria şi punând-o pe fugă. Dar nici nu mai privise după aceea în urma ei.

— Rupe-i, mă, mamă, gura, spuse ea cald, privindu-şi drept în ochi fiica, rupe-i gura, dă-l dracu', nu vezi cum se răţoieşte la noi?

Mariana închise radioul. Aici era de acord cu maică-sa, recunoştea că îi dăduse drumul doar s-o bruieze, să nu-i mai facă tarantelă, mai ales că voia să plece din nou.

Acum privea pe geam, sperând să vadă lumea venind de la defilare, în timp ce Jana pigulea iarba dintre rândurile de ceapă, ieşite din pământ, ca nişte ţepi de catifea. În zare creştea clădirea roşie a morii, luminată de soarele de mai.

Nu se vedea nimeni, deşi Jana ştia că pe scara casei lui stătea Rafailă, ca un paznic neobosit. Apoi o zări pe Lucica mergând repede pe potecă, până la gardul grădinii lui Costea, unde era un pârleaz. Învăţătoarea făcu un pas şi trecu dincolo, tot aşa grăbită. Îi vedea capul negru, înfăşurat în colacul de păr, trecând printre crengile prunilor, tot ducându-se în dreapta, spre grădina popii. Jana stătea acum ca un guşter, cu bărbia întinsă în faţă şi cu privirea aţintită în direcţia morii. În sfârşit, lucrurile se lămuriseră. Învăţătoarea trecuse prin gard în fundul curţii lui Grigore.

Miliţianul pregătise masa în curte, sub dud, şi îşi aştepta musafirii, în primul rând pe Nini.

O oală mare de ciorbă aştepta cocoţată pe o măsuţă rotundă şi albă, care fusese cândva parte a unei biblioteci. Grigore o găsise în curte la Nicolescu, târâtă până aproape de poartă şi imediat îşi dăduse seama ce potenţial avea mobilierul acela aruncat. Îl luase şi îl tăiase pe jumătate şi făcuse două mese, fiecare cu câte două nivele, ca şi cum ar fi fost nişte rafturi de cofetărie. Pe ele, ca în nişte galantare de lux, era rânduită toată mâncarea. Vitina îi făcuse şi-un castron cu ouă roşii, ca să serbeze şi

Paştele prin anticipaţie, iar Grigore privea spre ele ca spre un coş de flori, bucurându-se de frumuseţea lor, încât nici n-o văzu pe Lucica strecurându-se printre uluci. Abia când o auzi urcând spre casă, pe aleea bătută cu dale de beton, ridică ochii şi-o privi un timp cum ţăcăne pe cimentul aleii pantofiorii cu tocuri şi pampon din două culori.

Tot la pantofiorii roşii privea şi Milu, atât cât îi vedea prin gardul făcut din plăci de beton, în care erau decupate, din loc în loc,

flori de crin. Băiatul dormise pe la silozuri, unde avea un loc bun de refugiu. Se cățăra pe-o căsuță, care era ridicată pentru paznici, iar de-acolo sărea pe acoperișul unui siloz, care arăta ca un fes turcesc, garnisit cu sticlă. Acolo, avea el ușa lui: un geam care ieșea din giurgiuveaua metalică și pe care îl așeza ușurel alături, iar prin gaura aceea se strecura înăuntru. Nu intra nici dracu' acolo. Era o încăpere imensă, plină cu grâu, iar lui Milu îi plăcea să doarmă acoperit de boabele aurii. Dimineața se cățăra din nou, uneori pe sfoara lui cu cârlig, pe care o avea înfiptă în permanență în grinda metalică a pălăriei care acoperea silozul. Noaptea trecută a ajuns după douăsprezece, iar locul era plin de lume, venită la furat. În general îi dădeau paznicului două pachete de Mărășești pentru o traistă de ceva, dar mai erau unii care bântuiau pe la magazii, unde nici măcar nu era mare lucru, în special semințe de floarea-soarelui ori sfecla scoasă pentru ferma de porci.

Milu se simțea ca și când ar fi ieșit dintr-o albie, curat, odihnit și mulțumit de săcuțul de grâu, înfășurat ca o centură în jurul corpului, pe sub jacheta de trening. Băiatul o luă din loc pentru că de poarta miliției se apropiau doi bărbați. Pe cel cu fruntea mare și murdară îl știa din vedere, lucra pe la institut, iar celălalt părea venit la rude. Acesta din urmă parcă-i era și mai cunoscut. Îi atrăsese atenția figura de pirat, cu fața străbătută de riduri, pe care înfloreau ochii, ca niște nuferi albi. Nini se uita și el spre băiat, încercând să-l identifice după amprenta neamului său. I se părea familiar, dar era în același timp nedumerit de atitudinea acestui puști, care nu părea să aibă mai mult de 15 ani, dar care privea analitic, cântărindu-l la milimetru.

— Al cui ești, măi, băiatule ochios? îl luase el repede, privindu-l drept în față și așteptând ca Milu să se intimideze.

Dar acesta îi răspunse calm, continuând să se uite la el ca la o broască disecată la ora de anatomie:

— Al Paulei.

Nini se opri în loc, privind spre copil, în timp ce o vedea totodată pe maică-sa, aplecată asupra hârtiei, scriind sub privirea lui Grigore recunosc că am întreținut relații sexuale. Nu-i venea să-l mai întrebe ceva, dar nici nu se hotăra să se urnească, mai ales că și Milu se uita lung, acum văzând și el aripa întinsă a unei curci bătând lin la tâmpla lui Nini.

În același timp, Neicușoru se holba, cu ochii umflați, spre băiatul

pe care îl ştia din vedere, întrebându-se ce interes putea să prezinte. Era asudat, în special decât alergase de la institut până la Virgil Popescu, speriat că ar fi putut să-l dezamăgească pe Sandu Ion, dar ajunsese tocmai la ţanc, când acesta ieşea pe uşa casei.

Nini uitase de el, dar se bucurase să-l vadă şi mai ales să-l ia la ospăţul lui Grigore, deoarece asta îl făcea să se simtă generos. Îi plăcea că omul îl privea respectuos, arătându-şi dinţii până la gingie, învăluiţi în parfumul galben al

Carpaţilor fără filtru.

Pe drumul ca o limbă se apropia Săndina, care o luase spre Vintilă Petrişor, să vadă ce se mai întâmplă cu mortul. Privea mai dintr-o parte spre cei trei, opriţi lângă gardul miliţianului, iar când ajunse în dreptul lor, dădu drumul glasului ei, ca o uşă scârţâitoare, cu un bună ziua urmat de câteva întrebări:

— Cine sunteţi dumneavoastră, de nu vă mai cunosc eu? Ori sunteţi veniţi pe-aci, foarte bine, dar ce rude să aibă Grigore de nu vă ştiu eu? Uite, mă duc să văd ce e cu mortul ăla, că nimeni nu vrea să vină, parcă a înnebunit lumea, de nu mai ştie de rostul morţilor, fir-ar ei ai dracului de oameni care nu mai vrea să ştie de nimic!

Neicuşoru făcuse un pas şi, în timp ce Nini zâmbea spre Săndina, ca şi cum l-ar fi interesat ce spune, Milu îşi făcuse drum mai departe, pe lângă gardul de ciment cu flori de crini.

În toate curţile era mişcare, iar cei mai mulţi stăteau la mese întinse, în lumina strălucitoare de mai. Chiar şi-n curtea lui Vintilă Petrişor, doi bărbaţi jupuiau capra pe care o tăiaseră până-n ziuă, fără voie de la veterinară. Era o vreme tihnită, iar deasupra morii se întindea un nor spumos şi găurit, prin care se zărea cerul de ape. Din pădurea cuprinsă de fumul grătarelor şi până la biserică domnea mulţumirea, iar din când în când venea miros de oţet şi de usturoi. Ziua de 1 Mai a anului 1986, care era şi Joia Mare, curgea ca vinul dintr-un butoi căzut pe burtă.

18. Toate zilele libere, de joi până duminică seara, alunecaseră fără efort. Sub norul radioactiv, de care nimeni n-avea habar, lumea pulsa mulţumită, fără planuri de viitor, bucurându-se de mâncare şi de băutură. Satul se umpluse de oameni, veniţi să ia parte la ospăţ, apoi se golise ca la comandă, căci de duminică seara până luni dimineaţa se îmbulziră la autobuzul care pleca spre oraş ori porniră maşinile personale, încărcate cu tot ce se putuse: o bucată de brânză, o bucată

de săpun, un pui tăiat şi curăţat bine.

Toate puse în pungi buboase, spălate de numeroase ori şi păstrate bine pentru astfel de ocazii, încât pachetele arătau ca nişte bandaje terfelite.

În urma celor plecaţi, satul rămânea din nou pustiu, cu şoseaua cenuşie, de-a lungul căreia se înşirau casele adormite, din cariera de piatră până la cimitir, ca un şir de mărgele alburii, din care singură moara, roşie şi zimţată, aşezată în mijloc, ieşea din rând ca o piatră de preţ, învăluită într-un nor alb.

Pe această fâşie de lume, care părea stoarsă, viaţa a intrat deodată în normal, luni, la ora 6

dimineaţa, când vocea lui Grigore a răsunat în faţa magazinului, iar pe creştetul morii norul s-a nălţat ca o pălărie. Deasupra caselor se risipea noaptea, iar din loc în loc se zăreau pâlcuri de siluete negre, care se îndreptau spre staţia de autobuz. Nicu, plecat spre fermă, se opri pe scările prăvăliei, cu mâinile în buzunare, să vadă cum urcă lumea în cursă, îmbrâncindu-se şi înjurându-se, iar dacă avea noroc, poate se luau şi la bătaie, ceea ce ar fi fost şi mai distractiv. De pe scară se vedea foarte bine. Luat prin surprindere, odată cu oamenii care aşteptau în staţie, a întors şi el capul spre miliţianul care vorbea ca la Telejurnal, atât de pătrunzător, că era imposibil să te faci că nu-l auzi.

— Ileana Măcriş! E acolo Ileana Măcriş, în grupul ăla de-aşteptaţi autobuzul? Ori mi se pare mie?

Încă nu se luminase de ziuă, iar Grigore nu vedea exact cine aşteaptă în marginea drumului.

Erau vreo douăzeci-treizeci de persoane, în jurul cărora se înălţau genţi, sacoşe şi damigene.

— Da, nea Grigore, sunt aici!

Fata ieşi în mijlocul drumului, ţinând în mână o sacoşă de plastic, croită dintr-un ambalaj pentru furaje.

— Foarte bine! Haide, că am nevoie de tine.

Şi pentru că Ileana nu se urnea, miliţianul spuse cu voce mai joasă, ca şi când n-ar fi vrut să afle toată lumea: Haide, vino cu mine, ca să dai o declaraţie.

— Dar nu pot acum! Trebuie să ajung la şcoală! Ne-a spus clar: cine lipseşte luni s-alege cu nota scăzută la purtare!

Vorbăria smiorcăită a fetei îl scoase din sărite.

— Păi, trebuia să te gândeşti la şcoală înainte, nu acum. Hai, că

eşti anchetată, trebuie să rămâi aici să vedem despre ce este vorba.

— Chiar aşa! Despre ce poate să fie?

Ileana prinsese curaj. Se ştia nevinovată şi totodată nu avea chef să intre pe mâna lui Grigore.

Aici, cu atâta lume de faţă, nu avea ce să-i facă.

— Hai, măi, fată, lasă prostiile, şi mişcă-ncca'!

Ce vrei?! Să spun cu toată lumea asta de faţă că eşti acuzată de tentativă de avort?

Cuvintele tăiară parcă timpul şi pofta lumii.

Se crăpa de ziuă, iar peste grupul de oameni căzu o tăcere de fier. Ileana îşi lipi punga de genunchi, încercând cumva să le oprească tremuratul, iar pe Nicu îl săgetă dintr-o ureche în alta: numai el, Mariana şi mama ei ştiau de nenorocirea Ilenei. Una dintre ele o pârâse. Se simţea vinovat şi înşelat totodată.

Ileana se urni, în fine. Mergea vociferând slab:

— Nu-i adevărat, nea Grigore, pe sufletul meu că nu-i adevărat.

În timp ce se îndepărta, păşind puţin în urma miliţianului, oamenii începură să se mişte, uitându-se fiecare în altă parte, ca să nu întâlnească ochii celuilalt. Apoi unul spuse tare: Vine! Şi, într-adevăr, autobuzul îşi arunca farurile, ajuns deja prin dreptul morii, deasupra căreia plutea un nor de spumă.

Grigore era mulţumit de cum decursese totul.

Ştia că vorbele lui îi speriase bine pe toţi inşii ăia, călători, care măcar două luni de-aici încolo n-o să mai treacă prin Comoşteni. Pe Ileana o s-o trimită la centru, ca suspectă. Acolo o să-i facă un control ginecologic, nu mare lucru, o înregistrează, dacă e gravidă, şi-o lasă dracu-n pace, ca să nască. Mai trebuia să facă rost de două bucăţi, ca să nu plece maşina degeaba, numai cu fata. Unul era Papuc, după care îşi trimisese ajutoarele. Ştia sigur că-şi tăiase ţapul şi intra la sacrificii neautorizate. Îl băga câteva luni la răcoare, nu cine ştie cât. Ce-i trebuise să taie animalul, dacă femeia aia îi spusese clar că nu-i dă aprobare!? Papuc şi Ileana erau doi şi se încadrau bine în cerinţe. Mai rămânea să găsească pe cineva prins la furat. Măcar pe unul, chiar dacă în documente i se cereau doi.

Nu voia să dea pe nimeni în gât, mai ales acum, că furaseră şi ei de 1 Mai. Îi părea rău de ei şi nici nu se putea plânge de careva, oameni necăjiţi toţi. Satul era locuit de lume bătrână şi nevoiaşă. Cum împlineau 14 ani, plecau la oraş, pe la şcoli, pe la muncă. Aşa plecaseră

şi copiii lui. Nici măcar de 1 Mai nu vruseseră să vină.

Erau amândoi în excursie la munte. Pe cine să mai închidă? Pe moşii ăştia care abia se mai târăsc de colo colo? Totuşi, sarcina e sarcină.

O puse pe Ileana să dea o declaraţie, scrie acolo, subsemnata Cutare, numele tău, recunosc că am încercat să fac avort. Ştia că n-o să scrie, şi nici nu avea timp să-şi bată capul, dar voia s-o epuizeze şi să i se pară c-a apucat pe Dumnezeu de-un picior când o să-i spună Hai, treacă de la mine, scrie acolo că ţi-era frică să nu fi rămas gravidă şi că ai întrebat în stânga şi-n dreapta cum să faci un avort. Ceea ce nici nu era decât adevărul. Ileana stătea la masă, abia atingând scaunul, cu picioarele lipite, înfăşurate în pantalonii albaştri, de premilitară, şi cu espadrilele negre pe piciorul gol.

În sfârşit, plutonierul şi soldatul intrară în birou, împingându-l în faţă pe Papuc. Acesta părea abia sculat din somn, iar pe faţă avea imprimat nasturele de la pernă.

— Să ştii că te bate Dumnezeu, domn şef, dacă mă ridici pe mine, în a doua zi de Paşte, ca să-i faci jocul lu' veterinara.

Papuc era convins că de la Iulica i se trage totul. Femeia aia nu era în toate minţile, i se punea pata pe câte cineva şi-l urmărea, uitându-se şi la ce bagă-n gură, şi ce pune-n pod.

Grigore era mulţumit de situaţie şi cu toate că aflase de la costorar, continuă s-o-ntoarcă spre Iulica:

— Ce să fac dacă te-a reclamat? N-am ce-ţi face! Dar şi dumneata, dacă ştiai că n-ai autorizaţie, de ce-ai tăiat ţapul?

— Păi, nu de-aia l-am crescut, domn şef?

Aşa era, dar şi legea era lege. Nimeni n-are voie să-şi taie animalele. Să le ţină, să le crească şi să le-nmulţească pentru a avea de unde să dea şi la stat. Grigore tocmai se lansase ca apărător al legii, când plutonierul băgă capul pe uşă. Voia să ştie ce se face cu mortul ăla, care e mort de miercuri.

— Ce să facem, mă, Costică, aşteptăm să vină doctoriţa, că astăzi trebuie să vină. O chemaţi să constate decesul, apoi, cu certificatul ăla, se duc la primărie şi pe urmă la Buţescu.

Până la prânz e şi-ngropat.

Tot vorbind şi gândindu-se la trupul firav al lui moş Petrişor, miliţianul începu să se lumineze.

Mortul! El putea să fie al treilea. Îl trece pe listă ca prins la furat

din avutul obştesc în data de 30 aprilie şi pe urmă scrie în dreptul lui: decedat pe 5 mai.

— Te rog să te ocupi tu de treaba asta, îi spuse plutonierului, şi ai grijă să treacă la primărie c-a murit astăzi. S-a-nţeles?

— Înţeles, să trăiţi!

Când a răsărit soarele, IMS-ul miliţiei a plecat spre oraş, cu Papuc şi Ileana zgribuliţi de frig, iar deasupra morii s-a risipit norul alb ca o spumă de lapte. Se-ntindea lent, umflându-se, din când în când, într-o partea şi în alta. Părea un voal luat de boarea verii, care la fiecare mişcare trimitea baloane mici, în toate direcţiile, nişte mesaje închise în sticlă. Erau bule plutitoare care îşi căutau cuibul cald. Pluteau încet, sărind din când în când până în buza asfaltului şi înapoi către cer, înfiorate de întâlnirea ce avea să urmeze. Îşi căutau sufletele care se legaseră pentru totdeauna de suflul părăsit al morii şi, pe măsură ce coborau în cochiliile de carne, lăsau în urmă dâre lăptoase, strânse buchet, ca braţele unei meduze, în corpul eteric, legănat deasupra morii dinţate.

19. Lucica tocmai ieşea pe poartă când o atinse balonul cald, drept în creştetul capului.

Privea şoseaua, care părea azurie, în lumina curată de mai, şi steagurile coborâte de pe stâlpi şi avea impresia că merge pe deasupra drumului, în timp ce o mână nevăzută o ţine spânzurată de amândouă urechile. Crezuse că n-o să poată să iasă din casă şi mai ales să traverseze satul până la şcoală. Bănuise că îi va fi greu, dar abia acum, plutind pe mijlocul drumului şi privindu-l pe omul care cobora steagurile, înţelegea partea monstruoasă a vinovăţiei. Nu mai conta că trei bărbaţi beţi trecuseră peste ea, cât faptul că ea acceptase de bunăvoie.

În dimineaţa de joi, Joia Mare, a Paştelui, lucrurile arătaseră altfel.

Credea că nu are de ales şi că ori se duce la petrecerea lui Grigore, ori moare. Acum, după trei zile numai, totul căpătase altă faţă: nimeni n-o obligase să se ducă, chiar miliţianul îi adusese aminte, înainte să-şi desfacă pantalonii, aşa, Lucico, vezi că nu te-a mâncat nimeni? Ai venit de bunăvoie şi-ai stat pentru plăcerea ta.

Nu mai fă pe supărata, că-mi trece pofta! N-o obligase nimeni, ea singură se dusese în vizită, furişându-se prin grădini, şi apoi aşteptase în camera cea bună, unde miliţianul îi aranjase patul cu cinci perne

mari.

Lucica mergea repede, cu părul negru strâns într-o coadă şi urechile roşii, trecând fără să salute pe lângă oamenii care dădeau jos steagurile roşii şi tricolore, apoi pe lângă corturile costorarilor, care făcuseră un foc aproape de drum, şi fără să privească moara, înaintând ca prin apă pe lângă poarta lui Grigore şi pe lângă miliţie. Păşea ca pe sârmă, ţinându-se cu amândouă mâinile de breteaua genţii, revăzând în minte toată povestea murdară, de care doar ea era vinovată şi care se reducea la o singură imagine înveninată şi de neşters: fruntea lui

Gabriel Neicuşoru, ca un perete de bucătărie, mare şi murdară, coborâtă peste ochii ei.

— A adus zahărul la Nicolae! A adus zahărul şi uleeeiul!

Copilul striga tare, alergând totodată, ca un mesager, ca să audă lumea şi să vină să-şi cumpere porţia, poate nici nu era pentru toată lumea, de-aia şi începuseră să iasă pe porţi femei bătrâne, cu câte o sticlă în mână şi cu batista legată la gâtul ei, ca la sticla de agheasmă, numai că în cârpa mototolită nu era tămâie, ci erau banii lunari, puşi din timp, ca să nu fie cheltuiţi pe altceva.

Lucica ar fi vrut să se întoarcă şi ea după sticlă, dar se gândea c-are să întârzie la şcoală, poate îşi ia doar zahărul, în sfârşit era în faţa magazinului unde deja se adunase lume. N-avea nicio şansă, trebuia s-o lase pe altă dată. Şirul de oameni ieşea pe scări, cobora apoi pe trotuar, pe lângă porţile a doua case.

Către coada lui se aşezase la rând popa

Buţescu, încă adormit, cu o figură asfixiată, pentru că simţea în ceafă gura bestiei cu dinţii încleştaţi, de la urechi până la umăr, pe tot gâtul. Văzuse norul de deasupra morii, împrăştiat peste sat printr-o sumă de raze, şi-şi dăduse seama că fiara îl căuta pe el. Oamenii vorbeau tare, de la un cap la altul al rândului, astfel că popa află repede că uleiul era de soia, că era cam murdar, cu gunoaie, şi cam gros, dar bine că nu mai e de rapiţă, ca data trecută, la trei persoane, cum e domnul Buţescu, iei o sticlă de trei sferturi, de-aia de vin, şi tot aşa, 750 de grame de zahăr. În spatele lui, un băiat de liceu, care îşi prelungise minivacanţa de 1 Mai, spunea bancuri:

— Cică Ceauşescu se duce în vizită în China şi le povesteşte la nişte savanţi de-acolo de-ai lor ce descoperiri a mai făcut el, zice: dragi tovarăşi şi prieteni, am înlocuit salamul cu soia, le-am făcut raţii la zahăr şi ulei, am conceput un program alimentar foarte sănătos. La

care un chinez, care făcuse facultatea în România, îl întreabă: Dar cu ţeanură aţi înţercat?

Pentru că nu râdea nimeni, băiatul se simţi dator să explice:

— Adică l-a întrebat dacă ne-a dat cianură.

— Şi ne-a dat?

Era vocea electricianului care întrebase, iar liceanul se supără pe el:

— Hai, bă, ce dracu'! Nu mai ştii când e o poantă?

Popii îi plăcuse bancul şi se şi gândea că ar merita să-l scrie. Avea de făcut raportul pe ultimul semestru şi aproape că nu era nimic de scris: nu aflase nimic notabil, nu se întâmplase nimic. Enoriaşii lui erau nişte babe, care veneau în mod constant la spovedanie, iar păcatele lor erau gânduri vinovate faţă de nurori, fraţi ori fini. Bancul ăsta era ceva. Dar nu voia să dea numele liceanului, care era inconştient.

I-ar fi părut rău să afle că i s-a întâmplat ceva, ca bateristului de la Drum de fier, acum douăzeci de ani. Deşi nu credea că în ziua de azi mai stă cineva să citească tâmpeniile astea.

Putea să-l pună pe seama altcuiva. Dar a cui?

De exemplu, pe seama lui Vintilă Petrişor, că tot murise.

— Ce-o fi, lume, cu norul ăla alb de deasupra morii?

Săndina vorbise tare, scrâşnind fiecare cuvânt, încât şirul îşi mişcase creasta spre ea. Venea pe marginea drumului, îmbrobodită cu un batic de mătase verde, foarte elegant, ţinând în mână o sticlă mică, un fel de clondir, cu gâtul subţire şi lung.

Lui Mircea Buţescu întrebarea îi destupă urechile. Vasăzică mai văzuse cineva norul.

— O fi norul radioactiv de la ruşi, îşi dădu cineva cu părerea.

— De undeva e el venit, fire-ar mama lui a dracului! continuase Săndina, mişcându-şi nasul care semăna cu un prezervativ umplut cu vată.

Nu se poate să apară din nimic!

— Se mai întâmplă primăvara să se risipească aşa câte un nor, se băgă în vorbă un moş, nu-i aşa părinte? Spune dumneata, dacă scrie pe undeva de aşa ceva.

Buţescu ar fi vrut să nu răspundă, dar ştia că nu se face să fugă la greu.

— E posibil, oameni buni, să fie o urmare a exploziei de la ruşi

ori a altor experimente care se fac acum, poate chiar în Occident, unde se tot înarmează, dar ar putea să fie şi un simplu fenomen, cum spunea nea Dincă, ceva natural, pentru că în fond ce vedem noi acum pe cer?

Chiar aşa: ce era? Că nu era ceva ieşit din comun. Numai el simţea dinţii ascuţiţi în spatele urechilor! Restul, toată lumea asta care se uita pe cer, n-avea nici pe dracu'. Habar n-aveau de existenţa monstrului, cuibărit în blestemata de moară. Şi cum îl văzuse pe Pionier venind spre ei, începu să vorbească tare, ca să-l audă toată lumea:

— Uite că vine omul care ştie sigur, că doar e director la Institutul Fenomenelor! Bine-aţi venit, domnul Iancu! Dumneavoastră precis ştiţi ce este cu norul de deasupra morii!

Directorul nu ştia nimic şi, în general, era prea puţin preocupat de fenomene. La început, când se înfiinţase institutul, fusese puţin alarmat, pentru că se gândea că n-o să ştie ce să facă. Apoi formulase tot felul de teme de cercetare, legate de precipitaţii şi de rolul lor în agricultură, teme pompoase, care sunau de cele mai multe ori ca nişte tratate din secolul al XVII-lea – Rolul şi funcţiile precipitaţiilor în perioada august-septembrie a.c., corelate cu obiectivele cincinalului şi cu sarcinile de partid, stabilite în urma Marii Conferinţe a PCR şi a îndrumărilor date de însuşi preşedintele ţării, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Tipărea vreo zece teme de acest gen şi pe urmă împărţea sarcinile fiecărui cercetător. Aceştia conspectau ziarele, făceau referate lungi, cu citate ample din discursurile lui Ceauşescu, şi pe urmă le îndosariau frumos. Lunar, la cele trei şedinţe – de sindicat, de partid şi de analiză a activităţii – treceau în revistă ce şi cât s-a lucrat, apoi se luau toate angajamentele ca şi pe viitor să meargă totul strună. De fiecare dată invocau creşterile uriaşe ale producţiei agricole, bazată pe cercetarea ştiinţifică, şi care erau din an în an mai exagerate. Pionieru ştia foarte bine că în mod real producţia de grâu era cam de 900 de kilograme la hectar, însă toate rapoartele pompau la greu cifra, încât ajunsese la 3.600. Şi cum nu-i păsa nimănui decât de ce scria pe hârtie, putea să fie liniştit încă 20 de ani de-aici încolo. Văzuse şi el norul uriaş, alburiu, ca o spumă de bărbierit, dar nu i se păruse ceva chiar ieşit din comun. Abia acum, că auzea de la alţii, îi încolţise în minte gândul că se putea să fie ceva în legătură cu explozia nucleară.

— Se poate să fie deviaţii atmosferice, create de explozia de la Cernobîl.

Despre subiectul acesta oamenii nu ştiau prea multe, dar fiecare se îndoia că avusese loc vreo explozie. Totuşi, evenimentul se anunţase oficial, aşa că se abţineau să-şi exprime îndoiala.

Cel mai bine era să se bucure că nu e mai rău. Vocile se întretăiau fără chef, pentru că mulţi erau cu gândul în altă parte, aşa că fiecare spunea câte ceva, mai mult aşa, să nu moară rândul, care de-aia e rând, ca oamenii să mai vorbească unii cu alţii:

— Bine că ne-a adus uleiul, nici nu m-aşteptam să vie atât de repede, credeam că ni-l dă pe la jumatea lunii, ca data trecută, dar s-au gândit şi ei la lume, ca să aibă de Paşte, că azi e a doua zi a Paştelui.

— Care Paşte? Cine mai ţine cont de Paşte?

N-am avut patru zile libere? Ditamai Paştele!

— Şi se mai văită lumea că n-o ducem bine!

— E încă destul de bine, ferească Dumnezeu de mai rău!

Şirul de oameni se mişca încet, de la Pionieru – care se aşezase doar de formă, ca să mai stea de vorbă cu oamenii, să-l vadă lumea, căci el oricum putea să vină mai târziu, porţia lui era pusă bine, la păstrare, într-o pungă, sub tejgheaua prăvăliei –, până la Nicolae, care turna uleiul în sticle fără grabă. Ibricul, agăţat de vergeaua de fier, ieşea din lichidul portocaliu ca dintr-o clisă. Vânzătorul, tăcut şi morocănos, îl proptea de buza sticlei şi-l lăsa să curgă fără grijă, şi înăuntru, şi pe lângă sticlă, în cratiţa roşie, în care se adunase ulei scurs de pe multe burţi de sticle slinoase şi pe care, la un moment dat, avea să-l răstoarne înapoi în cazanul de zinc.

Deasupra satului, fâşiile lungi de fum albicios coborau din fruntea morii, încolăcindu-se lent în jurul siluetelor nesigure care se mişcau încolo şi încoace, prinse în viaţa unei luni de mai.

20. Neicuşoru auzise că a venit cota, dar nu putea să plece de la serviciu. Stătea la biroul lui, cu un teanc de Scânteia în faţă, citind dintr-o carte cu scoarţe pânzate, care în mod ostentativ arăta că n-are nicio legătură cu materialul la care lucra şi al cărui titlu îl scrisese mare, în capul colii ministeriale: Fenomenele naturale şi limitările pe care le generează în existenţa umană. Privea în carte, printre literele mărunte, din loc în loc şterse, şi se gândea ca de obicei la ale lui, sigur că mitocănimea din jur n-o să-l întrerupă, adică ceilalţi trei colegi, care îşi făceau şi ei de lucru, apăraţi de teancurile de ziare.

Neicuşoru primise semnalul din moară ca pe o picătură de miere, care i se lipise lent de pielea capului. Venea spre institut, când a

văzut norul lungindu-se spre el, şi se gândise că este ceva care pe el îl caută. Apoi l-a atins în creştet şi simţise cum i se umflă în creier floarea parfumată de crin. Acum stătea cu ochii pierduţi pe cerneala prost imprimată, în paginile reciclate, tulburat până în măduvă de această nouă legătură.

Era prima oară când prinţul lui înaripat ieşise din moară şi plutise până la el. Resimţea această întâlnire, care se strecura din creier în tot corpul, ca pe o recompensă la cele trei zile chinuitoare.

Petrecerea de la miliţian fusese cruntă şi i se părea că pusese punct ascensiunii la care el sperase. În primul rând că Sandu Ion mersese cu el până acolo, în felul lui tăcut, şi îl plantase ca pe-un milog la uşa bisericii:

— Uite, nea Grigore, explicase el, avem aici un băiat de-al nostru!

Apoi se scuzase că are dosare de rezolvat şi-i spusese miliţianului să-i trimită mâncarea la

Virgil Popescu. Restul musafirilor erau nişte javre, pe care Neicuşoru le dispreţuia la modul global:

preşedintele ceapeului, care era un ţăran roşu pe nume Fane, şi vicele, de la Sfatul Popular.

Plus miliţianul, care mai era şi gazda. Stătuse ca penibilul într-un colţ de masă, arătându-şi dinţii la toate glumele proaste ale celorlalţi, fără să îndrăznească să se scoale de-acolo şi să plece, cum ar fi trebuit.

Dar cea mai groaznică fusese întâlnirea cu

Lucica. Ce-i drept, nu se aşteptase ca ea să fie în camera în jurul căreia se învârtea toată discuţia mesenilor, dar nici nu poate să spună că îl mirase peste măsură. Învăţătoarea îi plăcuse întotdeauna şi imediat ce trecuse de prima emoţie se bucurase sincer. S-a apropiat de ea şi i-a văzut faţa, răvăşită de plâns. Ce dracului căuta acolo, dacă nu-i plăcea? Vrusese să ignore detaliul acesta, însă indignarea i-a tăiat elanul. Stătea peste ea, incapabil să se mişte şi incapabil s-o privească. Ar fi vrut ca ea să-i arate puţină bunăvoinţă sau măcar să nu mai stea împietrită.

Dar Lucica era ca o statuie şi mai şi plângea încetişor. Pe scurt, ratase mai mult din ghinion decât din vina lui, dar se simţea umilit în aşa măsură, încât singurul lucru pe care şi-l dorea ar fi fost s-o ia la bătaie, s-o calce în picioare, s-o şteargă de pe faţa pământului. Nu

neapărat că ar fi făcut ceva din toate astea, ci acesta îi era sentimentul. Cel mai greu i-a fost să se ridice şi să se îmbrace. Să-şi ia de pe covorul de iută pantalonii lui gri, de stofă, întăriţi cu finet la betelie, şi să şi-i tragă pe picioarele lipicioase şi umflate. Toată petrecerea a fost o pierdere de timp, care l-a scârbit pentru următoarele trei zile. El se aşteptase la ceva fastuos, se gândea că va sta alături de Sandu Ion, că îi va arăta cât este de deştept, că îi va povesti cum ar organiza el institutul ori cum ar scrie o carte, dacă l-ar recomanda cineva la o editură.

În sfârşit, îşi făcuse o mie de planuri pentru o zi care se spulberase, lăsându-i gustul otrăvit al neputinţei lui şi imaginea monstruoasă a unui femei de piatră.

De aceea, norul cald, coborât deasupra creştetului, i se păruse un fel de consolare. Stătea pe scaun, cu picioarele desfăcute şi întinse sub birou, cu ochii fixaţi pe pagina maronie, trăind la maxim atingerea ca o floare a fantomei lui, când uşa biroului se trânti, iar vocea portarului răsună de pe hol:

— Neicuşoru! La tov Pistol! Urgent!

Mitiţă Pistol venise de jumătate de oră şi descoperise că lipseşte dosarul cu lacăt. Îşi chemase pe rând oamenii de încredere, care erau portarul şi-o femeie de serviciu, şi imediat aflase cine, când şi cum l-a luat. Era liniştit acum că-l ştia pe Nini în zonă, dar nu înţelegea cum de lăsase dosarul pe mâna unui angajat oarecare, pe care nici nu şi-l mai amintea bine. Avusese grijă de dosarul ăsta ca de ochii din cap.

Îl păstrase aproape 20 de ani, ca dintr-odată să încapă pe mâna lui Neica Nimeni.

Mitiţă stătea rezemat de scaun şi îşi privea într-o oglindă mică faţa de mâţă supărată. Părul negru, vopsit de curând, ondulat mărunt, era dat cu ulei de nucă şi pliat în trei şanţuri deasupra frunţii. Bărbatul mai presă de câteva ori smocul de păr, apăsând cu trei degete deodată, arătătorul, mijlociul şi inelarul, apoi strecură oglinda în buzunarul hainei şi ridică ochii spre uşă, convins că în momentul acela avea să intre

Neicuşoru. Unu, doi, trei şi, când să spună patru, uşa albă se deschise.

— Ia loc, da, acolo, pe fotoliul ăla.

Privindu-l în ochi, cu ochii lui obosiţi, de pisică bătrână, începu să-l laude cu voce egală, ca la învăţământ politic:

— Am aflat multe lucruri frumoase despre dumneata! Eşti un cetăţean de încredere şi mă bucur să te cunosc.

Neicuşoru era învăluit într-o plasmă fierbinte, incapabil să mai deschidă gura. Aşa că

Mitiţă continuă:

— Am înţeles că te-ai ocupat dumneata de un dosar de-aici.

— Da. Un dosar cu lacăt. L-am dus la tov inspector Sandu Ion.

Neicuşoru privea de pe fotoliul lui în sus, spre Mitiţă, care i se părea deosebit de amabil.

Nu mai vorbiseră niciodată. Mitiţă venea o dată pe lună, stătea câteva zile prin biroul acesta, de unde luase dosarul cu lacăt, apoi dispărea pur şi simplu. Neicuşoru habar n-avea care era rolul lui Mitiţă Pistol, dar îşi imaginase că este, ca şi Sandu Ion, vreun inspector care supervizează proiectele institutului.

În cele din urmă, Mitiţă îl trimise după dosar.

— Pentru că tot ştii despre ce este vorba, du-te dumneata până la Virgil Popescu, bate încetinel în uşă, de trei ori, iar dacă nu răspunde, nu mai insista, că înseamnă că doarme. Iar dacă îţi deschide, întreabă-l dacă mai are nevoie de dosar. Bineînţeles, îi spui că te-am trimis eu.

Nini se trezise cam de când începuse să se formeze coada la zahăr şi ulei. Auzise gălăgia şi nu mai putuse să doarmă. Oricum, trebuia să plece la Bucureşti. Vacanţa se terminase şi sfârşise şi dosarul de citit. Avusese patru zile de singurătate caldă, într-un loc ferit şi uscat, ca un siloz de seminţe. Când era mic, îi plăcea să se caţăre pe ciuperca unui turn îndopat cu grâu şi să se uite, prin acoperişul de sticlă, la masa de seminţe, ca la un deşert arab. Îşi imagina cum ar fi să meargă prin grămada de grâu, ca printr-o apă, şi i se părea că ar fi un drum lin, cu atingeri tandre, aerisit şi parfumat. Privea prin geam şi simţea în nări mirosul de praf tânăr, abia aşezat peste bobul de grâu, după ce trecuse alene peste frunzele de troscot, peste fustele limpezite în apă de ploaie şi peste cefele transpirate. Acolo, sus, pe silozul cu pălărie de sticlă, avea un sentiment de libertate. Se simţea stăpân peste lumea măruntă a boabelor de grâu.

Îşi aduce aminte chiar de o zi de vară, când stătuse mult, ca şi când ar fi dormit cu faţa lipită de sticla înnorată a silozului, gândindu-se la ceea ce ar putea să fie, cu emoţiile armate de poziţia lui de stăpânitor peste boabele nisipii, şi apoi privise deodată în faţă,

peste câmpurile secerate, imense perii, înhăţate de gura pământului, la orizont. Fiecare detaliu se strecura în sângele său, pompând cantităţi mici de aer cald, încât venele începuseră să i se umfle, ca nişte baloane de spumă. Privea în zare cu certitudinea că nu peste mult se va ridica pe deasupra câmpului, dilatat de aerul care îi pătrundea năvalnic prin cutele frunţii, prin creştetul capului şi prin gura nevăzută din piept. Şi poate chiar se întâmplase ceva cu el, se gândeşte şi acum, poate se înălţase la cer, pentru că la un moment dat l-a văzut pe Rafailă, ca o rămurică pe timp de iarnă, stând la baza turnului, slab şi înnegrit de soare, privindu-l de jos în sus, ca pe Iisus.

Îi tremurau genunchii şi se uita spre el, cu ochii înlăcrimaţi. Nu ştie ce anume văzuse şi de ce era atât de emoţionat. Nu vorbise cu el, pentru că nimeni nu stătea de vorbă cu Rafailă şi nici nu-l auzise vorbind vreodată, dar cu siguranţă se întâmplase ceva în acea vară a copilăriei lui, din care Nini păstra un sentiment cald, de triumf, venit din miezul uscat al unui siloz. Exact aşa se simţise în aceste patru zile: eliberat, ocrotit, victorios. Stătuse închis în casa asta pe care o iubea de mult şi care făcea parte din istoria lui străveche şi citise în sfârşit dosarul. Tocmai de aceea se simţea atât de puternic. Era acum nu doar depozitarul gândurilor ascunse ale oamenilor de lângă el, ci era chiar deţinătorul cheii.

Paginile dosarului povesteau aproape toate despre sufletul răvăşit al morii. Erau oameni care descriau experienţe similare cu a lui, istorisind despre o fantomă ori despre un înger care stăpâneşte zidurile roşii. Şi erau alţii care aveau certitudinea că acolo se află o forţă otrăvită, al cărei corn împunge burta lumii. Existau şi relatări despre strigoi ori despre metamorfoze de necrezut. Un bărbat, care lucra pe la saivane, povestise despre o noapte de noiembrie în care veniseră hoţii la nişte grajduri de viţei. El scrisese procesul-verbal în care relata cum îi urmărise pe hoţi până în sat. Alergase cu bâta în mână, ţinând cojocul atârnat pe un singur umăr, speriat că va fi nevoit să plătească animalele furate, fără să vadă cine erau siluetele negre care alergau în faţa lui. În dreptul morii a auzit mugetul unui animal şi s-a repezit în clădirea întunecată, bătând din când în când cu bâta în cimentul spart, ca să se sperie cine ar fi fost să fie. În moară intra prin acoperiş lumina cerului de toamnă, iar din loc în loc fâlfâiau crengile oţetarilor, ca şi cum ar fi fost atinse din greşeală.

A mers câţiva paşi şi pe urmă a-nceput să strige:

— Care eşti, mă, acolo? Ieşiţi afară, că Grigore e pe drum!

Dintre oţetari ieşise o siluetă care la început i s-a părut mare. Era un om care venea drept spre el, iar în întunericul nopţii senine începuse să se vadă cojocul pe care îl ţinea îmbrăcat pe o mânecă, o blană lungă, ţigaie, cu lâna în afară, cum au paznicii de pe câmp ori gardienii. A venit încet, până în faţa lui, foarte aproape, încât îi auzea respiraţia. Era un bărbat ca şi el, care îl privea în tăcere. Paznicul îi ghicea trăsăturile şi îl simţea blând şi încurcat parcă de întâlnire.

— Al cui eşti, mă, nene, că nu te văd bine?

Întrebase aproape în şoaptă, ca şi cum ar fi vrut să nu-l sperie, iar în clipa următoare se luminase moara din toate părţile, nu mult, doar aşa, cam cât ai aprinde o lumânare ca să vezi în jur.

Paznicul a amuţit, rămânând cu ochii lipiţi de faţa celuilalt, care îl privea zâmbind. L-a privit un timp, până când a înţeles că era exact ca el. Avea ochii lui şi faţa lui toată, ieşind de sub căciula căzăcească, bâta în dreapta şi cojocul îmbrăcat pe o singură mânecă. Era el, dar într-o dispoziţie bună, aproape vesel, fără grija hoţilor pe cap. Nu-i venea să creadă că e o întâmplare. Ştiuse din prima clipă că e cineva care îi seamănă bine, încât tocmai de aceea venise să-i fure viţeii.

Paznicul nu scria nimic despre emoţiile lui şi nici despre ce se mai întâmplase mai departe.

El încheia dezvinovăţindu-se pentru animalele lipsă, însă Nini ştia că din acea noapte paznicul rămăsese pentru totdeauna legat de fiinţa morii, aşa cum li se întâmplase lui şi celorlalţi oameni, care povestiseră până la capăt şi pe care el îi simţea înfrăţiţi cu el. Nu avea nevoie de o relatare ca să-şi dea seama că paznicul, probabil acum în vreo puşcărie, ispăşindu-şi pedeapsa pentru animalele furate, vedea în continuare faţa surâzătoare a celuilalt, care vine spre el, în forma pe care şi-a dorit-o, fără să ştie, şi pe care a ţinut-o ascunsă în buzunarul lui secret:

faţa lui cea veselă şi fără griji.

Erau poveşti de tot felul, despre oameni fericiţi să simtă inima morii, dar şi despre oameni înspăimântaţi şi derutaţi, ca şi cum s-ar fi aflat sub ameninţarea morţii. Dar fiecare dintre ei era încredinţat că acel ceva dintre zidurile roşii exista cu adevărat numai pentru el. Nimeni nu vorbea despre o apariţie destinată tuturor oamenilor şi nici măcar nu bănuia că şi alţii erau conectaţi într-un fel la forţa care palpita în mijlocul satului. Cu unele excepţii. O femeie, care se semnase

Atena, spunea că fantoma morii i-a ieşit în drum într-o duminică de august. Venea de la câmp cu un sac de iarbă şi-a intrat în moară pentru că i se părea că îi face semne cineva de la fereastra dinspre drum.

— Cine e, măi, Rafailă, acolo? l-a întrebat ea pe omul ciufulit care zâmbea peste gard.

Dar îl întrebase mai mult de formă, pentru că ştia că n-o să-i răspundă, mutul dracului, care nu vorbea decât de Paşte şi de Crăciun. Apoi a intrat pe uşa din stânga şi s-a uitat drept spre locul de unde văzuse mâna fluturând. Era o femeie blondă, grăsuţă, îmbrăcată cu o rochie alburie şi care ţinea în mână un pulover. I se părea cunoscută şi îi tot făcea semn să vină lângă ea la fereastră, însă nu era niciun mijloc să urce până acolo: femeia stătea suspendată şi din când în când păşea pe un drum nevăzut.

Din ziua aceea, Atena s-a tot întâlnit cu femeia asta, pe potecile de la câmp, prin grădină ori chiar prin casă. Venea când îi era greu Atenei şi îi dădea semn c-o să izbândească. A apărut când s-a internat în spital cu peritonită şi i-a adus o bucată de pâine, parcă o vede şi acum, o pâine albă şi moale de nu-ţi venea să crezi că e adevărată. Însă era. Ca şi femeia, de altfel, pe care o văzuse multă lume acolo, în spital, unde era salonul plin de oameni, pat lângă pat, douăzeci pe puţin. Chiar îi întrebase pe cei din jurul ei:

— O văzurăţi, oameni buni, pe femeia asta, venită cu pâinea?

— Cum să n-o vedem? Doar n-avem orbul găinilor!

Şi vecinele ei de-acasă o ştiau, chiar i se dusese vestea.

— Cine e femeia aia care vine pe la dumneata

? o întrebase o vecină, de unde era foarte clar că nu e vorba despre un strigoi, ci despre o fiinţă adevărată, pe care Atena o văzuse plutind la fereastra morii.

Or, ce fiinţă este aceea care se ridică la cer?

Mai era o relatare despre experienţa altcuiva, însă, lui Nini îi era clar că semnatarul nu era străin de această întâmplare ori de altele la fel.

Era o recomandare de rutină, pentru intrarea în partid. Avusese şi el o perioadă prin tinereţe când mergea să adune date despre cei care urmau să devină membri de partid. Se ducea la vecinii lor, la colegii de lucru şi le cerea în mod discret să dea o declaraţie, din care să reiasă caracterul indivizilor cercetaţi. La început fusese mai serioasă treaba, dar cu timpul devenise o simplă formalitate. În dosarul cu lacăt

era o astfel de declaraţie care o recomanda pe Adela Nicolescu, o nepoată a lui Maxu. Nu văzuse cum începea documentul, pentru că Mitiţă îi pusese doar două pagini, probabil ultimele, în care era vorba despre fantomă. Acolo autorul spunea că

Adela avusese în copilărie vedenii legate de moară.

Era încredinţată că dintre roţile căzute pe podea se strecura un şarpe negru, ca de fum, o forţă acaparatoare şi ostilă, care îi încingea fruntea şi îi lua minţile. Povestea un astfel de episod, dar cu atâtea amănunte şi cu o asemenea emoţie, ca pe un fapt trăit, încât Nini îşi dăduse seama de la primele cuvinte că era vorba despre o experienţă personală şi dureroasă.

N-o pusese pe seama Adelei ca s-o discrediteze, ci pentru că simţea nevoia să spună cuiva şi îi era o jenă enormă să accepte că o chestie atât de teribilă i se întâmplase chiar lui, povestitorului.

Cele mai multe pagini îi aparţineau Săndinei.

Ea era adevăratul paznic al morii. Poveştile ei însă îi priveau pe ceilalţi. Ea nu se afla în legătură cu un spirit, nu era vizitată de fantoma morii. Săndina stătea la fereastra bucătăriei, făcând mereu câte ceva, în timp ce ochii îi rămâneau aţintiţi spre gaura ruptă în zidul roşu, care fusese cândva o fereastră. Ea văzuse lucruri teribile din locul ei de pază şi se abţinuse să le povestească lumii. Erau secretele ei, scrise pe hârtie de maculator numai pentru Mitiţă. Săndina se simţea un fel de spion al fantomei, era câinele de pază, umbră înaltă şi lipită de tocul ferestrei din bucătărie. Nini şi-o imagina pândind gura neagră a morii, aşteptând să se întâmple ceva sau doar dorind să se întâmple, înfiptă pentru toată viaţa în postul ei, ca un argat plătit de stat. Poate că nici nu văzuse toate lucrurile pe care le povestea, ci doar trăise, ca şi el, o secundă sub poala pelerinei plutitoare. Nini n-avea de unde să ştie. Se gândea la ea şi în acelaşi timp o vedea prin geamul acoperit cu perdea subţire, matahală scârţâitoare în marginea şirului de oameni care aşteptau să-şi cumpere zahărul şi uleiul.

21. Săndina privea norul care se lăsa alene peste lume, gândindu-se încă o dată că pentru ea toate lucrurile întâmplate în moară aveau un scop. Erau parte din marele Plan, pe care Dumnezeu îl concepuse special pentru a-i pedepsi pe oameni şi care urma să curgă nestingherit, până la sfârşitul lumii. Nicio clipă nu se temuse că fantoma din moară ar putea să se strecoare în bucătăria ei, pentru că se ştia apărată de

Maica Precista. Duhul morii n-avea treabă cu ea, ci cu oamenii care îşi pierdeau cumpătul şi nădejdea. Nu spunea că nu-i e frică. Sigur, uneori tremura sufletul în ea şi i se părea că vine o răsuflare pe gura podului drept în ceafa ei, aşa cum stătea lângă fereastră, ţinând în spate toată casa, apăsată de întuneric, dar nu se lăsa niciodată împietrită de valul rece, care i se oprea în osul cefei ca într-un zid. Era singură şi tocmai de aceea nu avea pentru cine să se teamă. Îi muriseră pe rând şi mamă, şi tată, şi surori. Numai ea mai stătea înhămată în lume, ca să vadă şi să spună. Se scula dimineaţa înainte de răsăritul soarelui, ieşea fragment cu fragment de sub plapumă, căutându-şi hainele, lăsate pe uşa cuptorului, se înfăşura în fuste, îşi trăgea ciorapii până la genunchi şi trecea cu paşi mari în bucătărie. Nu avea nevoie să aprindă lampa, ştia unde este fiecare lucru.

Intra şi rămânea o clipă nemişcată lângă scara podului, privind drept în faţă spre burta adormită a morii. Iar de aici începea adevărata viaţă.

Mai întâi simţea mişcându-se corpul vălurit al fantomei, un pled alb, răsucindu-se într-o parte şi în alta, urcând uneori până la acoperişul morii.

Nu era nimic de văzut, doar neliniştea unui suflet care se legăna între zidurile roşii. Nici n-avea timp să vadă mai mult, îşi lua traista şi-o arunca din mers pe coada sapei, în timp ce auzea glasul răstit al lui Oprea, al lui Ioncel ori al lui Florea, strigând-o de la distanţă: Săndino.

Săndiiino, hai, fă, că e târziu, ieşi odată, că avem treabă, şi răspundea şi ea înainte de a ajunge la poartă, hooo, hoo că viu! Fire-ar al dracu' care mă strigă, ca şi cum aş fi surdă, apoi o lua bombănind în urma celorlalţi, şapte-opt siluete fără faţă, cu sapele pe umăr, alergând unul după altul, cu frunţile în pământ, până la câmp ori până la grădină, unde erau duşi. Mai întreba uneori din mers unde dracu' ne duci, mă, Opreo, azi? ca şi când ar fi contat, iar odată ajunsă, intra în rândul de porumb ori de ce era şi-şi vedea de treabă, tot gândindu-se ori aducându-şi aminte, înaintând încet, în ritmul sapei sau al greblei, pas după pas, cu ochii în pământul negru şi moale ca halvaua turcească pe care i-o aducea taicul ei de la târg, cu multă vreme în urmă, într-un timp care murise şi care era de multă vreme îngropat. De fapt, singurul timp viu este cel care curge din vara lui '40, când a venit acasă într-o după-amiază de duminică, îmbrăcată cu fusta ei mătăsoasă, ca o lalea ofilită, ţinându-l de braţ pe Mitiţă Pistol şi zâmbind în colţurile gurii,

întinse până în umerii obrajilor, uite, tată, îi spusese ea tatălui ei, care o privea nedumerit din gura pivniței, uite, vrea Mitiță să-ți spună ceva. Era fericită și nu-și dăduse seama că tatăl ei, cu părul lui ca o blană de astrahan sur, se înnegrise până în fundul sufletului. Nici nu era nevoie să-l asculte pe Mitiță, știa dintr-o singură privire ce vrea el și că vrea ceva imposibil.

— De-aia te-am crescut eu ca pe-o floare, îi spunea după aceea, în serile lungi, care au fost serile războiului, al lor și al țării, de-aia te-am crescut, să te dau pe mâna lu' Mitiță Pistol?

Nu avea ceva direct cu el, ci era convins că fata lui merita mai mult ori măcar cât surorile ei, măritate amândouă peste Jiu, cu băieți străini, dar oameni în fața cărora să-ți scoți imediat căciula.

Mitiță nu mai avea părinți, erau numai el și frate-său. Munceau amândoi pe unde se nimerea.

Nu erau băieți răi, ci amândoi erau săritori, ca și când abia ar fi așteptat să-i roage cineva să strângă lucerna ori să culeagă porumbul, deși aveau și ei pământul lor, care se ducea de râpă, ne-ngrijit, iar, în ultima vreme, nici măcar semănat ca lumea. Mitiță avea o filosofie simplă:

— Cu ce m-aleg eu să muncesc ca robul pământul meu și pe urmă să mă chinui să vând bucatele ori să fac ceva cu ele? Pe când așa, stau două-trei zile fără grijă, apoi merg la cineva la plivit ori la ceva și mă aleg cu un ban ori cu ce mă aleg și iar mai stau o bucată de vreme!

Nu mă doare nici capul și nici nu trebuie să trag în jug luni de-a rândul pentru o mână de porumb. Ca să nu mai punem la socoteală că mai sunt și alte feluri de a-ți câștiga traiul.

Și, într-adevăr, cum a-nceput războiul, pe frate-său l-au luat pe front, unde a și murit până la urmă, iar Mitiță a dispărut, el știe unde.

Venea din când în când cu agrafe și ciocolate nemțești, în felul lui devotat, o fluiera seara din spatele morii, unde erau pe-atunci silozurile cu grâu, iar ea ieșea în grădină și stăteau de vorbă peste gard, deși amândoi erau oameni maturi și le trecuse de mult vremea să mai stea de vorbă printre uluci. N-o mai ceruse de nevastă, nici nu mai vorbeau despre asta, dar nici nu se arătase vreodată supărat. Nici după război, când a apărut în Comoșteni într-un costum negru, cu părul pliat pe creștet, în trei șanțuri strălucitoare și încins la brâu cu o funie groasă, de care spânzura un pistol adevărat. Venise până lângă gardul lor și-i spusese Săndinei:

— Trebuie să daţi pământul la GAS! Va fi omor mare, bagă de seamă, că va fi rău de tot!

Dar atunci Săndina nu înţelesese ce voia să-i spună şi nici nu şi-ar fi dat seama, dacă nu l-ar fi arestat pe tatăl ei într-o noapte. Au venit şi l-au luat din aşternut nişte haidamaci, iar

Mitiţă stătea deoparte, cu prietenul lui, Pavel, şi se uita la ei fără să zică nimic, cu pistolul lui atârnat de funia albă. Se uita şi dădea din umeri, şi atunci şi tot anul ăla, cât tatăl Săndinei zăcuse în temniţă, ca şi când n-ar fi fost nimic de făcut, ba mai mult, nici măcar de vorbit nu era bine să mai vorbească, îi spusese el, mângâindu-şi din când în când funia de care atârna pistolul. Apoi, după aproape un an, bătrânul s-a întors acasă. Era o talpă de bocanc vechi, scorojit şi pierdut. Şi-a murit după trei zile. Iar în anul ăla s-a prăpădit şi maică-sa.

Şi pe urmă a început viaţa ei cu Mitiţă. El venea rar, o dată la o lună, la două. Mai întâi apărea noaptea, tot aşa cum îl ştia, cu buzunarele pline de lucruri nemaivăzute – batiste, ace de păr, nasturi sidefaţi, insigne strălucitoare, dar mai ales dulciuri şi conserve, pe care le depunea în mijlocul patului. Câţiva ani s-a bucurat de întâlnirile cu el, mai mult chiar, evita să se gândească la toată situaţia ei, la felul în care îi muriseră părinţii ori cum rămăsese fără vite, fără căruţă şi fără pământ, pentru că, dacă s-ar fi gândit, ştia că nu există decât un singur vinovat, ea însăşi, care semnase cu creionul chimic. N-o obligase nimeni, nici măcar Mitiţă, care se uita la ea şi-i zicea treaba ta, nu te obligă nimeni, dar tot el îi spusese de atâtea ori că oricum tot aşa se va sfârşi până la urmă, adică îşi va da pământul de bunăvoie ori o va lua şi ea pe urmele tatălui ei. Săndina nu scotea prea multe de la Mitiţă, care mai mult dădea din umeri decât să-i explice, dar, cum se credea atunci în mâinile lui, se aştepta ca el s-o ia de-acolo, s-o ducă în oraşele cele frumoase, prin care el colinda zi de zi, şi să-i cumpere rochii de mătase, iar cândva să aibă casa lor. Mitiţă venea, râdea în felul său, pe care i-l ştia din copilărie, şi pe urmă îi povestea câte ceva de genul că trecuse într-o noapte pe o stradă întunecată, pavată cu pietre lucioase aşezate ca nişte solzi. Nu era nimeni, auzea cum i se loveau tocurile de piatra catifelată, apoi, în bezna nopţii, s-a deschis o uşă, iar înăuntru era o lumină albă, ca varul. Intrase uluit, izbit de mirosul parfumat şi înţepător, şi descoperise o frizerie luminată de neoane, iar pe o băncuţă verde stătea o femeie cu buze roşii, incredibil de strălucitoare, ca şi cum şi-ar fi scos botişorul dintr-un castron cu cremă de vişine. El

îi povestea tot felul de lucruri decupate dintr-o istorie secretă, dar niciodată nu vorbea despre viitor, mai ales despre viitorul lor. Într-o zi îl privise drept în ochi, potrivindu-şi perna albastră sub ceafă, ca să fie la acelaşi nivel cu el, şi-l întrebase cu vocea ei întretăiată de tonuri:

— Când te însori cu mine?

Mitiţă s-a uitat la ea, tot aşa, drept în ochi, şi i-a răspuns cu voce caldă:

— Sunt însurat.

Săndina stătuse câteva clipe pe gânduri, apoi izbucnise cu toată obida ei de femeie trădată:

— Cu cine eşti tu însurat? Şi ce cauţi tu la mine, fir-ar mama ta a dracu', dacă eşti însurat?

Dar nu apucase să-şi verse toată supărarea, că aşa cum stătea ridicată pe jumătate de pe perna ei albastră, se pomenise cu mâna mică şi neagră a lui Mitiţă înfiptă sub bărbie. O

ridicase, o silise să se ridice, de fapt, şi o târâse valvârtej până sub tocul uşii, apoi îi izbise ceafa de lemnul lustruit şi-i spusese, ţinând-o în continuare ca într-un cleşte:

— Fac ce vreau eu, m-ai înţeles? Ce vreau!

Dacă vreau, mâine te duc într-un beci şi nu mai ştie nimeni de tine. Eşti la mila mea. Iar dacă o să stai pe lângă mine, n-o să-ţi fie nici ţie rău!

Se uita în ochii ei şi-i vorbea ca unui camarad apreciat, fără urmă de ranchiună. Săndina nu se speriase, dar înţelesese repede situaţia în care se afla, iar visele ei se prăbuşiseră, transformându-se din pulbere plutitoare într-o flegmă scârboasă, lipită de rogojina maronie a odăii.

De atunci, Mitiţă ajungea la ea parcă mai puţin grijuliu şi mai obosit, se aşeza pe marginea patului şi cerea un lighean cu apă caldă, apoi ea îl privea cum îşi strecoară picioarele lui albe, de orăşean, în apa limpede, îi privea cu atenţie pulpele mici şi păroase, faţa asudată veşnic şi mai ales moţul rânduit din creştet până pe frunte în trei şanţuri, ţinute de o pastă uleioasă. Şi, tot privindu-l, începuse să-l urască, îi ura burta albă ca un colac încă necopt, degetele scurte şi neliniştite, felul în care îi prindea mâna din încheietura cotului. În sfârşit, vizitele lui Mitiţă deveniseră un calvar.

Apoi, într-o zi, cam prin perioada în care murise prietenul lui, Pavel, el îi adusese un maculator mare, cu figura lui Gheorghiu-Dej

imprimată pe copertă şi-i spusese:

— Ai aici caietul ăsta, ia şi scrie în el aşa, când ai timp, ce ţi se pare ţie mai însemnat, una-alta, ce auzi prin sat ori ce nu-ţi convine, mai ales dacă zice unul şi altul ceva de rău de mine ori de partid ori de viaţă în general, iar dacă e ceva care să mă intereseze, poate o să câştigi bani frumoşi.

Prima dată scrisese despre un şef de echipă cu gura mare, care urla toată ziulica la ea şi alerga pe toată tarlaua, vorbind tare, ca un stăpân pe moşia lui. Era un bărbat enervant, care se credea buricul pământului. Săndina înţelesese repede ce voia Mitiţă, aşa că scrisese despre brigadierul ăla exact ceea ce îi reproşa ei: e un element duşmănos, care munceşte în scârbă, fără să aibă grijă de binele echipei, şi, în loc să pună umărul, se gândeşte cum să facă să se-mbogăţească… în fine, scrisese tot felul de porcării şi se bucurase sincer când scăpase de şeful ăla. Îl luase o maşină dimineaţa, înainte să plece pe câmp, şi dus a fost. După aceea a scăpat de-o babă care o tot întreba când se mărită şi de un băietan care îi omorâse un boboc de raţă. Abia de-aici încolo începuse să se simtă puternică. Se uita în ochii oamenilor şi spunea orice, fără oprelişti, pândind momentul în care şi celălalt îşi dădea drumul la vorbă. De obicei, oamenii nu-şi prea puneau mintea, îşi vedea fiecare de treaba lui, ca şi cum ar fi ştiut că ea nu vrea decât să-i provoace. Scăpase rând pe rând de toţi şefii de echipă, până la Oprea, inclusiv, despre care dăduse chiar o declaraţie că l-a văzut furând porci din avutul obştesc.

Însă Mitiţă n-o pusese şefă, îi explicase în felul lui calm că n-ar mai avea nicio credibilitate dacă ar avea o funcţie de conducere, oricât de neînsemnată. În schimb, îi dădea din când în când bani, pe care ea îi arunca în chichiţa lăzii, de multe ori fără să-i privească, hârtie după hârtie, până când se umpluse cutia cu bani mototoliţi ori îndoiţi, aruncaţi unul peste altul, fără grijă, ca şi cum rolul Săndinei ar fi fost doar să-i adăpostească, feriţi de ochii lumii, şi atât.

Pe la începutul anilor ’60, după ce murise

Maxu, Săndina a început să simtă fantoma din moară. Ea îi povestea la început lui Mitiţă, iar el o asculta în tăcere, dar întotdeauna o sfătuia să nu mai spună nimănui, că altfel o s-o închidă pentru obscurantism şi-o să-i putrezească osul prin închisori. Apoi, tot el, într-o seară de iulie, venise la ea şi-i ceruse să scrie tot ce vede în moară, toate amănuntele, să nu mai povestească nimănui, dar să le

scrie amănunţit şi să i le dea lui. Iar Săndina se conformase.

Săpând sau plivind sau greblând pe rândul lung, arcuit spre miezul pământului, ea se gândea, în special cât ţinea dimineaţa, la toate lucrurile care trecuseră şi care o făceau stăpână peste toate secretele morii. La prânz se aşeza laolaltă cu ceilalţi, restul echipei, şi-şi mânca turta cu brânză ori cu ou. Apoi se ridica din nou şi dădea cu sapa ori cu grebla până aproape de apusul soarelui. Acesta era momentul care îi plăcea cel mai mult. Se întorcea spre casă, rumegând în minte toate clipele zilei, intra în bucătărie, îşi golea buzunarele de grâu, fasole ori ce apucase să ia de pe câmp, arunca un ochi spre fantomă, se spăla, se învârtea pe lângă pâlnia uriaşă a hornului, aprindea focul pe vatră, arunca în oala de lut ceapa, ardeiul, cartofii şi, cât fierbea ciorba, privea spre moara învăluită în lumina apusului. Uneori scria uitându-se pe geam, mai ales seara scria, la lumina lămpii, până când cădea întunericul deplin. Atunci o lua uşurel spre câmp, spre locurile însemnate de ea, ori pe la saivane, şi apuca la repezeală ce se putea lua, porumb ori coceni, sfecle ciopârţite ori chiar roţi de floarea-soarelui, alergând pe urmă cu paşi largi spre casă, fără să se uite la ceilalţi oameni, care şi ei se strecurau, umbre negre, pe lângă garduri, pe uliţele care duceau spre câmp.

Niciodată n-a pârât pe cineva care fură. Aceasta nu era deloc o faptă rea, era doar un mod de existenţă. Dacă nu furi, nu mănânci! Iar pământurile, chiar dacă erau acum ale Colectivului, erau totuşi ale lor, ei le munceau, ei le ştiau rostul. De aceea îl ura pe Grigore, care era un venetic plătit să pândească lumea şi să-i pună bastonul în coastă. De el încercase cel mai mult şi în zadar să scape! Ani în şir scrisese despre el tot felul de lucruri, îl acuzase chiar şi că vrea să fugă din ţară, însă nu se întâmplase nimic.

Grigore era de neclintit, stâlpul Comoştenilor, bătut în cuie.

Acum, Săndina stătea în marginea cozii lungi, aşteptând să-i vină rândul la ulei, dar pândea discret şi şoseaua, presimţind că avea să apară

Mitiţă. Nu doar pentru că era a doua zi de Paşte, ci mai ales pentru că se aştepta ca el să vină.

Nu se dusese la muncă, unde oricum se ducea doar din joi în Paşte, de când ieşise la pensie.

Se trezise cu noaptea-n cap, îşi pusese baticul verde de mătase şi, un timp, privise pătura fâlfâitoare din moară. Îi ştia toate feţele şi

toate stările. O văzuse prefăcută în plăcintă uriaşă, plutind pe deasupra lui Mircea Buţescu, şi privise faţa îngrozită a acestuia, fără să-i înţeleagă disperarea. O văzuse pe Ica Nicolescu plutind prin moară şi făcându-i semne unei femei, şi se mirase că învăţătoarea aprindea lumânări, îngenuncheată în faţa fantomei prefăcute în ciorchine de clopoţei. Erau destule pe care nu le înţelegea, dar totodată căpătase convingerea că toţi oamenii care aveau de-a face cu fantoma morii erau nişte nenorociţi, fiinţe slabe, vinovate ele de ceva şi părăsite de Dumnezeu.

22. Nini privea pe fereastră silueta Săndinei, fără să ajungă la toate firele care îi legau existenţa de moară. Pe şosea treceau din când în când oameni, ca în ziua de Paşte, mai întâi un grup de pionieri, cu bluze albe şi cravate roşii, care se îndreptau alene spre şcoală, apoi nişte femei bătrâne, cu un coşuleţ de ouă roşii, împodobit pe mâner cu buchete de mărgăritar. În urma lor veneau lăutarii – vioara, cobza, acordeonul şi basul. Se duceau în vale să facă hora vreunui mort. Nini se uita la feţele vesele ale ţiganilor, la coada lungă de oameni şi la silueta mare a Săndinei.

Apoi, tot trecându-şi privirea peste chipurile îngrămădite unele în altele, îl descoperise pe

Mircea. De fapt, nu tocmai, ci auzise pe cineva:

— E cumva pe-aicea popa? Domnul Buţescu, domnul Buţescu, veniţi, că pleacă mortul la groapă.

Şi atunci îl văzuse şi el, un bărbat matur, care mai avea încă stângăcia lui din copilărie în modul în care se mişca. Acum ieşise din rând şi spunea ceva, apoi o luase grăbit spre casă:

— Îmi iau patrafirul şi vin acum!

Se mişca repede, cu o mână în buzunar, iar

Nini îi privea de sus ceafa, care încă mai semăna cu ceafa lui din copilărie. Nu mai vorbise cu el din ziua în care murise Maxu, dar îl urmărise mereu, fusese de multe ori lipit de spatele lui.

Mai întâi îl trimisese pe Titanu să-l racoleze, apoi, când dăduse de necaz, îi sărise în ajutor.

Mircea Buţescu nici nu ştia prin ce primejdie trecuse după ce îl arestaseră pe bateristul de la Drum de fier. Dacă n-ar fi fost Nini, l-ar fi înhăţat şi pe el. Atunci îi venise ideea să-l trimită înapoi acasă. Se nimerise că avea de raportat cinci racolări de popi, iar Buţescu fusese al cincilea. O perioadă destul de lungă îi citise rapoartele. Citea şi se

prăpădea de râs, imaginându-şi-l stând şi ascultând tâmpeniile pe care le scoteau din ele babele venite la spovedanie.

Dar de văzut nu-l mai văzuse până acum, când, uitându-se pe fereastră, de la Virgil Popescu, i se părea că se uită peste umărul lui.

Pe deasupra cozii de oameni plutea norul de frişcă, iar Nini se gândi din nou la explozia de la

Cernobîl. Din clăbucul mişcător se desprindea o ceaţă fâlfâitoare, care se-ndrepta lent spre fereastra lui. Privea norul şi totodată şirul de oameni care începuse să se scurteze, cu gândul că era timpul s-o ia din loc. Vacanţa lui se sfârşise.

Se ridicase de pe scaun, când la fereastră începură să se legene lent două călcâie albe.

Nini se uita concentrat, aşteptând momentul în care imaginea avea să se destrame. Prin geamul acoperit cu perdeaua galbenă, de mătase, se strecurau acum, ca printr-o pastă, călcâiele subţiri, nişte pere de vară alburii, netede, ceruite.

Alunecau fără grabă în încăperea luminoasă, trăgând după ele pelerina fâlfâitoare. Nini privea acum, de la o distanţă incredibil de mică, pelerina albă şi foşnitoare pe care o cunoştea atât de bine. Întinse mâna şi auzi clar suspinul sufletului care tremura între faldurile ei. Apucă pânza moale între degete şi pipăi pentru prima oară fantoma care îl însoţea de patruzeci de ani. Era un material plăcut, moale, mătăsos şi subţire. Întinse şi cealaltă mână şi desfăcu grijuliu pulpanele pelerinei. Înăuntru era un fir strălucitor de lumină, care izvora parcă din gleznele unor picioare evaporate ori şterse din peisaj. Nini ar fi vrut să atingă firul luminos, dar sub gândul lui lumina se dizolvă într-o ploaie albă, de petale, ca în ziua în care o văzuse pentru prima oară, alunecând peste cadavrul lui

Maxu.

Rămase câteva clipe cu mâinile întinse, ca şi cum ar fi vrut să prindă în palme fulgii plutitori, apoi auzi din nou un oftat şi simţi cum o respiraţie străină îi izbeşte faţa. În clipa următoare, ploaia de petale se strânse într-un vârtej, devenind pelerină, acum parcă mai însufleţită, fremătătoare, alunecând pe lângă Nini şi lipindu-se tandru de umărul lui stâng.

O simţea şi-o vedea cu coada ochilor, cu gluga culcată pe umărul lui, şi auzea totodată respiraţia regulată a unei fiinţe care îi sufla în ureche. Un timp stătu nemişcat, apoi încercă să atingă pânza moale pe

care o zărea aşezată pe umăr, însă materia albă şi mătăsoasă se făcuse de neatins. Nini îşi dezbrăcă la repezeală hanoracul, pantalonii, îşi aruncă din mers maioul şi chiloţii tetra şi intră sub duşul rece. Apa se prelingea pe corpul zbârcit de frig, în timp ce pelerina părea să doarmă, lipită de omoplatul lui stâng, cu gluga răsfrântă pe umăr. Se şterse cu prosopul, încercă s-o acopere, dar ea era tot acolo, ieşind victorioasă prin ţesătura prosopului, prin pânza hanoracului, prin orice, ca şi cum ar fi fost vie şi indestructibilă. Mai mult, îi simţea pulsul şi parcă chiar căldura, ca pe a unui trup lipit de el, ceea ce îi dădea un sentiment de nesiguranţă şi încă ceva, o duioşie, o milă, ori poate… dragoste. În mod inexplicabil, ştia ce este în sufletul fantomei lui.

Nini se privi în oglinda mare din baie şi văzu fâşia alburie lipită de spatele lui, cu o mânecă atârnând pe lângă şold, şi se gândi cu suferinţă că de acum încolo aşa avea să se strecoare prin lume: cu pelerina albă, privindu-i peste umăr.

Se întoarse şi strânse la repezeală câteva lucruri, dosarul cu lacăt, în primul rând, gândindu-se că trebuia să plece imediat. Petrecuse prea mult timp în locul ăsta, citise toată noaptea despre fantoma din moară, o chemase cumva şi i se lipise pe spate ca şi cum i-ar fi împlinit o dorinţă.

Ridică ochii spre geamul luminat de norii clăbucioşi, care acopereau satul şi, fulgerat, parcă dinspre lobul urechii stângi, simţind cum i se despică inima în două, se gândi, surprins el însuşi de ceea ce-i trecea prin cap: şi dacă există Dumnezeu?

23. De cum văzu ieşind pe poartă botul alb al Daciei, Grigore se simţi trădat. Vasăzică pleca.

Nici măcar n-apucaseră să stea de vorbă. Altă dată, în urmă cu multă vreme, e adevărat, petreceau până în zorii zilei şi nu se da în lături de la nimic. Îşi aduce aminte şi acum de noaptea de vară în care i-o adusese pe Paula, coaptă şi neatinsă, şi cum stătuseră două zile închişi la

Virgil Popescu, Nini şi Paula, ca doi amanţi. Pe urmă nu mai scăpa de ea. Venea la miliţie în miezul zilei şi plângea ca proasta.

— Ce vrei, fă, du-te-n pizda mă-tii de-aici!

Ce, te-am chemat eu?

Orice i-ar fi zis, nu se mişca, îl privea bâzâind, ca şi cum el ar fi fost de vină. Ce putea să facă şi el? Nu era decât un biet miliţian

dintr-un sat. Nini n-a mai dat prin Comoşteni vreo doi ani şi nici nu ştia unde să-l caute. Iar când a trecut din nou, i-a spus că femeia aia are un copil, dar Nini a zâmbit şi l-a-ntrebat dacă n-are alta, mai proaspătă, şi nici după ce i-a spus, şase-şapte ani mai târziu, copilul ăla, pe care îl cheamă Milu, seamănă leit cu tine, n-a scos mai mult de la el, doar sămânţă bună, nea Grigore, şi şi-a văzut de drumul lui.

Uneori vine în fugă, spune că vrea aia şi aia şi, când se duce să-i aducă ce-a cerut, e deja dispărut, de negăsit, îl mai vede peste-o lună.

Acum a stat mult. Poate cel mai mult. Şi din alea patru nenorocite de zile, cu el n-a vorbit nici cinci minute. Grigore era mâhnit, dar n-ar fi-ndrăznit pentru nimic în lume să-i spună lui

Nini. Cum văzu botul maşinii ieşind pe poarta, o luă la fugă spre Virgil Popescu, agitându-şi mâna până când Nini îl văzu. Ar fi vrut să plece fără să-şi ia rămas-bun, dar deodată îşi dădu seama că, dacă ar fi fost cineva care să vadă pelerina, acela nu putea fi decât miliţianul. Ieşi din Dacie şi îl aşteptă în picioare, cu umărul stâng uşor întors, ca să fie sigur c-o vede.

Grigore ajunse în dreptul lui gâfâind şi scoase repede din buzunar un teanc de sute:

— Păi, plecaţi aşa, fără să vă luaţi banii? începu el cu vocea făcută zob din cauza alergăturii.

Nini ridică sprâncenele, deschizând ochii lui mari, ca două petale de nufăr.

— Banii pe ciocolata cu rom, adăugă Grigore.

Nini îşi ridică puţin umărul stâng, până ce simţi parcă atingerea fantomei pe obraz, şi, pentru că miliţianul nu dădea semne că ar fi văzut ceva, îl întrebă direct:

— Ce-am eu, nea Grigore, aici, pe partea stângă?

Bărbatul îi întinse banii şi începu să-i examineze umărul, dar, pentru că nu înţelegea exact ce vrea de la el, întrebă cu voce moale:

— Unde? Aici, pe hanorac?

— Pe omoplatul meu stâng, ia uită-te!

Nu era nimic.

Grigore nu vedea vreo pelerină, deşi Nini prindea în coada ochiului mâneca bălăngănindu-se pe lângă şold.

— Nu e nimic, tov Sandu Ion!

Dintr-o privire, Nini înţelese că Grigore chiar nu vedea nimic. Pe el spânzura pelerina morţii şi probabil nimeni, în afară de el, nu putea

s-o vadă. Descoperirea îl făcu să se destindă şi se întoarse spre maşină, ignorând cu totul mâna întinsă a miliţianului. Dar în faţa lui stătea intimidat un bărbat mai mult gras, în costum gri şi cu fruntea înaltă şi murdară:

— Să trăiţi, tov Sandu Ion.

Gabriel Neicuşoru era un individ caraghios, care îl bine dispunea. Şi cum Grigore se băgase din nou în el, ca să nu rămână în afara scenei.

Nini îi întrebă pe amândoi, mai mult ca să spună ceva:

— Ei, cum v-aţi distrat, cum a fost petrecerea

Trecuse o grămadă de timp, iar pentru Neicuşoru petrecerea era ceva îndepărtat şi fără importanţă. Singurul lucru care conta acum era fantoma. Cum ieşise pe uşa institutului, descoperise că puţin în urma lui mergea cineva.

S-a ntors discret şi a rămas trăsnit pe scările de ciment. Aproape lipit de el, surâdea tandru balerinul din moară. Prin perdeaua de tifon, portarul se holba spre el, dar fără să dea semene de mare interes. Neicuşoru o luă din loc şi se depărtă cât putu de repede de clădirea institutului.

Simţea paşii uşori în urma lui, dar nu îndrăznea să privească peste umăr. Din când în când, un val de parfum îi aluneca pe lângă ureche, ca ieşit dintr-un pulverizator minuscul.

Pe la şcoală întoarse capul. Era acolo, în spatele lui, zâmbitor, cu trupul lui elastic, peste care se mula costumul străveziu.

Pe fruntea lui mare se rostogoli o dâră de sudoare, care îşi făcea loc, dând la o parte stratul mai nou de praf.

— Cum ai ieşit din moară? întrebă şoptit, uitându-se imediat în jur, să se asigure că nu-l vede nimeni.

Dar bărbatul îi zâmbi iar, cu faţa lui palidă, mişcându-şi puţin buzele, ca miezul de pepene.

Neicuşoru era înfiorat şi atât de uimit de întâmplare, încât lăsă deoparte orice precauţie. La urma urmelor, era în mijlocul drumului, unde se putea întâlni cu oricine, chiar şi cu un balerin de mătase. Aşa că întinse mâna şi îl apucă de braţ.

— Trebuie să te duci din nou în moară. La mine nu se poate nici într-un caz! Stau cu un dobitoc în cameră, se repezi Neicuşoru să-i spună, dar balerinul se stinse pe neaşteptate.

Rămăsese cu mâna întinsă şi degetele chircite în mijlocul drumului. Fantoma dispăruse fără urmă, deşi încă mai simţea căldura cărnii ei, pe care o strânsese între degete. Îi venea să plângă, dar nu putea să se urnească.

Mai trecu aşa un moment, apoi efebul îi atinse umărul, făcându-l să se întoarcă în partea cealaltă. Îi zâmbea din nou şi, pentru că

Neicuşoru nu ştia ce să facă, fantoma se lipi de braţul lui, făcându-l să se urnească şi să meargă mai departe. Înaintau aşa, înlănţuiţi, pe mijlocul drumului şi, ori de câte ori trecea pe lângă cineva, Neicuşoru se aştepta să vadă pe faţa aceluia consternarea. Însă nimeni nu părea scandalizat de perechea ce înainta braţ la braţ pe şoseaua dreaptă, sub norul alb şi buclat.

Aşa stătea şi acum în faţa lui Nini, cu fantoma prinsă de braţ, fără să ştie precis dacă ceilalţi îl văd, fără să vadă că Nini însuşi avea lipită o pelerină de omoplatul stâng. În câteva cuvinte, Neicuşoru reuşi să-i spună că-l trimisese

Mitiţă după dosar, dar, cum Nini se mulţumi să ridice bărbia, fără să răspundă, nu mai spuse nimic.

Stăteau toţi trei şi se priveau fără cuvinte, când începură să sune goarnele mortului.

Din curtea lui Vintilă Petrişor ieşea o căruţă cu sicriul, iar în urma lui veneau câteva femei bătrâne, cu mâinile împreunate pe lumânări.

La oarecare distanţă stătea de strajă Costică, plutonierul.

Nini, parcă înveselit pe neaşteptate, spuse:

— Să ne vedem cu bine! O să am eu grijă de dumneata!

Şi urcă în maşină, fără să-l privească pe

Grigore. Era într-adevăr vesel, oricum mai vesel decât în urmă cu câteva clipe, pentru că dintr-odată se luminase. Înţelesese fără efort că el era stăpânul fantomei. Ea se lipise de umărul lui ca un câine loial, iar el era dator să sară în ajutorul ei. Trebuia să cureţe locul, să facă ordine, să se întoarcă în ziua în care murise

Maxu şi să facă ceea ce trebuia făcut atunci:

să dărâme moara şi să spulbere totul. Doar nu era el stăpânul acestei lumi?

Miliţianul rămase prostit în marginea drumului.

Nici măcar o vorbă despre băiatul lui n-apucase să-i strecoare. Mai venise şi dobitocul ăsta de la institut! Ce rol o fi având? Poate c-ar

fi bine să vorbească şi cu el.

Se întoarse alene, ca să-şi adune gândurile, şi abia atunci îi apăru drept în faţă fantoma.

Era mai mică decât cum o văzuse cu câteva zile în urmă. Arăta ca o eşarfă spumoasă, aruncată neglijent peste trupul neliniştit al unui guşter. Ar fi vrut să înainteze, dar ea palpita în dreptul ochilor lui. Îi era penibil s-o atingă, aşa că mai aruncă o privire în spate, spre Neicuşoru, însă acesta se îndepărta greoi, pe lângă gard, ca un urs împiedicat. Când întoarse din nou capul, fantoma dispăruse, ori aşa crezu o clipă, până când descoperi colţul alb fâlfâindu-i pe piept şi puţin după aceea simţi mişcarea caldă sub veston. Vru s-o smulgă dintr-un impuls de apărare, dar degetele îi rămaseră înfipte în cămaşa de poplin. Fantoma se strecurase sub haină, o putea pipăi, dar, când încerca s-o desprindă, se topea pe nesimţite, bucată cu bucată.

Grigore era surprins şi chiar puţin îngrijorat, dar nu-şi pierdu cumpătul. O luă încet spre casă, unde avea să vadă mai bine ce e de făcut.

24. Ieşirea fantomei din moară îi luase prin surprindere pe toţi cei care aveau legături cu ea. În ziua a doua de Paşte, mulţi oameni aflaţi pe câmp ori la coadă la ulei tresăriseră sub atingerea bine cunoscută a fantomei lor, fără să bănuiască vreo clipă că şi alţii trăiau aceeaşi experienţă. Unii rămăseseră înmărmuriţi de groază, alţii însă trăiau cu exuberanţă această întâlnire, după care tânjeau de mult, aşa cum era şi cazul Lucicăi. Ea era în clasă, aşezată pe un scaun, lângă geam, încercând în acelaşi timp să fie cât de cât atentă la şedinţa pionierilor.

Mădălina, cu cravata strânsă pe inelul de plastic transparent şi cu palma dreaptă întinsă pe lângă basca albă, ţintată cu stema patriei, saluta detaşamentul, ridicat în picioare, în timp ce

Lucica privea, printre crengile teiului, şoseaua uscată de vântul primăverii. Deşi ştia că învăţătoarea este departe cu gândul, fetiţa continua să se poarte ca şi când ar fi fost sub cenzura ei.

Vorbea răspicat, fără să zâmbească, ţinându-şi picioarele aliniate unul lângă altul.

— Detaşamentul nostru şi-a îndeplinit toate sarcinile ce i-au revenit, spunea ea, trăgând cu ochiul spre Lucica, a cărei privire părea definitiv lipită de geamul clar ca o lacrimă.

Se uita printre ramurile înverzite, continuând să se gândească la

fruntea acoperită cu jeg, care se împingea în buzele ei îmbălate de plâns.

Din toată joia sordidă pe care o trăise, aceasta era singura imagine care îi apăsa creierul. Ştia că se întâmplaseră lucruri mult mai grave şi se acuza pentru ele, dar acest amănunt era unicul ghimpe care îi înţepa sufletul: Neicuşoru gâfâind deasupra ei, gras şi murdar, enervat de propria neputinţă.

Fusese stâlpul ei de lumină şi se transformase brutal într-un nemernic. Îşi amintea zile însorite când le vorbea de la catedră despre forţele nevăzute ale lumii. Era frumos şi cald, iar ea ar fi ucis pentru el în acele clipe. Când l-a văzut intrând în cameră, s-a prăbuşit şi ultimul sentiment de milă pe care îl mai avea faţă de ea însăşi. El păşise surâzător, iar când dăduse cu ochii de ochii ei, pentru ea a fost sfârşitul lumii. Se aştepta ca el să fie uluit şi indignat.

Şi-l închipuise o clipă smulgând-o din cearşafurile miliţianului, purtând-o în braţe peste crestele caselor, dincolo de lume. Plânsul ei umplea încăperea, în timp ce Neicuşoru îşi dădea pantalonii jos. Nici măcar nu se mirase că ea este acolo, ci îi acoperise gura cu degetele lui groase, care mai miroseau încă a friptură de berbec.

Îi vedea fruntea şi-i simţea burta care se frământa inutil dintr-o parte în alta. Apoi începuse s-o-njure. Era acelaşi glas care rostise cândva nume lungi de filosofi nemţi, o voce făcută pentru mistere, pe care o asculţi şi-ţi creşte imediat respectul de sine, dar pe care Lucica avusese ghinionul s-o audă coborând în subsolul murdar al vieţii, fixând cu lejeritate accentele celei mai banale înjurături.

Şi, pe când rememora aceste detalii dureroase, în mijlocul şoselei, printre crengile de tei, se strecurase pe nesimţite însăşi silueta diformă a lui Gabriel Neicuşoru. Stătea acolo, cu faţa spre ea şi cu o figură mirată, de clovn beat. I se vedea bine cămaşa roz, întinsă pe burta bombată, şi chiar catarama curelei, ca o placă de argint. La un moment dat începuse să mişte mâna, ca şi cum ar fi apucat ceva, şi, brusc, se întorsese în cealaltă parte. Era singur, dar se purta ca şi când n-ar fi fost. Lucica era convinsă că el se oprise acolo special pentru ea. Se gândea, de fapt, că de acum încolo, ori de câte ori se va întâlni cu el, o s-o privească în acelaşi fel, cu aceiaşi ochi din camera întunecată şi neaerisită a miliţianului, în care se ştersese de ea ca de un prosop murdar.

Tocmai îşi făcea curaj să-l dea dracului şi să se întoarcă la clasă,

când prin geamul curat năvăliră, ca un stol de păsări, ochii ei, din moară. Erau neliniştiţi şi agitaţi şi veneau spre ea, ca spre o mamă, clipind în diverse ritmuri şi lăsându-şi din când în când pleoapele aurii peste globul strălucitor. Erau cel puţin două duzini de ochi, de mărimea unui ou, care se aruncau asupra ei cu o neliniște pe care Lucica o simţea până în măduva oaselor. Se rânduiseră de o parte şi de alta a capului, de la tâmple până la urechi, şi le auzea zumzăitul firav, ca şi cum şi-ar fi lipit urechea de un stâlp de înaltă tensiune. Adunându-se, îi trecu prin minte că de acum încolo avea să trăiască acompaniată de o brigadă de ochi luminoşi, închipuindu-şi în acelaşi timp că Dumnezeu îi trimisese în ajutor ochii lui protectori.

Pentru Milu, întâlnirea cu fantoma a fost un şoc. Se sculase cu noaptea-n cap şi dăduse o raită pe la sere. Prin geamul murdar, ochise nişte lădiţe cu răsaduri. Scosese cleştele din buzunarul pantalonilor şi pocnise uşurel în geam, ca să-l spargă fără zgomot. Când urca spre casă cu lăzile făcute scânduri şi strânse c-o sârmă ruginită, îi apăru în faţă curca, luminată de apropierea soarelui, care nu răsărise încă.

Băiatul grăbise pasul spre casă, făcându-se că nu vede pasărea păşind în acelaşi ritm cu el. Aproape că aruncase scândurile la gura cuptorului din curte, apoi, din doi paşi, fusese în casă, iar de-acolo în odaia bună, unde nu era nimeni. Se cuibări jos, lângă lada peste care erau stivuite macatele şi, cu precauţii, ridică ochii. Curca stătea în faţa lui, pe cheiul alb al fântânii, ca şi cum ar fi fost adevărată. Milu se hotărî întâi s-o ignore. Aici, în camera bună, era o măsuţă pe care mama lui i-o adusese de undeva, de prin sat. Era o masă scundă, cât un scaun, acoperită cu o vopsea întunecată şi mată, cum nu mai văzuse decât la catedrele de la şcoală. Iar masa asta avea un sertar pe care

Milu îl smuci la repezeală, trăgând afară o carte cu nişte coperţi desenate şi titlu caligrafic: Singur pe lume. Pe prima pagină, cineva scrisese cu pixul Pentru Adeluţa de la bunica. Lui Milu i-a plăcut cartea. De câte ori o deschidea, se simţea în siguranţă, aproape la fel de apărat ca atunci când înjura. Îşi aruncă ochii pe o pagină câteva secunde, apoi îi îi pironi pe curca veselă de pe colacul alb al fântânii.

— Ce vrei de la mine? întrebă Milu, încercând să nu râdă el însuşi de ideea care îi venise, să pună întrebări curcii.

Pasărea îl privi dintr-o parte şi-şi scutură aripile. Milu se uita acum la ea ca şi cum ar fi aşteptat un răspuns. Observă că îşi mişca regulat guşa subţire şi-l examina dintr-o parte. Apoi, când Milu obosi

s-o mai privească, îşi deschise din nou aripile, se ridică războinic şi veni drept spre faţa uluită a băiatului, care continua să ţină în mână cartea scoasă din sertar. Totul dură mai puţin de o secundă. O văzuse venind spre el, apoi intrând în fruntea lui ca un tirbuşon.

Ascultă fâşâitul aripilor care se răsuceau şi pe urmă rămase mut, privind fântâna albă din faţa lui. Nici n-apucase bine să-nţeleagă ce se întâmplă, când simţi în jurul bustului colacul alb, înfăşurat ca o chingă. Stătea acum rezemat de zid, între lada de lemn şi măsuţa mică, şi auzea în găoacea urechilor fâlfâitul aripilor pestriţe.

Maică-sa plecă la câmp, dar Milu nu se clintise.

Aproape o oră stătu amorţit, până când se hotărî să se ridice. Ar fi fost în stare să cutreiere câteva sate la rând numai să nu-l întrebe cineva cunoscut de ce şi-a pus colacul în jurul pieptului.

Oricum, nu avea de gând să meargă la şcoală: era a doua zi de Paşte şi-şi făcuse planul încă de ieri să nu scape horele de pomană, la care era imposibil să nu aducă cineva măcar biscuiţi, dacă nu cumva chiar prăjituri. Şi-aşa şi era.

Pe la prânz îl strigară nişte băieţi din clasa lui să meargă la şcoală:

— Hai, bă, că avem şi şedinţă de UTC.

— Vin mai încolo. Spuneţi-i voi lu' dirigu' că am treabă. Întârzii puţin, dar ajung.

Băieţii nu-l întrebară nimic de colacul alb, aşa că, încurajat, o luă în urma lor. Văzu coada la zahăr şi ulei, dar ştia că n-au bani, aşa că merse mai departe. Pe deasupra satului plutea un nor alb şi pâlcos, iar din Valea Popii cobora o cărare printre case până într-o fundătură, de unde se deschidea un maidan larg şi bătătorit.

Acolo era ceva lume, în special rudele morţilor pentru care se juca hora. Milu îşi dădu repede seama că erau şi dulciuri. Câteva femei îmbrăcate în negru păzeau un coş cu prăjituri galbene, un fel de biscuiţi făcuţi din făină amestecată cu morcovi raşi. Mai încolo însă era un coş plin de caise, nişte prăjituri mari, rotunde, cu umplutură de nucă, poleite cu zahăr galben şi roşu, încât ziceai că sunt fructe adevărate. Restul aveau cozonac cumpărat de la Segarcea, care nu era cozonac, ci un fel de pâine dulce, împănată din loc în loc cu rahat verde. Milu se învârti puţin în loc şi, când lăutarii începură să cânte din nou, se prinse şi el în horă, fluierând lung de două ori. Era între două femei mai în vârstă, cărora le ridică mâinile, ca omul pus pe distracţie. Din

când în când le îndemna bărbăteşte:

— Hai, tanti, bate tabla, fă mărunţel, ca să se bucure şi nea Stelică săracu', pe unde-o fi el, pe lumea ailaltă!

Cum începu hora, rudele mortului intraseră în mijloc, să împartă pomana: câteva flori, o lumânare, o prăjitură şi un ou roşu. Un băietan mai mic decât Milu umbla cu o ploscă de vin, din care turna fiecăruia câte un pahar. Avea unul de sticlă groasă, care trecea pe buzele tuturor. Milu înşfăcă prăjitura şi din două înghiţituri o dădu gata. Simţea că exagerase. Nici nu mai putea să-nghită, poate şi din cauza colacului, care-l strângea pe piept ca un cleşte.

Femeia care ţinea coşul cu prăjituri se depărtase bine, aşa că Milu se desprinse dintre dansatoarele lui şi se prinse mai încolo, să mai prindă un rând. Femeia îi întinse încă o prăjitură, dar îl privi cu un mic reproş, încât îi pieri pofta de joc. Cozonacul de Segarcea era exclus, iar de prăjituri cu morcovi era sătul.

Totuşi, se mai prinse şi în hora următoare, apoi o luă direct spre casă. Era vesel, cu câteva fire de mărgăritar după ureche, cu nişte ouă roşii în buzunarul pantalonilor şi c-o felie de cozonac în mână. Iniţial se gândise să meargă totuşi la şcoală, dar ar fi ajuns la ora de română şi îşi aduse aminte că nu ştia poezia: Partidul e-n toate, e-n toate ce sunt şi-n toate ce mâine vor râde la soare. Asta era tot, adică începutul şi mai era mult şi bine, vreo patru-cinci strofe, poate. De ce-ar fi învăţat-o? Oricum nu voia să meargă la liceu. Nici măcar la şcoala profesională.

Planul lui era s-o taie imediat după ce termina gimnaziul şi să nu se oprească decât la Bucureşti, de fapt, direct în Buftea, unde se fac filmele, să-l caute pe Florin Piersic şi să se roage de el cu cerul şi pământul:

— Bagă-mă şi pe mine aicea, nea Florine, pe orice post, nu contează, fac orişice, numai fă-mi şi mie loc, că sunt băiat fără tată.

Asta aşa, pentru început. Milu era convins c-o să ajungă actor mare. Se vedea îmbrăcat c-o mantie neagră, privind peste umăr femeile frumoase care îi dădeau târcoale, fără să cuteze să se apropie de el, şi se vedea revenind în

Comoşteni ca o mare vedetă şi privind cu îngăduinţă spre toţi cei care îşi bătuseră joc de el. Se gândea la venirea asta victorioasă chiar şi-acum, cu florile atârnate de ureche, şi s-ar mai fi gândit mult şi bine, dacă nu i-ar fi ieşit în drum

Mădălina, îmbrăcată cu uniforma de pionier şi un ghiozdan albastru în spate.

— Ce e, Mădălino, pe la şcoală, ai avut şedinţă de pionieri?

Fetiţa îl privea de sus pe Milu, aşa că-i răspunse în scârbă:

— Treaba mea, ce te doare pe tine?

Nici lui nu-i era simpatică, aşa că era pe punctul să-i tragă o-njurătură, când o auzi întrebându-l

— De ce ţi-ai pus, mă, colacul ăla peste piept?

Nimeni nu-l întrebase încă şi de aceea întrebarea ei îl readuse la întâmplarea dureroasă.

Totuşi, se adună:

— Pe drept de şmecher.

Mădălina se strâmbă la el, ca şi cum nici nu s-ar fi pus problema să fie măcar un sfert şmecher, ceea ce-l făcu să continue:

— E o chestie străină. Mi-a trimis-o un unchi din America.

— Tu şi America! Ai, măi! Păi, ce, tu ai unchi în America?! Să fim serioşi. Tu n-ai unchi nici măcar la Zăval, d-apăi mai departe.

Fetiţa era enervantă, iar Milu îşi pierduse răbdarea, aşa că nu se lăsă nici el:

— De unde ştii? Ţi-a spus mă-ta care e academiciană la vaci?

Dintr-un gest scurt şi cam în scârbă, îi zbură, cu două degete, basca albă de pionier. Mădălina se întoarse spre el, cu ochii micşoraţi de indignare, în timp ce basca albă, ca un disc pâclos, ateriză pe asfaltul uscat. Şi pentru că începuse să-l înjure cu vocea dată la maxim, Milu era decis să-i radă şi-o palmă. Dar cursul întâmplărilor se deplasă neaşteptat. Dintr-o uliţă apăru ca din pământ Lolică, transpirat ca după alergare, şi, din două mişcări, săltă basca fetei. Încă aplecat, începu să-i vorbească, într-un fel care-l lăsă pe

Milu cu gura căscată:

— Prinţesa, zicea el, lasă prinţesa, nu te pune cu el, lasă, uită, prinţesa, vino acasă, că ţi-a făcut Lolică brăţară poleită.

Milu simţea în ureche aripile curcii scuturându-se, iar cuvintele ţiganului alunecau pe lângă fâlfâituri, ca nişte fuioare de abur aromat.

Cerul cădea şi el, aburit, iar din moară, pe care acum o vedea destul de bine, ieşeau trombe de fum risipit, ca o ceaţă în dimineţile văroase.

Nu-i venea să mai spună nimic. Păşea încet în urma celor doi,

care se ţineau de mână pe mijlocul şoselei de ciment vechi.

La corturile ţiganilor era destulă mişcare:

făcuseră un foc şi deasupra lui fierbea un ceaun negru, pus pe pirostrii cu patru picioare, iar un puşti perpelea un bob de cositor ţinut în botul uni cleşte subţire. În timp ce Lolică şi Mădălina înaintau, Milu urcă pe copertina Căminului Cultural, hotărât să vadă brăţara pe care ţiganul i-o promisese Mădălinei. Stătea turceşte, ţinând cozonacul în mână şi florile la ureche, ca omul în zi de Paşte, iar din dreapta îl privea Săndina, lipită şi ea de tocul ferestrei.

Era gătită cu un batic de mătase şi puţin enervată, nu pentru că stătuse la coadă la ulei, ci pentru că îi văzuse de dimineaţă maşina lui

Mitiţă şi ştia că el o s-o viziteze. Aşa că aştepta lângă fereastră, înregistrând tot ce mişca în zonă. Dinspre moară pluteau valuri subţiri de ceaţă, iar în curte la Nicolescu, ţiganul ăl bătrân o adusese pe fata veterinarei, care în ultima vreme stătea mai mult la ţigan decât pe-acasă.

Îl vedea bine şi pe Milu şi înţelesese că venea de la hora de pomană, unde, dacă nu era să-l aştepte pe Mitiţă, s-ar fi dus şi ea. Îi vedea bine florile de după ureche şi colacul din jurul pieptului, care semăna cu buza fântânii lui Nistor, de-ai fi zis că e adevărat. Era un colac de piatră, lustruit şi vopsit cu var alb.

Lolică porunci unui copil să-i aducă brăţara, iar acesta se înfăţişă în fugă, ţinând obiectul între două degete. Erau trei sârme subţiri, prinse una de alta din loc în loc cu bobiţe argintate şi tot obiectul era mozolit proaspăt cu un cositor fin, încât arăta ca şi cum ar fi fost din argint.

Fetiţa se aşeză cu grabă pe un scăunel, iar acum îşi punea pe mână brăţara cositorită.

Ţiganul o întreba zâmbind ce părere are, mai bucuros el decât Mădălina, pentru că fetiţa îi plăcea cu adevărat şi, tocmai de aceea, se hotărâse s-o scoată din lumea asta, în care în mod evident era foarte nefericită. De peste drum vedea şi el cum curge ceaţa, iar în dreapta ei ghicise silueta lui Grigore şi un fior îl fulgeră prin şira spinării, la gândul că trecuseră două zile de când trebuia să-i dea 300 de lei, banii de chirie. Lolică îşi pipăi buzunarul în care ştia că are un pol, apoi vipuşca de mătase a pantalonilor largi, cu un sentiment mic de regret: îi plăcea mult locul ăsta, cu scările înalte, mai ales zidul împodobit cu păpuşi de ipsos şi chiar moara roşie, de peste drum. N-ar fi vrut în

ruptul capului să o ia din nou din loc. Dar ca să-şi împlinească visul mai avea nevoie de 280 de lei.

25. Peste saivanele umezite de lumina primăverii, şarpele negru înainta lin, cu bucuria pe care i-o dădea libertatea, atras de gălăgia uniformă, de sub fruntea Iulicăi. Era un zgomot monoton, ca şi cum nişte ciocane de polistiren ar fi bătut regulat între ochi, afundându-se de la genele neliniştite până în fundul creierului.

Femeia privea drept în faţă, spre şarpele care se apropia, simţindu-i, fără dubii, veselia de fiinţă liberă. Niciodată nu venise până aici. O

prindea pe drum, în faţa morii, şi o urmărea până la Moştrane. Mai fuseseră zile în care îi strânsese căpăţâna aproape o oră, dar niciodată nu apăruse aici, la fermă. Iulica era atât de uluită de apariţia lui, încât nu mai avu timp nici să tragă în piept răsuflarea lungă şi pregătitoare, ci trăi atingerea ca pe o lovitură de frişcă. Şarpele se lipi uşor de fruntea ei, ca un cocoloş blând, iar câteva secunde se simţi ca şi cum cineva ar fi izbit-o cu o flegmă mare şi rece. Apoi începu să se desfăşoare în jurul capului, ca un şal de mătase. Năucită, privea câmpul pe care crescuse de-o şchioapă grâul verde, oblojit de geana cerului senin. Iulica era acum prinsă în strânsoarea care îi storcea sufletul şi atât de disperată, încât niciuna dintre dorinţele calde nu-i mai era de folos. Se învârtea pe lângă ţarcuri, amânând încă să intre în hala mare, cu vaci şi oameni, care aşteptau cu toţii câte ceva de la ea. În cele din urmă trecu, dreaptă şi drogată de mângâierea şarpelui, prin mijlocul sălii, spunând din când în când câte un mai dă-i nişte pastile, bagă pompa şi curăţă cimentul.

Lângă o fereastră mică şi acoperită cu mâzgă o văzu pe Paula, stând sprijinită în coada furcii, ca într-un baston

— Treci la muncă! N-ai treabă? Spune-mi, că imediat îşi dau eu ce să faci!

Paula îi auzi glasul ca pe un lătrat şi de la primele sunete o şi luă din loc, răspunzând şi ea încet, cât să n-o audă nimeni:

— Fir-aţi ai dracu’ tu cu mă-ta şi cu trompet-aia de tinichea! Japiţa dracu’! Mânca-te-ar viermii!

Iulica trecea, ţipând într-o parte şi în alta, ca o regină, încununată cu şarpele negru, printre ţarcurile de vite, pe aleea de ciment pământiu, îndreptându-se de fapt cât putea de repede spre biroul ei din fundul halei. Când ajunse, se trânti imediat în fotoliul de

piele neagră, care îi plăcea atât de mult, şi o zgudui un hohot ca un horcăit. Pironise ochii pe ceaşca verde. Cafeaua bună, pe care i-o adusese fratele ei de la

Bucureşti, se răcise. Nu-şi dorea decât să stea liniştită şi să soarbă din licoarea maronie, fumând un Kent. Îşi aprinse ţigara, umezindu-i filtrul şi dându-i foc aiurea, iar când era pe punctul să izbucnească într-un plâns liniştit şi deplin, auzi o bătaie scurtă în uşă şi apoi clanţa deschizându-se şi se pregăti să sloboadă un închide-n pizda mă-tii uşa, însă faţa tonică şi caldă a tehnicianului o opri fără să-şi dea seama de ce.

Îl privea cu sprâncenele ridicate, ţinând între degete ţigara, ca într-o menghină.

— Doamna Iulica, spuse acesta, vă rog să mă iertaţi că v-am deranjat şi, dacă nu vă supăraţi, aş vrea să vă rog ceva.

Iulica îl plăcea pe băiatul popii Buţescu, era cumsecade şi politicos, dar nu vorbise niciodată cu el aşa, separat de colectiv.

— Vino aici, pe canapea, şi ia o ţigară… se auzise spunând, deşi nu avea de gând să se tragă de şireturi cu subordonatul ei.

Nicu se strecură cu grijă pe canapeaua de piele, aşezată în faţa fotoliului pe care stătea veterinara, şi refuză ţigara. O vedea cam răvăşită, dar nu sesizase nimic anormal. Era ea, cu ochii roşii, încruntată şi cu buzele umflate, ca nişte gălbenuşuri proaspete.

— Doamna Iulica, ştiu că am avut noroc că m-aţi angajat aici şi sunt foarte mulţumit de serviciul meu. Dar aş vrea să fac ceva mai mult, să mă perfecţionez şi să activez şi pe linie de partid dacă se poate.

Iulica îl privea fără să înţeleagă prea bine ce voia, în timp ce şarpele îşi slăbise strânsoarea şi se îndrepta încet spre fruntea albă a băiatului.

Discuţia se derula aparent liniştit:

— Vrei să intri în partid? îl întrebă Iulica.

— Bineînţeles, răspunse el, însă nu vorbele mai contau acum, când şarpele se furişa încet pe după ceafa lui Nicu, trăgând-o parcă şi pe ea pe nesimţite şi, odată cu această unduire, răbufneau dement toate nemulţumirile ei, adunate la un loc, nopţile nedormite, indiferenţa lui

Costică Iancu, singurătatea strânsă ciorchine de piatră.

Iulica îl asculta privindu-i buzele care se mişcau lent, simţind un

milion de ace cu fiecare înaintarea a şarpelui, care îşi arăta limba pe sub bărbia rotunjită ca o chiflă, care era bărbia tuturor Buţeştilor.

— Aş vrea să prind şi eu o şcoală de partid.

Iulica zâmbi pe neaşteptate, descreţindu-şi pentru câteva secunde pielea mototolită dintre ochi, apoi stinse ţigara, se ridică din fotoliu şi se apropie grăbită de canapea, după cum o trăgea fuiorul de fum negru.

— Ce vrei tu de la mine? întrebă ea, fără s-o intereseze de fapt răspunsul, apoi se prăvăli lângă el, pe canapeaua cremoasă.

Lui Nicu nu-i venea să creadă, dar nu se pierdu cu firea. Întotdeauna îi plăcuse Iulica, mai ales când ea era studentă, iar el se pregătea să intre la liceu, şi chiar şi acum îi plăcea mersul ei hotărât, picioarele lungi, înfăşurate în pantalonii de trening mulaţi. Îi făcu loc pe canapea şi aşteptă puţin, apoi îi răspunse privind-o în ochi:

— Un mic ajutor, pe cât se poate.

Pentru că femeia îl privea năucită, ca şi cum ar fi fost în altă lume, Nicu îi luă mâna şi-o sărută aproape de inelarul încercuit de două inele. Când ridică ochii, ea plângea şi îşi dădu seama că nu mai era de aşteptat: o sărută lung, sugându-i din când în când buzele ca nişte gogoşi şi, cum ea continua să plângă, bărbatul se ridică hotărât şi răsuci yala. Iulica era conştientă de toată mizeria întâmplării, dar nu voia să se oprească. Nu era atrasă de acest băiat blond şi gras, ci împinsă de fantoma unduitoare, care îi intrase pe gât, sufocând-o şi strecurându-se spre mingea de foc care se rostogolea între picioarele ei.

Când ajunseră pe mochetă, ea se concentră asupra pietricelelor care se zăreau între buclele roşii de melană, apoi se rostogoli, pironindu-şi privirea în tavanul alb, de care atârna un glob de lapte, şi îşi aminti ceaţa care acoperea satul, moara roşie, în care se afla vizuina şarpelui, şi o podidiră lacrimile în valuri noi şi fierbinţi.

Nicu îi auzea plânsul opărit şi nu ştia ce să facă, se simţea vinovat şi încerca să se strecoare încet, îngrozit de gândul că resursele lui fizice îi anunţau o iminentă epuizare. Şi deodată îl fulgeră un gând. Se opri şi se uită în ochii ei, apoi îi spuse cu cea mai bună şi ocrotitoare voce a lui:

— Ai nevoie de iubire… nu plânge! Haide, vino aici!

Şi-i ridică în palma lui durdulie ceafa umezită.

Amândoi erau acum în picioare, rezemaţi de zidul alb, când

şarpele se retrase în viteză, ca o ruletă, înfăşurându-se în jurul capului şi obligând-o pe Iulica să se repeadă aproape spre uşă şi să deblocheze zăvorul.

Alergă cu hainele în dezordine pe mijlocul halei, gândindu-se la un singur lucru: să ajungă la moară şi să lepede acolo fantoma neagră care îi distrugea ţeasta.

Din răscrucea lui Moştrane drumul era gol până în poarta miliţiei, unde se zărea silueta lui

Costică plutonierul. Apoi îl văzu pe Milu cocoţat pe copertina Căminului şi, pentru că voia să nu aibă niciun martor, începu să-l strige de la distanţă:

— M ilule, ia vino-ncoa', vino repede, dă-te jos de-acolo, că vreau să te trimit undeva!

Milu o auzise de prima dată, dar n-avea chef să coboare. Pe de altă parte, nici nu putea s-o refuze. Ştia că maică-sa e la mâna ei. Aşa că răspunse cât putu el de amabil

— Ce e, doamna Iulica, ce treabă aveţi cu mine?

— Vino, mă, încoa, ce dracu', mă faci să trag de tine?

Milu îşi dădu, în sfârşit, drumul pe lângă marginea scorojită a acoperişului, apoi se ţinu câteva secunde cu mâinile de ea şi sări pe pietrişul bătut în pământul uscat. Şi pentru că între timp ajunsese în dreptul Căminului, Iulica începu să-i poruncească:

— Ia de-aici zece lei şi du-te până la Nicolae să-mi cumperi două duzini de chibrituri.

— N-are, doamna Iulica, ce, nu ştii că nu se găsesc?

Iulica era prea enervată şi grăbită ca să ia în seamă astfel de observaţii.

— Du-te acolo şi spune-i că te-am trimis eu, ce dracului?! Te-ai dus? Ai zburat?

Milu luă în sfârşit banii, iar Iulica aruncă o privire spre fereastra Săndinei. Nu se vedea la geam. Mai mult întâmplător, întoarse ochii spre corturile ţiganilor şi rămase o secundă trăsnită, descoperind-o pe Mădălina pe scaunul mic, înconjurată de costorari. Deodată, ţeasta capului i se aprinse, iar şarpele sări iute în direcţia corturilor.

— Ce ţi-am spus eu, fire-ai tu al dracului de ţigan, să-mi laşi copilu-n pace? Nenorocitule şi criminalule care eşti!

Şi pentru că Milu nu se mişcase încă, se întoarse către el şi porunci din nou:

— Du-te, măi, băiatule, şi cheamă-l aici pe
Grigore!

Apoi se repezi spre Mădălina, care nici nu se clintise de pe scaun. Lolică o privea cum se apropie, în timp ce lustruia alene limba unui satâr. Era un fier vechi, lat de două palme şi lung de patru, cu lama ascuţită şi prăseaua îngustă şi groasă. Privea acum obiectul care îi părea foarte familiar şi îşi aduse aminte că era satârul lor. Fetiţa se uita în altă parte, ca şi cum n-ar fi fost vorba despre ea şi aproape că

Iulica rămăsese descumpănită, dacă din cort n-ar fi ieşit Marana, ca un balon uriaş, strigând pe ţigăneşte cât o ţineau băierile inimii. Iulica ştia că sunt măscări, n-avea nevoie de traducere, dar glasul ei îi intra ca un piron în ceafă, ţintuind-o parcă în loc.

Stătea lângă copilul ei, pe locul unde altă dată fusese un chioşc învelit în viţă-de-vie, sub apăsarea aburului alb care ieşea din moară ca dintr-o gură opărită, şi nu-şi putea lua ochii de la lama satârului.

— Ei, lasă, că vă fac eu vânt de-aici, le promise ea ţiganilor, apoi îşi înfipse mâna în ceafa

Mădălinei şi mai mult o târî de-acolo, întrebând-o şi pe ea din când în când: Ce cauţi tu la ţiganii ăştia? Nu ţi-am spus că n-ai voie să te mai apropii de ei? Ori vrei să-ţi dea lindini şi păduchi

De data asta nu te mai iert, o să ţi-o-ncaşezi cum nici nu gândeşti, iar dacă te mai prind la ei, te omor cu mâna mea!

Grigore stătea în drum şi aştepta să vadă ce se întâmplă. Auzise hărmălaia înainte să ajungă

Milu la poarta lui, iar acum privea liniştit spre

Căminul Cultural. Îl mai lăsa pe ţigan vreo câteva zile ca să-i aducă banii, iar dacă nu cotiza, era ca şi zburat şi se punea şi bine cu Iulica. Dar până atunci n-avea de ce să se-agite. La urma urmelor, ţiganii nu erau pe teren public, ci în curte la Nicolescu. Fata aia, Adela, trebuia să se ocupe, să-i dea în judecată şi aşa mai departe.

Ceea ce ştia foarte bine că nu era posibil, pentru că ţiganii n-aveau acte, nu figurau în evidenţe şi nu puteau fi citaţi. Vânzarea terenului ori a caselor particulare era interzisă. Se puteau face doar vânzări prin înţelegere, fără acte. Prin urmare.

Adela nu putea să facă nimic, nu putea să-şi apere terenul. Totul rămânea la mila lui.

Grigore se uita spre Iulica, ţeapăn, în uniforma lui, sub care

palpita inima fantomei, şi se gândea că viaţa este frumoasă şi plină, chiar şi sub norul ăsta alb care acoperă satul într-o zi caldă de mai, a doua zi de Paşte a anului 1986.

26. Pe la jumătatea lui iunie, viaţa din Comoşteni a devenit şi mai intensă. Aburii morii se spulberaseră de mult, imediat după Paşte, iar satul arăta ca şi cum s-ar fi aflat sub o cupolă de sticlă, curată ca lacrima. Doar zidul morii parcă îşi mai pierduse culoarea, era mai ponosit, iar dintr-o parte căzuseră câteva cărămizi, încât arăta ca o cruce boantă, în braţul căreia îşi înfipsese cineva colţii. Oamenii însă păreau mai fericiţi, mai ales cei care îşi duceau zilnic fantoma.

Dar şi ceilalţi, într-un mod inexplicabil luminaţi de bucuria concetăţenilor lor, pe care îi vedeau plutind pe mijlocul drumului ori printre rândurile tinere de porumb, ca şi cum ar fi scăpat de toate necazurile vieţii. Chiar mai mult, când se mărise cota de ouă care trebuia predată la stat, în gardul lui Oprea Puşcăriaşul stătuse câteva zile o găină moartă care avea atârnat de gât un carton, pe care stătea scris cu litere mari:

m-am sinucis nefiind în stare să-mi îndeplinesc cota. Căruţaşu însuşi a râs de sinuciderea găinii şi s-a mulţumit să mişte dezaprobator arătătorul când s-a-ntâlnit cu Oprea, fără să se supere pe faţă ori să ameninţe cu vocea ridicată spre cer.

Sub clopotul de sticlă, viaţa mergea înainte.

La începutul lui iunie veniseră sarcinile la Sfatul

Popular, iar una dintre ele era de-a dreptul grea: trebuiau făcute noi alegeri de preşedinte de Colectiv, iar indicaţiile erau clare: să fie aleasă o femeie, cu studii superioare, cu vârsta cuprinsă între 25 şi 35 de ani. Or, această femeie nu era decât Iulica. Căruţaşu nu-şi făcea probleme că nu va fi aleasă în mod democratic. Ştia că procedeul e fără cusur: punea câţiva oameni de-ai lui să facă două-trei propuneri de indivizi pe care nu-i voia nimeni şi, cum nu se propuneau mai mult de şapte nume, închidea repede lista şi-i lăsa să taie în mod democratic două din şapte. Iulica rămânea sigur printre aleşi, iar mai departe, cei cinci hotărau între ei. Era simplu.

Partea grea era că Fane trebuia dat jos, deşi nici n-apucase să se bucure de preşedinţie.

O să fie şi el în conducere, dar la mâna Iulicăi.

Pe urmă rămânea postul de la vaci liber. Mai exact, urma să-l preia un tehnician, dar cine?

Că erau doar doi: Vali şi Nicu Buţescu. Niciunul nu era membru de partid. Prin urmare, Căruţaşu trimisese situaţia la judeţ şi aştepta răspunsul.

Cum îl primea, trecea la acţiune. Mai erau şi alte sarcini, dar nimic deosebit: două sancţiuni pe linie de partid, o mustrare şi două prime, la fiecare unitate din sat.

Grigore primise şi el lista lui. Era şi pentru el o lună uşoară: avea de dat trei amenzi pentru tentativă de furt şi de făcut două arestări – una pentru furt din avutul Colectivului, care indica o persoană cu vârsta cuprinsă între 50 şi 65 de ani, şi o arestare pentru avort. Cu amenzile fusese uşor, le dăduse chiar în primele zile, ca să-şi ia de-o grijă. Acum era mai liniştit, iar apropierea caldă a fantomei îi dădea un sentiment de tihnă.

Băiatul cel mic venise în vacanţă, iar peste câteva zile îl aşteptau şi pe celălalt.

În susul şi în josul drumului nu se vedea aproape nimeni. Săndina plecase de la câmp mai devreme, profitând de o încăierare. Oricum nu era obligată să meargă la muncă, ci se ducea ea, când voia, să vadă ce mai face lumea. Se trezea în fiecare dimineaţă de cum auzea glasurile brigadierilor care strigau lumea, Fănico, Gheorghiţă.

Viorele, sculaţi, mă, că ne-aşteaptă tarlaua, şi se înduioşa gândindu-se la siluetele grăbite, cu sapele pe umăr, care se strecurau în rândul fiecărei echipe, mergând repede, ca un gândac cu cinci rânduri de picioare, pe uliţele înrourate ale satului. Cum se golea mahalaua, îşi punea fustele şi pornea în urma lor, spre câmp sau spre grădina de zarzavat a Colectivului.

Acum însă avea altă preocupare. De când fantomele ieşiseră din moară, multă lume se purta aiurea, iar ea ştia mai bine decât oricine ce se întâmpla în sat. Nu-şi închipuia că punctul ei de vedere nu este întocmai cu al celor vizaţi, dar această chestiune nu era foarte importantă.

Săndina o vedea pe învăţătoare luminată de boabele mici de lumină, pe care le observase de atâtea ori atârnând ca un ciorchine în câte un colţ al morii, dar nu ştia că pentru Lucica luminile acestea erau ca nişte ochi pioşi, trimişi de

Dumnezeu. Tot aşa, o văzuse pe Jana la câmp flancată de umbra subţire a fantomei, dar nicio clipă nu se gândise că putea să fie bărbatul ei mort, pe care de altfel Săndina nici nu şi-l mai aducea

aminte. În după-amiaza de iunie, umbra lui Costel i se arătase Săndinei ca o reflectare palidă de om, prins într-o perdea de apă. Jana însă era mai sigură pe ea şi gata să înfrunte pe oricine. Când Florea venise iar s-o îmboldească, după obiceiul lui de câine negru-n cerul gurii, ea îl ignorase total. El striga: Vezi, fă, c-ai lăsat ştiru-n urmă, bagă sapa la rădăcină şi mişcă-te, dracu', mai repede, că ne-apucă noaptea aici, iar ea nici nu se sinchisise. Ce, fă, eu vorbesc cu gardu', se răţoise el şi-o prinsese cu o mână de umărul protejat de stamba înflorată. Cu tine vorbesc, panciauro, mai apucase să spună, că

Jana se ridicase prompt şi-i răsese o coadă de sapă drept în piept. Săndina nu era prea departe şi realiză dintr-o privire c-aveau s-ajungă la comisia de-mpăciuire, aşa că-şi luă uşurel sapa şi-o tăie printre rânduri în direcţia drumului şi de-acolo, la pas, spre casă. O să spună c-o apucase o sfârşeală a dracului, de nu mai putea să stea, nu văzuse nimic, nu auzise nimic. Ea oricum era la pensie şi n-avea rost să se lege la cap.

Cum intră în casă se apucă să scrie în maculatorul cu pagini maronii, înmuind din când în când creionul chimic în gură. Ştia că Mitiţă o să treacă în curând, iar pentru fantome îi dădea fără să clipească o sută de lei. Nu că ar fi avut nevoie de bani. Şi chichiţa, şi cutia veche de halva turcească erau ticsite cu hârtii albastre.

Scria pentru satisfacţia ei de a se şti preţuită pentru că vede lucrurile secrete ale satului. Asta nu însemna că n-o să scrie şi despre Florea ca despre un exploatator care calcă în picioare munca oamenilor. Scria pe un colţ al maşinii de cusut, privind din când în când pe geam. În curtea ţiganilor, Lolică stătea pe un scaun mai înalt, pe care nu-l mai văzuse până atunci, cu

Mădălina pe-un genunchi. Fetiţa râdea de ce-i spunea ţiganul şi se roşise ca un ardei. De jur-împrejur se mişcau câţiva puradei, iar din înaltul cerului cădea soarele de iunie.

Lolică se gândea să plece în câteva zile şi să ducă fata departe, deşi parcă nu-i mai venea să se despartă de corpul ei cald şi parcă lipit de sufletul lui. Îi atinse cu degetele rochia subţire sub care se ridica un sânişor ca o prună coaptă, iar fetiţa se lipi imediat de el. Simţea sub buricele degetelor moţul mic şi băţos şi cu fiecare atingere îi venea să-l strângă şi mai tare.

Mădălina îşi lăsase capul pe pieptul lui şi-şi bălăngănea încet picioarele într-o parte şi în cealaltă a genunchiului pe care îl

încălecase.

Îi plăcea să-i simtă mâna frecându-i sfârcul mititel şi totodată se gândea că poate o pipăie ca să-şi bată joc de ea. Intuia că ar fi trebuit să se ridice de-acolo şi să plece, dar îi plăcea atât de mult, încât nicio gheară de fier n-ar fi putut s-o smulgă de pe genunchiul fierbinte al ţiganului.

Când Jana ajunse în faţa porţii, cu părul despletit pe jumătate, fără basma şi aproape târând sapa pe asfalt, învăţătoarea crezu că omorâse pe cineva. Vorbea singură şi dădea din mână, iar din când în când privea în dreapta, ca şi cum i s-ar fi adresat cuiva. Orice-ar fi fost, nu trebuia să se bage. Potrivi perdeaua pe pervazul ferestrei, să fie sigură că nu rămâne nicio crăpătură, şi începu să se dezbrace, ignorându-l aproape cu totul pe tatăl ei, care moţăia ca un morcov ofilit pe scaunul lui de pe sală. Prin uşa deschisă, Lucica îşi privea părintele drept în ochi, fără să se mai întrebe dacă el o vede sau nu. Trecea zilnic pe lângă el şi se apleca asupra lui, îi ştergea saliva adunată pe bărbie, iar din când în când îi şoptea cald:

— Tăticul meu, tăticul meu, ce faci tu, tăticule, singur şi neputincios, aici, pe scaun?

Păun Ionescu nu răspundea imediat, o privea cu buzele întredeschise, prin ochii lui, încreţiţi de crivăţ, apoi, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-odată, spunea invariabil:

— Nu mi-e foame, tată, mai stau şi eu aicişa.

Lucica venise de câteva ore de la şcoală şi se învârtise prin casă, ascultând vibraţiile surde pe care le trimiteau cele şase perechi de ochi somnoroşi, mai mult chiar, intraţi în amorţire. Ştia care este cauza acestei moleşeli şi se simţea responsabilă şi datoare să îndrepte lucrurile.

Ştia că viaţa ei se modela după un tipar şi ştia că poate să oprească această evoluţie. De două săptămâni se credea însărcinată, iar viaţa care probabil creştea în ea îşi avea sămânţa în Grigore, în Fane şi în vicele, cu faţa lui dată pe răzătoare, deşi pentru Lucica toată flegma care creşte în ea avea amprenta invizibilă a lui Gabriel Neicuşoru, a cărui frunte largă şi slinoasă i se lipise de creier şi intrase picătură cu picătură în noua ei înfăţişare de femeie cu pui în uter, încât, uitându-se în oglindă, nu vedea decât acea frunte ca o felie de marmeladă. Şi toate ar mai fi fost cum ar mai fi fost, dacă această nouă situaţie n-ar fi distrus voioşia ochilor ei dumnezeieşti.

Gabriel Neicuşoru o uitase de mult pe Lucica.

Venise şi el de la serviciu şi aştepta pe pat să se elibereze baia. Nu mai stătea încordat, ca alte dăţi, ci lăsat cu totul în voia fantomei sale care îi înlănţuise mijlocul cu amândouă braţele. Îi simţea şoldul lipit de şoldul lui, iar un abur i se plimba în jurul buricului. Îşi desfăcu încet cureaua, cu o singură mână, ca omul care o are blocată pe cealaltă, sub umărul lipicios al iubitului din moară. Pe patul lui, Dănuţ îşi cârpea ciorapii, uitându-se din când în când spre colegul de cameră, care de câteva săptămâni părea cam dus. În cele din urmă, o voce de pe coridor rupse tăcerea:

— Domnul Neicuşoru! S-a eliberat baia. Haideţi, că e rândul dumneavoastră!

Dar Neicuşoru nu apucă să se bucure de rând şi mai ales de clipa de intimitate la care se gândea încă din cursul dimineţii, pentru că aceeaşi voce, care ţinea toate evidenţele în apartamentul lor comun, îi comunică prin uşa de placaj a băii:

— Domnul Neicuşoru, vă caută de la serviciu.

A venit tanti femeia după dumneavoastră.

Femeia de serviciu îi spuse scurt că îl chema tov inspector:

— A spus că e urgent, urgent.

Neicuşoru ştia că e vorba despre Mitiţă, dar o clipă sperase să fie Sandu Ion. Îşi puse din nou pantofii şi-o luă spre institut. Mitiţă Pistol stătea în biroul dosarului, ca şi data trecută, îmbrăcat în costumul lui negru, deşi era mijlocul lui iunie. Neicuşoru se aşeză pe marginea fotoliului, pipăindu-şi cu degetele betelia pantalonilor, ca să fie sigur că nu-i iese cămaşa.

Se uita fix la inspector, lăsându-se în acelaşi timp moleşit de căldura fantomei, care se aşezase pe pulpele lui, ca într-un leagăn.

— Uitaţi care e treaba, tovarăşul Neicuşoru:

noi, adică Partidul şi conducerea institutului, v-am recomandat pentru un post superior, la

Academia Română.

Două cascade apărură instantaneu pe lângă urechile lui Neicuşoru.

— Cu ajutorul nostru, spuse din nou Pistol, modelându-şi şanţurile din păr, s-a şi aprobat.

Pentru că Neicuşoru nu spunea nimic, Mitiţă continuă:

— Aveţi aici transferul semnat, iar într-o săptămână, două

plecaţi la Bucureşti.

— Unde să stau la Bucureşti, întrebă în sfârşit

Neicuşoru?

— O să staţi pentru început la Hotelul Partidului, iar cu timpul Academia o să vă repartizeze o locuinţă, pe măsura valorii dumneavoastră.

Acum, noi vă cunoaştem foarte bine preocupările şi vrem să vă recompensăm pentru felul în care aţi evoluat în institut.

— O să mă primiţi în partid?

Mitiţă rămase pe gânduri câteva clipe. Apoi răspunse diplomatic:

— Toate la timpul lor, tovarăşul. Deocamdată, s-ar putea să plecaţi cu o bursă în străinătate.

Dar!

Pistol ridică un deget şi tăcu iarăşi atât cât să-i atragă atenţia celuilalt.

— Dar, reluă el, mai este ceva de făcut. Dumneavoastră nu aveţi încă o operă, iar timpul este scurt pentru viitorul frumos care vă aşteaptă.

Prin urmare, trebuie să predaţi urgent un manuscris la o editură.

Neicuşoru se lăsă pe spate, mângâind aproape fără precauţii mâna fantomei lui. Asta era ceva imposibil. Ani de zile încercase să publice. Avea un mic studiu despre ratare, pe care îşi dorise într-un timp să-l vadă tipărit. Dar nu reuşise nici să treacă de poarta editurilor. Se ducea până acolo, după ce cu greu reuşise să afle adresa, iar la intrare îl aştepta un portar, care îl întreba invariabil:

— Aveţi programare? Atunci nu se poate.

— Unde să mă programez? nu se lăsa Neicuşoru, dar portarul dădea din umeri.

A încercat toate variantele, inclusiv să spună că vine din partea unui tovarăş, un nume important, rostit cu emfază. Singurul lui succes fusese că o dată, la o editură, reuşise să scoată din bârlog un redactor. Era un ins cu linia feţei fină, ca şi când ar fi fost desenată, care îi vorbise de pe scările editurii:

— Pe cine căutaţi dumneavoastră, tovarăşul?

— Vreau să predau un manuscris, îşi luase el inima în dinţi.

— Ce manuscris? îi ceruse lămuriri redactorul.

— Unul scris de mine.

Atunci bărbatul caligrafiat ridicase bărbia şi zâmbise, apoi îi spusese cu voce mai joasă, aproape cu intimitate:

— Încercaţi să ajungeţi la directorul editurii ori să obţineţi o recomandare.

Deşi Neicuşoru voia să mai pună şi alte întrebări, redactorul se topise repede pe scări, în sus.

Aşa că, auzindu-l pe Mitiţă Pistol ce-i cere, se dezumflase cu totul. I se părea dintr-odată că toată promisiunea făcută mai-nainte se prăbuşise ca o balegă.

— Ştiţi, tovarăşul inspector, eu am încercat.

— Acum este altceva, îl întrerupse Pistol, apoi, dintr-odată, îl luă la per tu, pe un ton de mare prietenie: uite care e treaba, dragul meu.

Ai aici opera.

Pistol scoase din mapa neagră de alături un dosar cu şină, pe care scria cu pix negru Material pentru editură. Acesta este materialul, spuse el. Ia-l şi copiază-l cu mâna ta. Cât timp crezi că-ţi trebuie?

Neicuşoru frunzări puţin dosarul. Erau vreo

70 de pagini scrise de mână cu un scris clar, deşi cam mărunt.

— Îmi ia vreo săptămână, şopti el, aproape evitând să-l mai privească pe Pistol.

— Foarte bine, cum îl termini, îmi dai lucrarea şi mă ocup eu. În câteva zile cartea va fi în librării.

Apoi adăugă aproape scuzându-se:

— Nu se poate să pleci la bursă fără să ai operă!

Neicuşoru era fericit, dar şi mâhnit în acelaşi timp. Ar fi vrut să se poarte demn, să ia dosarul şi să nu pună întrebări. Dar nu putea.

— Cine a scris paginile astea?

Mitiţă îl privi drept în ochi, nedumerit şi cumva dezamăgit. Se adună însă şi îi spuse împăciuitor:

— Ce contează cine le-a scris?! Partidul se ocupă de toate. Nu-ţi face griji cu treaba asta. Altele trebuie să fie grijile tale de-acum. Pot să-ţi spun

Gabriel?

— Da, tovarăşul, sigur că da.

— Ei, Gabriele, mai bine, Gabi, lasă-te pe mâna noastră şi-ai să ajungi om. La câte cariere am făcut şi la câţi scriitori am debutat, ar trebui să mă pună în cărţile de istorie. Şi încă ceva:

tot ce-am discutat aici aici rămâne. Nimeni, dar absolut nimeni să nu afle. Am să-ţi las cheia de la biroul ăsta şi-ai să copiezi aici. Nu scoţi nimic, nicio pagină din această încăpere. Mai auzit?

Nimic. Şi, cum ai terminat, cum mă suni la numărul ăsta.

Era un cartonaş mototolit pe care fuseseră de multă vreme scrise cifrele unui telefon din

Bucureşti. Ceri cu tanti Flori. E… Mitiţă vrusese să spună secretara, dar, cum nu avea rost să dea explicaţii, reluă mai ferm: ceri cu tanti Flori şi-i spui că eşti Gabi şi c-ai terminat. Nimic mai mult. Nici numele întreg, nici alte nume.

Atât şi nimic mai mult. Înţelege ea.

Apoi Mitiţă Pistol se ridică, îi puse pe birou cheia şi îi întinse mâna.

— Să nu ne dezamăgeşti, tovarăşul Gabi!

27. Lucica se gândi iniţial că ochii veniseră să-i vestească naşterea, ca pe un act miraculos, dar, pe măsură ce treceau zilele, devenea tot mai abătută şi odată cu ea şi ei, intraţi într-o toropire ca de moarte. Avea un semn de la Dumnezeu, dar acesta nu-i anunţa venirea pe lume a unui alt Iisus, ci a unei fiinţe care se plămădea din sămânţa detestată a celor trei bărbaţi care o călcaseră în picioare. Vedea cu mintea spaţiul secret în care stătea ascuns ceasul fiinţei ei şi al şirului de avataruri nenăscute încă şi îşi imagina cum se amestecă moleşitor nasul retezat al vicelui, buzele cojite ale miliţianului, ochii ceţoşi ai lui Fane şi, dincolo de ei, fruntea murdară şi înaltă a lui Gabriel Neicuşoru, chiar dacă acesta nu avea nicio legătură cu embrionul care se îngroşa în uterul ei. Ştia că doar unul dintre cei trei bărbaţi a intrat în globul unde doarme firul pâlpâitor al vieţii, dar în sertarele ascunse ale acelui creier nou zăceau, pitite, toate amănuntele acestei murdare concepţiuni. Ea era fabrica de monstruozităţi, iar ochii lui Dumnezeu, muribunzi, o rugau cu sunetele lor mici şi moi să se oprească, să închidă porţile şi să concedieze lucrătorii.

După ce Lucica rosti cele două cuvinte, ca şi cum i-ar fi făcut un reproş, Grigore o privi din scaunul lui cu spătar capitonat, ţinându-şi mâinile ca un piedestal, aşezate sub bărbia proaspăt rasă şi frecată cu spirt medicinal. Apoi îi spuse mâhnit:

— Păi, bine, măi, fată, la vârsta ta nu ştii să-ţi iei măsuri de prevenire a unei situaţii de acest gen? Că doar eşti femeie matură, nu trebuie să vii la mine, să te-nvăţ eu, care sunt bărbat!

N-am eu habar de treburile voastre femeieşti!

Lucica tăcea, cu fruntea în pământ, gândindu-se la ochii dumnezeieşti care se ofiliseră ca nişte trandafiri.

Miliţianul era enervat, pentru că învăţătoarea se comporta ca o victimă. Făcea pe mironosiţa ca să se simtă el vinovat, deşi nu avea niciun motiv. La urma urmei, ea venise la el şi nici nu fusese cine ştie ce, el o regulase mai mult din datorie, fără nicio plăcere. Precis o lăsase însărcinată boul ăla de la institut, cu aerele lui de intelectual. În sfârşit, acum trebuia să rezolve situaţia asta.

Sub geamul miliţiei, un băiat cu voce stridentă îi întrerupse şirul gândurilor, strigând din toate puterile:

— A adus chiloţi la Nicolae! Chiloţi tetra, de bumbac. Câte perechi iau?

— Ia câte dă, răspunse o voce de femeie de peste drum.

— Şi dacă dă câte zece perechi?

— Ia zece, că le vindem la Gighera.

Miliţianul se ridică de la birou şi deschise geamul:

— Care eşti, bă, acolo, tu eşti, Floricele? De unde ştii, mă, c-a adus chiloţi?

— Păi, viu de-acolo, să trăiţi, domn şef, vin de la serbare, de la şcoală, şi-am văzut lumea strânsă…

— Îhî, uite, ia aici 100 de lei şi ia-mi şi mie câte dă. Spune-i lu' Nicolae că sunt pentru mine.

Şi, pentru că băiatul se şi depărtase, Grigore se aplecă peste pervaz şi strigă după el:

— Şi vezi să fie mărimea cea mai mare!

Era acum mai vesel, iar Lucica i se părea ca o capră beată, rămasă în picioare lângă tocul uşii, privind încă podeaua ca pe abecedar.

— Uite cum facem, scurtă el discuţia, te duci diseară la Jana. Nu trebuie să-i spui nimic, că vorbesc eu cu ea. Te duci şi vezi ce-ţi spune.

Să zicem pe la 9, 10, după ce se întunecă bine.

Lucica nu se-aştepta la aşa ceva. Credea că

Grigore o va trimite la vreun doctor, undeva, unde are el relaţii. Dar la Jana? Ce să-i facă

Jana, care e o femeie proastă şi cam ciudată.

Totuşi, nu îndrăzni să comenteze. O să se ducă şi-o să vadă pe urmă ce e de făcut. Când se întoarse să iasă din birou, miliţianul îi şopti

din nou:

— Stai așa! îi duci femeii 800 de lei. Hai, că tocmai ai luat salariu. Ce salariu ai?

— 2000.

— Ei, foarte bine, ai de unde.

Învățătoarea ieși din clădirea miliției, însoțită de ochii de aur care clipeau din când în când, triști și bolnavi, iar când ajunse pe la moară, o văzu pe Iulica pășind cu privirea îndreptată spre cer, ca și cum s-ar fi gândit la ceva aflat departe de tot ceea ce era pământesc. Părea fericită și călare pe valul istoriei. Ar fi vrut să stea cu ea de vorbă, să-i ceară sfatul, așa cum stăteau demult, pe când erau adolescente. Însă acum era altceva.

Iulica era o persoană importantă, nevasta Pionierului, și probabil că ar fi reclamat-o imediat dacă ar fi știut că ea s-a hotărât să scape de monstruosul embrion.

— De unde vii, o întrebă veterinara, zâmbind cam în scârbă, vii de la școală? A mai băgat ceva pe la Nicolae?

— Da, a adus chiloți tetra, răspunse Lucica, uitându-se în ochii fostei prietene.

Veterinara o vedea ca prin ceață, preocupată de strânsoarea șarpelui care, încolăcit peste frunte, își cobora din când în când botul rece peste fața ei. Și ea ar fi vrut să stea de vorbă cu Luci, așa cum stăteau ele demult, în copilărie, și să-i povestească toată suferința ei de nepovestit. Ce-ar fi făcut Lucica dacă s-ar fi apucat să-i spună? Probabil că ar fi ascultat-o, apoi ar fi reclamat-o undeva, poate la Securitate, uitați, tovarăși, ce avem noi aici, o femeie cu gândire obscurantistă, care crede în fantome de șerpi.

— Ai auzit că e venită și Adela prin Comoșteni?

Lucica auzise, dar n-o văzuse încă și nici nu avea niciun chef să se vadă cu o femeie care nu mai era Adeluța, ci o tipă cu aere de București.

— E venită pe la irigații, continuase veterinara, un fel de băgător de seamă, ceva. Ai grijă ce vorbești dacă te-ntâlnești cu ea! Hai, că mă duc, am puțină treabă pe la Sfat și pe urmă trebuie mă întorc la fermă.

Lucica zâmbi, ridicând puțin bărbia, și se pregătea să plece, când o auzi din nou:

— Cum a ieșit serbarea? Fata mea și-a adus aminte poezia?

— Bineînțeles! A fost foarte frumos, noi am intrat printre primii,

la 10, iar pe la 10.30 deja le-am dat drumul.

Lolică o văzu pe veterinară şi-i făcu semn

Mădălinei s-o ia prin spatele scărilor şi să fugă repede spre casă. Femeia asta era cam nebună şi n-ar fi vrut să aibă treabă cu ea, tocmai acum, când reuşise să vândă căldarea cea mare şi să facă rost de bani pentru miliţian. Avea un plan diplomatic. Să stea liniştit o perioadă şi pe urmă, când nu se mai gândeşte nimeni la el, să-şi ia calabalâcul şi s-o taie spre Arad, la cărămidării.

Ar putea s-o mărite pe Mădălina cu băiatul lui ăl mic şi până mai creşte s-o ţină pe lângă el.

Adâncit în gânduri, nu mai ridică ochii din fărăşul pe care îl ciocănea uşor, până când veterinara dispăru din raza corturilor.

Iulica nu-şi văzuse fetiţa strecurându-se prin gardul grădinii, dar o zărise stând pe prispa casei şi-i făcu semn să vină până la gard.

— Cum a mers poezia, mami? Am auzit c-ai avut succes, vino-ncca' să te sărut.

Iulica îşi trăgea copilul la piept şi îi tot vorbea încet, în timp ce Mădălina zâmbea şi ea, jenată de mângâierile ei.

În timp ce Lolică meşterea încă fărăşul, iar

Iulica se despărţea de fata ei, Neicuşoru copia de zor manuscrisul anonim, iar Căruţaşu citea încă o dată faxul venit de la Centru: Buţescu

Nicolae este un element valoros, care trebuie cooptat negreşit în structurile administrative şi de partid. Nu se aştepta la un răspuns aşa de larg. De obicei venea doar numele. Însemna că băiatul popii era deja de-al nostru. Trebuie să fie atent de-aici încolo ce spune de faţă cu el, pentru că apoi dă cu subsemnatul.

Lucrurile se derulaseră pe un traseu cunoscut.

Activistul de la judeţ primise faxul şi, împreună cu altele similare, care priveau alegeri ori numiri din raza judeţului, le trimisese la Cadre.

Aici era un secretar, responsabil cu numirile, care ştia ce are de făcut. La rândul lui, expediase toată documentaţia spre ofiţerul de legătură, care avea grijă ca totul să fie pe biroul lui Nini la începutul unei zile frumoase de iunie.

După ce îşi mângâiase umărul pe care stătea culcat capul fantomei lui, Nini răsfoi grăbit hârtiile, scriind din loc în loc la latitudinea conducerii ori subliniind câte un nume, iar când dăduse de

Nicu Buţescu, scrisese apăsat: Buţescu

Nicolae este un element valoros, care trebuie cooptat negreşit în structurile administrative şi de partid. Era fericit pentru că făcuse încă un bine prietenului său din copilărie, a cărui voce n-o mai auzise de aproape 30 de ani. Îşi imagina cum arată băiatul lui Buţescu, probabil un ţărănoi, mult diferit de fata lui de la Roma, care nici nu s-ar uita la un astfel de băiat de la ţară, dar care ar putea fi cizelat, luat şi pus într-un scaun şi-ntr-un costum de ţoale, făcut dintr-odată bun ca mierea. Astfel de gânduri îi umpleau sufletul de bucurie, când se ştia modelatorul de destine, îngerul bun şi salvator. Îi aranjase lui Neicuşoru transferul, iar înainte să plece la bursă o să aibă o discuţie ca între binefăcător şi ocrotit, în care nici nu va fi nevoie să-i spună toate detaliile misiunii, pentru că îl cântărise pe omul cu dinţi inofensivi şi mergea la sigur: îi va scrie din Germania scrisori lungi şi frumoase, care, până la sfârşitul anului, se vor aduna într-un dosar legat în piele. Nini pipăi cu două degete mâneca pelerinei care îi atârna pe umăr, bucurându-se sincer că numai lui îi este dat s-o vadă, apoi trimise secretarul după Paraschivescu.

28. În seara zilei de 15 iunie a anului 1986, moara respira lent, ca o inimă pe moarte, în timp ce sufletul ei, coborât în câteva zeci de dorinţe, se lipise de sufletul unor oameni care îl chemaseră şi-l ţinuseră în viaţă. Printre crengile zarzărului din curtea lui Vintilă Petrişor se strecura suflul fierbinte al morii, îmbibat cu milioane de emoţii, căzute din găoacea colcăitoare în care fierb bucuriile şi suferinţele oamenilor pedepsiţi să treacă pe rând peste podurile nevăzute ale istoriei. Mircea Buţescu stătea de mai bine de un ceas în clopotniţa veche, rezemat de clopotul de aramă, şi privea fix spre fantoma lui ca o plăcintă întunecată şi sfidătoare. Simţea că există o forţă dincolo de el, un fel de Dumnezeu, dar nu cel în care sperase pe când era copil, ci unul cinic şi răzbunător. Roata subţire, ca o floarea-soarelui maronie şi presărată de zeci de guri minuscule, fără buze, îngălate de salivă, îl urmărea pretutindeni. Nu-l mai trăgea nimic către moară. Scăpase şi de gura lacomă a

Paulei, dar în fiecare moment avea în faţă discul negru şi urât mirositor. Nu era chiar nefericit, măcar scăpase de scârboasele întâlniri, ci doar posac, dezamăgit şi trădat.

Se ridică în sfârşit şi coborî scările. Pe marginea drumului îl văzu pe Milu, care mergea grăbit, ca şi cum s-ar fi dus la o întâlnire.

Băiatul era concentrat asupra fâşâitului regulat din urechile lui şi din când în când îşi pipăia pieptul strâns în colacul alb al fântânii. Îşi scosese ieri certificatul de 8 clase, pe care scria că Emil

Matei a absolvit cu media 6, 58, îl împăturise bine şi-l pusese în buzunarul pantalonilor de uniformă. Nu-şi luase haine, în afară de bluza supraelastică de pe el, care fusese a mamei lui, şi nici bani. Voia să meargă la pas, să se descurce cum ştia, că doar peste tot sunt case şi oameni, până când avea să ajungă la Bucureşti. Nu-i părea rău decât de un singur lucru, că-i lăsase maică-sii doar un săculeţ de grâu, iar ea nu era în stare să fure de pe câmp.

Popa se uită o clipă în urma băiatului, care trecuse de cimitir, apoi o luă şi el spre casă, încercând să ignore discul cenuşiu care îi trimitea regulat respiraţiile fine, de fum cald, bălegăros.

De pe-o uliţă se auzea o voce răguşită, de adolescent, cântând Puştoaico, tu ai sânge de viperă, iar la institut era luminată, ca niciodată, o fereastră dinspre drum. Era biroul dosarului, unde Gabriel Neicuşoru copia fără grabă. Îi părea rău că nu scrisese el însuşi frazele frumoase şi calme, dar, tot copiind, avea impresia că toate acele lucruri îi trecuseră prin minte. Se simţea înfrăţit cu cel care le scrisese, iar uneori îi venea să mai adauge ori să îndrepte câte ceva, dar nu voia să înşele încrederea binefăcătorului său.

Mitiţă Pistol îi spusese clar, să copieze întocmai.

Trebuia să schimbe doar titlul şi să se semneze.

Manuscrisul era un eseu despre suferinţă, cu trimiteri la filosofie, literatură şi psihologie. Se intitula Problema suferinţei omeneşti. Uneori.

Neicuşoru se gândea la autorul paginilor ca la un bărbat mărunţel şi încrâncenat, alteori şi-l imagina ca pe un domn sobru şi senin, iar câteodată ajungea să-l confunde cu amantul lui subţirel, care îi sufla în ceafă ori îi căuta buzele, alunecându-i pe obraz ca o petunie caldă şi înflorită la maxim. Nu-l scrisese pentru el. Probabil că era unul dintre cei fugiţi din ţară sau mort prin puşcării. Ori pe la Canal. Oricum, n-avea importanţă. Ceva făcuse el, de-i ajunsese cartea pe mâinile lui Mitiţă, la Partid ori poate la Securitate. Dar dacă o fi fost femeie? Nu.

Exclus. Era mult prea bine scris. Neicuşoru îşi trecu degetele peste fruntea ca o coajă de pepene, mozolită de praf şi de transpiraţie, şi se hotărî să facă o pauză. De când începuse să copieze manuscrisul, se bucura de intimitatea absolută a acestei încăperi, unde nu venea

nimeni să-l deranjeze, aşa că, din când în când, se oprea să-şi îmbrăţişeze fantoma şi să-i simtă sufletul, care palpita atât de aproape de el. Era fericit, cum nici nu sperase. Întotdeauna crezuse că la un moment dat cineva îi va remarca valoarea, dar nu bănuise că acel moment va fi acum şi aşa de decisiv. Plecarea în Germania era ceva ce nu-şi imaginase niciodată. Însemna că era ceva cu adevărat serios. Nu avuseseră pe cine să trimită. Din când în când e nevoie şi de adevăratele valori, iar Neicuşoru credea fără rezerve în inteligenţa lui. Se ridică din scaun cu greutate şi se lăsă dus de mâinile subţiri ale iubitului eteric, până lângă dulapul în care stătuse adăpostit dosarul cu lacăt. Îl privea în ochi şi simţea cum în corpul lui se pune în mişcare un lichid fierbinte şi uleios. Prin costumul transparent al efebului se vedea cum prinde formă grămăjoara dintre pulpele drepte, ca două spade nichelate. Îşi înfipse mâna în carnea înflorită şi simţi în aceeaşi clipă cum i se strecoară alene pe frunte pârâiaşele de sudoare. Aproape că-i muşcă buzele subţiri, ca două felii de portocală, şi se lăsă încet să alunece în josul dulapului neted, până când ajunse să se chircească pe covorul de iută. Era epuizat şi golit de viaţă. Un singur gând se ridica din capul încălzit şi amorţit

Paradigmele suferinţei. O introducere în teoria fenomenelor deterministe. Aceasta va fi titlul cărţii sale, pe care o şi vedea strălucind în vitrinele librăriilor, cu o copertă neagră, pe care să răsară, roşu, titlul şi numele lui, iar dedesubt, un mic detaliu dintr-un tablou renascentist.

Între timp, Mircea Buţescu ajunsese aproape de casă, dar un gând perfid îl îndemna să meargă în moară. Poate reuşea să-şi păcălească fantoma să se întoarcă la locul ei, chiar dacă aceasta însemna să reînceapă şi întâlnirile cu Paula. La moară o văzu pe învăţătoare strecurându-se pe lângă zidul roşu al clădirii şi-o urmări cu privirea până când ajunse în răscruce.

Tocmai se pregătea s-o ia spre intrare, când îşi dădu seama că Lucica nu se-ndreptase către casa ei, ci aproape că se strecurase pe poarta Janei. Ce să caute la Jana? Decât dacă vrea să scape de vreun copil nedorit… Mai ales că Jana e singură, ştia sigur, pentru că fiică-sa venise de cu seară la Nicu şi-o să stea amândoi închişi în cameră până mâine-dimineaţă. Iar acum, că s-a terminat şcoala, s-ar putea chiar ca fata să se multe la ei. Şi cum nici preoteasa nu spune nimic, mâine-poimâine ar putea să devină rudă cu

Jana. Popa aruncă alene privirea peste gardul lui Rafailă şi-l văzu stând chircit pe prispa casei, ca un ghemotoc negru. În moară, bălăriile cuceriseră terenul, iar prin acoperiş se vedea cerul ca un ochi de sticlă. Nu era nimic aici care să-l scape de faţa cu o mie de guri pe care o zărea încă, urmărindu-l ca dintr-o oglindă.

Buţescu stătea aproape de uşă, fără să ştie de ce venise aici, iar locul i se părea pustiu şi dezolant, deşi printre ramurile de oţetar se strecurau cu lentoare siluete ceţoase, globuri de foc şi fuioare fumurii, alunecând blând, în ritmul trist al unor fiinţe părăsite, care pierduseră ambianţa, prietenii şi speranţa că lumea lor s-ar mai putea reface. Se întâmplase ceva care rupsese firul vieţii, declanşând un adevărat exod, la care ei nu se putuseră alătura. Se simţeau prizonieri, nu atât că cineva i-ar fi ţinut cu forţa între zidurile morii, cât pentru că nu se simţeau în stare să plece, înfricoşaţi de gândul că afară se află acel lucru groaznic, despre care nu-şi mai aminteau decât că îi pândea cu acribie, zi şi noapte, privindu-i fără încetare prin ferestrele morii.

Un suflet luminos alunecă uşor ca un fulg de bumbac pe lângă obrazul lui Buţescu, fără să înţeleagă pe lângă ce trece şi fără să-şi aducă aminte că fusese cândva prins în carnea caldă a unei femei nefericite. Simţea doar radiaţia unui frate, care părea întors din infern, înnegurat şi trist, respirând încet ca o roată de fum.

Dar nici Buţescu n-avea habar de existenţa pufului amnezic. Pentru el nu erau decât oţetarii puturoşi şi bozul crescut până la brâu, un stufăriş în care cu siguranţă colcăiau gândaci, şopârle, şobolani şi, poate, şerpi. Înfiorat de acest ultim gând, ieşi din moară fără să-i mai privească faţa de gardian şi aproape că alergă până acasă. Pe sub uşa băiatului său se strecura o lumină pâlpâitoare, probabil că se luase curentul şi aprinsese o lumânare, pe care popa şi-o închipuia arzând într-o vază de lut negru, lângă patul în care Mariana şi Nicu stăteau îmbrăţişaţi.

Preoteasa se culcase, iar prin fereastra de la bucătărie venea lumina din curtea miliţianului, care ţinea pe piciorul scării un felinar cu gaz, să ardă toată noaptea.

Într-adevăr, Nicu potrivise o lumânare în gura unei sticle de bere şi dăduse mai încet tranzistorul, pus pe Europa Liberă. Apoi se cuibărise lângă Mariana, îmbrăcată cu maioul ei negru, adus de la sârbi.

— Ma chemat la ea în birou.

Nicu povestea încercând să evite lucrurile pe care se hotărâse să le ţină secrete.

— Ma chemat şi mi-a spus direct: s-ar putea ca eu să fiu promovată, iar tu ai să preiei ferma.

Mariana şi-o imagina pe veterinară stând în scaunul ei uriaş, pe care nu-l văzuse niciodată, şi vorbind cu Nicu, aşa cum se stă la taclale cu un prieten.

— Deocamdată nu e sigur, mi-a zis, dar să fii pregătit. Nu mai vorbi cu nimeni, vezi-ţi de treaba ta, iar într-o săptămână, maxim două, sper să sărbătorim amândoi promovarea.

Băiatul se ridică puţin, ca s-o vadă pe Mariana.

O privea de sus, sprijinit în cot, cu falca rozulie şi tremurătoare aplecată spre obrazul ei.

— Şi mi-a mai spus ceva, adăugă el, privind-o tot pieziş şi urmărindu-i în acelaşi timp buzele nemişcate şi înflorite ca un bobidrag. Mi-a zis:

ar fi bine să te-nscrii la o facultate, la fefe, nu contează la care, să-ţi faci o diplomă, dacă vrei să-ţi păstrezi locul.

— Şi tu ce-ai răspuns?

— Am întrebat dacă mă primesc în partid.

Bineînţeles, zice ea, să fii pregătit, că pe săptămâna viitoare cred că deja o să te cheme la partid.

Mariana simţea nevoia să-i împărtăşească şi ea un secret, aşa că începu să povestească:

— Am un coleg, unul mai… nebun, care zice că l-ar pune preşedinte pe Nicu Ceauşescu.

— E posibil. În tot cazul, după ce moare bătrânul şi dacă nu se răscoală lumea între timp.

— De ce s-ar răscula? N-ai văzut ce s-a întâmplat la polonezi? îi omoară pe capete pe-ăia de la Solidaritatea.

De fapt, ea spusese mai mult aşa, ca să spună ceva, nu că i-ar fi păsat ori ar fi interesat-o polonezii. Gândul ei era la starea de aici, din Comoşteni, care i se părea atât de schimbată în ultima vreme. Vedea bărbaţi care priveau peste capetele celorlalţi, într-un loc de nevăzut cu ochii, şi femei care ţineau sapa pe umeri, capul în pământ, însă al căror corp tresărea ca şi când ar fi intrat în contact cu cine ştie ce materie invizibilă. Dar nu numai lumea, ci chiar mama ei, care se purta ca şi când nici n-ar fi văzut-o, stătea rezemată de cuptorul sobei, zâmbind,

cu părul răvăşit şi ţinându-şi mâna ridicată, ca şi cum s-ar fi sprijinit pe o etajeră invizibilă. Despre asta ar fi vrut să vorbească, dar nu-i venea, nu ştia ce-o să spună Nicu, mai ales că mai încercase într-o seară.

— E nu ştiu ce schimbat în lumea asta, îi spusese ea.

Dar el o învelise grijuliu, liniştind-o imediat:

— Ce să fie? Nu e nimic. Şi ce ne doare pe noi de restul lumii? Mi-e rectangular şi mi se rupe de orice-ar fi în lumea asta, în care numai noi doi contăm.

Pe uliţele satului se strecurau oamenii veniţi de la furat, care cu câteva scânduri, care cu vreun coş uitat în faţa serelor ori chiar cu un geam scos la repezeală din ramă. Se făcuse mai bună perioada asta, până în miezul nopţii, pentru că Grigore trăgea un pui de somn de cu seară, iar pe la orele mici, când credea el că începe jaful cel mare, pândea în câte-o uliţă, nu pe toată lumea, ci pe câte unul pe care avea pică.

De când fantomele ieşiseră în sat, oamenii îşi schimbaseră ora, ca şi cum ar fi fost iluminaţi.

Jana se uită peste gard şi văzu umbrele alergând la trap, pe uliţa saivanului, gândindu-se că ea avea câţiva coceni pentru foc şi o mână de fasole, putea să fie liniştită cel puţin două zile.

Apoi aruncă o privire şi în sus, spre moară, în întunericul cald al lunii iunie, iar în cele din urmă se întoarse în casă, unde fantoma ei aştepta, îndrăgostită, pe patul înalt, cu saltea de paie proaspete. Avusese o seară grea, căci Grigore îi trimisese învăţătoarea pe cap. Luă banii albaştri pe care i-i lăsase Lucica şi scoase două sute deoparte. Ăsta era câştigul ei. Restul de 600 trebuia să-i dea miliţianului. Jana era obosită şi liniştită ca un mâţ adormit. Îşi puse pe bâjbâite cămaşa lungă, de finet galben, şi se strecură în pat, căutând cu nasul pieptul păros al bărbatului ei. Ştia prea bine că nu este decât o fantomă, dar nu-i păsa şi nu-şi bătea capul nici măcar cu ceea ce ar fi putut să creadă fata ei, care era oarbă şi incapabilă să-şi vadă tatăl întors din morţi. Costel îi acoperi spatele cu macatul de lână şi-o strânse în braţe ca acum

20 de ani, iar prin fereastra camerei pătrunse lin un far rătăcit pe drumul nopţii.

29. A doua zi, 16 iunie, care nu avea cine ştie ce semnificaţii, ci era doar prima zi de vacanţă, se întâmplară două lucruri ieşite din comun.

În primul rând, satul fu luat cu asalt de buldozere galbene, în urma cărora se mişca legănat o macara, iar după ea duduiau câteva tractoare şi remorci. Pe lângă elefanţii de fier se mişcau tineri, în salopete albastre, purtând nişte caschete de plastic, colorate şi noi-nouţe, ca bomboanele, încât lumea din Comoşteni crezu că se face un film. Peste toţi comanda un tip atletic, îmbrăcat în costum negru, care dădea ordinele printr-un megafon, cum nimeni nu mai văzuse încă. Omul era Paraschivescu, pe care Nini îl trimisese să dărâme moara.

Nici măcar prim-secretarul nu ştiuse, până cu o seară-nainte, când primise telefon de la superiorul său. Mulţi săteni renunţaseră să se mai ducă la câmp, rămaşi cu sapa-n spinare şi cu ochii lipiţi de utilajele imaculate, tot aşteptându-se să apară şi televiziunea ori să audă mai bine despre ce era vorba. Şi durase mai mult de jumătate de oră până să se lămurească toţi, adică până se-nfipsese-n zidul roşu gheara de fier a buldozerului.

Era un spectacol mare, iar zgomotul scrâşnit al celor două maşini, care atacaseră din două părţi, era din când în când întrerupt de vocea înaltă şi stăpânitoare a lui Paraschivescu:

— M işcă la stânga. Vezi să fereşti casele! Nu lua deodată!

Bucăţi mari de zid vechi, învăluite în pulberea care zăcea de aproape o sută de ani, se rostogoliră la picioarele crucii uriaşe, care acum arăta ca o faţă sfâşiată de câini. Din moţul roşu al morii se desprinse o bucată care păstra în margine fereastra rotundă din fruntea clădirii.

Dar halca de zid nu căzu dintr-odată. În burta morii bătea dramatic bila de fier a macaralei, iar oamenii, înfioraţi, se dădură un pas în spate, ca şi cum ar fi vrut să se apere. Inclusiv Lolică, ridicat în picioare, înconjurat de copii şi cu palma sprijinită pe umărul Mădălinei.

Din toate părţile se aduna lume, venită cu sufletul la gură, convinsă că participă la un eveniment crucial. Cei mai mulţi erau însoţiţi şi simţeau un regret rafinat, care venea din inima strânsă de durere a fantomei lor. Muncitorii de plastic loveau trupul căptuşit cu vise în care mulţi îşi găsiseră fericirea, perechea şi sufletul ocrotitor. Dar chiar şi ceilalţi erau cuprinşi de nefericirea pe care o dă orice demolare, care topeşte chiar şi umbra clipei epuizate între fostele ziduri.

Printre lumea adunată, Adela Nicolescu privea spre zidul roşu,

încruntată şi stinsă. Îi spusese cineva că se dărâmă moara şi nu se putuse abţine să vină, ba chiar luase ca pe un semn faptul că evenimentul se petrecea tocmai când ea era aici. Paraschivescu i se părea un Max fidel, dar şi multe alte chipuri purtau amprenta lui inconfundabilă, de om măcinat de sensul unei datorii, care nu avea preţ şi utilitate decât pentru el.

În sfârşit, bila de fier îşi făcu loc printre cărămizile subţiri şi compacte, iar gaura din faţadă se zimţui ca un desen.

— Cărămidă de apă, fire-ar mama ei a dracu'!

Păi, ce – se mai face astăzi aşa ceva?

Nimeni nu răspunse, deşi mulţi împărtăşeau admiraţia Săndinei faţă de cărămida veche şi rezistentă. Prin ruptură se vedeau acum tufele de boz şi tulpinile oţetarilor. Gheara buldozerului lovi cu forţă moţul morii, dar, cum borta slăbise punctul de sprijin, bucata de zid din aripa stângă a clădirii de prăbuşi fără veste, aruncând în toate părţile cărămizile mici şi tari ca piatra. Oamenii se risipiră pentru moment, apoi se auzi o înjurătură din mulţime şi vocea lui Paraschivescu:

— Daţi-vă la o parte! Duceţi-vă acasă, că aici e şantier, nu e de joacă! Odată vă cade o cărămidă-n cap şi ziceţi că n-aţi avut noroc!

În partea dinspre Rafailă se auzi un ţipăt de femeie şi urmară mai multe voci care se îndemnau una pe alta. Lumea se dădea acum îndărăt, iar pe gardul de lemn se urcase un ţăran care striga din toate puterile:

— Bă, nu mai daţi, bă! Opriţi dracu' macaralele că l-aţi omorât pe Rafailă, săracu'.

În faţa casei, pe prispa sprijinită de doi stâlpi, zăcea trupul firav al lui Rafailă. O cărămidă îl lovise în cap şi-l omorâse pe loc.

Lucrul se întrerupse fără comandă, iar grămada de lume se concentră asupra mortului.

Grigore ajunse primul, să constate decesul, apoi spuse cu vocea lui înaltă şi dârză:

— Puneţi-l în roaba aia şi duceţi-l la dispensar să-i facă doctoriţa certificatul! Şi să-l cheme cineva pe Buţescu! O să las vorbă la primărie să-i facă cineva coşciugul, că ăsta nu mai are rude.

Şi pentru că nimeni nu se mişca, miliţianul se enervă:

— Ce, bă, nu e clar? Mişcaţi-vă dracu' odată!

Ori oţi vrea să mă duc eu cu el?!

În sfârşit, doi bărbaţi în ochii cărora Grigore se uitase supărat ridicară trupul de copil rahitic al mortului şi-l puseră binişor în roaba de fier ruginit. Din tâmpla lui Rafailă se prelingea un fir de sânge care începuse să se împrăştie pe obraz.

— Hai, gata, circulaţi! E mort şi la revedere!

Nu mai e nimic de făcut ori de văzut. Să nu mai văd pe nimeni aici! Strada liberă, până se dărâmă moara!

Grigore vorbea ferm, dar oamenii nu se mişcaseră din loc.

Atunci tună din nou Paraschivescu prin portavocea ca o pâlnie:

— Cine nu se îndepărtează din incinta şantierului va primi amendă regulamentară, cuprinsă între 1.000 şi 5.000 de lei.

Pâlcurile de oameni se retraseră un pas, dar nimeni nu avea de gând să plece acasă.

Paraschivescu mai ameninţă o dată, iar Grigore o luă printre oameni, împingându-l pe fiecare şi urlând cu faţa roşie:

— Plecaţi, mă, acasă, că v-arestez, ce dracu', vorbesc în chineza veche? Costică!

— Ordonaţi!

Plutonierul şi soldatul, care stătuseră deoparte până atunci, începură şi ei să împingă oamenii unul câte unul, hai, mă, nea Vasile, hai, pleacă de-aci, că se munceşte, hai, că veniţi mai încolo.

În cele din urmă, lumea se înghesui în fosta curte a lui Nicolescu, unii urcaţi pe scara înaltă, alţii înghesuindu-se printre corturile costorarilor

Adela Nicolescu prinse şi ea momentul să-i amintească miliţianului că aia era curtea ei, iar treptat lucrurile se calmară. Grigore intră în vorbă cu inginerul, ca să vadă lumea că el tratează cu şefii, apoi buldozerul se puse din nou în mişcare.

Când se prăbuşi faţada morii, dintre crengile de oţetar ţâşniră, albe, fuioare de fum. Pentru demolatori, totul părea normal, dar pentru lumea care aştepta tăcută în curtea lui Nicolescu, siluetele de ceaţă erau ca nişte suflete alungate din culcuşul lor. Se-nălţase soarele deasupra morii, iar în lumina de iunie corpurile ceţoase arătau ca nişte caiere afânate învăluite în lumina verde, care era lumina bozului şi-a oţetarilor din moară.

Nu vorbea nimeni, însă toţi simţeau durerea ca un ghemotoc de cârpe cuibărit în fundul gâtului.

Săndina vedea fantomele eterice ridicându-se spre cer şi

mişcarea tremurătoare a celorlalte fantome, dintre oameni, şi-i venea să plângă fără motiv.

Apoi a început marea transformare.

Lumea adunată ciorchine sugea în nări mirosul prafului de vară şi al prafului vechi, iar din rărunchii fiecăruia urcau încet valuri de căldură şi impresia acută că asistă la o întâlnire de dragoste. Şi nici nu erau departe de adevăr, căci suflul morii se strecura pe nesimţite în pliurile mici şi calde ale sufletelor lor.

Contopirea începu dinspre Căminul Cultural, unde se aciuise Jana. Ea stătea pe veranda clădirii cu spatele lipit de corpul cald al bărbatului ei. A fost prima care a simţit cum i se deschide sufletul pentru a primi corpul eterizat pe nesimţite al omului ei iubit. Mai întâi îşi dădu seama că se topeşte, apoi întoarse capul ca să fie sigură.

Costel devenea treptat o perdea de ulei, apoi un şuvoi galben şi cald, care i se strecura în carne ca o ploaie mărunţică de vară. Îl simţea năvălind prin milioane de orificii, pătrunzând repede şi tandru, risipindu-se fără urmă din lumea materială. Cel de-al doilea a fost Grigore.

Guşterul lui neliniştit îi străpunse dintr-odată pieptul şi din câteva mişcări îşi făcu loc în vârful inimii. Apoi, pe rând, fiecare om îşi primi fantoma între cutele secrete ale sufletului său.

O simţeau bucuroasă şi destinsă, ascunsă de ochii lumii, dar atât de aproape, prin mişcarea ei caldă şi duioasă. Săndina privea în tăcere cum dispăreau fantomele şi i se părea că fiecare se spulberă sub apăsarea ceasului hotărât de

Dumnezeu, fără să intuiască viaţa ascunsă ce-avea să continue dincolo de ochii ei. Printre oamenii înghesuiţi pe scara fostei case a Nicoleştilor o zări şi pe Adela, cu privirea hăituită de lupi, şi-şi aduse aminte că n-o mai văzuse de mult. Avea capul aplecat în faţă, iar o palmă spumoasă îi pulsa peste ceafă. Adela vedea cum faţa bine ştiută, pe care ea o numise multă vreme Max, se unduia ca un voal pictat pe deasupra capetelor celorlalţi, multiplicată în zeci de petice vaporoase, ca nişte umbre ieşite din moară şi spulberate una câte una, pe măsură ce feţele vecinilor ei se remodelau după chipul monstrului. În jurul ei fremătau peste tot buzele încolăcite şi vişinii ale gardianului îndopat cu gândurile şi viaţa ei, smulsă din miezul adânc al fiinţei. Când privirile i se întâlniră cu ale

Săndinei, îi trecu fulgerător prin minte că era pentru ultima oară

când îi mai vedea faţa cea adevărată şi senină şi nici nu apucă să schiţeze zâmbetul de recunoaştere, pe care ar fi vrut să i-l trimită, că nasul de cârpă al Săndinei îşi începu metamorfoza, schimbând pentru totdeauna zâmbetul singurei fiinţe pe care Adela o considerase liberă şi de neatins. Însăşi chipul

Adelei se transformă pe nesimţite într-un calapod mohorât peste care aveau să crească negii bătrâneţii ei.

Mădălina vedea şi ea din când în când chipuri şi oameni care păreau să se volatilizeze în lumina lunii iunie. Dar nici ea nu înţelegea ce se petrecea cu adevărat. Cum nu înţelegea nimeni, fiecare fiind preocupat de propria experienţă, de întâlnirea intensă şi aşteptată, căci fiecare trăia pe pielea lui şi ştia pentru sine că sufletul fantomei din moară intra plutind în sufletul care îl mângâiase şi îl iubise multă vreme. Iulica şi-a trăit contopirea cu fantoma ei de fum departe de moară, în biroul de la fermă, unde simţi dărâmarea morii ca pe un piron împlântat în ceafă. Apoi, şarpele rece i se strecură printre buze, subţiat ca un fir de nailon, fin şi băţos, iar când ajunse în esofag, se adună ca un arici, aruncându-şi acele în fiecare colţişor al cărnii ei. N-o mai durea nimic, n-o mai incomoda nimic. Era ca un om de muşama, fără emoţii, fără dorinţe, fără visuri.

Peste tot fantoma îşi făcu loc fără ca oamenii să aibă timp să se pregătească. Neicuşoru îşi văzu iubitul transformându-se într-un glob de foc care îi străpunse pântecele, iar Mircea Buţescu stătu câteva fracţiuni de secundă cu plăcinta cleioasă lipită de faţă, înainte s-o simtă ca pe o limbă răsucită în creierul său. Chiar şi pe Milu îl ajunse din urmă suflul fantomei. Dormise într-un grajd, iar la răsăritul soarelui îşi continuase drumul, uitându-se în toate părţile după ceva de mâncare, când din străfundul fiinţei lui i se păru că aude croncănitul unei curci. Colacul dispăru, iar urechile se eliberară de foşnetul aripilor. Însă imediat înţelese că în fundul ochilor, în încăperile minuscule şi nenumărate din spatele lor, stă pasărea pestriţă, cocoţată pe un chei de fântână.

Singurul care aşteptase cu încordare momentul demolării, ca pe un experiment capital, era Nini. El dăduse ordin ca edificiul să fie doborât între 7 şi 12. În niciun caz nu accepta să se depăşească acest perimetru temporal. Făcuse un plan minuţios, care începea cu dărâmarea zidurilor şi curăţarea locului şi se sfârşea cu evacuarea molozului şi ararea gliei.

În dimineaţa de 16 iunie s-a aşezat la birou, privind ceasul de pe perete. Ştia când au intrat buldozerele în sat, când au început să zguduie zidul roşu şi când au căzut primele cărămizi.

Numai pe Rafailă nu-l avusese în vedere. În miezul zilei, mâneca mantalei începu să-i fluture.

Nini stătea nemişcat, cu atenţia încordată la maxim. Pe umăr tremura uşor capul fantomei.

Apoi se trezi îmbrăcat în pelerina diafană şi, până să-şi dea seama bine ce se întâmplă, aceasta se topi, absorbită de corpul lui, încordat şi poros ca o sugativă. Un ceas întreg a stat nemişcat, în scaunul de piele verde, încercând să prindă mesajele fantomei din el. În mod cert nu era nicio modificare, nicio senzaţie nouă. Doar parcă un optimism, o stare tonică şi o încredere în sine de a căror sursă nu era sigur. Era el, stăpânul lumii, căruia îngerul morţii sau al lui

Maxu i se închinase, ca un vasal care-şi venerează seniorul şi se bucură de privilegiul de a-şi avea feuda în cel mai bun loc al domeniului. În tot cazul, nu mai era singur, ci luminat în singurătatea lui de mantia albă a morţii.

Peste Comoşteni plutea un parfum discret, ca o boare ridicată din inima buruienilor de vară, iar oamenii nu erau nici veseli, nici trişti, doar preocupaţi de noua stare de spirit care îi lega, fără să-şi dea seama, de ruinele morii, atâta vreme cât ea făcea încă parte din vieţile lor. Dispărută într-o singură dimineaţă, crucea roşie continua să trăiască în memoria fiecărui ins care trecuse pe lângă zidurile groase, gândindu-se la stafia cuibărită acolo, temându-se ori sperând. Nimeni nu se îndoia că între zidurile morii se adăposteşte un spirit înrudit cu spiritul lui, născut din fericirile ori nefericirile mai multor generaţii. Şi nu se înşelau. Exista un suflet al morii părăsite, care ieşise în lumina de iunie, temător şi împărţit în corpuri plutitoare, găsindu-şi cu timiditate ori cu bucurie un loc statornic, în carnea vie a unor oameni, care nu doar că nu contau pentru istorie, dar nici pentru ei înşişi nu mai însemnau ceva.

Al doilea eveniment se petrecu aproape de asfinţit, adică după ce fusese eliberat locul morii.

Exact la ora 12 apăruse un individ să filmeze ce rămăsese din moară, iar Paraschivescu a înţeles imediat că îl trimisese superiorul său ca să-l verifice. Aşa că-i ceru ajutor lui Căruţaşu, care scosese toate echipele de oameni din câmp şi-i puse să încarce molozul în remorcile

înşirate până în Valea Popii. Macaraua aduna şi ea bucăţile mari, iar când au dat de roţile uriaşe de piatră, soarele era la apus.

Tocmai când cobora soarele peste saivane.

Lucica ajunse în dreptul morii şi privi pământul, însemnat de urmele roşii ale cărămizilor sparte, apoi ridică ochii spre cerul albastru, care cobora spre râu. Se uită spre Costică plutonierul, care mergea un pas în urma ei, şi apoi spre corturile costorarilor. Totul părea real, mai puţin locul pe care se ridicase moara şi care părea proaspăt ras. Mai întâi a vrut să întrebe, dar chiar în momentul următor înţelese că ea era cauza dispariţiei morii. A ei şi a ochilor de foc.

30. Pe Lucica o atinsese suflul morii într-un moment de suferinţă şi de panică.

În dimineaţa de 16 iunie s-a trezit ca de obicei, puţin înainte să răsară soarele. A făcut ceaiul pentru tatăl ei, l-a aşezat pe noptiera de nuc şi apoi a privit prin geamurile care dădeau spre grădină, împreună cu ochii ei foşnitori şi somnoroşi.

Când buldozerele intrau în sat, cutremurând pământul, Lucica simţi cum se răscoleşte mormântul săpat în carnea ei. O cuprinse amorţeala, iar din tâmple îi ieşiră săgeţi înflăcărate care făceau ca ochii divini să intre într-un fel de agonie.

Cu genunchii tremurând, zguduită de lupta pe viaţă şi pe moarte care se dădea în uterul ei.

Lucica se ghemui pe o canapea, în camera dinspre grădină, unde tatăl ei nu venea niciodată.

O durea sufletul la gândul că el ar fi putut să afle de avort. Nu dură mult până când dintre pulpele albe şi, în mod neaşteptat, înmuiate începu să curgă sângele. Lucica se aşează pe găleata de plastic, ca pe un scaun, urmărind mental cum cad din ea cheagurile de sânge, ca nişte bucăţi de budincă.

La doar o sută de metri de ea, Paraschivescu dădea ordin să fie dărâmată moara. Lucica văzu cum ochii aurii şi greoi se adunară în faţa ochilor ei, ca un stol de vrăbii speriate. Din ea se scurgea viaţa nedorită, iar capul îi era încercuit de foc, în timp ce vintrele îi erau frământate de nişte mâini de piatră. Apoi, ochii ei dumnezeieşti se spulberaseră. Era complet singură, aşezată pe găleata albastră, iar în preajma inimii simţea cum se zbat zeci de aripi speriate. Ar fi putut să fie ochii ei clipitori, dar acest lucru i se părea peste putinţă. Se simţea

epuizată. Avea impresia că inima nu-i mai funcţionează, ci mai curând că e ţinută din două părţi de cohorte minuscule de lilieci. Îşi făcu un bandaj grosolan, din cearşaful vechi, care stătea împăturit pe canapea, îl îndesase între picioare, apoi adormi, învelită în pătura groasă, ca într-o coajă de nucă verde.

A dormit până la apus. Nu ştiuse nici de ea, nici de tatăl ei, care rămăsese şi el toată ziua în pat, flămând şi întristat că moara fusese demolată.

Pe la asfinţit s-a trezit limpezită şi puternică.

A luat găleata s-o arunce, chiar se gândea s-o îngroape cu totul, ca să nu-şi mai aducă niciodată aminte de ea, dar, când deschise uşa, dădu cu ochii de Costică plutonierul.

— Bună ziua, doamna Lucica, adică mai bine seara, că ziua s-a cam dus.

Bărbatul era destul de încurcat, pentru că o vedea pe Lucica prin ochii fiului său, pentru care ea era tovarăşa, adică învăţătoarea lui, de care nimeni din casă nu avea voie să spună ceva rău.

Lucica nu răspunse, ci înlemni cu găleata în mână. Plutonierul văzuse lichidul roşu, dar părea în continuare binevoitor.

— Doamna Lucica, cum să vă spun, am venit să vă iau la secţie. V-a reclamat cineva c-aţi făcut avort. Şi, pentru că învăţătoarea continua să privească înspăimântată în ochii lui ezitanţi.

Costică mai băgă de la el: şi lu' dom şef îi pare rău, dar n-avem ce să facem, e o reclamaţie cu amănunte.

— Ai venit să mă arestezi? întrebă, în sfârşit.

Lucica.

— Da, doamnă. Luaţi-vă ceva în picioare şi să mergem.

Învăţătoarea vru să se-ntoarcă, dar miliţianul îi spuse la fel de blând:

— Lăsaţi găleata aici, c-o aduce soldatul.

Şi abia atunci ea înţelese că nu mai are scăpare.

Se duse în fugă şi-şi sărută tatăl, care stătea încă pe pat, supărat şi singur. Ar fi vrut să-i dea ceva de mâncare, dar, cum nu aveau nimic, se grăbi să iasă, ca să nu mai aibă sub ochi faţa împietrită a bătrânului, care va muri din cauza ei.

Îşi puse sandalele albe, îşi netezi rochia înflorată în care dormise şi care avea o pată mică de sânge în spate, şi-o luă înainte, cu plutonierul şi soldatul în urma ei.

Abia în dreptul morii a înţeles în sfârşit adevărata forţă a istoriei în care prindea rădăcini singurătatea ei. Moara dispăruse. Această dispariţie inexplicabilă nu putea fi decât o consecinţă a faptelor ei. Crezu din tot sufletul că Dumnezeu o abandonase. Pe pământul înroşit de praful cărămizilor se vedeau din loc în loc tulpinile frânte ale oţetarilor, iar gardul lui Rafailă era căzut la pământ, ca şi cum ar fi trecut taifunul.

Şi atunci, după ce privi în dreapta şi în stânga, fără să-i vadă pe oamenii care se opreau pe marginea drumului să privească după ea, pe obrazul palid începură să-i alunece lacrimile, ca nişte picături de arsenic.

În apusul zilei, Lucica înainta pe drumul tăbăcit, iar în urma ei păşea trist soldatul, ţinând cu grijă în mâna dreaptă găleata albastră a vinovăţiei ei.

Aceste două evenimente ale zilei de 16 iunie

1986 – demolarea morii şi arestarea Lucicăi – au rămas legate în memoria oamenilor, după cum moartea lui Dej mai anină încă de silueta neruşinată a lui Mircea Buţescu şi după cum apariţia însăşi a fantomei fusese multă vreme asociată cu asasinarea lui Maxu. Lumea îşi mai aduce aminte încă ziua în care au venit buldozerele, mai cu seamă momentul asfinţitului, când pe cerul de vară se ridicase praful roşu al morii, în timp ce pe găleata ameninţătoare, de plastic, se încleştase palma de fier a unui soldat calm şi trist, care plutea în uniforma lui albastră pe urmele de neşters ale unei învăţătoare de ţară.

Grigore nu vru s-o vadă. Îl lăsă pe plutonier să încheie procesul-verbal şi, împreună cu găleata de sânge, Lucica fu îmbarcată în IMS-ul miliţiei şi trimisă la centru. Se simţea eliberat şi curăţat totodată, pentru că scăpase de femeia asta cu figuri şi pretenţii. În sângele lui pulsa cald trupul lichid al fantomei, care îl făcea să se simtă ca un toc de catifea în care dormea fără griji o bijuterie preţioasă.

Însuşi Gabriel Neicuşoru îşi aminteşte uneori de uşurarea extraordinară pe care o resimţise în acea zi. În primul rând era fericit şi sigur pe sine pentru că între braţele crescute din umerii inimii strângea trupul drag al amantului din moară. Alunecase mătăsos şi dansa printre fibrele cărnii lui, lungindu-se din când în când ca o praştie suplă, până în vintre şi apoi până la genunchi, ceea ce-l făcea să se simtă aproape nepăsător faţă de evenimentele exterioare.

Dărâmarea morii era o treabă moartă şi îngropată.

Nu-i mai tremurau pereţii stomacului când se gândea la ea ori la zidurile ei îmbibate cu mirosul excitant, de urină, de cărămidă umedă.

I se şi şterseseră din memorie drumurile grăbite spre clădirea de sânge şi chiar nopţile în care se gândea la ochiul negru, din creasta clădirii de foc. Iar această detaşare rapidă înflorea odată cu situaţia lui recentă şi liniştitoare, de găoace a iubitului său. Căci el era acum moara însăşi.

Închidea în sufletul lui o beatitudine de fiinţă învingătoare, dar mai ales sentimentul de curăţenie, crescut în ziua de iunie, când o văzuse pe

Lucica urcată în duba albastră a miliţiei. Atunci căpătase convingerea că el singur a scăpat nepângărit de carnea vinovată a acelei femei, iar mai târziu se convinsese că era şi singurul neatins de mizeriile unei istorii care vomase puternic peste toţi semenii săi. Curat şi moral, se simţea înfrăţit cu Florian Pavel, al cărui roman îi aducea aminte de tinereţea lui fericită şi nefericită, adică de un timp mocirlos, din care el evadase ca prin miracol. Publicase două cărţi şi, chiar dacă uneori i se mai strângea inima, amintindu-şi de serile în care copia cu docilitate textul dăruit de Mitiţă Pistol, cu timpul toată povestea se spulberase, iar el îşi întărise convingerea că nu fusese decât o întâlnire fericită cu idei şi gânduri rupte din chiar creierul său. Mitiţă Pistol murise de mult, chiar la o săptămână după ce-i apăruse

Paradigmele suferinţei, iar de Sandu Ion nu mai auzise nimeni. Gabriel Neicuşoru se credea salvat prin neparticipare.

Despre moara falnică de altă dată se vorbeşte destul de puţin. Sufletul ei s-a scurs dintre zidurile roşii în carnea şi în sângele oamenilor, care continuă să respire, ducându-şi fiecare acel vis care a supravieţuit cu greu într-o secţiune strangulată a timpului nostru, când suflul vital al unui sat s-a furişat între zidurile rezistente ale unei mori părăsite. În Comoşteniul de astăzi locuieşte puţină lume, cel mult 1.000 de suflete, cu sălaşul ţigănesc cu tot. Cei mai mulţi sunt bătrâni şi aproape că niciunul nu vorbeşte despre fantoma din moară. Din casa albă a Săndinei a rămas numai scara, iar de jur-împrejur, pe unde se ridicase cândva moara, casa lui Rafailă sau cea a Nicoleştilor nu mai sunt decât terenuri virane pe care îşi aşază nomazii barăcile din carton.

Cea mai impunătoare este tot casa lui Virgil

Popescu, iar, în ciuda faptului că acum adăposteşte o cramă,

oamenii continuă să-i perpetueze numele. Pe clădire scrie cu litere mari Crama

Buţescu, dar toată lumea spune, ca şi până acum, la Virgil Popescu. În apropiere este magazinul lui Grigore, o casă roz, cu etaj. Miliţianul ar fi putut să plece la Bucureşti, unde sunt amândoi băieţii lui, dar a preferat să rămână pe acest pământ, unde oamenii îl cunosc şi-l respectă ca pe un binefăcător. Şi chiar aşa şi este, căci în magazinul lui clipeşte pleoapa lui

Dumnezeu. Luminat de neoane colorate, e înţesat cu rafturi strălucitoare, pe care sunt înghesuite toate lucrurile dorite, de la berea în cutii de aluminiu la dulciurile învelite în staniol verde ori la bananele aşezate într-un vechi vas auriu, care făcuse pe vremuri parte din candelabrul

Nicoleştilor.

Într-o vară sufocată de soare, Grigore a ieşit, cu tricoul lui fin, pe care scrie England, să-şi dezmorţească picioarele, cum făcea şi altă dată, iar când a ajuns în dreptul fostei mori, un curent l-a străpuns ca fulgerul, până în cutioara în care dormea fără grijă fantoma lui. Pe cerul verii se zărea silueta unei bătrâne ghemuite pe pământul fostei mori, printre tufele de boz proaspăt.

Iar Grigore a recunoscut-o imediat pe Jana.

Nu întâlnirea cu ea era interesantă, cât descoperirea pe care o făcuse. Înţelesese instantaneu că fantoma lui nu era cu totul ruptă de locul naşterii ei, iar din ziua aceea ocolise instinctiv zona, crezându-se astfel apărat, nu de o primejdie reală, cât de gândul că ar fi putut să rămână singur şi să-şi simtă fantoma smulsă din sicriul ei pufos. Ceea ce nu înţelesese el era că nu de locul morii era legat, ci de cealaltă fantomă, care zăcea risipită în carnea Janei, tot aşa cum simţea pulsul lin al celorlalte fantome, cuibărite fiecare în trupurile calde ale unor oameni pentru care viaţa nu mai contase la un moment dat, cum nu mai conta nici pentru fostul miliţian. Aceşti oameni continuau să respire, rupţi de istoria care îi călcase în picioare, care îi ridicase din locurile lor, făcându-i sclavi ori stăpâni, nici nu mai avea importanţă acest detaliu, ci doar faptul crud de a-i fi întors din acel drum pe care li-l statornicise Dumnezeu.

Chiar şi Nini, din scaunul lui de parlamentar, revenit la numele cel adevărat, simţea uneori inima de pluş a fantomei sale, bătând în acord cu inimile celorlalte fantome. Dar şi el, ca şi

Grigore, era convins că simte doar ecoul morii care nu mai era tutela acelui univers, de care se credea încă legat. Niciunul dintre cei care ţineau în cuprinsul sufletelor lor aripa neliniştită a fantomei din moară nu bănuia că şi alţii, mulţi chiar, trăiau aceeaşi dulce emoţie a osmozei, începută între zidurile de foc.

Când Lucica simţea fâlfâirea de aripi în capul pieptului, se gândea că ochii ei de lumină, care erau chiar ochii lui Dumnezeu, rămăseseră îngropaţi sub talpa morii, odată cu sângele copilului care nu se mai născuse. Aşeza cutiile de conserve pe rafturile magaziei în care lucra şi, deasupra fiecărui şir argintiu, în bezna din fundul etajerelor, se închega o singură imagine, ciuperca otrăvită a vieţii ei: fruntea înaltă şi murdară a lui Gabriel Neicuşoru. Aproape că nici nu se mai gândise de atunci la nimeni, cu atât mai puţin la Grigore, ajuns doar un punct îndepărtat şi neînsemnat din viaţa ei. Pe câtă vreme

Neicuşoru continua să fie pata grea şi vie de pe ochii ei plânşi. Iar când se gândea la el, sub sânii mici începeau să se zbată aripile nevăzute ale unei fantome, ea însăşi prigonită, refugiată în moară şi ascunsă apoi în sângele trecător al unor oameni. O picătură infimă de viaţă, ce-a supravieţuit cu greu într-o istorie de cauciuc ars.

III

Două zile

1. Prima zi urcată la cer a fost ziua de 25

mai a anului 1910, o miercuri, însorită şi îmbibată cu miros de liliac.

Dascălul coborî în grabă scările înalte, mişcându-se ca o raţă printre şirurile de leandri care mărgineau aleea pietruită, iar odată ajuns la poartă, aproape că smulse scrisoarea din mâna poştaşului, care zâmbea drept, în haina lui bej, încheiată până-n gât. Era un plic mare, ministerial, atât de bine cunoscut lui, încât încă de pe când cobora scările ştiuse de unde vine.

Pe faţa albă a plicului scria cu litere modelate de-o peniţă nr. 1: Domnului învăţător Ion Nicolescu, sat Comoşteni, judeţul Dolj, Plasa Segarcea.

— Şi-a venit şi revista, dom'văţător.

Poştaşul scotoci o clipă în geanta de piele pe care o căra pe umăr, apoi îi întinse Convorbiri didactice şi, salutând încă o dată, îşi puse chipiul alburiu pe creştetul capului.

Peste drum strălucea moara, cu ferestrele ei argintii, iar în jur se

mişca lumea, nu doar cea venită să macine, ci acei oameni care se treziseră atinşi de aripa zilei şi care, fără să-şi dea seama de ce, îşi puseseră în grabă hainele şi plutiseră, fulg neştiutor, spre moară, ca să ia parte la cea mai de seamă faptă a istoriei lor. Căci miercurea, o dată la câteva sute de ani, se naşte o fiinţă zămislită din entuziasmul nestăvilit al unui om, în stare să contamineze tot ceea ce întâlneşte în cale, prin forţa sa omenească şi prin speranţele în care crede neţărmurit. Iar acest om, care avea să dea aripi unei miercuri de mai, era dascălul Ion Nicolescu.

Terasa lui Rafailă era plină de clienţi, ale căror capete se răsuciseră spre gardul lui Ioniţă, unde, cocoţată pe-un stâlp, fata lui cea mică.

Săndina, recita cu voce răsunătoare Câinele soldatului. Dascălul aţinti urechea, cuprins de-o bucurie fără margini, care venea nu doar din versurile pe care le asculta, nu doar din plicul alb pe care îl primise, ci şi din micile lumini care se răspândeau electric din sufletul lui către sufletele oamenilor din faţa morii. Ritmul roţilor, care făcea moara să trosnească din toate încheieturile, şi vocea frumoasă a unui copil deschiseseră parcă dorinţele cele mai ascunse, ca pe nişte petale încălzite de soarele verii.

Săndina nu era încă la şcoală, dar învăţa poeziile cu surorile ei mai mari, iar uneori ieşea la poartă ori se suia pe gardul dinspre moară şi spunea versurile, fără să se încurce. La sfârşit ducea un picior în spate şi făcea o mică reverenţă, ţinându-şi rochiţa de poate, ca de nişte aripi îngereşti. Când ajunse pe la Zăcea lângă groapă, mort de întristare, dascălul începu să aplaude. Sub pălăria de pai, ochii ca doi nasturi negri dispăreau din când în când sub pleoape, semn că-i plăcuse foarte mult. Abia atunci îl văzură şi ceilalţi şi se repeziră să-l îndemne:

— Ia-o, dascăle, la şcoală! Ce să mai aştepte copilul un an! Nu vezi cum spune poezia pe dinafară…!?

Nicolescu n-apucă să răspundă, când un glas cunoscut îl strigă spre terasa lui Rafailă.

Cârciumarul avea un local mare în Valea Popii, dar îşi făcuse şi aici o terasă, de fapt, o coşmelie cu două camere, iar în faţa ei amenajase o prispă, cu scaune şi mese de răchită. Sub umbrarul de viţă stătea Gogu Stănescu şi-i făcea semne să vină la masa lor:

— Domnul Nicolescu, domnul Nicolescu, vino domnule, să

punem ţara la cale!

O luă spre terasă, zâmbindu-le de departe şi lui, şi lui Virgil Popescu, aşezat la aceeaşi masă.

Prin aglomeraţia din faţa morii, silueta lui de om scund părea o jucărie, din care se vedea doar pălăria albă. Înainta cu paşi largi, împrăştiind în jur micii zei ai fericirii lui.

— Cum merge moara, Gogule, merge-merge?

Gogu îşi arătă dinţii incredibil de albi şi aruncă aceleaşi cuvinte pe care le spunea de fiecare dată:

— Noroc cu tata, că a pus-o pe picioare, ca să n-am eu mare lucru de făcut. Ia uite, ţi-a scris iar ministrul?!

Dascălul răspunse un pic afectat, apoi se lăsă rugat să citească scrisoarea, deşi tocmai de aceea venise, deşi tocmai aceasta era satisfacţia cea mai mare, să-şi împărtăşească fericirea.

Totuşi, şi amânarea făcea şi ea parte din marea lui beatitudine, care începea să prindă aripi. M-aiales că şi prietenii lui erau la fel de interesaţi de scrisoare. Amândoi contribuiseră cu bani să ridice şcoala cea nouă, care acum era mândria satului. Arăta ca un templu grecesc, sprijinit pe nişte coloane desenate de Virgil Popescu.

Deschise plicul şi-l privi drept în ochi, pe

Virgil, fără să arate cât era de intimidat de acest bărbat frumos şi plin de gânduri, care-l făcea să viseze. Deşi nu-i spusese niciodată, Nicolescu îl considera un mare artist şi nu uita să-l întrebe cu orice ocazie în ce stadiu se află casa pe care

Virgil începuse s-o ridice în curtea părintească şi care promitea să fie capodopera satului. Plăcerea pe care i-o producea întâlnirea cu el se transformă de data aceasta într-o ţesătură de lumini care era parte din lumina acelei zile de miercuri.

— Hai, nu ne mai ţine, domnule! Citeşte ce scrie ministrul! i-o tăie Virgil, privindu-l cu ochii săi negri, smălţuiţi.

Ţinea în palmă plicul alb şi poros şi-l mângâia cu degetul mare, amânând cât mai mult momentul lecturii. Iar când cei doi comeseni ridicară mâinile a lehamite, în sfârşit Nicolescu desfăcu marginea plicului şi scoase afară coala foşnitoare care purta antetul Ministerului Instrucţiunii şi data la care fusese scrisă scrisoarea.

Domnule învăţător Ion Nicolescu, începu să citească el, grav, exact cum citea poeziile lui

Alecsandri. Apoi intră în textul scrisorii cu toată emoţia care se

adunase, iar pe măsură ce potrivea tonurile, i se înmuie glasul, devenind un pic nesigur, dar în continuare căptuşit cu mătase.

Soarele lumina aproape alb viermuiala desfătătoare din jurul morii, inclusiv grădina lui

Rafailă, unde glasul dascălului Nicolescu se deschidea, pe măsură ce ochii desluşeau cuvintele scrise de mâna unui bărbat care îşi pusese credinţa în exaltarea acestui învăţător şi în forţa lui de contaminare. Să ridici o şcoală. Să reciţi o poezie. Să te scoli odată cu soarele şi să alergi fără treabă până la moară, într-o zi de miercuri, în care poştaşul, în uniforma lui bej, va scoate din taşcă plicul alb, scris de Spiru Haret. Iată esenţa unei naşteri excepţionale, chiar şi a unui zeu. Cuvintele, ah, perfidele cuvinte, care mişcă sufletul, de cele mai multe ori banale, prudente, neverosimile, nu sunt decât nişte cărucioare, în care oamenii îşi pun o parte din gânduri, ca până la urmă să nu rămână din ele decât cadoul, acel pacheţel parfumat, pe care un om îl dăruieşte altui om. Ce mai spune astăzi o scrisoare de la 1900? Nu mai este decât un text prăfuit, din care s-a stins scânteia acelei vieţi, de dincolo de mâna care l-a scris. Spiru Haret îl anunţa pe învăţător că va veni la inaugurarea şcolii.

Vestea îi lăsă fără cuvinte. Toţi trei erau haretişti, Ion Nicolescu, mai mult decât ceilalţi doi, îl venera pe ministru, care îi răspundea la scrisori în mod regulat, îl sfătuia şi i se adresa ca unui egal. Încă de când era în Şcoala Normală îi urmase ideile şi crezuse în ele. De la el a învăţat să-şi sporească averea, să-şi depună banii la Banca Agricolă şi să-şi extindă câmpurile care îi asigurau o viaţă mai mult decât confortabilă. Deşi nu era bogat, Ion Nicolescu avea două trăsuri, comandate la Viena, iar după moartea tatălui său renovase casa şi înlocuise scările mărunte, de lespede, cu unele turnate în beton, care dădeau o anumită demnitate clădirii.

De asemenea, mai adăugase două camere şi aplicase sub streşini capete înaripate de îngeri, încât acum casa lui era destul de impozantă şi era mândru de ea, mai ales când o vedea ieşind dintre tufele de răsură şi de liliac, cu aleea mare, străjuită de leandri. Jumătate din curte o donase şcolii, făcuse acolo lotul şcolar. Apoi, terenul se mai lărgise prin încă o donaţie, iar dorinţa lui secretă era ca în acelaşi spaţiu să clădească şi un cămin de cultură, tot după recomandarea lui Haret. Nu pentru că i-ar fi spus-o lui personal, ci pentru că acest om nu scăpa niciun prilej să-i îndemne pe dascăli să părăsească imaginea

clasică, de înţelepţi gârbovi, şi să devină nişte burghezi plini de siguranţă. În locul teancurilor duse sub braţ, Spiru Haret visa trăsuri pline de cărţi, îmbrăcate în piele, iar pe locul fostelor coşmelii, în care învăţau copiii pe vremuri, îi îndemna pe dascăli să viseze la palate şi temple în care cuvintele să licărească, nestemate.

Între toate realizările, şcoala era însă cea mai importantă. Clădirea mică din curtea bisericii, pe care o ridicase tatăl său, va fi folosită de-acum încolo doar pentru lecţiile de religie ale Părintelui Florian. Şcoala cea mare, la care contribuiseră toţi oamenii de vază, începând cu primarul Lache Popescu şi terminând cu Rafailă cârciumarul, arăta ca un palat. Avea două săli mari, cancelarie, bibliotecă şi ateliere de meserii.

La jumătatea lui iunie, adică peste trei săptămâni, vor planta în faţa şcolii un tei, iar de Ziua Sădirii, care era întotdeauna însoţită de serbarea şcolară, la care se aduna tot satul, va veni însuşi ministrul.

Dascălul îşi mângâie mustaţa şi smocul din bărbie, privind lichiorul liliachiu pe care băiatul i-l pusese în faţă fără să-l întrebe.

Zgomotul morii se înteţise parcă, sacadat şi scrâşnit, ca şi cum faţa ei roşie, cu ochi de sticlă, ar fi frământat între fălci o mie de lumi.

Săndina începu să spună iar poezia, cu glasul ei răsunător, care trecea peste zbaterea morii, iar dascălul se ridică de pe scaun, ca un dop expulzat de presiune. Din toată fiinţa lui răzbăteau aburii grei ai unei fericiri atât de intense, încât ar fi fost de ajuns pentru toată populaţia

Comoşteniului.

— Aş mai sta, spuse el grăbit, dar acum chiar că am ceva de făcut.

Cei doi îl priviră de jos în sus, iar Gogu spuse de formă:

— Hai, dom'le, că nu mai faci nimic în după-amiaza asta, care e ca şi dusă! Rasă-n cap!

Dar de fapt erau înfioraţi şi ei de vestea venirii lui Haret. Un ministru la Comoşteni era cel mai de neînchipuit eveniment.

— O să vorbesc cu tata, spuse şi Virgil, care se şi gândea unde-o să doarmă ministrul şi ce-o să facă într-un sat atât de neînsemnat ca al lor.

Ca şi cum i-ar fi auzit gândurile, Gogu Stănescu îşi dădu cu părerea, privindu-l când pe

Virgil, când pe Nicolescu, a cărui pălărie căzuse pe-o ureche:

— Poate să doarmă la noi ori la Chelar, dacă o fi cazul să rămână peste noapte.

Chelarul era cumnatul lui Ion Nicolescu şi avea într-adevăr o casă frumoasă, deşi nu prea mare, cu cerdac brâncovenesc. Dar, mai mult decât atât, avea mobile noi şi foarte moderne, pe care fie le comandase, fie le mai adusese de la Domeniile Regale, unde era chelar. Alegând în minte această a doua soluţie, dascălul o luă spre casă.

Din oalele înalte se revărsau tufele de leandri pe aleea care ducea spre casă, dar şi pe cealaltă, care mergea spre chioşc. Aici îi plăcea cel mai mult să stea, tolănit pe canapeaua verde. Printre crengile înfrunzite ale merilor se vedea câmpul de ricin, iar în capul lotului câţiva copii, care probabil fuseseră de jurnă. Dascălul se îndreptă în direcţia lor, cu paşi mici, îmbătat de o inexplicabilă bucurie. De la depărtare arăta ca un titirez.

— Ce faceţi, măi, băieţi, aici? îi întrebă de la distanţă, chiar înainte ca unul dintre ei să spună pe nerăsuflate:

— Bună ziua, domnu', am mai dat la pir, pe unde crescuse.

Erau doi băieţi dintr-a-ntâia, care probabil stătuseră ascunşi printre frunzele mari ale ricinului, ca să mai scape de treburile de-acasă. Dar, ce-i drept, nici nu prea era mare lucru de făcut pe pământul afânat şi curăţat de buruieni al lanului de ricin. Dascălul îi ştia bine pe cei doi:

Pistol Mitiţă şi Pavel Andronache. Primul era harnic şi destul de respectuos, spre deosebire de celălalt, care se uita spre dascăl supărat şi încruntat, ca şi cum le-ar fi stricat distracţia.

Acesta era un copil pe care nu ştia cum să-l mai ia. Îl chema Andronache, prin botez, dar toată lumea îi spunea Pavel, pe numele lui de familie, care era mai uşor. Părinţii lui erau destul de nevoiaşi, dar nu într-atât încât să nu se descurce, mai ales că Andronache era singurul lor copil. Toţi fraţii îi muriseră seceraţi de difterie.

Poate de-asta şi era tăcut şi înnegurat. Orice i-ar fi cerut învăţătorul era primit ca o catastrofă.

Îl privea drept în ochi, cu buzele strânse şi fruntea încreţită, fără să răspundă şi fără să facă ceva. Într-un timp ascuţea ţăruşi. Venea cu câte o creangă şi o ciopârţea la un capăt până devenea bună de înfipt în pământ. Aşa că îl pusese să facă araci pentru grădina din spatele şcolii, dar, spre surprinderea lui, Pavel îl privise încruntat şi tăcut, iar din acea zi renunţase la ascuţitul nuielelor. În faţa acestui copil, ochii lui

Nicolescu se mişcau neputincioşi, fără să poată să prindă în capcanele lor fluxul adevărat al privirii lui.

Era de doi ani în clasa I, iar învăţătorul nu reuşise încă să-l audă vorbind.

Totuşi, în ziua luminoasă de mai, până şi

Pavel îi intrase în suflet.

— Uite, măi, băieţi, ce vreau de la voi: să aduceţi mâine la şcoală Corurile lui Kiriac. Mă gândesc să pregătim ceva frumos de Ziua Sădirii.

— Da, dom'văţător, răspunse Mitiţă, privindu-l cu ochii lui strălucitori, în timp ce Pavel mişca ritmic viermele care i se îngroşase între sprâncene.

— Poate c-are să-ţi placă şi ţie un cântecel, i se adresă de data aceasta numai lui Pavel, care înghiţi în sec fără să răspundă. Ori poate că ţi-ar plăcea altceva… să spui o poezie, ce zici?

Pavel scuipă într-o parte şi păstră tăcerea.

Dascălul vru să-i facă observaţie, dar se gândi să nu-l inhibe mai rău.

— Ce-ţi place ţie cel mai mult când e serbare?

mai încercă el, dar Pavel continua să-l privească supărat, fără să răspundă.

O clipă, ochii săi fulgerară pălăria albă, care-i dădea învăţătorului un aer cam aiurit. Cum stăteau toţi trei în marginea lanului de ricin, sub lumina portocalie, Mitiţă Pistol răspunse în locul prietenului său, subţiindu-şi glasul:

— Îi place dansurile, domnu'!

Ion Nicolescu scoase din fundul buzunarului două bomboane învelite în hârtie transparentă şi le dădu celor doi copii, aşa cum făcea de câte ori ştiau bine lecţia.

La plecare, Mitiţă se apropie, netezindu-şi cămaşa, care-i cădea peste pantaloni. Mai avea ceva de vorbit cu învăţătorul, care deschise larg ochii, crezând că aşa îl încurajează. Dacă ar fi prins şuieratul lui Pavel, şi-ar fi dat seama că în ochii celor doi copii arăta destul de comic.

Mitiţă vorbea cu admiraţie, iar ochii negri se mişcau agil, hrăniţi parcă de respiraţia parfumată a verii:

— Dom'văţător, am şi eu o mare rugăminte la domneavoastră.

Dascălul aprecie efortul copilului de a pronunţa un cuvânt atât de neobişnuit, pentru că în mod normal abia pe la sfârşitul şcolii elevii

îl acceptau pe acest pompos dumneavoastră.

— Uitaţi ce m-am gândit eu, continuă Mitiţă, uitându-se mereu în ochii învăţătorului, ca la un idol. Vreau să vă rog să-l luaţi pe tăticu'

servitor la şcoală. Acum că se dă drumul şi la clădirea nouă, o să fie nevoie şi de-un servitor, având în vedere că Fănica rămâne la biserică.

Nu-i aşa?

Dascălul era uluit. Nu mai întâlnise încă un copil care să vină să vorbească în numele părintelui său. Apoi slujba nici nu era pentru tatăl lui Mitiţă, om cu ceva pământ şi cu pretenţii. Dar în acelaşi timp era uimit de siguranţa băiatului şi de felul în care pronunţase cuvântul servitor, care, într-adevăr, era mai demn decât slugă.

— Taică-tău ştie de ideea asta a ta? îl întrebă

Nicolescu, iar vocea lui sună ca atunci când punea întrebări grele.

Dar Mitiţă nu se descumpăni.

Îşi mişcă de câteva ori degetul mare prin pânza ciupicilor şi spuse:

— Nu ştie încă, dar eu cred c-o să se bucure.

— Şi cine o să muncească pământul vostru?

— De muncit pământul se mai găseşte, dom'văţător, o leafă de stat e mai greu de găsit.

Era foarte încurcat, dar şi bucuros de spiritul întreprinzător al elevului său, care nu avea decât şapte ani. O dorinţă ca o minge de foc îi aprinse toate luminile din creier, dorindu-şi dintr-odată să-l vadă adult, să ştie dacă i-a folosit la ceva îndrăzneala.

— Bine, măi, Mitiţă, am să vorbesc cu tatăl tău şi-o să vedem ce are şi el de zis.

Învăţătorul îl petrecu din privire pe băiatul care păşea ţanţoş pe aleea pietruită, apoi se întoarse în chioşc să se gândească la toate bucuriile viitoare, care începeau cu venirea ministrului.

Atingerea moale a pledului de bumbac, care învelea spătarul canapelei, îl făcea să viseze. Pe ferestrele balconului, Zaha îl văzu aşezându-se şi-i trimisese şerbetul şi luleaua.

Cerul tremura alb, iar în capătul aleii foşneau frunzele unui smochin, care era mândria grădinii sale. Ceasurile treceau, numărate de talpa morii, iar cu fiecare clipă, aburii fericirii lui pluteau pe deasupra grădinilor, învăluind totul într-un nor dulce şi adormitor.

Iar dintre toate fericirile lui Nicolescu, Zaha era pe primul loc, ochii ei senini, care îi aminteau de fiecare dată ziua însorită în care o văzuse prima oară. El abia ieşise din Şcoala

Normală, iar ea abia ajunsese în Comoşteni.

Era o zi de august şi tot satul mirosea a pepeni.

Deschisese porţile, ca să intre caii, unul câte unul, răcoriţi de apa râului, iar în urma lor se ridicase o perdea prăfoasă, prin care zărise culorile ca un buchet uriaş şi rămăsese pironit. Era o căruţă împodobită cu flori şi cu fete, două fete şi mama lor, cu rochii colorate şi cu panglici în păr. Aşa intrase în Comoşteni Stere brutarul, un machidon venit din Muntenegru, cu fetele lui, pe care le şi măritase în vara următoare, pe una după Ion Nicolescu şi pe cealaltă după

Milian, chelarul.

Viaţa lui cu Zaha era frumoasă, iar casa lor era plină de oameni, unii care stăteau aproape toată ziua acolo, plătiţi să facă treabă în curte ori în casă, dar şi fini, rude mai sărace care apăreau pe la prânz, când se întindea masa mare, din sufragerie, la care nu rămânea loc liber. În primele lui zile de dăscălie nu era decât un tânăr mărunţel, pierdut printre elevi, pe care lumea abia aştepta să-l ia peste picior, mai ales când îl vedeau mişcându-se prin sat ca o vrăbiuţă albă, trecând vijelios pe la biserică, să vadă dacă e închisă şcoala, apoi aprinzând lumânări pentru morţii lui – un omuleţ cu ochii incredibil de rotunzi şi cu pălării caraghioase, care-l făceau să semene cu halviţarii din bâlci. Dar după ce trecuseră iernile şi verile, devenise tot mai impunător, mai respectat, învăţase să se mişte mai puţin şi să-şi scoată burta în faţă, încât pe la prânz, când cobora din trăsură, simţea privirile mahalalei şi ale curţii urmărindu-l pe măsură ce deschidea poarta, trăgând în nări odată cu el mirosurile care veneau de la cuptorul cel mare din curte şi trecând împreună cu el în chioşc, aşteptându-l parcă să-şi bea cafeaua cu lapte şi să-şi mănânce plăcintă, apoi să înhame caii la docar, pentru a-l petrece cu privirea până la câmp. Pe la 3, în miezul zilei înalte, se aşezau la masă. Şi pe urmă îşi făceau somnul de după prânz. Iar către seară o lua prin sat, cu trăsura sau pe jos, ori iarna cu sania.

Nicolescu intră în birou. Era o cameră destul de mare, cu ferestrele spre moară. Îi plăcea să privească lumea prin spaţiul mic dintre storuri şi pervaz, iar uneori printre frunzele mari de viţă-de-vie. Oamenii, adunaţi în faţa morii, îmbrăcaţi în hainele cele bune, stăteau de vorbă în grupuşoare, în timp ce zgomotul roţilor măsura timpul,

asigurându-l că viaţa curge, fără ca

Dumnezeu să pună vreo frână. Pe faţa roşie a morii se ridicau vara aburi nesiguri, iar în creasta ei strălucea soarele.

Aici, în camera luminoasă, îşi ţinea toate lucrurile preţioase: biroul cu sertare încuiate şi bibliotecile albe, cu blaturi rotunde, care arătau ca nişte ciuperci suprapuse. Între două volume învelite în piele îşi ţinea secretul cel mai frumos:

O mapă de hârtie ceruită, în care erau strânse toate scrisorile de la Spiru Haret. Nicolescu scoase mapa şi puse ultima scrisoare, netezind-o cu vârfurile degetelor, apoi o fixă între Poeziile lui

Eminescu şi Istoria unui galbăn.

Apoi îşi alese un sacou la două rânduri, pe care şi-l făcuse de Paşte, la Vică Buţescu, pregătindu-se, ca de obicei, să-l ia pe Sile de la şcoală. Băiatul lui era în clasa a doua şi făcea cursuri după-amiaza.

Când trăsura ieşi în drum, soarele căzuse la apus. Dascălul stătea tolănit pe coşul coborât, larg şi moale, din catifea mov. Ţinea în mână bastonul cu un cap de leu argintiu, iar din fibra cărnii lui ieşeau roiuri de musculiţe bete. Ar fi vrut ca ziua să nu se sfârşească, iar raiul însuşi să semene cu o plimbare în trăsură, salutând, cu eleganţă, oamenii ieşiţi în faţa gardurilor albe, proaspăt văruite, ca după Paşte. Unii îi strigau de la distanţă sărut-mâna, dascăle ori să trăieşti, dom'văţător, iar el le răspundea la fiecare pe nume, amintindu-şi de ei, aşa cum erau când îi fuseseră colegi ori elevi.

Trecu pe lângă poarta de fier, în care erau modelaţi lei şi crini regali, şi încercă să vadă dacă Gogu Stănescu ajunsese acasă. Pe marginea şanţurilor înfloriseră tufele de albăstrele şi se-nălţase nalba, cu frunzele ca nişte umbrele, iar din loc în loc stăteau văruiţi şi tunşi copacii, mulţi dintre ei puşi de Ziua Sădirii. Dascălul aruncă o privire spre măcelărie, de grinda căreia atârna o pulpă roşie de viţel, şi ridică mâna cu bastonul, rostind totodată cu vocea lui care acoperea zumzetul serii:

— Să trăieşti, Polixenio!

Casa lui Virgil Popescu se ridicase bine, iar dascălul şi-o imagină terminată. Pe poarta mare ieşea automobilul primarului, iar din carapacea neagră se auzi vocea piţigăiată a lui Lache

Popescu:

— Să trăieşti, domnu' Nicolescu!

Trecu apoi pe lângă primărie, în faţa căreia servitorul aprindea

felinarele. Ajunse în Sârbeni, unde se ţinea hora, şi ridică din nou bastonul spre lăutarii care îi răspunseră şi ei înălţând puţin instrumentele.

Când aproape ajunse în dreptul şcolii celei noi, pe drumul pietruit şi lustruit ca o turtă dulce, îşi făcură apariţia gardienii, cărând după ei butoiul cu petrol pentru felinarele din marginea şoselei. Puţin după aceea îl zări şi pe Sile.

Venea încet, cu Vintilă Petrişor, amândoi adânciţi în gânduri şi cu jerseele descheiate, ca unii care alergaseră până atunci.

Dascălul îşi privi băiatul, care era singurul lui băiat, încercând să se regăsească pe sine, iar acesta ridică privirea şi se lumină văzându-l pe taică-său. Ion Nicolescu îşi mângâie smocul de barbă şi se gândi fulgerător la cum o să crească Sile, cum o să se ducă la Şcoala Normală, cum o să se-ntoarcă la Comoşteni să-i înveţe carte pe alţii şi-o să fie harnic, modest, devotat şi muncitor, cum voia Spiru Haret. Şi poate o să facă altă şcoală, mai mare şi mai impozantă decât şcoala asta, în care el îşi pusese viaţa.

În asfinţitul zilei de mai, sufletul fericit al învăţătorului de ţară răspândea în toate părţile firişoare electrice, care zăcuseră până atunci încolăcite în inima lui şi care ţâşneau acum pe deasupra capetelor celor doi băieţi, depărtându-se cu grabă peste acoperişul şcolii, spre primărie, coborând în curţile oamenilor şi în casele în care lămpile aşteptau să fie aprinse. Erau vinişoare de viaţă, plecate cu adresă precisă, în căutarea unui ochi viu, săpat în carnea comunităţii.

Când fiorul lor euforic atinse zidul trepidant al morii, călătoria se întrerupse, retezată.

Fericirile nu trăiesc mult. Dar rămân uneori adormite în câte un loc, într-o bijuterie sau într-o carte, în tapiţeria unui scaun sau între pereţii unei mori, aşteptându-şi perechea, partea întunecată, care până la urmă dă consistenţă oricărei euforii. În ziua scânteietoare de mai, fibra fericirii lui Ion Nicolescu şi-a făcut culcuş în inima clădirii de sânge, iar dascălul, înfiorat de gândul acelei zile, de care avea să-şi aducă mereu aminte, a întors trăsura spre casă, ţinându-şi braţul matur în jurul bustului firav al fiului său.

2. A doua zi, ajunsă şi ea în piscul azuriu, a fost o zi câinoasă de noiembrie a anului 1953.

Ion Nicolescu se sculase cu greu de pe pat şi se îmbrăcase în mare grabă după ce auzise vocile ridicate şi şoaptele femeilor în salon.

Adormise pe canapeaua din birou şi o visase din nou pe Margareta, ca de atâtea ori hăituită, iar acum era înţepenit, aşa că abia ajunse la fereastră să vadă cine venise. În faţa scărilor erau doi bărbaţi care ţipau la Leana.

— Du-te şi cheamă-i afară, să vină aici, în faţa casei, toată familia, cu viezurele ăla cu tot!

Ion Nicolescu îşi dădu imediat seama cine erau, căci în ultimii ani îi văzuse mereu, răcnind la oameni şi arătându-şi pistoalele, spânzurate la brâu de-un curmei de cânepă. Cel scund era

Mitiţă Pistol, iar celălalt era Pavel, încruntat şi nemulţumit.

Dar nu vedea ce treabă mai aveau cu ei.

Dăduseră tot pământul la Colectiv, iar casa nu le-o puteau lua, căci ieşise lege ca să fie naţionalizate numai casele cu etaj. În plus, mai era

Iozefina. Pe ea contase mereu, ca pe un camarad.

O plăcuse din prima. Chiar din ziua în care ajunsese la Comoşteni, abia numită învăţătoare.

Scundă, agitată, cu părul tuns à la Greta Garbo în Torentul şi cu o rochie din stofă, bej.

La început, Sile nu fusese prea încântat.

Avea visuri mari: voia să rămână la Râmnicu-Vâlcea unde obţinuse post. Până la urmă, Zaha îl convinsese să vină acasă. Cine avea să se-ngrijească de pământ? Nu spunea Spiru Haret că învăţătorul trebuie să fie un iubitor al gliei? Era adevărat, însă Sile nu împărtăşea aceste idealuri.

Cel mai mult i-ar fi plăcut să urmeze Academia

Militară şi să ajungă ofiţer de carieră.

Dar era singurul lor copil. Deşi avea alte planuri de viaţă, se lăsase până la urmă înduioşat de lacrimile mamei sale şi venise înapoi la vatră.

Iar la puţină vreme s-a însurat cu Iozefina, pe care i-o alesese tatăl său.

După ce s-a născut Eugen, Sile a început să plece ba la vânătoare în Copaniţa, ba la Vâlcea şi aproape că se bucurase când venise mobilizarea, iar el începuse viaţa de garnizoană, mutându-se din loc în loc. Nu era vorba că nu-şi iubea nevasta, ci era doar visul său care îl chema să trăiască intens şi aventuros.

În ’39, Zaha a murit, iar dascălul a dezvoltat o adevărată frăţie

cu Iozefina, care îi înţelegea toate idealurile. Fuseseră ani de muncă şi de zbateri aprige, în care el adunase cărămidă cu cărămidă şi ban cu ban, ca să-şi vadă împlinit şi celălalt vis: Căminul Cultural. Îi mobilizase pe toţi. Popa Florian intrase din casă-n casă.

Gogu Stănescu amânase de două ori repararea morii, iar Virgil Popescu făcuse împrumut la

Banca Agricolă. Toţi patru şi-au înscris numele în fundaţie, alături de patru icuşari, îngropaţi la temelia Căminului. În 1940, când s-a terminat construcţia, tot satul s-a adunat la primul bal, alunecând pe sub ghirlandele de flori, sub privirile aprinse de pasiune ale lui Virgil Popescu.

Apoi începuse războiul. Mai întâi au venit nemţii, care şi-au făcut tabără în casa lor şi în clădirea Căminului. Se temuse iniţial că îi vor distruge lucrurile, căci nu apucase să ia nimic din casa care îi era atât de dragă. Însă nu se întâmplase nimic. După plecarea lor, totul arăta exact ca înainte, iar pe fiecare masă erau lăsate ciocolate, sticle de coniac şi conserve. Aceasta îi întărise încrederea în oameni. Apoi au apărut ruşii, care s-au aşezat tot la Căminul Cultural şi tot în casa lui. Şi îi luaseră tot. Furaseră chiar şi clanţele de la uşi, iar trăsurile le găsise, după câteva săptămâni, aruncate într-o râpă, dincolo de Zăval.

Când s-a sfârşit războiul, a început teroarea, odată cu băştile negre, şepcile albastre şi bocancii scăpaţi din lupte. Mai întâi a sosit vestea că

Sile a căzut prizonier la ruşi. Apoi au venit seceta, foametea şi, în cele din urmă, miliţienii.

Pe Iozefina au arestat-o fără ca el să poată să se opună. Nici măcar n-a aflat unde fusese dusă sau de ce. Bătrânul Pistol i-a spus c-o ridicase o maşină neagră din faţa şcolii. Atât şi nimic mai mult. Stătea noaptea şi privea spre moară prin fereastra biroului şi vedea siluetele negre care cărau sacii cu făină lăsaţi de Gogu Stănescu după ce îl săltaseră şi pe el, într-o noapte, la câteva zile după Iozefina. Aşa s-a auzit că era chiabur.

Mai întâi i-au închis moara şi pe urmă au naţionalizat-o.

Rând pe rând fuseseră arestaţi ţăranii mai avuţi, declaraţi toţi chiaburi, între care

Ioniţă Bărbulescu, apoi primarul, ca reprezentant al societăţii moşiereşti, cârciumarul, despre care au spus că înşală oamenii, şi, în fine, l-au luat şi pe măcelar. Într-o dimineaţă de duminică a dispărut

părintele Florian. Pe cei mai mulţi nu i-a mai văzut de-atunci.

Iozefina s-a întors după patru zile, ca şi cum fusese trecută printr-o storcătoare de roşii. N-a povestit mult, doar câteva lucruri generale.

— Dar de ce te-au arestat? insistase el. Sub ce motiv?

Iozefina şi-a coborât pleoapele, ca două frunze de cais, şi i-a spus încet:

— Dumneata nu înţelegi că nu e nevoie de niciun motiv?

Şi pentru că el continua să aştepte cu privirea lui ca un ac, i-a mărturisit cald:

— Lasă, e mai bine să nu ştii, mâine-poimâine te iau şi pe dumneata şi te vor tortura până când vei povesti tot ce ţi-am spus.

Ion Nicolescu nu vedea de ce ar închide cineva un bătrân trecut de şaptej' de ani. Apoi.

Iozefina începuse să meargă din casă în casă împreună cu Mitiţă Pistol şi cu Pavel, ajuns între timp preşedinte al Sfatului Popular, ca să convingă lumea să-şi dea pământul în Colectiv.

Ea semnase deja şi îl făcuse şi pe el să-şi cedeze toată proprietatea.

De fapt, nu acceptase imediat. Iniţial a crezut că era doar o cale vremelnică, până se reaşezau lucrurile şi scăpau de comunişti, dar, când l-a văzut pe băiatul lui Rafailă venind de la câmp, a înţeles că nu mai era scăpare. Era într-o zi de primăvară, prin '50. Pe cârciumar îl arestaseră, iar fiul lui nu voia să spună nimic. Îl oprise odată, dar i-a răspuns destul de liniştit:

— Nu ştiu, dascăle, nu ştiu unde e dus. O

să se-ntoarcă el.

Apoi a venit ziua de primăvară cu suflul ei de pământ abia uscat, de trăscău şi de motorină.

Rafailă a trecut pe drum, a urcat în atelajul lui, pe care Ion Nicolescu îl cunoştea de la o poştă, iar după căruţă veneau încet ceilalţi cai şi vacile.

Mai văzuse astfel de echipaje urcând spre saivane.

Ştia că aşa îşi predau bunurile. Dar băiatul cârciumarului, cu fiul său mic şi negricios, pe care îl chema tot Rafailă, erau atât de abătuţi, încât dascălului i se păruse că cineva a turnat moloz umed peste feţele lor. I-a văzut plecând, apoi i-a văzut la întoarcere. Nu sufla vântul, ci venea doar boarea primăverii dinspre gurile râului, aducând mirosul

bălţilor şi răcoarea îndepărtată a Dunării. La întoarcere mergeau unul lângă altul, Rafailă şi fiul lui, mutându-şi picioarele din loc în loc, ca şi când ar fi fost moleşiţi de valul verii. Băiatul cârciumarului ţinea încă în mână biciul pe care îl folosise pentru ultima oară să-şi mâne caii. Ştia că nu-i mai foloseşte la nimic, dar îl ţinea în mână, aşa cum îl ţinea când era stăpân peste caii lui.

La un an după aceea, bătrânul Rafailă a murit, iar fiul său s-a aciuit în fosta coşmelie de lângă moară, ca un copil orfan, căruia nu-i mai rămăsese nimic. Uneori se furişa până la câmp, unde avuseseră un siloz, care arăta ca un castel. Stătea câte un ceas şi privea spre moţul adăpostului ca la un membru al familiei. Se tot dusese, până într-o zi, când de sub căciula silozului coborâse un băiat, mai mic decât el, pe care îl ştia din vedere şi care părea acum stăpânul castelului de grâu. Şi, uitându-se spre chipul bronzat care se holba la el, de sus în jos, simţise dintr-odată o singurătate de fier, intrând prin creştetul capului şi apăsându-i fundul îndepărtat al ochilor. Pe obraz începuseră să-i curgă lacrimi de argint.

Ion Nicolescu nu ştia chiar toate amănuntele astea, dar îl vedea pe micul Rafailă stând chircit pe prispa unde altă dată erau scaunele de răchită ale terasei de lângă moară şi-i trimitea câte ceva de mâncare. Ei încă aveau pivniţa plină de conserve, în special dulceţuri şi borcane de carne în untură. Iar Iozefina avea şi cartelă de alimente, pentru că, după ce colindase satul, lămurindu-i pe oameni să se înscrie în Colectiv, primise sarcina să organizeze la Segarcea un centru de alfabetizare. N-o plăteau, dar primise cartelă de alimente. Ajungea acasă seara, cu ochii împăienjeniţi, şi-i spunea:

— Trebuie învăţaţi să scrie şi să citească toţi nenorociţii care apoi o să vină să ne dicteze ce să facem.

— Dar de ce le dai diplome dacă tu crezi că nu merită…?

— Nu merge aşa, îi răspundea Iozefina. E

ordin. Dacă nu ştii, te învăţăm, dacă nu poţi, te ajutăm, dacă nu vrei, te obligăm. Ăstea sunt devizele şi nu m-aştept să înţelegi.

— Şi dacă nu participi la chestia asta?

Ori de câte ori discuţia ajungea aici, Iozefina schimba vorba ori tăcea. O singură dată îşi ieşise din fire şi aproape urlase la el:

— Ce vrei să fac? Pe Eugen îl dă afară de la liceu, iar Sile e prizonier la ruşi!

Şi într-adevăr reuşise să-l reducă la tăcere.

Fiul lui era în lagăr de mai bine de opt ani şi nu ştiau mai nimic despre el. Dascălul scria în fiecare lună lungi memorii, pe coală ministerială, cu scrisul lui caligrafic, ca o apă curgătoare, şi nu primea niciun răspuns, în afară de cartea poştală imprimată cu acelaşi text standard sunt bine-sănătos ş.a.m.d.

După un timp începuse s-o privească pe

Iozefina cu alţi ochi. I se părea înţeleaptă şi se învinuia că nu înţelesese de la-nceput sacrificiul ei. O vedea plecând dimineaţa în tăcere, alergând să facă rost de hrană pentru păsări, apoi punând stăpânire pe Căminul Cultural, în care se aduna satul să asculte strigătele câte unui activist.

Clădirea care fusese parte a visului său era acum un bastion al descreieraţilor. O dată pe săptămână era Joia tineretului. Iozefina stătea pe un scaun şi avea grijă să se desfăşoare totul după program: lăutarii cântau, lumea dansa.

Apoi se făcea linişte şi cineva spunea o poezie despre realizările socialiste. Şi iarăşi dansau şi iar mai întrerupea cineva care cânta sau ţinea un discurs.

Iar în tot acest timp, Iozefina stătea ca un paznic de fier, dreaptă, la datorie, până în miez de noapte, când ajungea, în sfârşit, acasă, ca o pungă de hârtie refolosită.

Uneori, mai ales noaptea, o găsea scriind pe bucăţi de carton texte de propagandă ori material didactic, ceea ce era cam acelaşi lucru, şi încerca s-o ajute. Acum câteva seri scrisese chiar el cu litere ronde, de-o şchioapă: „Trece-o noapte, trece înc-o zi, Se ascute lupta între clase, Iar chiaburii se arată a fi Elemente tot mai duşmănoase”.

Prin urmare, până şi el ajunsese colaborator şi tocmai de aceea fusese surprins să-l audă pe

Mitiţă Pistol strigând cât îl ţinea gura:

— Ieşiţi afară, hai odată, scoateţi capul din vizuină, că n-avem toată ziua!

Iozefina era la Segarcea, aşadar trebuia să se descurce singur, tocmai el, care stătea mai mult în casă, ca şi când ar fi fost prizonier. Îşi îmbrăcă la repezeală halatul gri, de mătase, peste pijama, deschise, în sfârşit, uşa şi se uită din capul scărilor spre cei doi bărbaţi care îi fuseseră cândva elevi, nu de laudă, dar oricum elevii lui, şi apoi spre Pascu, miliţianul care îl înlocuise pe jandarm.

— Ce s-a întâmplat? întrebă cu vocea lui de altă dată, privindu-l

în ochi pe Pavel, care pentru moment amuţi, intrând în starea lui de mânie şi de tăcere de pe când era copil.

Amândoi erau acum doi bărbaţi maturi, dar pe feţele lor se păstrau intacte atitudinea, dispoziţia şi idealurile de acum patruzeci de ani. Mitiţă

Pistol îi zâmbi cu o bunăvoinţă care amintea de idolatria de altă dată:

— Ştiţi, domnul Nicolescu… dar n-apucă să continue, pentru că din gâtlejul lui Pavel urcă un strigăt necunoscut învăţătorului, o voce legată de toată nefericirea şi de suferinţele lui, care se citeau pe faţa ca o sfeclă ofilită:

— Care domnul? De unde domnu'? De când eşti, mă, tu domn cu ăsta? Viezurele ăsta bătrân şi trădător!

Între sprâncenele lui Pavel crescuse acum şarpele mâniei, hrănit din furia lui încătuşată într-un gând vechi: învăţătorul fusese primul om care îi spusese lui ce trebuie să facă! îl punea să sape ricinul ori să înveţe poezii imperialiste.

Îi luase libertatea. Îl tratase ca pe-un prost. Şi iată că acum el se afla deasupra istoriei. În sfârşit era în situaţia de a-i spune cine este.

Închise puţin ochii, apoi rosti cu toată credinţa şi cu toată fierea:

— Este un burjui, pe care merită să-l omori ca pe ploşniţă, strivit de perete!

— Să nu uităm că tovarăşa Iozefina… mai încercă Pistol, aranjându-şi cu trei degete onduleurile din freză.

— Aicea nu vorbim de Iozefina, i-o tăie Pavel.

Aici suntem faţă-n faţă cu burjuiul! Uite care e treaba, i se adresă el fostului învăţător, care tremura de frig în halatul de mătase: am venit să distrugem cărţile vătămătoare care ţi-au otrăvit mintea şi care sunt produsul societăţii burghezo-moşiereşti.

Ion Nicolescu îl ascultă privindu-i buzele care se învineţiseră în aerul rece de noiembrie, dar nu înţelese despre ce era vorba decât când apărură doi gardieni, cu nişte coşuri mari de nuiele, şi-l auzi din nou pe Pavel urlând:

— Scoateţi toate cărţile aici, în faţa casei, să nu rămână nimic, m-aţi înţeles? Nicio copertă duşmănoasă!

Simţea cum i se prind de vârful inimii scaieţi rotunzi şi uscaţi. Îi era frig şi nu ştia dacă e bine să protesteze sau nu. Totuşi, spuse, în timp ce-şi privea papucii de piele galbenă şi cam scorojită:

— Aveţi un mandat sau ceva…?

— Avem, în pizda mă-tii de imperialist!

— Este ordin de sus. O să ardem acum toate cărţile, ca să nu aibă nimeni nimic de spus, interveni

Pistol, împăciuitor, şi pe urmă o să-şi facă tovarăşa Iozefina un abonament lunar prin care o să primească alte cărţi…

— Cărţi socialiste, proletare, nu otrava moşierească, explică şi Pavel, ceva mai calm, apoi îşi strânse pufoaica albastră pe corp şi porunci din nou: hai, pune mâna şi dumneata şi cară cărţile, că doar n-oi vrea să-ţi facem noi toată treaba!

Ion Nicolescu o luă încet pe urmele gardienilor, care erau de ani de zile paznici de noapte şi nişte oameni destul de cumsecade, dar nu îndrăzni să le spună să-i lase cărţile pe care le iubea, nici măcar ediţia princeps Eminescu, pe care o legase în piele, sau Amintiri din copilărie.

Prin ce putea să fie cartea asta duşmănoasă?

Dar poate că nici nu se va întâmpla ceva rău.

Când or să vadă ce cărţi are el în bibliotecă, or să plece fără să mai distrugă ceva. Plus că nu-şi dădea seama cum o să le distrugă. Între timp, cei doi bărbaţi intraseră în birou şi aruncau la repezeală cărţile în coşuri, fără să ţină cont de conţinutul ori de culoarea lor. Unul îşi aruncă privirea spre dascălul emoţionat şi împietrit în pragul uşii şi-i spuse cu prietenie:

— Lăsaţi, dom'văţător, c-o să vă cumpăraţi altele!

Ştia că n-are rost să se-mpotrivească, dar i se rupea sufletul. Oamenii ăştia, care erau de fapt Mitiţă Pistol şi Andronache Pavel, nu nişte oameni veniţi din cosmos, voiau să schimbe totul, să radă faţa cea râzătoare a lumii care fusese. După ce naţionalizaseră casa lui Virgil

Popescu, scriseseră cu litere roşii pe faţada ei albă Casa Poporului, primăria devenise Sfatul

Popular, iar servitorul de la şcoală se numea acum om de serviciu. Virgil Popescu şi băiatul lui dispăruseră de ani de zile şi nimeni nu ştia nimic de ei. Nici măcar Margareta, floare smulsă din inima lui, nu scăpase. Ea mai locuise un timp în bucătăria de vară din fundul curţii, după ce tatăl şi bunicul ei fuseseră luaţi cu o maşină neagră, într-o zi limpede de aprilie. Asta până anul trecut, când Nicolescu o găsise zgribulită de frig în curtea Chelăresei. Margareta era nepoata lui Virgil. Avea neliniştea şi ochii lui negri. Se uita la ea, şi-l vedea pe bunicul ei, desenând case cu balcoane albe. După ce i-au

arestat familia, pe Margareta au dat-o afară din liceu. Şi, cum n-avea încă vârsta să semneze că intră în Colectiv, i-au confiscat pământul. Apoi

Nicolescu n-a mai văzut-o până într-o dimineaţă de octombrie.

Se ridicase soarele peste satul prăfuit de seceta verii, iar el s-a trezit cu sentimentul că ceva grav se întâmplă în lume. Primul gând a fost la Chelăreasa, îngrijorat de starea ei de izolare. Chelarul se prăpădise prin ’49, plin de sânge, cu faţa zdrobită şi cu unghiile smulse. Ea însă nu voia să plece din casă. Îşi aştepta copiii, plecaţi fără urmă, poate fugiţi din ţară, poate închişi, nimeni nu putea să spună, stând întinsă pe pat şi aşteptând să-i vadă sau să moară.

De cum a intrat în curte, dascălul a avut impresia unei prezenţe străine. Era o ploaie măruntă de octombrie, iar aleile curţii erau acoperite cu frunze şi nămol. Printre tufele de trandafiri i se păruse că se mişcă ceva. A luat-o pe cărarea pavată cu pătrate albe şi negre, ca o tablă de şah, iar când a ajuns aproape de fântână a zărit picioarele goale ieşind de sub pânza albă. Era Margareta, desculţă, numai în cămaşă de noapte, iar Nicolescu a înţeles imediat că se întâmplase ceva rău. Margareta venea deseori pe la nepoatele Chelăresei, iar acum se refugiase aici, ca într-un loc familiar. Bătrânul s-a apropiat de ea şi a strâns-o în braţe, aşa cum stătea chircită pe banca veche de nuc. Era rece şi moale, un corp uzat şi indiferent la viaţă, iar când a ridicat-o de pe bancă, a văzut că pete mari de sânge îi murdăriseră pânza cămăşii de şifon. A băgat-o în pat şi-a chemat-o pe

Chelăreasă. O hrăniseră amândoi cu linguriţa.

Trei zile a agonizat în patul larg din dormitorul musafirilor, iar în cele din urmă l-au chemat discret pe Iulică sanitarul, care i-a făcut o penicilină.

Câteva ore după aceea au şi ridicat-o. Erau nişte descreieraţi în uniforme negre, care au smuls-o din pat şi-au aruncat-o în maşina neagră care nici măcar nu-şi oprise motorul. Şi n-a mai ştiut nimic de ea. Nici el şi nici nimeni din

Comoşteni. Şi chiar dacă ar fi ştiut cineva, cui i-ar fi venit să povestească?

Ion Nicolescu se gândea însă, mai ales nopţile, la trupul plăpând şi rănit al Margaretei şi uneori izbucnea în plâns, imaginându-şi atrocităţile pe care ar fi putut să le-ndure. O visa alergând, ascunzându-se prin cotloane de case părăsite, iar în cele din urmă

prinsă ori ucisă, fără ca el s-o poată salva. Într-una din acele nopţi începuse să scrie, înghesuind literele mărunte între paginile unei foi de caiet. Scrisese fără somn, fără întrerupere, sute de pagini, crezând fanatic în forţa cuvintelor sale. Opt caiete dictando, înveninate de cerneală, asaltate de speranţă, imaginându-şi în mod prostesc că scrisul este nemuritor, iar cărţile veşnice.

Dascălul luă la întâmplare un teanc de volume de la Alcalay şi ieşi pe scară. În faţa chioşcului se adunase o grămăjoară bună, iar cineva aprindea acum focul în inima foilor foşnitoare. În dreptul morii era un grup de femei care aruncau din când în când un ochi spre curte, iar printre ulucile gardului se uita un cerşetor bătrân şi zgribulit de frig. Fostul învăţător coborî şi el încet, treaptă cu treaptă, dar glasul lui Pavel se răţoi la el din întunericul chioşcului:

— Hai, moşule, că ne-apucă noaptea!

Vasăzică, acolo se refugiase, în locul lui favorit, pe canapeaua verde, din lemn de stejar. Ghicea, mai mult, că acolo stăteau şi ceilalţi doi, miliţianul şi Mitiţă Pistol. Erau din aceeaşi generaţie.

Nicolescu aruncă în focul înăbuşit de fum negru cele câteva cărţi pe care le adusese, fără să se uite la ele. Privea focul şi se gândea la generaţiile spumegate.

Ce este de fapt o generaţie? O clică luptătoare:

generaţia lui Pavel, generaţia lui Byron, generaţia lui Napoleon… Şi în umbra clicii, taie şi spânzură disperaţii. Cine schimbă de fapt lumea?

Nu căpeteniile revoltate? Voievozii care au tăiat capete, industriaşii care au sărăcit mii de oameni, poeţii care au călcat peste cadavrele altor poeţi?

Nu sunt ei învingătorii? Oameni temerari şi necruţători, imposibil de oprit şi de îmblânzit, şefi de trib, în stare să ucidă şi să uite. Cruzi, ucigaşi şi incendiatori de cărţi – fericiţii făuritori ai istoriei! Cine îşi va mai aduce aminte că Virgil

Popescu a făcut o casă? Cine va şti câtă pasiune, emoţie şi fericire sunt îngropate în coloanele ei albe? Nimeni nu-i ţine minte pe cei care fac şcoli şi cămine culturale. Tot efortul lui va muri odată cu el, iar peste o sută de ani, pe acest loc se va înălţa statuia lui Pavel, pe soclul căreia va scrie cu litere aurii: Locul în care au fost arse cărţile duşmanilor.

Şi, cum privea adâncit în maldărul de cărţi, pe care le învăluise

flacăra, zări din întâmplare mapa ceruită, atât de familiară şi uitată de-atâta vreme: corespondenţa cu Spiru Haret. Cum putuse să fie atât de idiot? Măcar asta ar fi putut să salveze. Inima i se rupse ca o pânză putrezită, iar bătrânul se întoarse spre casă, realizând dintr-odată că nu mai era în stare să urce treptele înalte şi numeroase, pe care acum coborau alte coşuri, doldoroşite cu volume de toate mărimile, în special literatură română, cărţile pe care şi le cumpărase de-a lungul timpului, pe unele în zilele înfierbântate în care ieşea de la şcoală şi alerga cu sufletul la gură până la buchinarii din strada Plevnei, mai ales la un armean pe care îl chema Azad şi care avea o prăvălie, de fapt, mai mult un dulap săpat în zidul unei case vechi. Iar în spaţiul strâmt stăteau aliniate zeci de cărţi, pe cotorul cărora el citea literele eterne, titluri şi nume de scriitori, care i se păreau atunci rupţi din sângele lui, fraţi de cruce, cum era Daniel Defoe. Ori cum era

Coşbuc. Mai avea şi acum în minte clipa în care pusese pentru prima oară mâna pe Contele de

Monte-Cristo, mângâind alene cotorul neted, iar pe urmă, celelalte clipe, multele, în care deschidea cartea şi citea cu faţa învăpăiată cuvintele ca nişte coroane de crini.

Se întoarse încet şi-o luă spre smochinii protejaţi de trupurile umede ale cocenilor de porumb.

Avea acum o întreagă plantaţie, iar curtea arăta ca un sat apaş, glugă lângă glugă, în ceaţa de noiembrie.

— Unde-ai parlit-o, moşule? mai auzi el vocea iritată a lui Pavel, apoi se întoarse cu faţa spre drum.

Cerşetorul se ţinea de gard şi lui Nicolescu i se păru că plânge. Era un bătrân murdar şi chel, cu pantalonii sfâşiaţi, încins cu o funie peste tunica militară.

Din cerul de cenuşă avu impresia că vine spre el aripa neagră a celeilalte lumi, iar din prăpastia fără fund, care creştea în fiecare zi între pereţii de carne ai fiinţei sale, se ridică plutind singurătatea lui largă, în care aveau să se cuibărească atâţia oameni nefericiţi. Căci nimic pe lumea asta nu e mai consolator ca singurătatea celuilalt.

Pasărea de nămol venea spre el şi o durere fără margini îi cuprinse sufletul. Se cerneau deasupra lui picături de gheaţă, iar gâtul îi împietrise, brumat de suflul lunii noiembrie. Peste drum se ridica faţa morii, pe care niciodată n-o văzuse aşa, cu un geam spart şi cărămida stinsă, clădire părăsită, care ar fi putut să fie orice.

Nimeni nu-şi va mai aminti vreodată de locul fierbinte în care bătea inima satului, ca o talpă uriaşă de lemn.

Apoi fu izbit din nou de privirea albastră a cerşetorului. Nu erau ochii, ci expresia care venea dinăuntrul lui, din trecutul lui, din ziua luminoasă de august, când o văzuse pentru prima oară pe Zaha. Bătrânul murdar şi obosit era fiul lui, întors din lagăr. Iar această înţelegere neaşteptată îi despică fruntea şi-i reteză picioarele. Fiul lui, atâta vreme aşteptat, plângea cu faţa lipită de gard, iar Nicolescu simţi în încheietura picioarelor tăria şi ostilitatea pământului de noiembrie. Acum stătea în genunchi, între două tufe de smochini, şi privea ochii albaştri şi înlăcrimaţi ai lui Sile, în timp ce acesta plângea, într-adevăr, văzându-şi tatăl căzut în genunchi şi cu mâinile ridicate spre cer. Fumul negru şi cenuşiu se risipea în lumina ceţoasă, iar din chioşc se auzeau glasurile vesele ale învingătorilor.

Suferinţa lui Ion Nicolescu, răbufnită ca o lavă, se ridică la cer, printre măciuliile de porumb, albă şi plutitoare, ca o fantomă. O vedea cum alunecă pe aleea pietruită, până la Sile, care continua să plângă ţinându-se cu amândouă mâinile de ulucile gardului. Şi apoi, ca un duh plutitor, se depărtă în acelaşi ritm, de fulg suflat, peste şoseaua îngheţată, pe lângă femeile nemişcate şi ele, în aburii sfârşitului de toamnă.

Dintre tufele de smochin vedea cum sufletul lui disperat, încolţit şi neputincios, devenit un balon de fiere, se furişează, lichid, prin geamul spart, între zidurile roşii, în pântecul încă viu al morii, pentru a se întâlni cu cealaltă parte a lui, fericită şi caldă, care aştepta acolo de patruzeci de ani.

Iluminat de fulgerul morţii, înţelese că toată nefericirea lui de acum va supravieţui, intactă, evadată din lumea stăpânită de Pavel, şi că, pentru multă vreme, oamenii din Comoşteni o vor căuta şi-o vor cinsti, ca pe un zeu.

Cuprins

I. Viaţa secretă a Adelei Nicolescu… 5
II. M oară… 153
III. Două zile… 349

În colecţia TOP 10 +

au apărut:

261. Norman Manea, Fericirea obligatorie

262. Florin Iaru, Fraier de Bucureşti

263. Mika Waltari, Egipteanul
264. Andreï Makine, Recviem pentru Est
265. Lev Tolstoi, Povestiri din Sevastopol
266. Anchee Min, Ultima împărătească
267. Charles Bukowski, Şuncă pe pâine
268. Radu Aldulescu, Cronicile genocidului
269. F. Scott Fitzgerald, Dragostea ultimului magnat
270. Raymond Carver, Despre ce vorbim când vorbim despre iubire
271. Saul Bellow, Ravelstein
272. Parinoush Saniee, Cel care mă aşteaptă
273. F.M. Dostoievski, Adolescentul
274. Norman Manea, Octombrie, ora opt
275. Jack London, Dragoste de viaţă şi alte povestiri
276. W. Somerset Maugham, Plăcerile vieţii
277. Emir Kusturica, Unde sunt eu în toată povestea asta?
278. Elias Canetti, Orbirea
279. Philippa Gregory, Doamna apelor
280. Liliana Corobea, Kinderland
281. Johann Wolfgang von Goethe, Suferinţele tânărului Werther
282. Ian McEwan, Pe plaja Chesil
283. José Saramago, Pluta de piatră
284. P.G. Wodehouse, S-a făcut, Jeeves!
285. Saul Bellow, Herzog
286. Nora Iuga, Hai să furăm pepeni
287. Luis Sepúlveda, Bătrânul care citea romane de dragoste
288. Sādegh Hedāyat, Bufniţa oarbă
289. Ioana Nicolaie, O pasăre pe sârmă
290. Andreï Makine, Crima Olgăi Arbelina
291. M atei Vişniec, Domnul K. eliberat
292. Haruki Murakami, Elefantul a dispărut
293. Jonathan Coe, Casa somnului
294. Aldous Huxley, Orb prin Gaza
295. Anna Gavalda, Cea care alină
296. John Steinbeck, La răsărit de Eden
297. Honoré de Balzac, Colonelul Chabert
298. Ivan Sergheevici Turgheniev, Prima iubire

299. Friedrich Dürrenmatt, Vizita bătrânei doamne
300. O. Nimigean, Rădăcina de bucşau
301. Shūsaku Endō, Scandalul
302. Graham Greene, Puterea şi gloria
303. Radu Pavel Gheo, Faina – o lume îndepărtată
304. F.M. Dostoievski, Crimă şi pedeapsă
305. Heinrich Böll, Opiniile unui clovn
306. A.P. Cehov, Livada de vişini Trei surori
307. Orhan Pamuk, Viaţa cea nouă
308. A.P. Cehov, Pescăruşul Unchiul Vanea
309. Andreï Makine, Cartea scurtelor iubiri eterne
310. Dan Coman, Căsnicie
311. F.M. Dostoievski, Oameni sărmani
312. Norman Manea, Ceaiul lui Proust şi alte povestiri
313. Irving Stone, Agonie şi extaz (vol. 1)
314. Irving Stone, Agonie şi extaz (vol. 2)
315. M ika Waltari, Secretul împărăţiei
316. Aglaja Veteranyi, De ce fierbe copilul în mămăligă
317. Lev Tolstoi, Război şi pace (vol. 1)
318. Lev Tolstoi, Război şi pace (vol. 2)
319. M ichel Houellebecq, Extinderea domeniului luptei
320. John Steinbeck, Strada Sardinelor
321. Doina Ruşti, Manuscrisul fanariot
322. Arturo Pérez-Reverte, Clubul Dumas
323. John Steinbeck, Iarna vrajbei noastre
324. José Saramago, Omul duplicat
325. D.H. Lawrence, Amantul doamnei Chatterley
326. Daniel Pennac, Necazuri cu şcoala
327. Andrei Ruse, Zaraza
328. John Williams, Stoner
329. Ilf şi Petrov, Douăsprezece scaune
330. M iguel de Cervantes, Don Quijote de la Mancha (vol. 1)
331. M iguel de Cervantes, Don Quijote de la Mancha (vol. 2)
332. Simona Antonescu, Fotograful Curţii Regale
333. F. Scott Fitzgerald, Blândeţea nopţii
334. Helen Fielding, Bridget Jones: La limita raţiunii

335. Andreï Makine, Viaţa unui bărbat necunoscut
336. Patrick Modiano, Călătorie de nuntă
337. Chuck Palahniuk, Sufocare
338. Philippa Gregory, Regina albă
339. Vasili Grossman, Viaţă şi destin (vol. 1)
340. Vasili Grossman, Viaţă şi destin (vol. 2)
341. M artha Bibescu, Catherine-Paris
342. Nora Iuga, Harald şi luna verde
343. George Orwell, Zile birmaneze
344. Jonathan Franzen, Libertate
345. Florin Lăzărescu, Lampa cu căciulă
346. Lev Tolstoi, învierea
347. Elif Shafak, Onoare
348. Philippa Gregory, Regina roşie
349. Claudiu M. Florian, Vârstele jocului. Strada Cetăţii
350. Charles Dickens, Casa Umbrelor (vol. 1)
351. Charles Dickens, Casa Umbrelor (vol. 2)
352. Bogdan Suceavă, Miruna, o poveste
353. Parinoush Saniee, Tatăl celuilalt copil
354. John Steinbeck, Şoareci şi oameni
355. Aldous Huxley, Insula
356. Nora Iuga, Lebăda cu două intrări
357. Haruki Murakami, Bărbaţi fără femei
358. Charles Bukowski, Poşta
359. Honoré de Balzac, Secretele prinţesei de Cadignan şi alte studii de femei
360. M atei Vişniec, Dezordinea preventivă
361. Doina Ruşti, Lizoanca
362. Jonathan Franzen, Corecţii
363. Tracy Chevalier, Doamna şi licornul
364. Junot Díaz, Scurta şi minunata viaţă a lui Oscar Wao
365. Radu Pavel Gheo, Noapte bună, copii!
366. Arturo Pérez-Reverte, Regina Sudului
367. Orhan Pamuk, Zăpada
368. Gustave Flaubert, Doamna Bovary
369. Amin Maalouf, Stânca lui Tanios
370. Radu Aldulescu, Mirii nemuririi

371. Ian McEwan, Operaţiunea Sweet Tooth
372. György Dragomán, Regele alb
373. Orhan Pamuk, Istanbul
374. W. Somerset Maugham, Vila de pe colină
375. Daniil Harms, Mi se spune capucin
376. Kazuo Ishiguro, Pe când eram orfani
377. M arin Mălaicu-Hondrari, Războiul Mondial al Fumătorilor
378. M ika Waltari, Etruscul
379. Attila Bartis, Tihna
380. Leonard Cohen, Joaca preferată
381. Daniela Zeca, Omar cel orb
382. Charles Bukowski, Hollywood
383. Patti Smith, Pe când eram doar nişte puşti
384. Emir Kusturica, Străin în căsnicie
385. Andreï Makine, Iubirea omenească
386. John Fowles, Omida
387. Elif Shafak, Sfântul nebuniilor incipiente
388. Ian McEwan, Copilul furat
389. Dora Pavel, Captivul
390. Orhan Pamuk, Cevdet Bey şi fiii săi
391. Stefan Zweig, Frica Scrisoare de la o necunoscută
392. Erich Maria Remarque, Pe frontul de vest nimic nou
393. Elif Shafak, Palatul Puricilor
394. Tracy Chevalier, Făpturi uluitoare
395. Doina Ruşti, Fantoma din moară în pregătire:

Anna Gavalda, O viaţă mai bună www.polirom.ro
Coperta: Carmen Parii
Tehnoredactor: Constantin Mihăescu
Bun de tipar: noiembrie 2017. Apărut: 2017
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 – P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: officepolirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, al. B_3A, sc. 1, el. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office. bucureştipolirom.ro
Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti
Tel. /Fax: 211.32.60, 212.29.27, E-mail: officeluminatipo.com

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. R044RNCB5101000001710001 BCR UNIREA